

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ปริญญานิพนธ์
ของ
กฤษฎพันธ์ เพ็งศรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
พฤษภาคม 2553

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ปริญญานิพนธ์
ของ
กฤษฎิ์พันธ์ เพ็งศรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

บทคัดย่อ
ของ
กฤษฎพันธ์ เพ็งศรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
พฤษภาคม 2553

กฤษณพันธ์ เฟิงศรี. (2553). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ,
ว่าที่ร้อยตรี ดร. มนัส บุญประกอบ, อาจารย์ ดร. ปาน กิมปี.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
สำหรับผู้สูงอายุ 2.ประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสำรวจสภาพปัญหา
และความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 60 คน และ
2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อการทดลอง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกผู้สูงอายุ ที่
เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน
30 คน และที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จำนวน 30 คน รวม 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ดำเนินการ
ทดลองแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t – test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ขั้น
การประเมินผลการเรียนรู้

2. ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า
1) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนและหลังเรียน ของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาและผู้สูงอายุที่
อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ความกระตือรือร้น
ความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น การตอบคำถาม ผ่านตามเกณฑ์ที่
กำหนดไว้คือร้อยละ 80 ขึ้นไป 3) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาและผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท
ตำบลขวัญเมือง มีการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ กระบวนการวางแผน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
การปฏิบัติงานตามขั้นตอน การประเมินชิ้นงาน การตรงต่อเวลา และการรายงานผล มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า
ร้อยละ 80 ขึ้นไป 4) ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาและที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง มี
ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด

MODEL OF PARTICIPATORY LEARNING ACTIVITIES FOR THE ELDERLY

AN ABSTRACT

BY

KRISANAPAN PENGSR

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

May 2010

Krisanapan Pengsri. (2010). **Model of Participatory Learning Activities for the Elderly.**

Dissertation, Ed.D. (Adult Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Snong Lohitwisas, Acting Sub Lt. Dr. Manat Boonprakob, Dr. Pan Kimpee.

The objectives of this study were to construct and evaluate the effectiveness of the framework for the organization of the participatory learning activities for the elderly.

The samples consisted of 60 respondents to the questionnaire to survey the nature of the problems and needs for the organization of the participatory learning activities for the elderly and another 60 research participants who were divided into 2 groups for experimenting. Thirty participants were purposively selected from members of the Elderly People Club who resided in the Muang Ayodhya Municipality and another 30 from the rural area of Khwan Muang Tambon, Bangpahan Amphur, Ayutthaya. The instruments in the study were a questionnaire, the pretest and posttest, a result record form of group activity, a participatory behavior observation form for the elderly, and the satisfaction questionnaire. The statistics used for the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows:

1. Procedures in the framework consisted of 5 steps: participation, preparation of the organization of the learning activities, design of the learning activity organization, organization of the learning activities, and evaluation. The framework constructed was both appropriate and practical for the organization of the participatory learning activities for the elderly.

2. The results of the evaluation of the organization of the participatory learning activities for the elderly
 - 1) The results between the pretest - posttest between the elderly in the municipality and the rural area were statistically significant at the level of .05.
 - 2) Participants from both groups passed all participation criteria (enthusiasm, responsibility, cooperation, expression of opinions, and responses to queries) in the behavior observation form, obtaining at least 80% from the total score.
 - 3) Participants from both groups also obtained at least 80% of the total scores in all criteria for group activity performances, including preparatory process, material preparation, step-by-step execution, product evaluation, punctuality, and result report.
 - 4) Participants from both groups indicated the highest satisfaction level towards the framework.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ของ
กฤษฎิ์พันธ์ เพ็งศรี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

.....กรรมการ
(ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปาน กิมปี)

.....กรรมการ
(ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปาน กิมปี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิศนี ศิลตระกูล)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งคณาจารย์ทุกท่านของภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ร่วมกันถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จนทำให้ผู้วิจัยมีความสามารถในการทำวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ และอาจารย์ ดร.ปาน กิมปี กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัยนี้ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ประธานกรรมการสอบปากเปล่า และอาจารย์ ดร.วิศนี ศิลตระกูล กรรมการสอบเพิ่ม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่าน เป็นอย่างสูงด้วยความเคารพยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ซึ่งประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญแข ประจณปัจฉนิก รองศาสตราจารย์ ดร.ธาดา วิมลวัตรเวที อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ อาจารย์ ดร.สุชิน เพ็ชรรักษ์ อาจารย์ ดร.พัฒน์ย์ โรจน์สัมฤทธิ์ อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ อาจารย์ ดร.ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ อาจารย์อำภรณ์ ช่างเกวียน และ อาจารย์พานิช ศรีงาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย รวมถึงให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนทุกท่านซึ่งไม่สามารถกล่าวนามครบถ้วนทั้งหมดได้ รวมถึงประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้มาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) พิจารณารูปแบบและเครื่องมือการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการทุกท่านทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มในเขตเทศบาลเมืองอยุธยาและกลุ่มในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คุณค่าและคุณประโยชน์ทางวิชาการของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้นายคำพันธ์ เพ็งศรี และนางสวิง เพ็งศรี บิดาและมารดาผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจนอุทิศให้พระอุปัชฌาย์อาจารย์และคณะครูที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกด้านไว้ในเบื้องต้นตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบันให้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้คอยให้กำลังใจตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัยนี้คือ คุณบุญสม เพ็งศรี และนางสาวณฤติยา เพ็งศรี ผู้เป็นภรรยาและบุตร

ปริญญานิพนธ์นี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กฤษณพันธ์ เพ็งศรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	 10
ตอนที่ 1 ผู้สูงอายุ	10
ความหมายของผู้สูงอายุ	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	11
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ	16
นโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	18
พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546	24
ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ	25
ตอนที่ 2 การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	28
การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ	28
แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ	32
การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ	34
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	36
ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	49
ตอนที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	50
สภาพทั่วไปของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	50
ชมรมผู้สูงอายุ	51
รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	57
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับ ผู้สูงอายุ	69
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ	83
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	100
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	100
ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับ ผู้สูงอายุ	122
ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับ ผู้สูงอายุ	125
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	141
สรุปผลการวิจัย	143
อภิปรายผล	148
ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม	157
ภาคผนวก	163
ภาคผนวก ก	164
ภาคผนวก ข	167
ภาคผนวก ค	177
ภาคผนวก ง	192
ภาคผนวก จ	200
ภาคผนวก ฉ	205
ภาคผนวก ช	213
ภาคผนวก ซ	217
ภาคผนวก ฌ	237

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)	
ภาคผนวก ญ	256
ภาคผนวก ก	258
ภาคผนวก ฅ	271
ภาคผนวก จ	283
ภาคผนวก ซ	302
ประวัติย่อผู้วิจัย	311

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ นักการศึกษาและนักจิตวิทยา 7 รูปแบบ	42
2 แสดงจำนวนประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2549	50
3 แสดงกำหนดการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	82
4 สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย	89
5 แสดงความสัมพันธ์การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ	90
6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และแหล่งที่มาของรายได้	101
7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามกิจกรรมที่เข้าร่วมทำกับ ชมรม	102
8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามความรู้ความเชี่ยวชาญและ ความประทับใจที่เกิดจากความเชี่ยวชาญ/ความชำนาญ	105
9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามสภาพทางกายจิตใจ (ความรู้สึก) และวิธีการที่ทำเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น	109
10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุเรื่องจิตวิทยา การเรียนรู้ เรื่องสังคมวิทยา ประเด็นต้องการเรียนรู้	111
11 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการของผู้สูงอายุ จำแนกตาม เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ สภาพจิตใจและสังคมเศรษฐกิจ	114
12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุ จำแนกตาม รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	117
13 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุ ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	126
14 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุ ที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	126
15 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขต เทศบาลเมืองอยุธยากับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	127

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
16 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองไทรยงกับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	127
17 แสดงคำร้อยละการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองไทรยง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน	128
18 แสดงคำร้อยละของการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน	129
19 แสดงคำร้อยละผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองไทรยง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน	130
20 แสดงคำร้อยละผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน	131
21 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองไทรยง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	132
22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองไทรยง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	133
23 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	136
24 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	137
25 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองไทรยง อำเภอพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	140
26 แสดงกรอบการสร้างเครื่องมือ (แบบสัมภาษณ์)	167
27 แสดงหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	194

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ	33
3 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย	35
4 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	124

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองมาในอดีต เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะชีวิตมาก่อน พัฒนาชาติให้มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมาถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยมีปริมาณสูงเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี อันเนื่องมาจากวงการแพทย์เจริญก้าวหน้าขึ้น การดูแลสุขภาพที่ดีขึ้นทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุเพศชาย มีอายุประมาณ 74 ปี ส่วนเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยประมาณ 76 ปี สถิติ พ.ศ. 2543 คนไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 5.7 ล้านคน และคาดว่าจะสิ้นปี พ.ศ. 2553 ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 10.9 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549 : 9) เมื่อจำนวนผู้สูงอายุมีปริมาณมากขึ้น ประกอบกับบุคคลที่รับราชการเมื่อมีอายุ 60 ปี ทางราชการก็ปลดเกษียณอายุการทำงาน ทำให้สถานภาพทางสังคมลดลง รายได้ก็ลดน้อยลงด้วย เมื่ออายุมากขึ้น ความเสื่อมโทรมของสังขารก็มากขึ้น ทำให้สุขภาพเสื่อมถอยลง ยิ่งถ้าสุขภาพไม่ดีช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จำเป็นต้องมีคนคอยดูแลถึงสองคนเพื่อผลัดเปลี่ยนกัน ในเรื่องการดูแลและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่โดยการออกกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้รัฐบาลคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 53 และมาตรา 80 ดังนี้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. 2550:16) มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 80 วรรคสอง รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้จัดให้มีการประกาศใช้ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย (กรมประชาสงเคราะห์. 2542: 1) ซึ่งมีสาระที่สำคัญ จำนวน 9 ข้อสรุปได้ดังนี้ ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัว โดยได้รับความเคารพรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาส ในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตน อย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัย ตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ ข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน ข้อที่ 7 รัฐต้องกำหนดนโยบายและ

แผนหลัก ด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสาน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ข้อที่ 8 รัฐต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุเพื่อเป็นหลักประกัน และการบังคับใช้ ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองสวัสดิภาพและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และข้อที่ 9 รัฐต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ

รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547: 2-4) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 มีสาระที่สำคัญโดยสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย 2) ให้มีกองทุนผู้สูงอายุ 3) ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นกรรมการ และเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม และพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ และ 4) ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่ม ในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปณัญญาผู้สูงอายุ และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ทำให้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. 2547: 7) 1.ส่งเสริมและบริการความรู้โดยเน้นที่การส่งเสริมสุขภาพและการดำรงชีวิตในบั้นปลายอย่างมีคุณค่าและมีความสุข 2.สนับสนุนให้การศึกษา ส่งเสริมและเปิดโอกาสในการได้ทำงานตามความถนัด 3.จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม 4.ส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนและสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ 5.สนับสนุนองค์การทางศาสนาในการเผยแพร่คำสอนเพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ 6.สนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรสำหรับดูแลรักษาและการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ 7.ให้มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 8.ดูแลความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในส่วนของการทรงวงศึกษาธิการ เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ได้สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิตามกฎหมาย จึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุนผู้สูงอายุในการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2547 ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. 2547: 1) โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) จัดบริการข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการทํารฐานข้อมูลทางการศึกษา และการฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุ 2) สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ 3) จัดบริการการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้แก่ผู้สูงอายุ 4) ส่งเสริมให้

หน่วยงานศึกษามีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 5) ส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนแก่ผู้สูงอายุ 6) คัดกรองการผลิตสื่อ ความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้แก่ ผู้สูงอายุ 7) จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับผู้สูงอายุในการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงอุดมศึกษา และ 8) ส่งเสริมและ สนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานระดับ กองสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทหน้าที่ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งความรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้รูปแบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้กับประชาชนที่อยู่ นอกระบบโรงเรียน ทั้งในด้านการศึกษาพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทาง การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ในมาตรา 8 (1) การจัดการ ศึกษา ให้ยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2543: 11) เมื่อการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้สูงอายุก็ควรจะได้รับสิทธิตามกฎหมายใน การได้รับการศึกษาด้วย ดังนั้น กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ในการจัดการศึกษานอก โรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้มีมากมาย เช่น การอ่านหนังสือ การฟังข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั้งทาง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางสื่อวีดิทัศน์ ซีดีรอม คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ การเข้าร่วมประชุม การเข้ารับการฝึกอบรมต่างๆ ทั้งสาย สามัญและสายอาชีพ การเข้ารับการตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา นันทนาการ การร้องเพลง การวาดภาพ การเล่นดนตรี การท่องเที่ยว การเดินทางไปทัศนศึกษา การเข้าค่าย การ เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี การบำเพ็ญเพียรทางจิต ฯลฯ เป็นต้น กิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุต่างๆ เหล่านี้ ผู้จัดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุด้วย คือต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการ หรือความสนใจของผู้สูงอายุ เพื่อให้สนองตอบ ปัญหา และความต้องการ ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุขึ้น

ชมรมผู้สูงอายุ คือ การรวมตัวกันของผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนา สังคมโดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ สำหรับในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี จำนวน อำเภอต่างๆ รวม 16 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอพระนครศรีอยุธยา เสนา อุทัย วังน้อยบางปะอิน บางไทร บางซ้าย ลาดบัวหลวง มหาราช บ้านแพรก บางปะหัน นครหลวง ภาชี ท่าเรือ ผักไห้ และ บางบาล มีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุขึ้น ระดับจังหวัด 1 ชมรม นอกจากชมรม ผู้สูงอายุระดับจังหวัดแล้ว ยังมีผู้สูงอายุรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ ในระดับอำเภอ ทุกอำเภอ และขยายลงเป็นชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลในบางตำบลอีกด้วย กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ยังไม่ต่อเนื่อง และไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่าง แท้จริง (พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. 2530: 12) กิจกรรมการเรียนรู้ของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การร่วมกัน

บำเพ็ญกุศลศพลสมัชชิก การบริจาคเงินและสิ่งของแก่ทางราชการ การเดินทางไปทัศนศึกษา การจัดบรรยายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องธรรมะ และการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น

ปัจจุบันผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มหนึ่งที่เผชิญปัญหา กับการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องการการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิตและเป็นการเรียนรู้ ที่เหมาะสมตามวัย (พิสมัย พลายนาม. 2539: 25) ผู้สูงอายุจำนวนมาก ไม่สามารถปรับตัว ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถ ใช้เทคโนโลยีร่วมสมัย ร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้ เช่น การค้นคว้า หาความรู้จาก อินเทอร์เน็ต การใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการค้นหาความรู้ใหม่ๆ การเดินทางไปยังแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อศึกษาหาความรู้ และนำมาใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิตตนเอง ดังนั้น จึงมีกฎปรกฏช่องว่างระหว่างแนวคิด ของผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวเสมอ ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัย เรื่อง บทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุ โดย (ศิริวรรณ ศิริบุตร. 2531: 54) ผู้สูงอายุ กลุ่มหนึ่งเข้าไม่ถึงบริการหลายๆ ด้านของรัฐ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ไม่มีข้อมูลแหล่งบริการ และการบริการสังคมของรัฐ ไม่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ ประการสำคัญ การจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ไม่สนองตอบความต้องการ คือ ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัญหาของผู้สูงอายุไทย โดยทั่วไป (เสนอ อินทรสุขศรี. 2544: 62) ได้แก่ การขาดเงินใช้สอยเพื่อการดำรงชีพเนื่องจาก ทำงานไม่ได้เหมือนกับวัยหนุ่มสาว การเจ็บป่วยและขาดเงินค่ารักษาพยาบาล ผู้สูงอายุมักจะมีโรคประจำตัว การที่ไม่ได้มีลูกหลานดูแล หรือลูกเสียชีวิต รับฝากหลานมาเลี้ยงดู ทำให้ต้องรับภาระหนัก ในวัยสูงอายุ ประชากรทั่วไปรวมทั้งผู้สูงอายุเอง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อความชรา ทำให้มีการปฏิบัติ โดยมีขอบต่อผู้สูงอายุ ทั้งทางวาจาและจิตใจ การไม่ได้รับการยกย่องในสถานภาพที่เคยมีในอดีต เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุท้อแท้ และลดภารกิจในการสร้างสรรค์สังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ ส่วนคนสูงอายุถึงเวลาพักผ่อนและไม่ควรทำกิจกรรมสังคมต่อไป การขาดการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมสังคม เป็นปัญหาสำคัญเพราะจะส่งผลให้ ไม่สามารถนำประสบการณ์ อันทรงคุณค่าของ ผู้สูงอายุ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังได้ มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ร้อยละ 85 ต้องการเข้าวัด ทำบุญฟังเทศน์ฟังธรรม (สุนทรี โคมิน; และ สนิท สมักรการ. 2522: 303) เพื่อจิตใจสงบร่มเย็น ในบั้นปลายของชีวิต

ผู้สูงอายุเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษากลุ่มหนึ่ง สมควรที่จะได้รับสิทธิ หรือโอกาสทางการศึกษามากขึ้น โดยจัดโครงการและพัฒนางิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ ในระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาโครงการและกิจกรรม เกี่ยวกับการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ยังไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548: 14) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ เช่น การออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ การอ่านหนังสือการฟังข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ การนั่งสมาธิบำเพ็ญเพียรทางจิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจบ้างไม่ตรงกับความสนใจบ้าง (พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. 2530: 12) เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ ตรงกับความสนใจ และความต้องการ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่จะเรียน เวลาที่จะเรียน ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ

ในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ตลอดจนทำให้ผู้สูงอายุ มีความรู้ความสามารถ ในการดูแลตนเองได้มากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัย โดยการสำรวจสภาพปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าว ไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของผู้สูงอายุ เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นและสาเหตุที่เลือกศึกษาในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เพราะเนื่องจาก ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สูงอายุที่รวมตัว รวมกลุ่มกัน จัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ อย่างกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ บางแห่ง กระจายลงไปถึงระดับตำบลอีกด้วย มีชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอ หลายแห่งที่เข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่ม และผู้สูงอายุมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าวิจัย

1. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ตรงกับสภาพ และ ความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ได้แนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมให้กับผู้สูงอายุ เป็นตัวอย่าง ให้จังหวัดในภูมิภาคอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ กับชมรมผู้สูงอายุตามอำเภอ และจังหวัดต่างๆ ต่อไปได้
3. ผลงานวิจัย จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ นำไปกำหนดนโยบาย การพัฒนา และการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กับผู้สูงอายุทั้งในระดับชาติ และท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบ สัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 60 คน และ 2.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อการทดลอง 60 คน มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกผู้สูงอายุ เฉพาะที่เป็นผู้นำหรือกรรมการชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 60 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกผู้สูงอายุ ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน และที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน รวม 2 กลุ่ม จำนวน 60 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร ได้แก่

2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

2.2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และในเขตชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.2.2 พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.3 การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม และ 2.2.4 ความพึงพอใจ

3. ขอบเขต

ขอบเขตการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา 3.2 ขอบเขตด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และ 3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ของการศึกษาวิจัย

3.1 ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการ 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1. ด้านสุขภาพอนามัย 2. ด้านสังคมเศรษฐกิจ 3. ด้านจิตใจ

3.2 ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

จากการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ คือ ขั้นตอนเตรียมการจัดกิจกรรม ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนปฏิบัติการจัดกิจกรรม ขั้นตอนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงสภาพผู้สูงอายุ ปรัชญาการศึกษา หลักการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และสังคมวิทยาการศึกษาด้วย

3.3 ด้านพื้นที่ของการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ของการศึกษาวิจัยไว้ คือ ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริม

ความรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีเนื้อหา 3 ด้าน ดังนี้

1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย 2) การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ และการประกอบอาหาร 3) การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ

1.2 กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสังคมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 3) การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้ด้านจิตใจ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมในวัยสูงอายุ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ 3) งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ

2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้ 1) การกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ กำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ด้านเจตคติค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และด้านการปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย 2) กิจกรรมการเรียนการสอน ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ร่วมกัน 3) สื่ออุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความหลากหลาย นำเหตุการณ์หรือปัญหาในปัจจุบัน มาให้ผู้เรียนร่วมกันคิดแก้ปัญหา นำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน และสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานั้น ๆ ของชุมชน 4) การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การประเมินจากชิ้นงาน และให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และประเมินกลุ่มผู้เรียนด้วยตนเอง

3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างหรือปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยและผู้สูงอายุปฏิบัติการร่วมกัน ใน 4 ขั้นตอน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ได้แก่ 1)ขั้นเตรียมการจัดกิจกรรม 2)ขั้นวางแผน 3)ขั้นปฏิบัติการจัดกิจกรรม 4)ขั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงสภาพผู้สูงอายุ ปรชญาการศึกษา หลักการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และสังคมวิทยาการศึกษา

4. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

5. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. ผู้สูงอายุในเขตชนบท หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. ชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ และแนวคิดร่วมกันในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ

8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ในเนื้อหา 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านสังคมเศรษฐกิจ 3) ด้านจิตใจ โดยทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ของผู้เรียนตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

9. พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น การตอบคำถาม

10. การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ด้านกระบวนการวางแผน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน การประเมินชิ้นงาน การตรงต่อเวลา และการรายงานผล

11. ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นตอน ๆ ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผู้สูงอายุ

1. ความหมายของผู้สูงอายุ
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
3. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
4. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546
5. ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

1. การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ
2. แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ
3. การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
5. ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. สภาพทั่วไปของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ชมรมผู้สูงอายุ
3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ตอนที่ 1 ผู้สูงอายุ

การศึกษาในตอนต้นที่ 1 เรื่องผู้สูงอายุ จะได้กล่าวถึงเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 5 หัวข้อเรื่อง คือ 1) ความหมายของผู้สูงอายุ 2) ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ 3) นโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 4) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 5) ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (กรมประชาสัมพันธ์. 2536: 11) ซึ่งกำหนดโดยชมรมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย กฎหมายพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน ก็ได้กำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ เข้าสู่วัยต้องปลดเกษียณอายุราชการ และองค์การสหประชาชาติ ก็ได้กำหนดเอาอายุ 60 ปีเป็นหลักของความสูงอายุเช่นเดียวกัน (บรรลุ ศิริพานิช. 2547: บทนำ) ความหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ความสูงอายุหรือผู้ชรา เป็นการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่เกิดและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดอายุขัยของชีวิตนั้นๆ

เชียรศรี วิวิธศิริ (2527: 52) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุ หรือผู้มีวัยชราไว้ว่า เป็นช่วงสุดท้ายของวัยผู้ใหญ่ เริ่มประมาณอายุ 60 ปีขึ้นไป จนถึงสิ้นชีวิต ทั้งนี้ความชราจะมีมากหรือน้อย จะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เช่น มีอาการชราภาพเร็ว อายุสั้นหรืออายุยืน เป็นต้น

เพ็ญแข ประจวบจันท์ (2545: 63) อธิบายว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีความเสื่อมโทรมของสังขาร ตามธรรมชาติ กำลังถดถอย เริ่มเชื่องช้า ลูกหลานและสังคมควรให้การดูแล และการสูงอายุของบุคคลไม่เท่ากัน แตกต่างกันไปอยู่กับพันธุกรรม เพศ การระวังสุขภาพ อาหาร และสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถแบ่งกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60-74 ปี กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ 75-84 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 85 ปี ขึ้นไป ผู้สูงอายุ หรือผู้ชราเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้น เริ่มต้นตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา การกำหนดเกณฑ์ว่าเมื่อใดจึงเรียกว่าผู้สูงอายุนั้น ในสังคมดั้งเดิมได้กำหนดการเป็นผู้สูงอายุ โดยบทบาทหน้าที่ของบุคคลนั้นๆ ที่ทำอยู่เป็นเกณฑ์ เช่น บทบาทความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบสูงในสังคม ในปัจจุบันนิยมใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความหมายของการเป็นผู้สูงอายุ การใช้อายุเป็นเกณฑ์นี้ในแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน เช่น บางประเทศ กำหนดอายุ 55 ปี บางประเทศ กำหนด อายุ 65 ปี บางประเทศกำหนดอายุ 70 ปี

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ มี 2 มิติ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปหรือเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การงานและหน้าที่ทางสังคม

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มีหลายทฤษฎีด้วยกัน เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการมีวัยสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงในบทบาท และสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ในที่นี้

จะกล่าวถึง 2 ด้าน คือ 2.1 ทฤษฎีด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และ 2.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

2.1 ทฤษฎีด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ในทฤษฎีด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ก็มีอยู่หลายทฤษฎี จะกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยค้นคว้า ของโรเบิร์ต เฮฟวิกเฮิร์สต์ (Robert Havighurst) เมื่อปี 1963-1968 โดยศึกษาชีวิตของผู้ใหญ่ จำนวน 300 คน อายุระหว่าง 50-90 ปี มีสุขภาพดี มีฐานะปานกลางในเมืองแคนซัส ซิตี้ ได้สัมภาษณ์ บุคคล จำนวน 300 คน เป็นระยะเวลา 6 ปี ผลสรุปที่ได้ของทฤษฎีกิจกรรมทางสังคมคือ ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรม หรือปฏิบัติกิจกรรมอยู่เสมอๆ มีภารกิจที่ต้องทำอยู่เป็นประจำ จะมีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง จะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมหรือไม่มีความหมายหน้าที่ ทฤษฎีนี้ชี้ชัดว่า กิจกรรมทางสังคมจะผูกติดกับบทบาททางสังคมของบุคคล ถ้าบุคคลนั้นถูกกีดกันออกจากบทบาทหน้าที่ทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของบุคคลนั้นก็จะลดลง ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตลดลงไปด้วย

ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม ชี้ว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสูง จะมีการปรับตัวได้ดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ถ้าบุคคลดำรงกิจกรรมทางสังคมไว้ได้ ก็จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีความมั่นใจและมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวเองที่ดี ทำให้มองโลกในแง่ดีมีชีวิตชีวาไม่หดหู่ นอกจากนี้ที่ทฤษฎีกิจกรรมยังอธิบายอีกว่า กิจกรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทุกคน ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อความสุข และเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทฤษฎีนี้ยังช่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สูงอายุ นักวิชาการศึกษาทางด้านชราภาพวิทยา (Gerontology) ได้พยายามพัฒนาทฤษฎีนี้เรื่อยมา จนเป็นที่แพร่หลายและเป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีนี้ ถือเป็นแนวคิดหลักในการมองและวิเคราะห์ผู้สูงอายุ (Barrow and Smith : 1979)

สรุปได้ว่า การรับบทบาท การสูญเสีย การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัว และทางสังคม หากไม่มีกิจกรรม หรืองานอื่นมาทดแทน จะทำให้ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุลดลง และถ้าปล่อยทิ้งไว้ ทำให้เกิดความเหงาว่าเหว เป็นสาเหตุของโรคจิตในวัยสูงอายุได้ ดังนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้สูงอายุ เพื่อความสุขและมีชีวิตชีวา ควรที่จะมีบทบาทหรือทำกิจกรรมทางสังคมพอสมควร เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ การมีงานอดิเรกทำ การเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.1.2 ทฤษฎีการเลือกสรร (Selectivity Theory) ตามแนวทฤษฎีนี้ ผู้สูงอายุจะเลือกทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มากกว่าทำกิจกรรมทุกกิจกรรมที่มีอยู่ และยังให้ความสำคัญแก่การติดต่อสัมพันธ์เชิงอารมณ์ของผู้สูงอายุว่ามีความสำคัญมาก บทบาทของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้แก่การช่วยให้เกิดความรัก และจะหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ที่มีผลเชิงลบ การเลือกสรรกิจกรรมเป็นวิธีการปรับตัวในวัยสูงอายุ เพื่อให้เกิดความสุขมากที่สุด ทฤษฎีการเลือกสรรนี้ได้ให้ข้อแนะนำว่า

กิจกรรมทุกกิจกรรมไม่ได้ช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้ ฉะนั้น ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเลือกสรรกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของตน หรือตรงกับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ คือทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรม และทฤษฎีการเลือกสรร ที่ผู้สูงอายุจะเลือกเข้ากลุ่มเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ การจัดกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุข และมีความพึงพอใจต่อการดำรงชีวิตอยู่

2.1.3 ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) แนวความคิดของทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงความต่อเนื่องของบุคคล จากอดีตสู่ปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาททางสังคมมาก่อนย่อมมีความต้องการที่จะมีกิจกรรมต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ และยังขึ้นอยู่กับการพัฒนาพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาอีกด้วย การที่ผู้สูงอายุจะล้มเหลว หรือประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจ สถานะทางสังคม สุขภาพอนามัย ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่ต้องการของสังคม ย่อมต้องการที่จะยังมีบทบาททางสังคมต่อไป (Butler, 1974; Craig, 1991)

สรุปทฤษฎีความต่อเนื่อง ผู้สูงอายุที่มีความพร้อมสูง ทั้งด้านสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ดี มีสถานภาพทางสังคมสูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่อไป

2.1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) แนวความคิดของทฤษฎีนี้ มาจากนักการศึกษาผู้ใหญ่หลายท่าน เช่น เปาโล แฟร์รี (Paulo Freire, 1972), มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S. Knowles, 1978) เป็นต้น นักการศึกษาผู้ใหญ่มีความเชื่อว่า ผู้ใหญ่ก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้ สำหรับแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ก็คือประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เอง กล่าวได้ว่า ประสบการณ์นั้นคือตำราที่มีชีวิตจิตใจสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เลยทีเดียว สำหรับ เปาโล แฟร์รี ซึ่งเป็นนักคิดและนักสังคมวิทยาชาวบราซิล ได้เสนอแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หัวใจสำคัญของแนวคิดทางการศึกษาผู้ใหญ่ของ เปาโล แฟร์รี มีลักษณะแนวมนุษยนิยม คือ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจริงว่า ตัวผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรเรียนรู้อย่างผู้มีความกระตือรือร้น (Active Participant) คือไม่ใช่เป็นเพียงการนั่งนิ่งเฉยเพื่อรับฟังอย่างเดียว หรือให้ผู้เรียนต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามทุกอย่าง เปาโล แฟร์รี ได้กล่าวถึงการสอนของครูตามแบบดั้งเดิมว่า เป็นระบบธนาคาร (Banking System) คือ เป็นลักษณะของการสะสมความรู้ โดยครูเป็นผู้เอาความรู้ไปฝากไว้ให้กับสมองของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนก็คือ ธนาคารคอยรับฝากข้อมูลจากครูเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น เปาโล แฟร์รี ได้เสนอแนวคิดและหลักการไว้ว่า ไม่มีใครสอนใครได้ ไม่มีใครเรียนรู้ตามลำพังได้ และบุคคลเรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิสัมพันธ์กับโลกของตน ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้ใหญ่มีความเชื่อมั่น และมั่นใจในสมรรถภาพของตนเอง ที่จะเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง (สวัณน์ วัฒนวงศ์. 2545: 207)

สำหรับ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) เป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่ง ที่ศึกษาวิจัยและวางพื้นฐานของ ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ 1) ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี ถ้าสิ่งที่จะเรียนตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ 2) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าได้เรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับในชีวิตของผู้ใหญ่หรือเป็นการเรียนรู้ตามสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้ใหญ่ 3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละคน เพื่อนำมาวางแผนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่เป็นเรื่องจำเป็น เพราะประสบการณ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ 4) ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self Directing) ความต้องการของผู้ใหญ่ในส่วนตัวแล้ว คือต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ 5) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้น ยิ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น

สรุปตามแนวคิดของ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี ถ้าสิ่งที่ยุเรียนนั้น ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้ใหญ่ เรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้ใหญ่หรือเป็นการเรียนรู้ตามสถานการณ์ในชีวิตจริง ควรนำประสบการณ์ของผู้ใหญ่มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเชื่อว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้โดยการนำตนเอง พร้อมทั้งควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ปฐม นิคมานนท์ (2532: 273) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ไว้ว่า ผู้สูงอายุจะเรียนรู้ได้ดี ด้วยเหตุผลเหล่านี้คือ เมื่อมีความต้องการที่จะเรียน เมื่อรู้สึกว่ามีคามจำเป็นเมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกับประสบการณ์เดิม เมื่อได้ลงมือกระทำเมื่อได้เรียนจากสภาพปัญหาที่เป็นจริง เมื่อบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง เมื่อใช้วิธีการเรียนใช้กิจกรรมและวิธีการหลายๆ อย่าง เมื่อได้ทราบจุดประสงค์ของการเรียนได้ชัดเจน เมื่อได้รับการชี้แนะที่เหมาะสมไม่ใช่คะแนนหรือเกรด

เพ็ญแข ประจวบปัจฉิก (2545: 100) ได้อธิบายถึง การเรียนรู้และความจำ (Learning and memory) ไว้ดังนี้ การเรียนรู้กับความจำเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกัน การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การได้รับข้อมูลใหม่จากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ ส่วนการจำได้ (Remembering) หมายถึง การนำข้อมูลจากความจำที่เก็บไว้ในสมองมาใช้ ระบบการเรียนรู้และความจำ มี 3 กระบวนการ คือ รับเข้า (Incoming) ความจำ (Memory) จำได้ (Remembering)

ดังนั้น ความจำจึงมักอธิบายในรูปแบบข้อมูล การรับเข้า การเก็บไว้ และการดึงออกมาใช้ที่เราเรียกว่า ทฤษฎีกระบวนการข้อมูล (Information Processing Theory) ความจำของมนุษย์

(Human Memory) การวิจัยเรื่อง ความจำของมนุษย์หลังปี ค.ศ. 1970 เพื่อเปรียบเทียบระบบความจำของมนุษย์ ว่าเหมือนกับการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้คือการใส่ข้อมูลเข้าไปในระบบการทำงานของข้อมูล การทำงานในระบบความจำ (Memory System) ในช่วงแรก คือการใส่ข้อมูลเข้าไป หรือในช่วงของการรับเข้านั้น ผู้สูงอายุอาจมีปัญหา ทำให้มีปัญหาในช่วงการนำข้อมูลกลับมาใช้ จึงดูเหมือนว่าผู้สูงอายุจะจำอะไรไม่ได้ การรับข้อมูลเข้า แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ 1) ความจำที่ได้มาจากประสาทสัมผัส การเห็น หรือการได้ยิน (Sensory Memory) 2) ความจำระยะสั้น (Short-term Memory) หมายถึง ความจำที่ได้จากข้อมูลสั้นๆ แบ่งออกเป็นจำเบื้องต้น (Primary Memory) และความจำที่ผ่านการจัดกระทำแล้ว (Working Memory) 3) ความจำระยะยาว (Long-term Memory) หมายถึง ความจำที่มีเนื้อหาข้อมูลจำนวนมาก เช่น ความจำเกี่ยวกับเรื่องหรือเหตุการณ์ สถานที่ต่างๆ และที่จำเกี่ยวกับความรู้ หรือความเป็นจริง เช่น สูตรคูณ หรือสูตรต่างๆ เป็นต้น กระบวนการสุดท้ายของความจำคือ การนำเอาข้อมูลที่เก็บไว้ออกมาใช้ การลืมอาจเกิดขึ้นในช่วงต่างๆ ของระบบความจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความจำระยะสั้น ซึ่งอาจมีข้อมูลแทรกซ้อนเข้ามาทำให้ลืมข้อมูลอันแรกไม่สามารถเข้าไปในระบบความจำได้

สติปัญญาจะลดลงตามอายุที่มากขึ้น และจากผลการวิจัย ติดตามผลระยะยาว ตัวอย่างเช่น ความสามารถทางด้านภาษา ซึ่งเป็นความสามารถทางสมองที่สำคัญ พบว่าไม่ลดลงแต่กลับเพิ่มขึ้นจนถึงอายุ 53 หรือ 60 ปี หลังจากนั้นจะลดลงเล็กน้อย แต่ ความสามารถของผู้สูงอายุในด้านสติปัญญาด้านนี้ จะดีกว่าของสติปัญญาในวัยสูงอายุ สติปัญญา (Intelligence) มาจากรากศัพท์ของภาษาละติน หมายถึง ความสามารถที่จะเลือกหรือตัดสินใจ เป็นที่มาของคำที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย เช่น คำว่า ความสามารถ (Competence) ความรอบรู้ (Wisdom) เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นคำเดียวกัน แต่ก็มีสติปัญญาเป็นส่วนหนึ่งอยู่เสมอ สติปัญญากับอายุ เชื่อว่าเมื่อคนเรามีอายุมากขึ้น ระดับสติปัญญาก็จะลดน้อยลง เนื่องมาจากสมองลดประสิทธิภาพการทำงาน เช่นเดียวกับอวัยวะอื่นๆ เช่น ปอดและหัวใจ เป็นต้น มีงานวิจัยเกี่ยวกับระดับสติปัญญา แบบใช้กลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่มอายุผลปรากฏว่า ระดับผู้ใหญ่วัยต้นหรือวัยกลางคน ความแตกต่างของสติปัญญาระหว่างเพศ พบว่าผู้ชายจะมีความสามารถด้านตัวเลขและการคิดและจับใจความได้มากกว่าเพศหญิง ส่วนในด้านความสามารถทางสติปัญญาทั่วไปนั้น ผู้ชายจะเก่งกว่าผู้หญิงด้านจำนวนและระยะทาง ส่วนผู้หญิงจะเก่งในด้านการคิดแบบใช้เหตุผล ความจำและทางด้านภาษา (เพ็ญแข ประจันปัจฉินก. 2545: 108; อ้างอิงจาก Feingold. 1993)

สรุปผู้สูงอายุกับความจำ (Memory) ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากขึ้นระดับสติปัญญาก็จะลดน้อยลง ความจำ การเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายระดับ ระยะแรกจะเป็นข้อมูลจากประสาทสัมผัส จากนั้นจะผ่านเข้าไปเป็นความจำระยะสั้น และหากข้อมูลถูกใช้งาน และดำเนินการต่อไป ก็จะเปลี่ยนมาเป็นความจำระยะยาว ส่วนระดับสติปัญญา ก็ลดลงตามอายุที่มากขึ้น

2.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุมีหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ในเรื่องนี้ ภควัทร คำพวง (2541: 16) ได้กล่าวถึงผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ด้าน คือ (1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ (3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Somatic Mutation Theory)

ผู้สูงอายุ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ดังนี้ 1) ระบบประสาท ความสามารถในการทำงานของระบบประสาทลดลง การรับรู้ความรู้สึกจากประสาททั้งห้าลดลง การมองเห็นและการได้ยินเสื่อมลง 2) ระบบผิวหนัง ผิวหนังจะขาดความตึงตัว เหี่ยวแห้ง หย่อนยาน เนื่องจากจำนวนน้ำมันใต้ผิวหนังมีน้อยลง เลือดมาเลี้ยงผิวหนังน้อย 3) ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ กระดูกจะบางลงและเปราะบางง่าย หักง่าย ข้อต่อกระดูกมีการเสื่อมลง ทำให้ปวดหลัง หลังโก่ง กล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวอ่อนแรงลง ทำให้การเคลื่อนไหวไม่คล่องตัว เกิดการปวดเจ็บบริเวณข้อต่างๆ 4) ระบบไหลเวียนของโลหิต หลอดเลือดจะมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบทางเคมีของเส้นเลือด จะทำให้เส้นเลือดมีความยืดหยุ่นน้อย เลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่างๆ น้อยลง ทำให้เกิดโรคหัวใจขาดเลือด โรคเส้นเลือดอุดตัน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น 5) ระบบย่อยอาหาร พันธ์ของผู้สูงอายุหักโหมกลืน เจ็บปวด บางรายเหลือแต่เหงือก การบดเคี้ยวอาหารทำได้ไม่ดี ต่อม น้ำลายเล็กน้อย ผลิตน้ำลายได้น้อยลง ปลายประสาทสำหรับรับรสในลิ้นเสื่อมลง ทำให้รับประทานอาหารได้น้อย การย่อยและการดูดซึมไม่ดี ทำให้ขาดสารอาหารวิตามินและเกลือแร่ 6) ระบบขับถ่าย ผู้สูงอายุจะมีการถ่ายปัสสาวะน้อย เนื่องจากกระเพาะปัสสาวะเล็กลง ผู้สูงอายุเพศชาย มีปัญหาถ่ายปัสสาวะลำบาก เนื่องจากต่อมลูกหมากโต ท้องมักจะผูก เนื่องจากรับประทานอาหารไม่ได้สัดส่วน 7) ระบบหายใจ กระดูกซี่โครง ผู้สูงอายุเคลื่อนไหวได้ช้าลง เป็นผลในการขยายตัว และการหดตัวของช่องทรวงอกลดลง ความจุปอดลดลง มีอากาศค้างในปอดเพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับออกซิเจนต่ำลง อัตราการหายใจ มีความรู้สึกเหมือนหายใจไม่อิ่ม ทำให้เกิดโรคปอดได้ง่าย 8) ระบบสืบพันธุ์ เพศชาย ลูกอัณฑะเหี่ยวเล็กลง ความสามารถทางเพศลดลงด้วย เพศหญิงเยื่อบุช่องคลอดบางลง ของที่ช่วยในการหล่อลื่นช่องคลอดน้อยลง ช่องคลอดแคบและหดรัด เมื่อมีเพศสัมพันธ์จึงเจ็บปวด

สรุปการเปลี่ยนแปลง ทางร่างกายของผู้สูงอายุ (Biological Theory of Ageing) มีหลายประการดังนี้ 1) ทฤษฎีความเสื่อมสภาพของอวัยวะ (The Wear and Tear Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความเสื่อมสภาพของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายเมื่อถึงวัยชรา เปรียบเสมือนเวลาทางชีวภาพ ซึ่งถูกตั้งเวลาไว้ว่า ช่วงระยะเวลาไหน ที่อวัยวะของร่างกายจะเริ่มเสื่อมสภาพลง ร่างกายไม่สามารถที่จะสร้างเซลล์ใหม่ขึ้นมาทดแทนเซลล์เก่าที่เสื่อมสภาพลงได้ เช่น เนื้อเยื่อกระดูก เนื้อเยื่อของระบบประสาทและกล้ามเนื้อหัวใจ เป็นต้น (สุรกุล เจนอบรม. 2541:12; อ้างอิงจาก Wilson.1974) เมื่ออายุมากขึ้นจะเกิดรอยเหี่ยวย่นของผิวหนัง หลอดเลือดหรือเส้นโลหิตต่าง ๆ ขาด

ความยืดหยุ่นเกิดการแข็งตัว 2) ทฤษฎีระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย (The Autoimmune Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายถูกทำลายให้เสื่อมลง โดยเชื้อไวรัส แบคทีเรีย หรือโปรตีน ทำให้ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลง จึงเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้มากขึ้น เช่น โรคกล้ามเนื้อและข้ออักเสบ โรคเบาหวาน และโรคมะเร็ง เป็นต้น (สุรกุล เจนอบรม. 2541:12; อ้างอิงจาก Walford.1969) สารอนุมูลอิสระภายในร่างกาย (Free Radical) ถูกทำลายจึงเป็นสาเหตุให้ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายสูญเสียไป ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ในวัยผู้สูงอายุ 3) การเปลี่ยนแปลงด้านพลังกำลังของผู้สูงอายุ พลังงานหรือกำลังที่มีอยู่ในร่างกายของผู้สูงอายุได้มาจากอาหารหรือโภชนาการที่ถูกส่วน และได้รับอากาศหรือออกซิเจนที่บริสุทธิ์ ทำให้การทำงานของโลหิตและอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมีพลังงาน การขับถ่ายของเสียและการออกกำลังกายอย่างถูกต้องก็ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงมีอายุยืนยาวมากขึ้น ผู้สูงอายุยิ่งมีอายุมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งต้องการเวลาที่จะพักผ่อน หรือพักฟื้นจากการทำงานมากขึ้นเท่านั้น (สุรกุล เจนอบรม.. 2541: 15; อ้างอิงจาก Shock.1977) ระยะเวลาการนอนหลับของผู้สูงอายุ เมื่ออายุ 60 ปี โดยเฉลี่ยจะนอนหลับต่ำกว่า 6 ชั่วโมง และเมื่ออายุ 75 ปี โดยเฉลี่ยจะนอนหลับต่ำกว่า 5 ชั่วโมง ปัญหาในการนอนของผู้สูงอายุ มี 3 ลักษณะคือ 1) นอนไม่หลับ (Insomnia) 2) นอนหลับมากเกินไป (Hyper somnia) 3) นอนฝันร้าย (Dyssomnia) การส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีการนอนหลับอย่างเต็มอิ่มจะทำให้ร่างกายสดชื่น มีอารมณ์และจิตใจแจ่มใส กระปรี้กระเปร่า

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ วัยสูงอายุ สุขภาพไม่ดี หูตึง สายตาฝ้าฟาง ชีวิตมักถูกแยกออกจากสังคม อาจเป็นเพราะเกษียณอายุการทำงานแล้ว จึงมีชีวิตที่โดดเดี่ยว เป็นเหตุให้อารมณ์ไม่เบิกบาน อาจมีอาการเศร้า มีความคิดวิตกกังวลในเรื่องร่างกาย การเจ็บป่วย การสูญเสียคนรัก วิตกกังวลเรื่องเงินทองไม่พอใช้จ่าย ความเสื่อมทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจมักเกิดควบคู่กับความเสื่อมโทรมทางด้านร่างกาย ความเสื่อมสมรรถภาพทางกาย มักทำให้คนเรารู้สึกเป็นบุคคลไร้ค่าต้องพึ่งพาผู้อื่น ผู้สูงอายุมีอาการกังวลใจ ใจน้อยใจร้อนด้วย และกระทบกระเทือนได้ง่าย เกิดความรู้สึกเหงา กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้สูงอายุ การวิจัยส่วนมากเน้นไปที่ การเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญาความรู้ความจำ และกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ กระบวนการรับรู้ของผู้สูงอายุ (The Perceptual Processes) หมายถึง กระบวนการรับรู้ของผู้สูงอายุ โดยที่ผู้สูงอายุจะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัสทั้งการได้ยิน การมองเห็น การได้สัมผัส การได้กลิ่น และการได้สัมผัสทางกายหรือผิวหนังได้ชัดลง ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้สูงอายุจะทำอะไรจึงต้องใช้เวลามากกว่าคนหนุ่มสาว หรือแม้แต่การเรียนรู้ก็ต้องให้เวลานานพอสมควร ในการที่จะให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ ดังนั้นผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาในเรื่องของความเร็วและความถูกต้องแม่นยำ จึงจำเป็นต้องให้เวลาพอสมควรแก่ผู้สูงอายุในการปฏิบัติตน ในการเรียนรู้และในการดำเนินภารกิจ หรือในการที่จะฝึกทักษะในด้านต่างๆ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุ เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากระบบการทำงาน

ของสมอง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เกิดจากวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเจ็บป่วย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เกิดภาวะโรคซึมเศร้า (Depression) ในผู้สูงอายุ ได้มาก (สุรกุล เจนอบรม. 2541: 28; อ้างอิงจาก Pfeiffer; & Busse. 1973)

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียสถานภาพและบทบาททางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน การสูญเสียบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัว จากบทบาทที่เคยเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวกลายเป็นผู้พึ่งพาอาศัย เป็นผู้รับมากกว่าเป็นผู้ให้ จึงรู้สึกสูญเสียอำนาจ หรือจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอก มีส่วนกระทบต่อผู้สูงอายุ เช่น การถูกทอดทิ้ง เพราะบุตรหลานต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าเหงา รู้สึกว่าถูกทอดทิ้งหมดความหมาย

3. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ของประเทศไทย เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรสูงอายุ (Population ageing) เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว การเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ในการปรับกระบวนการทัศน์และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นจะต้องใช้ความซุ่มละเอียดอ่อน และวางอยู่บนข้อเท็จจริงซึ่งมาจากการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุดทั้งต่อสังคมโดยรวมและประชากรสูงอายุเอง อย่างไรก็ตามในการปรับเปลี่ยนและพัฒนา จำเป็นจะต้องอาศัยเวลาและความพร้อมของสังคมอย่างมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า ประเทศไทยจะใช้เวลาของการดำเนินเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุเร็วกว่ากันถึง 3 เท่า ทำให้ช่วงเวลาสำหรับโอกาสในการปรับเปลี่ยนและพัฒนา มีความจำกัดยิ่ง การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาจึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่าง ๆ ว่า มีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาวิจัยต่อเนื่อง การติดตามประเมินผล การปรับเปลี่ยนและการพัฒนาและการปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะ มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อให้ถึงเป้าหมายแห่งความมั่นคงของสังคม

นอกจากเหตุผลข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ยังได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 54 และมาตรา 80 ถึงภารกิจที่จะต้องมีการสูงอายุ นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทยขึ้นอันเป็นภารกิจที่สังคมและรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ โดยมีสาระสำคัญ 9 ข้อ ดังนี้ ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิ์ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองหรือครอบครัวได้ และผู้พิการที่สูงอายุ ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัว โดยได้รับความเคารพรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีใน

การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านเพื่อสามารถปรับตัวทางของตนให้สมวัย ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจร โดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต อย่างสงบตามคตินิยมข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรมีบทบาทและส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน สังคม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และกับบุคคลทุกวัย ข้อที่ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ข้อที่ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ข้อที่ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยม ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมที่เน้นความกตัญญูต่อบุคคลและเคารพความเอื้ออาทรต่อกัน (กรมประชาสัมพันธ์. 2542: 1) ดังนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะต้องสอดคล้องตามเจตนารมณ์ดังกล่าว

3.1 ข้อมูลพื้นฐานด้าน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรสูงอายุ

โครงสร้างประชากร ของประเทศไทย อยู่ในระยะที่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 1,210,000 คน ในปี พ.ศ. 2503 ไปเป็น 4,500,000 – 5,700,000 คน ในปี พ.ศ. 2543 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 6,800,000 – 7,600,000 คนและ 11,000,000 คนในปี พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2563 ตามลำดับ ประการสำคัญการเปลี่ยนแปลงนี้ กำลังนำประเทศไปสู่สภาวะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรสูงอายุ” (Population Aging) ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2503 สัดส่วนของประชากรสูงอายุไทยต่อประชากรทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 4.6 และได้เพิ่มเป็นร้อยละ 9 ในปี พ.ศ. 2543 โดยในปี พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2563 สัดส่วนประชากรสูงอายุได้รับการคาดหมายว่าจะเพิ่มขึ้นถึงระดับร้อยละ 11 และ 15 ตามลำดับ ตามเกณฑ์ของสหประชาชาติได้กำหนดว่าเป็นภาวะประชากรสูงอายุเมื่อประชากรนั้นมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้น ประเทศไทยจะเข้าสู่ระยะภาวะประชากรสูงอายุในราวปี พ.ศ. 2547-2548

ภาวะประชากรสูงอายุเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีการลดลงของอัตราการเกิดและอัตราการตาย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสามารถแสดงให้เห็นโดยง่ายจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะปิรามิดของประชากร (Population Aging) ในระยะเวลาต่าง ๆ

อย่างชัดเจน โดยจากลักษณะโครงสร้างที่มีรูปร่างปิรามิดชัดเจนในปี พ.ศ. 2503 ไปเป็นลักษณะระฆังคว่ำในปี พ.ศ. 2543 และรูปแจกันในปี พ.ศ. 2563

สำหรับอายุคาดหวังเมื่อแรกเกิด (Life expectancy at birth) ของชายและหญิงไทยมีการเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในปี พ.ศ. 2507-2508 อายุคาดหวังเมื่อแรกเกิดของชายและหญิงไทยเท่ากับ 55 ปี และ 61 ปี ตามลำดับ ยี่สิบปีต่อมา (พ.ศ. 2528-2529) อายุคาดหวังเมื่อแรกเกิดเพิ่มขึ้นเป็น 63 ปี ในชายไทยและ 68 ปีในหญิงไทย และคาดหมายว่าในปี พ.ศ. 2543-2548 อายุคาดหวังเมื่อแรกเกิดในชายและหญิงไทยจะอยู่ระหว่าง 66 -71 ปี และ 72 -76 ปีตามลำดับ (นภาพร ชัยวรรณ. 2539)

อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในประเทศไทยมีอัตราเร็วกว่าที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมาก จากประสบการณ์ในต่างประเทศการเปลี่ยนแปลงไปของภาวะประชากรสูงอายุเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทำให้โอกาสในการปรับตัวของประชากรและการเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบเป็นไปอย่างจำกัดและความยากลำบาก

3.2 ภาวะประชากรสูงอายุกับภาวะพึ่งพา

อัตราส่วนพึ่งพา รวม (Total dependency ratio) ประกอบไปด้วยอัตราส่วนพึ่งพาเด็ก (Child dependency ratio) และอัตราส่วนพึ่งพาผู้สูงอายุ (Aged dependency ratio) โดยเป็นการบอกถึงความสัมพันธ์ของขนาดประชากรวัยทำงาน (Working-age population) ที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปีกับขนาดของประชากรพึ่งพา (Dependent population) อันได้แก่ประชากรเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) และประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปี หรือมากกว่า) อัตราส่วนพึ่งพา รวมแสดงถึงภาระของประชากรวัยทำงานในการที่ต้องดูแลเด็กและผู้สูงอายุในขณะเดียวกัน ใน พ.ศ. 2503 อัตราส่วนพึ่งพา รวมกันร้อยละ 91.55 โดยเกือบทั้งหมดของประชากรพึ่งพา คือเด็ก ต่อมาอัตราการเกิดได้ลดลงเป็นลำดับทำให้อัตราส่วนพึ่งพาเด็กลดลงและส่งผลให้อัตราส่วนพึ่งพา รวมลดลงไปด้วย ในระยะหลังโครงสร้างประชากรเริ่มมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นผลให้อัตราส่วนพึ่งพาผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากแนวโน้มดังกล่าวการรอกกลับของทิศทางอัตราส่วนพึ่งพา รวมจากการลดลงไปเป็นเพิ่มขึ้นจะเกิดขึ้นในราวปี พ.ศ. 2551 และภายหลังจากนั้นอัตราส่วนพึ่งพาผู้สูงอายุจะสูงกว่าอัตราส่วนพึ่งพาเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จากแนวโน้มสถานะอัตราส่วนพึ่งพา แสดงว่าความได้เปรียบในเรื่องแรงงานของประเทศไทยจะหมดไปในอีก 10-15 ปีข้างหน้า

ตามข้อเท็จจริงที่ผ่านมาในกระบวนการเกิดภาวะประชากรสูงอายุ นอกจากจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นแล้ว ผู้สูงอายุที่มีอายุสูงมากยังมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอีกด้วย ในปี พ.ศ. 2503 ร้อยละ 34.9 ของประชากรสูงอายุไทยเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี หรือมากกว่า และจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38 ในปี พ.ศ. 2563 ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงนี้จะดำเนินไปอย่างช้า ๆ แต่เป็นที่ตระหนักกันดีว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมาก มีลักษณะแตกต่างจากผู้สูงอายุที่อายุน้อย และผลกระทบหรือผลต่อเนื่องจากผู้สูงอายุที่อายุ

มาก ๆ จะรุนแรงกว่าที่พบในผู้สูงอายุที่อายุน้อย การให้ความสำคัญต่อความต้องการและการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการวางนโยบายและแผนงานเป็นอย่างยิ่ง

3.3 สถานะทางสังคมทั่วไปของผู้สูงอายุ

ปัจจุบันราวร้อยละ 55 ของประชากรสูงอายุไทยเป็นผู้หญิง ส่วนใหญ่ของประชากรสูงอายุ (ร้อยละ 81.1) อาศัยอยู่ในเขตชนบท ผู้สูงอายุชายส่วนมากจะอาศัยอยู่กับคู่สมรสในขณะที่ร้อยละ 60 ของผู้สูงอายุหญิงไม่ได้อาศัยอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุเป็นโสดร้อยละ 2.2 โดยพบมากในผู้สูงอายุหญิง ผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้ที่อยู่ในเขตเมือง ผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีถึงร้อยละ 3.6-4.3 โดยพบมากในผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปี และผู้ที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะ ในเขตภาคเหนือและภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 11.9 ที่อาศัยอยู่กับคู่สมรสโดยไม่มีบุตรหลานหรือบุคคลอื่น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในเขตชนบท (ร้อยละ 13) และเขตเมืองของต่างจังหวัด (ร้อยละ 9.3) ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีร้อยละ 19.9 ที่มีปัญหาในการดำรงชีวิต ปัญหาสำคัญที่สุดคือ การไม่มีผู้ให้การดูแลยามเจ็บป่วย (ร้อยละ 31.6)

3.4 ครอบครัวและการดูแลผู้สูงอายุ

หลายทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าขนาดของครัวเรือนเล็กลงเป็นลำดับ โดยเกิดจากการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์ การชะลอการแต่งงานและการมีบุตรโดยเฉพาะในเขตชุมชนเมือง และรูปแบบงานที่เปลี่ยนไป (จากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมและภาคบริการ) นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของการลดลงจำนวนคู่สมรส ครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในขณะเดียวกันจำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุไม่ว่าจะอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตรหลาน หรืออยู่คนเดียวมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในอนาคตอาจมีสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่คนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเพิ่มสูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน แต่แนวโน้มเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะหมายความว่ามีการแตกตัวของสภาวะครอบครัวขยายเสมอไปเพียงแต่รูปแบบของการสนับสนุนหรือดูแลกำลังเปลี่ยนจากภาระภายในครัวเรือนมาเป็นเครือข่ายครอบครัวเดี่ยวที่เป็นส่วนหนึ่งของการดูแลอย่างไม่เป็นทางการ (Informal care) และน่าจะเป็นรูปแบบของการดูแลสนับสนุนผู้สูงอายุไทยที่สำคัญในอนาคต

การขยายตัวของชุมชนเมืองและแนวโน้มการลดบทบาทของระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในครอบครัว เป็นผลให้ผู้สูงอายุซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหรือมีบทบาทสำคัญในครอบครัวมีการลดทอนของบทบาทและความสำคัญลง นอกจากนี้ความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เคยเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือกำหนดกิจต่าง ๆ ของครอบครัวเริ่มไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ตกอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เรียกกันว่าโลกาภิวัตน์ทำให้การพึ่งพาและขอความช่วยเหลือของอำนาจตัดสินใจมีการเปลี่ยนถ่ายระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวมีเร็วขึ้น

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากรวัยแรงงานในประเทศไทยเกิดขึ้นมาก ทั้งที่เป็นการย้ายถิ่นฐานไปต่างประเทศและไปยังส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศโดยเฉพาะบริเวณจังหวัดใหญ่หรือพื้นที่อุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่จะเป็นการเคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าสู่เขตเมืองและด้วยเหตุผลทาง

เศรษฐกิจ การเคลื่อนย้าย ส่วนใหญ่เป็นการย้ายภายในประเทศ โดยการย้ายเพื่อภาคแรงงาน อุตสาหกรรมที่ไปกระจุกตัวในเขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรมหลัก ซึ่งแตกต่างจากลักษณะแรงงาน เกษตรกรรมที่จะเป็นแรงงานในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของหรือสมาชิกครอบครัวเจ้าของหรือแรงงาน ว่าจ้าง ซึ่งเกือบทั้งหมดของแรงงานเป็นคนในท้องถิ่น การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจาก ความต้องการแรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว ส่งผลให้มีความสำคัญและความเข้มแข็งของชุมชนลดลง เกิดการสลายของวัฒนธรรมโดยเฉพาะในกลุ่มคนอายุน้อย ตลอดจนการสูญเสียระบบและ สายสัมพันธ์สังคมในชุมชนอันนำมาสู่การด้อยลงของความสามารถในการดำรงชุมชนและการพึ่งพา ตนเอง การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั้งที่ ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ประสงค์ที่จะให้บุตรหลานเป็นผู้ดูแลตนในอนาคต

ผู้สูงอายุที่มีบุตรและ/หรือบุตรบุญธรรมและ/หรือบุตรเลี้ยงมีถึงร้อยละ 95.6 ส่วนใหญ่ของ ผู้สูงอายุจะอยู่บ้านเดียวกันกับบุตร (ร้อยละ 70.9) หรืออยู่บ้านติดกัน (ร้อยละ 9.4) หรืออยู่ในชุมชน เดียวกัน (ร้อยละ 7.4) ในกลุ่มที่มีบุตรแต่ไม่ได้อยู่กับบุตรส่วนใหญ่จะมีบุตรมาเยี่ยมเป็นประจำอย่าง น้อยเดือนละครั้ง (ร้อยละ 87.8) สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่กับบุตรถึงแม้จะรู้สึกเหงาบ้างหรือรู้สึกว่าการ บุตรไม่เชื่อฟังแต่โดยรวมแล้วส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98) รู้สึกว่ามีความสุขและอบอุ่นที่อยู่ร่วมกับบุตร และ ร้อยละ 93 ประารถนาให้บุตรเป็นผู้ดูแลตน อย่างไรก็ตามมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 9 ที่แจ้งว่ามีความต้องการ จะเข้าใช้บริการในสถานสงเคราะห์คนชราเมื่ออายุมากขึ้น (กรมประชาสงเคราะห์. 2536).

จากการสำรวจประชากรวัย 13-59 ปีพบว่าร้อยละ 80-85 ได้ให้การดูแลบิดามารดา (อายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป) โดยสองในสามของผู้ดูแลเป็นหญิง ร้อยละ 64 เป็นบุตร และร้อยละ 27 เป็นคู่ สมรส การดูแลที่ให้ส่วนใหญ่จะเป็นการดูแลในยามเจ็บป่วย (ร้อยละ 90) จัดหาอาหารให้ (ร้อยละ 84) มอบเงินให้ (ร้อยละ 80) ดูแลกิจทั่วไป (ร้อยละ 65) จัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (ร้อยละ 60) และจ่ายค่า รักษาพยาบาล (ร้อยละ 53) โดยผู้ดูแลที่อายุน้อยและเป็นโสดจะมีแนวโน้มที่จะให้การดูแลชนิดที่ใช้ แรงงานได้แก่ การดูแลยามเจ็บป่วยและการดูแลกิจทั่วไป ในขณะที่ผู้ดูแลที่มีอายุมากหรือที่สมรส แล้วจะให้การดูแลด้านการเงิน จัดหาอาหารและเครื่องนุ่งห่มเป็นส่วนใหญ่

ในการสำรวจประชากรสูงอายุระดับชาติ พบว่าร้อยละ 77 ของผู้สูงอายุมีผู้ดูแลอยู่ในช่วง อายุ 29-59 ปี แต่ข้อสังเกตที่สำคัญคือสัดส่วนของผู้ดูแลที่มีอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี และ 80 ปีขึ้นไป มีถึงร้อยละ 14.7 และ 0.5 ตามลำดับของผู้ดูแลทั้งหมด ดังนั้น กรอบความคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุจะต้อง พิจารณาถึงประชากรสูงอายุที่ยังต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุและบุพการีที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วย หาก แนวโน้มของภาวะประชากรสูงอายุในประเทศไทยยังคงดำเนินไปตามแนวโน้มที่ผ่านมา ภาระที่ต้อง เป็นผู้ดูแลบุพการีและผู้สูงอายุอื่นของประชากรสูงอายุจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วน นอกจากนั้นปัญหาโรคเอดส์ได้ทำให้คนในวัยทำงานจำนวนหนึ่งซึ่งควรจะต้องเป็นผู้ให้การดูแล ครอบครัว กลับกลายเป็นผู้ที่บุพการีต้องให้การดูแล ยิ่งกว่านั้นบุตรของผู้ป่วยเหล่านี้ยังต้องเป็น

ภาระในการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยตายด้วย ผลกระทบจากโรคเอดส์ปรากฏชัดในเขตภาคเหนือของประเทศ (สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2549).

ยังมีข้อมูลจากการศึกษาระบุว่าประชากรไทยในวัยหนุ่มสาวยังคงมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ และส่วนใหญ่ของคนหนุ่มสาวมีความเห็นว่าบุตรหลานรวมทั้งตนเองสมควรเป็นผู้ให้การดูแลบุพการี ในยามชราหรือเมื่อมีความจำเป็น ผลการศึกษายังระบุว่าบุตรยังเป็นแหล่งสำคัญในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในยามเจ็บป่วยของบิดามารดาโดยเฉพาะในขณะเจ็บป่วยหนักที่ต้องการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

3.5 สถานะการทำงานและรายได้ของประชากรสูงอายุ

ผู้สูงอายุร้อยละ 35.4 รายงานว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงตนเองและครอบครัว โดยเป็นปัญหากับผู้สูงอายุในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง ผู้สูงอายุร้อยละ 0.4 ที่ไม่มีรายได้ร้อยละ 3.4 มีรายได้ต่ำกว่า 2,500 บาทต่อปี (น้อยกว่าหรือเท่ากับที่ได้โครงการจากเบี้ยยังชีพ ซึ่งให้ 200-300 บาทต่อเดือน) และร้อยละ 13.4 ที่ครัวเรือนมีรายได้ระหว่าง 2,500-9,999 บาท บาทต่อปี ปัญหารายได้ต่ำนี้พบชัดเจนในเขตชนบท ในผู้สูงอายุหญิง และในผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีหรือมากกว่า

ผู้สูงอายุร้อยละ 22 เป็นบุคคลหลักผู้เดียวในการหาเลี้ยงครอบครัว และอีกร้อยละ 10.3 ที่เป็นผู้ร่วมทำงานหารายได้หลักจนเจือครอบครัว โดยที่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในเขตชนบทและอยู่ในภาคเกษตรกรรม ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยทำงานและหยุดงานหรือไม่ได้ทำงานใดประจำมีสาเหตุของการหยุดงานหลักมาจากปัญหาทางสุขภาพ ในจำนวนผู้สูงอายุเหล่านี้พบว่าร้อยละ 27.8 ยังอยากทำงานและแฉ่งว่ายังทำได้ และอีกร้อยละ 39.3 ยังอยากทำงานแต่ทำไม่ได้ (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ. 2542).

3.6 สถานะทางสุขภาพ

การเปลี่ยนแปลงสังคมเศรษฐกิจของประเทศมีผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านสาธารณสุขควบคู่ไปกับทางด้านเทคโนโลยีเป็นผลให้โรคติดต่อมีความสำคัญลดลง (ยกเว้น โรคเอดส์ วัณโรค และโรคมาลาเรีย) ในขณะที่โรคเรื้อรัง โรคทางจิต และอุบัติเหตุมีความสำคัญมากขึ้น ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการเสียชีวิตของประเทศจากทะเบียนมรณะบัตรซึ่งเกือบครึ่งหนึ่งของสาเหตุของการเสียชีวิตจะถูกลงบันทึกโดยบุคคลที่ไม่ใช่แพทย์ เป็นผลให้ “เสียชีวิตเพราะประชากรสูงอายุ” ถูกบันทึกไว้ในสัดส่วนที่สูงอย่างไรก็ดีจากข้อมูลที่มีอยู่บ่งชี้ว่าสาเหตุของการเสียชีวิตที่สำคัญของผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันเกิดจาก อาทิ โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคหลอดเลือดสมอง อุบัติเหตุ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง

จากการศึกษา Disability Adjusted Life Years (DALYs) ของประเทศไทยยืนยันชัดเจนว่าโรคที่เป็นปัญหาของประชากรสูงอายุในประเทศไทยคือกลุ่มโรคไม่ติดต่อและอุบัติเหตุซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรัง โดยมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากที่รายงานจากต่างประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง ภาวะโคเลสเตอรอลในเลือดสูง กลุ่มอาการสมองเสื่อม โรคข้อเสื่อม ภาวะกลืนปัสสาวะไม่ได้ ภาวะซึมเศร้า (Depressive

disoder) และการหกล้ม เป็นต้น นอกเหนือจากโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นใหม่จากสาเหตุต่าง ๆ ในแต่ละเดือนถึงร้อยละ 43.6 โดยพบมากในผู้สูงอายุหญิงและผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตชนบท โรคหรือสาเหตุการเจ็บป่วยส่วนใหญ่จะเป็นโรคไม่ร้ายแรง เช่น ไข้หวัดหรือปวดข้อ เป็นต้น

จากการศึกษาระดับประเทศในกลุ่มประชากรสูงอายุ พบมีผู้สูงอายุทุก 1 ใน 4 คนมีปัญหาด้านสุขภาพที่เป็นเหตุให้ไม่สามารถทำกิจกรรมตามที่เคยทำได้ ทั้งนี้ผู้สูงอายุร้อยละ 18.9 มีปัญหาเช่นนี้มานานกว่า 6 เดือน และถือว่ามีปัญหาภาวะทุพพลภาพระยะยาว ประการสำคัญมีผู้สูงอายุในประเทศไทยถึงร้อยละ 1.6 ที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ภายในบ้านหรือห้องได้โดยลำพัง และอีกร้อยละ 3.1 ที่ไม่สามารถออกจากบ้านได้อย่างอิสระ นอกจากนั้นผู้สูงอายุไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังสูบบุหรี่ (ร้อยละ 27) และดื่มสุรา (ร้อยละ 23) โดยเป็นปัญหาสำคัญในผู้สูงอายุชาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาวะทุพโภชนาการและการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสุขภาพยังเป็นปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุไทย (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. 2545).

4. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547:2-4) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 มีสาระที่สำคัญโดยสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย 2) ให้มีกองทุนผู้สูงอายุ 3) ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นกรรมการ และเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม และพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ 4) ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่ม ในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และปฏิญญาผู้สูงอายุ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ทำให้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. 2547: 7)

1. ส่งเสริมและบริการความรู้ โดยเน้นที่การส่งเสริมสุขภาพและการดำรงชีวิตในบั้นปลายอย่างมีคุณค่าและมีความสุข
2. สนับสนุนให้การศึกษา ส่งเสริมและเปิดโอกาสในการได้ทำงานตามความถนัด
3. จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม
4. ส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนและสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ
5. สนับสนุนองค์กรทางศาสนาในการเผยแพร่คำสอนเพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ
6. สนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรสำหรับดูแลรักษาและการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ

7. ให้มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

8. ดูแลความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในส่วนของการทรงศึกษาธิการ เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ได้สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิตามกฎหมาย จึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุนผู้สูงอายุในการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2547 ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. 2547:1) โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) จัดบริการข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการทำฐานข้อมูลทางการศึกษา และการฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุ 2) สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ 3) จัดบริการการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ 4) ส่งเสริมให้หน่วยงานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนแก่ผู้สูงอายุ 6) คุ้มครองการผลิตสื่อความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้สูงอายุ 7) จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับผู้สูงอายุในการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงอุดมศึกษา 8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

สรุปรัฐบาลได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และเพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุอีกด้วย

5. ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

ในเรื่องปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุนี้ จะได้กล่าวถึง ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ลำดับความสำคัญของโรคและปัญหาทางสุขภาพของผู้สูงอายุไทยโดยอาศัยข้อมูลทางสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนการบริการและสวัสดิการที่ประชากรสูงอายุต้องการ

5.1 ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ

ปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุจะนำไปสู่ความจำเป็นของความต้องการผู้ดูแล ซึ่งจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนั้นจะเป็นภาระต่อระบบการบริการสุขภาพหรือโรงพยาบาลเป็นอย่างมากในอนาคต มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันใช้เตียงในโรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศถึงร้อยละ 28 ของปริมาณเตียงทั้งหมด และได้รับการประมาณการว่าจะมีการเพิ่มของการครองเตียงในอัตราที่สูงเป็น 3 เท่าของการเพิ่มในประชากรอายุน้อย (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. 2545:18)

ในปัจจุบันมีหลักฐานหลายประการ เช่น ภาวะทุพโภชนาการ อุบัติเหตุ มลพิษต่างๆ ที่บ่งชี้ว่าอาจมี “การขยายตัวของโรคเรื้อรังและภาวะทุพพลภาพในประชากรไทย” โดยเฉพาะในกลุ่มผู้

ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้นกับประเทศที่พัฒนาแล้วมาก่อน อันเป็นผลมาจากปัญหาพฤติกรรมสุขภาพ วิถีชีวิตที่ไม่เหมาะสมและสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่าสถานะสุขภาพของประชากรผู้สูงอายุไทยจะถดถอยลงอันเป็นผลมาจากการที่อัตราของโรคเรื้อรังและภาวะทุพพลภาพเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้การที่พิจารณาแต่เพียงอัตราตายหรืออายุคาดหวังเมื่อแรกเกิดจะไม่เพียงพอต่อการติดตามประเมินสถานะสุขภาพของประชากรสูงอายุอีกต่อไป ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ เกิดจากการเสื่อมของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เมื่อร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่แล้วก็จะมีการเสื่อมลง กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพราะการเสื่อมหรือการชราภาพจะช้า จะเร็ว จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม วิธีการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อม ทำให้ภูมิคุ้มกันลดลงและโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุขึ้น (วันดี โกะกุล. 2542: 1)

5.2 ลำดับความสำคัญของโรคและปัญหาทางสุขภาพของผู้สูงอายุไทย

ผู้สูงอายุมีโรคหรือปัญหาสุขภาพ เรียงตามลำดับ โดยอาศัยข้อมูลทางสุขภาพ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. 2542: 19) ดังนี้ 1.โรคตาและตาบอด 2.อุบัติเหตุ 3.โรคความดันโลหิตสูง 4. โรคหลอดเลือดสมอง 5. โรคข้อโดยเฉพาข้อเข่า 6. ทุพโภชนาการ 7. โรคเบาหวาน 8. โรคหลอดเลือดหัวใจ และโรคหัวใจอื่นๆ 9. ความผิดปกติของการได้ยิน 10. การติดเชื้อ 11. การสูบบุหรี่ 12.การดื่มสุรา 13. กลุ่มอาการสมองเสื่อม 14. โรคของหลังที่ทำให้ปวดหลังเรื้อรัง 15. นอนไม่หลับ 16. หกล้ม 17. อาการซึมเศร้าและโรคซึมเศร้า 18. โคล레스เตอรอลในเลือดสูง 19. การกลืนปัสสาวะไม่ได้ 20. ท้องผูกประจำ

5.3 ความต้องการของผู้สูงอายุ

ความต้องการของผู้สูงอายุ มีความคล้ายคลึงกับความต้องการ ของบุคคล ผู้มีวัยต่างๆ โดยทั่วไป ผู้สูงอายุยังมีความต้องการปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การดูแล การยอมรับ และความสุขทางจิตใจจากครอบครัว เป็นต้น เราสามารถแบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544: 17) 1) ความต้องการทางกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs) 2) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) และ 3) ความต้องการทางเศรษฐกิจ (Economical Needs)

1. ความต้องการทางกายและจิตใจ เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อมาหล่อเลี้ยงร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ ความต้องการด้านนี้ได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล ในเรื่องของอาหารนั้น ผู้สูงอายุต้องการอาหารและน้ำดื่มที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของร่างกาย อาหารของผู้สูงอายุควรเป็นอาหารที่ย่อยง่าย เพราะการที่จะคงสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้แข็งแรงอยู่ได้ ร่างกายจะต้องได้รับอาหารครบถ้วน ควรรับประทานอาหารให้ได้สัดส่วน ครบทั้ง 5 หมู่ (บรรลุ ศิริพานิช. 2547: 37) คือ 1. โปรตีน ได้แก่เนื้อสัตว์ต่างๆ 2. คาร์โบไฮเดรต ได้แก่ พวกแป้ง ข้าวต่างๆ 3. ไขมัน 4. วิตามิน 5. เกลือแร่ หากรับประทานอาหารไม่ครบส่วน ก็จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ ในส่วน

ของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งแต่ละปีพบว่า มีผู้สูงอายุต้องเสียชีวิตลงเนื่องจากขาดแคลนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในฤดูหนาว ซึ่งอากาศหนาวเย็นมาก ทำให้เป็นโรคทางเดินหายใจ และโรคปอดเป็นต้น ส่วนความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายหลังจากความต้องการประการแรก เพราะเป็นความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ของบุคคล ความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ แต่รู้สึกได้ ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิก ของครอบครัว สมาชิกของกลุ่มของสังคม ความต้องการมีโอกาสดำเนินการ โดยเฉพาะในเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต ส่วนในด้านที่อยู่อาศัยนั้น ถึงแม้จะไม่ใช่ปัญหามากนัก แต่ผู้สูงอายุมักจะมีความรู้สึกวิตกกังวลใจ หวาดกลัว โดยเฉพาะเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ดังนั้น ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยจึงเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจได้อย่างหนึ่ง ส่วนเรื่องการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หรือการรักษาพยาบาลนั้น ผู้สูงอายุมักจะประสบปัญหาด้านความเจ็บป่วยและความไม่สมบูรณ์ของสุขภาพ มีความต้องการที่จะได้รับการเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น ความรู้ คำแนะนำในการปรับตัว และการดำรงชีวิต ตามสภาพการสูงอายุ รวมทั้งการพัฒนา ทางด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ

2. ความต้องการทางด้านสังคม เป็นความต้องการที่เกี่ยวกับด้านจิตใจ ได้แก่ ความต้องการได้รับการยอมรับ หรือเคารพ ยกย่องนับถือ เชิดชูเกียรติ ความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ความเป็นเจ้าของ ความมีโอกาสในการทำสิ่งที่ปรารถนา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือถูกลดบทบาททางสังคมลง จะทำให้ทัศนคติและค่านิยมในตัวเองลดลง ทำให้สังคมมีทัศนคติและค่านิยมที่มีต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดน้อยลง เช่นการเคารพนับถือ การดูแลและการยกย่องในด้านต่างๆ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่เคยให้ผู้อื่นมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นให้ความรักแก่บุตรหลาน ให้คำแนะนำปรึกษา ให้การเลี้ยงดูบุตรหลาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุภาคภูมิใจ ดังนั้น จึงต้องการให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญและยกย่องตนเองดังเช่นที่เคยมีมา ซึ่งความต้องการเหล่านี้ หากได้รับการตอบสนอง จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขสดชื่น รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งยังส่งผลถึงความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจอีกด้วย (ประเวศ วะสี. 2546: 25)

3. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุต้องการได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน จากบุตรหลาน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพให้ เพื่อทำงานมีรายได้ หรือเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย เป็นต้น ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุไม่ได้คิดว่าจะเป็นเพียงผู้คอยรับความช่วยเหลือ จากครอบครัวและผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้สูงอายุมักต้องการ ที่จะเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และไม่ต้องการเป็นภาระของสังคม หรือลูกหลาน (นภาพร ชโยวรรณ. 2539: 137)

สรุปความต้องการของผู้สูงอายุ มี 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1. ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ 2. ความต้องการทางด้านสังคม 3. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ

5.4 การบริการและสวัสดิการที่ประชากรสูงอายุต้องการ

จากการสำรวจถึงความต้องการในการบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ของประชากรสูงอายุไทย พบว่ามีความต้องการการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า หน่วยบริการเยี่ยมบ้าน ลดหย่อนค่าโดยสารเดินทาง และสวัสดิการด้านการเงิน ในระดับสูง ถึงแม้ข้อมูลเหล่านี้จะรวมทั้งความจำเป็น (Needs) และความต้องการ (Want) เข้าไว้ด้วยกันก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลสถานะทางสังคมและสุขภาพแล้วจะช่วยให้เห็นภาพของลำดับความสำคัญของการจัดระบบสวัสดิการบริการที่มีความเหมาะสมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากข้อมูลของการสำรวจในระดับพื้นที่ พบว่าความต้องการที่มากที่สุดของผู้สูงอายุจะพบว่า ความต้องการบริการด้านสุขภาพหรือการรักษามาเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 42.1) ในขณะที่ความต้องการช่วยเหลือด้านการเงินหรือเงินสงเคราะห์เป็นลำดับสอง (ร้อยละ 42.1) แต่ที่มองข้ามไปไม่ได้คือ ความต้องการการมีกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุ สูงถึงร้อยละ 11.2 เช่นเดียวกับความต้องการการดูแลหรือผู้ดูแล และทำงานอาชีพ ที่สูงถึงร้อยละ 9.4 และร้อยละ 9 ตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาด้านสุขภาพ และการบริการชุมชนอย่างมาก แต่การบริการชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive community care) ยังขาดแคลนอยู่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ในตอนี่ 2 การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ คือ 1.การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ 2.แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ 3.การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ 4.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 5. ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการบูรณาการ การศึกษาทั้งสามส่วนเข้าด้วยกัน ดังที่ สอนง โลหิตวิเศษ (2544: 34) ได้อธิบายว่าหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่การฝึกให้เป็นคนตื่นตัวต่อการศึกษา หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน สำหรับคนทุกคน เพราะทุกขั้นตอนของชีวิตมีรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย บูรณาการในชีวิตปกติ โดยจะเริ่มจากระบบไหนก่อนก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ได้กล่าวถึงสภาพบุคคลไว้ว่า “บุคคลเริ่มต้นแต่เมื่อคลอด และอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย” (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6, 2533: 8) ทารกเริ่มเรียนรู้จากระบบการศึกษาตามอัธยาศัยก่อน จากการสัมผัสของแม่ที่โอบอุ้ม

กอดลูกไว้กับอก ให้ลูกได้ดูดเต้าน้ำนมจากสองเต้าของแม่ซึ่งกลั่นมาจากสายโลหิตของแม่ ลูกได้เรียนรู้ความรักความอบอุ่นจากแม่ จากการได้ฟังเสียงเพลงที่แม่ร้องขับกล่อมให้ฟังหรือจากเสียงที่แม่พูดคุยกับลูก ลูกได้เรียนรู้จากการได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ได้เรียนรู้จากการได้ลิ้มรสอาหาร ที่แม่ได้ป้อน ให้ได้กินได้รู้จักอาหารหวานคาว รุสเปรี้ยวหวานมันเค็มตลอดจนได้รู้จักรสขม ได้เรียนรู้ รู้จักกลิ่นหอมกลิ่นเหม็นต่างๆ ได้เรียนรู้จากการฟังได้ฝึกหัดพูดตามเสียงที่แม่ได้สอนจนเกิดทักษะพูดได้ รู้จักการเล่นต่างๆ ตลอดจนการเรียนรู้รู้จักการช่วยเหลือตัวเอง เช่น รู้จักการอาบน้ำ การใส่เสื้อผ้า และการรับประทานอาหารด้วยตนเองเป็นต้น

เมื่อเด็กมีอายุครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียน คือเมื่อมีอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเข้าปีที่ 7 ก็ต้องเข้าศึกษาเล่าเรียนภาคบังคับ ปัจจุบันกฎหมายกำหนดการศึกษาภาคบังคับไว้ 9 ปี คือ เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวม 9 ปี เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วเด็กจะเรียนต่อหรือไม่ก็ได้ ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญก็กำหนดให้บุคคล ตามมาตรา 43 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: 14) บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรม ขององค์กรวิชาชีพและเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว รัฐบาลได้เชิญชวนให้เด็กนักเรียนได้เข้าเรียนเพิ่มเติมจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือสิบสองปี หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อมีศักยภาพ และฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวเพียงพอ ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเมื่อประมาณ 10-20 ปีที่ผ่านมาแล้ว การศึกษาในระบบโรงเรียนมักประสบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ผู้เรียนมีบ้านพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมาก ไม่สามารถเดินทางไปเรียนได้ หรืออยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร มีสภาพเป็นป่าเขาลำเนาไพร หรืออยู่ในเขตภูเขา ไม่สามารถขยายโรงเรียนในระบบเข้าไปถึงได้ อีกทั้งหลักสูตรก็ไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ตลอดจนครูผู้สอน ยังยึดมั่นถือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนระบบเศรษฐกิจ ของประเทศยังไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร แถมระบบเศรษฐกิจยังตกต่ำอีกด้วย จากสาเหตุหลายประการ ดังกล่าวทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน ไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโดยอ้างว่าไม่มีเงินส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนต่อ ยิ่งในอดีตคนรุ่นพ่อ รุ่นแม่ ได้รับการศึกษาเล่าเรียนเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่สี่เท่านั้น ก็ออกไปประกอบอาชีพทำไร่ ไถนาเสียเป็นส่วนใหญ่ นานๆ เข้าสภาพของการรู้หนังสือก็ค่อยๆ ลืมไป ในที่สุดก็อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้

การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่าง จากการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบนี้ มีความสำคัญ และจำเป็นมาก

สำหรับเพื่อเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่พลาดโอกาส ขาดโอกาส และด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับโอกาส ในการศึกษาเล่าเรียนเป็นการขยายโอกาส ให้กับบุคคลที่ประสงค์จะเข้าศึกษาเล่าเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มิวายพ้นการศึกษาภาคบังคับไปแล้ว คือจะเป็นผู้ใหญ่เสียมากกว่า จะเข้าไปเรียนในระบบโรงเรียนก็เกินวัยเสียแล้วและรู้สึกละอายเด็ก ประกอบกับตัวเองต้องทำงานประกอบอาชีพ หาเลี้ยงชีพ หาเลี้ยงครอบครัวด้วย จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะไปเข้าเรียนในระบบโรงเรียนเหมือนกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนได้ หนทางที่ดีสำหรับผู้ใหญ่ที่ประสงค์หรือต้องการที่จะเรียนหรือศึกษาต่อก็คือ การศึกษานอกระบบหรือเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งหลักสูตร การจัดกิจกรรม การเรียน การสอน ระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียน การวัดและประเมินผล ตลอดจนกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่น การจัดการศึกษาก็นิยมมากขึ้น มากกว่าในระบบโรงเรียน สถานที่ศึกษาเล่าเรียนก็ใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตตำบลหรือหมู่บ้านของผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งก็มีหลากหลาย อาจเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศาลาการเปรียญของวัดในหมู่บ้าน เป็นหอประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล ฯลฯ ก็ได้ หลักสูตรก็มีทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการเรียนก็มี 3 วิธี คือ วิธีการศึกษาด้วยตนเอง วิธีการศึกษาทางชั้นเรียน และวิธีการศึกษาทางไกล (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2542: 33)

โลกในทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องอาศัย สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษานั้น ปัจจุบันบ้านเราก็นิยมตามกฎหมาย ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ 1.การศึกษาในระบบ (Formal Education) 2.การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) และ 3.การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยให้บูรณาการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันทั้ง 3 รูปแบบ และให้เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะต่อเนื่องตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

การศึกษาในระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ในระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมถึงระดับอุดมศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนกันอยู่ทั่ว ๆ ไป ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในมหาวิทยาลัยสังกัดของรัฐบาล และของเอกชน ระดับปริญญาตรี ที่เรียกว่าบัณฑิต ระดับปริญญาโทที่เรียกว่ามหาบัณฑิต และปริญญาเอกที่เรียกว่า ดุษฎีบัณฑิต (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2543)

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาดังได้กล่าวแล้วข้างต้น สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน ให้มีแหล่งการเรียนรู้ ในการที่จะอำนวยความสะดวก ให้กับประชาชนที่จะไปแสวงหาความรู้ หรือค้นคว้าเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ของแต่ละคนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือเป็นศูนย์กลาง มองการศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 15) เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม มีความเสียสละเพื่อสังคมและส่วนรวม รู้จักกฎระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย และของท้องถิ่น เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การศึกษาตลอดชีวิตจะมีความเป็นไปได้นั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ หรือ “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำหมู่บ้าน” ถ้าทุกหมู่บ้านได้ดำเนินการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้นแล้ว ก็จะมีฐานการเรียนรู้ที่สำคัญอยู่ในหมู่บ้านของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในชุมชน เป็นสถานที่เรียนรู้ เป็นสถานที่ฝึกอบรมวิชาชีพ ใช้เป็นที่จัดประชุมชาวบ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์สื่อได้ด้วย มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร ตำรา หนังสือคู่มือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ สื่อโสตทัศนทั้งหลาย เช่นวิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ วีซีดี ซีดีรอม คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องจัดหามาอำนวยความสะดวกไว้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำหมู่บ้านต่าง ๆ ทุกหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ นั้น (เพ็ญแข ประจวบจักษ์. 2545: 53) อธิบายไว้ในคำบรรยายรายวิชา กฎ 538 (สูงอายุวิทยาศาสตร์) สำหรับนิสิตปริญญาโท ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ฤๅรอน ปีการศึกษา 2546 มีเนื้อความสำคัญ ดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งได้อธิบายว่า การศึกษานั้น เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และจำเป็นในชีวิตของบุคคล ทุกเพศ ทุกวัย มิใช่กลุ่มบุคคลเฉพาะในวัยต้นแห่งชีวิตเท่านั้น การศึกษาถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และเป็นสิทธิ (Right) ที่จะต้องได้รับในบุคคลทุกคน และทุกช่วงวัย ซึ่งโดยทางหลักสากลนั้น การศึกษาถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Human right) ที่มนุษย์ทุกคนพึงจะได้รับการคุ้มครองตามหลักแห่งกฎหมาย

2. ประเด็นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นการเน้นที่เนื้อหาความรู้ (Instrumental) เช่น การบรรยายความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งผู้สูงอายุมีความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทางด้านสุขภาพอนามัย การแพทย์ หรือความรู้ทางด้านวิชาชีพอื่น ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุก็ตามที่ ล้วนแล้วแต่เป็นการเน้นไปที่เนื้อหาความรู้ทั้งสิ้น ประเภทที่สอง เป็นการเน้นไปที่การแสดงออก (Expressive) อันได้แก่ การลงมือปฏิบัติ และการได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การจัดให้มีการออกกำลังกาย การทำงานด้านศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3. ประเด็นเกี่ยวกับวิธีการในการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ ในประเด็นนี้ สามารถที่จะใช้หลักวิธีการในการเรียนการสอนได้ 2 รูปแบบ คือ

3.1 รูปแบบที่ให้ครู หรือ ผู้สอนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

3.2 รูปแบบที่ให้นักเรียน หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการในการเรียนการสอนทั้ง 2 รูปแบบนี้ ถือได้ว่าเป็นการใช้หลักการเดียวกันกับการเรียนการสอนสำหรับมนุษย์วัยผู้ใหญ่โดยทั่วไป

4. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษาของผู้สูงอายุที่พบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่พบในประเทศไทย ซึ่งมีข้อค้นพบที่สำคัญ และพอจะสรุปเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวได้ ดังนี้

4.1 ผู้สูงอายุมีการศึกษาต่ำ ประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีการศึกษา ทำให้ไม่สามารถแสวงหาข้อมูลเพื่อการพัฒนาตนเอง และการดำรงชีวิตที่ดีได้

4.2 การให้บริการทางการศึกษาต่อเนื่อง ในรูปแบบต่าง ๆ ยังขาดแคลน ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณ ทั้งต่อตัวผู้สูงอายุเอง และต่อตัวบุตรหลาน ที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่ ดูแลผู้สูงอายุ สังคมขาดความเข้าใจ บทบาทของผู้สูงอายุ มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

2. แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ควรจะจัดให้มีการดำเนินการในกิจกรรม ทางการศึกษาหลัก ๆ ด้วยกัน 2 ประการ คือ

2.1 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2 กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ให้มุ่งเน้นเฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยไม่จำกัด เพศ อาชีพ และฐานะทางสังคม ในการเข้าร่วมโครงการ ทำได้ด้วยการสมัครเป็นสมาชิก ของชมรมที่ตั้งขึ้น เพื่อประกอบกิจกรรม ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ที่จัดขึ้นตามความสมัครใจ

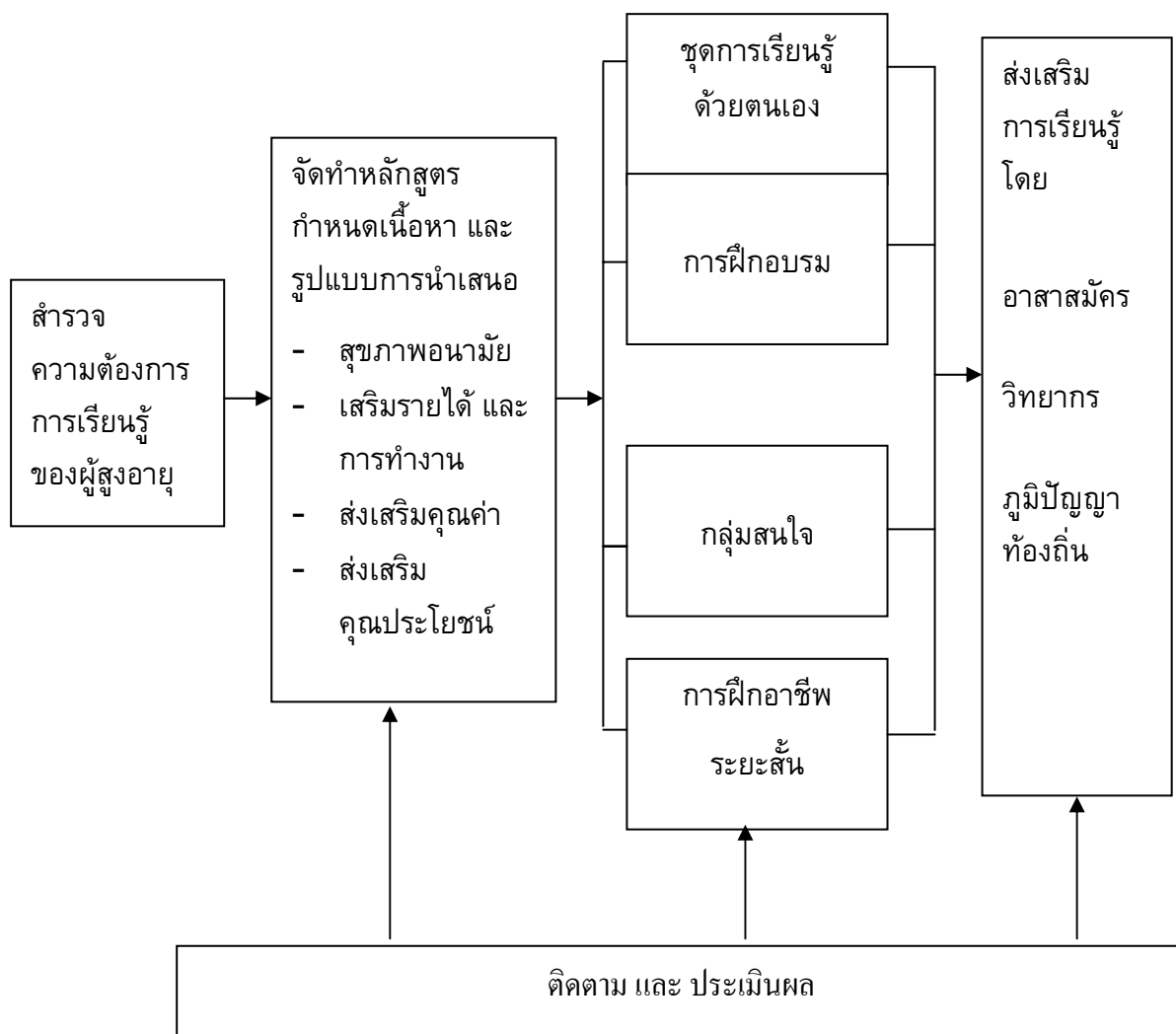
สำหรับในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอน ดังกล่าว ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้ความรู้ข่าวสารข้อมูล ในเนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ งานอดิเรก และ สันทนาการ เป็นต้น ซึ่งอาจจัดในรูปของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรม กลุ่มสนใจ หรือการฝึกอาชีพระยะสั้น ก็ได้

2. กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรม หรือ บรรยายภาค ที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการจัดบริการในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุสามารถ จะใช้บริการได้จากแหล่งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้

สำหรับรูปแบบ ในการจัดกิจกรรม ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังกล่าว สามารถที่จะอธิบาย และ แสดงให้เห็นภาพได้ชัดเจน ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

ที่มา : สรุกล เจนอบรม. (2541) การศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ. หน้า 136.

สำหรับเนื้อหาสาระกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ (Non-Formal Education for The Older Adults) นั้น ได้ยึดหลักในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ 2) การสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 3) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ 4) การใช้คุณค่าของผู้สูงอายุ

สำหรับการอบรมเนื้อหาในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ควรมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่เน้นเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ในการเตรียมตัวเกษียณอายุจากงานประจำ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาสุขภาพจิต หลักธรรมะทางศาสนา การบริการ และสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การบำรุงรักษาสุขภาพร่างกายสำหรับผู้สูงอายุ การเตรียมตัวทางการเงิน และรายได้ภายหลังเกษียณอายุจากการทำงานปกติ งานอดิเรก และสันตนาการสำหรับผู้สูงอายุ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และ จิตใจ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

2. หลักสูตรส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิต เป็นกิจกรรมที่เน้นหลักความรู้ และการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดหางานให้กับผู้สูงอายุ

3. หลักสูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่เน้นหนักในความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพพลานามัย การออกกำลังกาย งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ หลักศาสนา ข่าวดารา และข้อมูลต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสุขภาพจิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

4. โครงการส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุ เน้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติให้กำลังใจผู้สูงอายุ และการใช้คุณค่าของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยมีกรอบและแนวความคิดในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เช่น

4.1 กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สูงอายุ ในแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ประกอบคุณงามความดี เป็นตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลัง

4.2 กิจกรรมส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการส่งเสริมผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ถ่ายทอดความรู้ไปยังอนุชน คนรุ่นหลังและสังคม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

4.3 กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยเน้นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ที่ผู้สูงอายุประพฤติปฏิบัติอยู่ โดยมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย

4.4 กิจกรรมครอบครัวศึกษา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัว ในการดูแลและใช้ชีวิตร่วมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

4.5 กิจกรรมเผยแพร่สื่อ และ เอกสาร เพื่อสร้างความเข้าใจของสังคมให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

3. การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

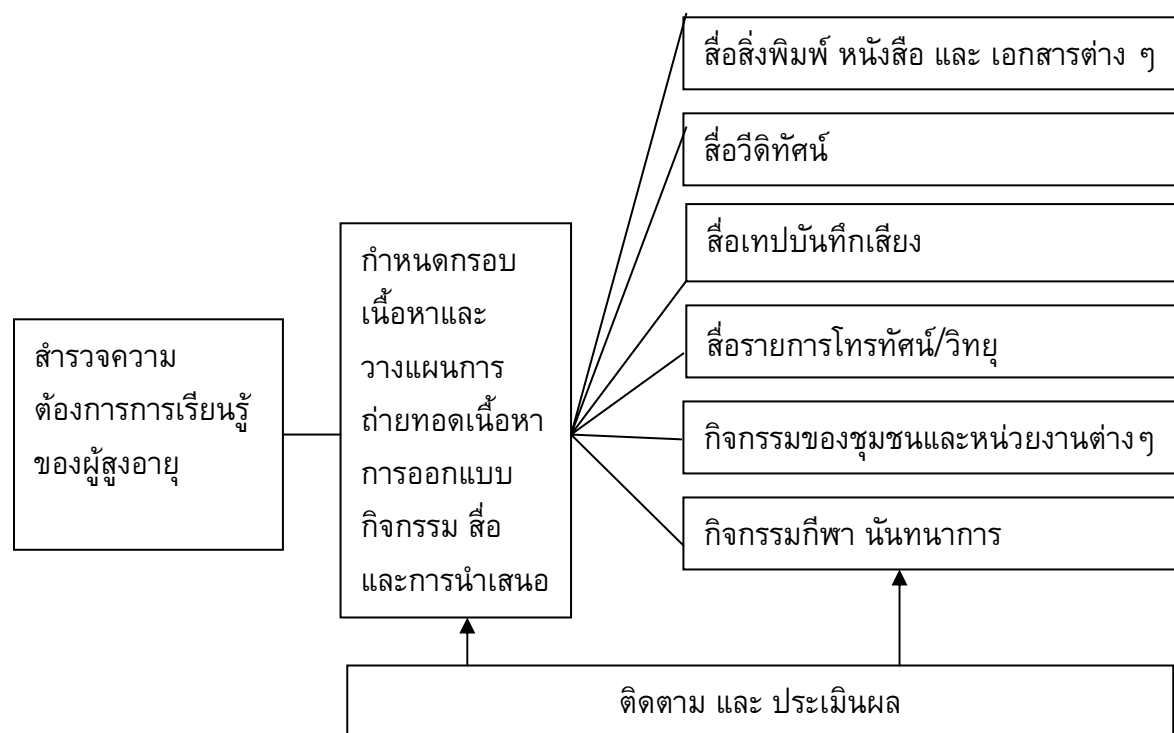
การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Informal Education for the Older Adults) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรม หรือ บรรยายกาศที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย สามารถเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ สามารถที่จะจัดบริการได้ใน 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การให้การศึกษาผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หอกระจายข่าว นิทรรศการ สื่อบุคคล ฯลฯ การให้การศึกษาโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ข้างต้น จะเป็นการจัดการศึกษาโดยส่วนกลาง แล้วกระจายลงสู่พื้นที่ เช่น ส่วนกลางจะเป็นส่วนที่จัดทำรายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วย สื่อหนังสือ และสื่อประสมอื่น ๆ เป็นต้น ยกเว้น สื่อที่เป็น หอกระจายข่าว การจัดนิทรรศการ และการให้ความรู้โดยสื่อบุคคลที่จะจัดให้มีขึ้นโดยหน่วยงานในระดับพื้นที่

รูปแบบที่ 2 การให้การศึกษาโดยผ่านกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ค่าย ผู้สูงอายุ การฝึกอบรม การไปทัศนศึกษา การเสวนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การกีฬา และนันทนาการ กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น

สำหรับรูปแบบในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาตามอัยยาศัยดังกล่าว สามารถที่จะอธิบาย และ แสดงให้เห็นภาพได้ชัดเจนได้ ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัยยาศัย

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัยยาศัย

ที่มา : สุรกุล เจนอบรม. (2541) การศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ. หน้า 137.

แนวโน้มของการจัดการศึกษาแก่กลุ่มผู้สูงอายุ

1. ในระยะต่อไปนี้ สถาบันการศึกษาระดับสูงจะหันมาสนใจกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มเยาวชนจะลดจำนวนลง เป้าหมายจึงหันมา ที่ผู้อยู่ในวัยสูงอายุ (Atchley. 1980,1996) และจะจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระดับปริญญา หลักสูตรระยะสั้นและการสนับสนุนให้เรียนเองเป็นต้น

2. เป้าหมายของการใช้ประโยชน์จากผู้สูงอายุ (ปี ค.ศ.1989) กฎหมายของสหรัฐอเมริการะบุไว้ว่าให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แรงงาน และ ผู้สูงอายุ จัดโครงการการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การเตรียมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ไปจนถึงกิจกรรมนันทนาการ และให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการสอนเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้แล้ว ให้จัดการฝึกอบรมให้แก่บุคคลก่อนการเกษียณอายุและหลังการเกษียณอายุด้วย รวมทั้งการฝึกทักษะเพื่อพัฒนาฝีมือของผู้สูงอายุ และให้มีการจัดเตรียมงานด้านอาสาศาสตร์ให้แก่ผู้สูงอายุด้วย (U.S.Senate. 1979)

3. กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกากำหนดเป้าหมายของการศึกษาในรูปของการเรียนรู้ตลอดชีวิต “เป็นกระบวนการ ที่บุคคล พัฒนาความรู้ ทักษะ และ ทักษะคติ ตลอดชีวิตของเขา” กระบวนการดังกล่าวนี้จัดในรูปของการเรียน การฝึกอบรม การทำงาน และ งานด้านอาสาศาสตร์ให้มืองค์กรทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตั้งแต่ระดับบนลงไปจนถึงท้องถิ่นและให้ความสำคัญที่การส่งเสริมการฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนโดยมีการร่วมมือขององค์กรทั้งในราชการและนอกระบบโรงเรียนแก่ผู้สูงอายุ จากข้อมูล U.S.Department of Education ปี ค.ศ. 1991 พบว่า 1) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ก่อนปี ค.ศ.1991) มีจำนวนผู้ที่อายุ 55 ปีขึ้นไปเข้าเรียนในการศึกษานอกระบบประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 80% 2) เมื่อพิจารณาจากการเข้าเรียนของกลุ่มอายุ 55-65 ปีแล้ว พบว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อการอาชีพ (Employment) และการเรียนเพื่อส่วนตนและสังคม (Personal/Social) 3) สำหรับบุคคลที่อายุ 65 ปีขึ้นไปนั้นที่ลงเรียนมากที่สุด เป็นวิชาด้านส่วนตนและสังคม เช่น งานช่างฝีมือ การบริหารธุรกิจ ศิลปะและนันทนาการ สุขภาพ และ คหกรรมศาสตร์ และมักลงเรียนประเภทไม่มีการสอบ 4) สำหรับการเรียนในระบบโรงเรียน พบว่า มีจำนวนผู้เข้าเรียนในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่มีอายุเกิน 35 ปี มากยิ่งขึ้น (ข้อมูล ปี ค.ศ. 1990) และเมื่อ ปี ค.ศ. 1992 พบมากในกลุ่มบุคคลที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป 5) เมื่อพิจารณาจำนวนผู้เรียนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปแล้ว พบว่ายังมีจำนวนน้อยที่เข้าเรียนต่อในการศึกษาในระบบ เนื่องจากยังขาดการเตรียมพร้อม ของการจัดเตรียมการศึกษา ในระดับสูงให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านการเรียนการสอน การแนะแนว และทัศนคติ ของผู้สอน ที่มีต่อผู้เรียนสูงอายุ

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวทาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของนักวิชาการการศึกษา และของหน่วยงานต่าง ๆ หลายท่าน ประกอบด้วยของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ทิศนา แคมมณี, สุวิทย์ มูลคำ,

อรรถัย มูลคำ และท่านอื่นๆ สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น มีรายละเอียด ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ 37 รูปแบบ (กรมวิชาการ. 2544: 43-70) แต่เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม จำนวน 10 รูปแบบ ดังนี้ 1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2) การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม 3) การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ 4) การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ 5) การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ 6) การสอนแบบซินดิเคต 7) การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน 8) การสอนแบบสแตด 9) การสอนโดยกิจกรรมคิวิซี หรือกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และ 10) การสอนแบบชิปปา

ทิศนา ขัมมณี ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ 14 รูปแบบ ในหนังสือเรื่อง 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ รูปแบบต่างๆประกอบด้วย (ทิศนา ขัมมณี. 2546: 9) ดังนี้ 1) วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย 2) วิธีสอนโดยใช้การสาธิต 3) วิธีสอนโดยใช้การทดลอง 4) วิธีสอนโดยใช้การนิรนัย 5) วิธีสอนโดยใช้การอุปนัย 6) วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา 7) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย 8) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร 9) วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ 10) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง 11) วิธีสอนโดยใช้เกม 12) วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง 13) วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ 14) วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม ซึ่งทั้ง 14 รูปแบบนี้สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุได้

สุวิทย์ มูลคำ และอรรถัย มูลคำ ได้เสนอวิธีจัดการเรียนรู้ไว้ถึง 60 รูปแบบ แต่เป็นรูปแบบที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 14 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้แบบใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย 2) แบบโดยกระบวนการกลุ่ม 3) แบบร่วมมือ 4) แบบโดยใช้เทคนิค TGT 5) แบบโดยใช้เทคนิค STAD 6) แบบโดยใช้เทคนิค JIGSAW 7) แบบศูนย์การเรียนรู้ 8) แบบพาไปทัศนศึกษา 9) แบบใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 10) แบบวิทยาศาสตร์ 11) แบบทดลอง 12) แบบแก้ปัญหา 13) แบบใช้คำถาม 14) แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม นอกจากนี้ (สุวิทย์ มูลคำ; และ อรรถัย มูลคำ. 2547: 5) ยังได้ให้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5) จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

จากการศึกษาเอกสาร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของนักวิชาการและของหน่วยงานต่างๆดังกล่าวข้างต้น มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ได้หลายรูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ศูนย์การเรียนรู้ 4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ 5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง

6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา และ 7.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถาม รวม 7 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม (กรมวิชาการ. 2544: 44) ได้อธิบายไว้ว่ามีลักษณะเฉพาะ ดังนี้ 1) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ด้านเจตคติค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และด้านการปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย 2) กิจกรรมการเรียนการสอน ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ร่วมกัน 3) สื่ออุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความหลากหลาย นำเหตุการณ์หรือปัญหาในปัจจุบัน มาให้ผู้เรียนร่วมกันคิดแก้ปัญหา นำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานั้น ๆ ของชุมชน 4) การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การประเมินจากชิ้นงาน และให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และประเมินกลุ่มผู้เรียนด้วยตนเอง

สรุป การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ได้เรียนรู้การเป็นผู้นำและการเป็นผู้ตาม ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกัน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) กระบวนการกลุ่ม (Group process/Group dynamics) 2) การสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) และ 3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ (Cooperative Learning)

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา (Field trip)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบพาไปทัศนศึกษา (ทิศนา แคมมณี. 2546: 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้นๆ และมีการอภิปราย สรุปผลการเรียนรู้ จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา การไปทัศนศึกษาทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ในเรื่องที่เรียน ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง และใช้ประโยชน์ จากแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชน ขั้นตอนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา มีดังนี้ 1) ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงาน สถานที่ที่จะไป การเดินทาง สิ่งที่จะไปศึกษา วิธีการศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการเดินทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) ผู้สอนและผู้เรียนเดินทางไปยังสถานที่เป้าหมาย 3) ผู้เรียนศึกษาสิ่งต่างๆในสถานที่ที่กำหนดหรือที่วางแผนไว้ 4) ผู้สอนและผู้เรียนเดินทางกลับและสรุปผลการเรียนรู้

ข้อดีและข้อจำกัดของการพาไปทัศนศึกษา ข้อดีคือ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มทักษะให้ผู้เรียน เช่น การวางแผน การประสานงาน การทำงานกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ ความรับผิดชอบ ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้น

สนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนข้อจำกัดคือ มีความยุ่งยาก เพราะต้องเตรียมการ ต้องติดต่อประสานงาน จัดการและรับผิดชอบงานหลายด้าน มีค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลามาก มีความเสี่ยงต่ออันตรายในการเดินทาง ผลที่ได้อาจไม่คุ้มค่าหากการจัดการและกระบวนการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ศูนย์การเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2544: 34) และ (ทิศนา ขัมมณี. 2546: 94) ได้อธิบายว่า หมายถึงกระบวนการเรียนการสอน ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ ที่ผู้สอนได้จัดเตรียม เนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลายอย่างประสมกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบที่สำคัญ

- 1) ต้องมีชุดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บัตรคำสั่งในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและสิ่งที่จำเป็นสำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 2) มีศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ หรือสถานที่สำหรับทำกิจกรรมต่างๆตามบัตรคำสั่ง
- 3) ผู้เรียนศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคลจนครบทุกจุดทุกเนื้อหา
- 4) ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆภายในศูนย์การเรียนรู้

ข้อดีและข้อจำกัดของกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ศูนย์การเรียนรู้ ข้อดีคือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ทันทีที่เรียนจบ และสามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล สำหรับข้อจำกัด คือ ผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมการมาก ต้องจัดเตรียมชุดการเรียนการสอน จัดวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ อีกทั้งต้องใช้สื่อและวัสดุต่างๆมากและใช้งบประมาณมาก

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547: 44) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือผู้เรียนนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้แสวงหาความรู้ โดยการคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งใช้ 5 ขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ 1) ขั้นตอนกำหนดปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา 2) ขั้นตอนสมมุติฐาน วางแผนการแก้ปัญหา 3) ขั้นรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล 5) ขั้นสรุปและประเมินผล สรุปตรวจสอบกับสมมุติฐาน

ข้อดีของการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ คือ ผู้เรียนได้ฝึกวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้ค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการตัดสินใจ ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ การสรุปผล ข้อจำกัดก็คือ ใช้เวลาในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก ถ้าปัญหายากไปก็ไม่สนใจในการเรียนรู้ ถ้ายากไปก็ท้อถอยเบื่อหน่าย เสียค่าใช้จ่ายสูงเพราะหากทดลองต้องใช้สารเคมีราคาแพงและยังเป็นอันตราย

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง (Experimental Method)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดลอง (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547: 52) ได้อธิบายไว้ว่า คือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าทดลองด้วย

ตนเอง เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี หลักการข้อเท็จจริงต่างๆ โดยกำหนดปัญหา ตั้งสมมุติฐานในการทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปอภิปรายผลการทดลองและสรุปผลการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบทดลอง สรุปโดยย่อได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการทดลอง ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ วางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบเครื่องมือ เตรียมแบ่งกลุ่ม เป็นต้น
2. ขั้นทดลอง การนำเข้าสู่บทเรียน และการดำเนินการทดลอง
3. ขั้นเสนอผลการทดลอง ผู้เรียนนำเสนอผลการทดลอง
4. ขั้นสรุปผลการทดลองและอภิปรายผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย
5. ขั้นประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบทดลอง คือ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ยั่วให้ผู้เรียนสนใจ ค้นหาคำตอบ อยากรู้ อยากเห็น ฝึกให้ผู้เรียนมีเหตุมีผล มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นระบบมีระเบียบแบบแผน ส่วนข้อจำกัด คือ ใช้เวลาค่อนข้างมาก การทดลองที่ใช้สารเคมีอาจเสี่ยงต่ออันตราย ถ้าผู้เรียนขาดทักษะทางวิทยาศาสตร์จะทำให้ผลการเรียนรู้ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547: 58) ได้อธิบายไว้ว่า คือกระบวนการสอนที่เน้น ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน มีเหตุมีผลด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่กำหนดปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ตั้งสมมุติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา มีดังนี้ 1) ขั้นเตรียม ศึกษาแผนการสอน กำหนดกิจกรรม 2) ขั้นการเรียนรู้ ประกอบด้วย กำหนดปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ตั้งสมมุติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมุติฐาน สรุป 3) ขั้นประเมินผล

7. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบใช้คำถาม (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547: 58) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะบอคำถามในลักษณะต่างๆที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล และถามตามหลักของบลูม(Bloom)คือ ถามความรู้ความจำ ความเข้าใจ ถามการนำไปใช้ ถามการวิเคราะห์ ถามการสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ประเภทของคำถามจำแนกออกเป็น 12 แบบ ดังนี้ 1) ถามเพื่อเปรียบเทียบ 2) ถามเพื่อการตัดสินใจ 3) ถามเพื่อการนำเอาความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ 4) ถามเพื่อการจำแนก 5)ถามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผล 6) ถามเพื่อให้ทราบความมุ่งหมาย 7) ถามเพื่อให้เกิดความคิดวิจารณ์ 8) ถามเพื่อให้แสดงความคิดเห็น 9) ถามเพื่อเปิดการอภิปราย 10) ถามเพื่อให้กำหนดนิยามหรือให้อธิบาย 11) ถามเพื่อให้สังเกต 12) ถามเพื่อยั่วให้เกิดคำถามใหม่ ๆ อีก

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ แบบใช้คำถาม สรุปได้ดังนี้ 1. ขั้นวางแผนการใช้คำถาม
2. ขั้นเตรียมคำถาม 3. ขั้นการใช้คำถาม 4. ขั้นสรุปและประเมินผล

สรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ นั้น สามารถนำกิจกรรมการเรียนการสอน
ที่นักวิชาการได้คิดค้นคว้าหรือวิจัยวิเคราะห์สังเคราะห์ไว้แล้ว มาประยุกต์ใช้ในการสอนได้ แต่การ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อให้
เหมาะสมกับวัยและสภาพปัญหาความต้องการหรือความสนใจของผู้สูงอายุต่อไป

จากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมได้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นเตรียมการนี้ มีการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เกี่ยวกับรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ มีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เกี่ยวกับเศรษฐกิจ เกี่ยวกับสภาพจิตใจความพึงพอใจในชีวิต มีเจตคติค่านิยมในการพึ่งพาตนเอง มีการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน ช่วยกันจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าอยู่ในสภาพพร้อมใช้หรือไม่ ตลอดจนทดลองใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการแบ่งกลุ่มและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการศึกษาแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต และจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

2. ขั้นออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ได้เน้นความหลากหลาย ผสมผสาน แนวคิด บูรณาการ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าด้วยกัน มุ่งเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล การสร้างสรรค์ความรู้ ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีเหตุมีผลด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ มีการประสานงานกัน มีการวางแผนร่วมกัน สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

3. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนและผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการทดลอง จากกระบวนการการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และคิดตอบคำถามโดยใช้ความคิดเชิงเหตุผล มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน มีการใช้สื่อที่หลากหลายหรือสื่อผสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการนำปัญหาหรือเหตุการณ์ปัจจุบันมาเป็นประเด็นในการคิดวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการนำเข้าสู่บทเรียน และเข้าสู่เนื้อหา หรือกระบวนการเรียนรู้การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และประเมินผล

4. ขั้นร่วมสรุป ประเมินผล

การสรุปผลการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินตนเอง ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง การวัดและประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การประเมินจากชิ้นงาน ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสอบวัดผลการเรียนรู้

5. ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง แบบแผนการทำกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกิจกรรมการออกกำลังกาย มีกิจกรรมที่ทำให้เสริมสร้างทักษะจิตใจและเชาวน์ปัญญา กิจกรรมที่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ผู้สูงอายุส่วนมากจะได้รับการเคารพนับถือ จากบุคคลในครอบครัว และบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะในชนบทผู้สูงอายุเป็นผู้นำในกิจกรรมทางศาสนาและให้คำปรึกษา แนะนำรวมถึงแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆแก่สังคม นอกจากกิจกรรมทางด้านศาสนาแล้วยังมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา อาชีพ การพัฒนาท้องถิ่น ในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดวิทยาการ หรือเป็นคณะกรรมการดำเนินการ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่องศักยภาพของผู้สูงอายุในการทำงานเพื่อสังคม (เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์. 2534: 30) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องชีวิตคนชรา ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีบทบาทร่วมด้วยมากที่สุด คือกิจกรรมทางศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆนั้น ผู้สูงอายุพอใจที่จะร่วมกิจกรรมกับคนในวัยเดียวกัน (เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์; และคณะ. 2533: 14) กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกิจกรรมออกกำลังกาย ได้แก่ การทำอาหาร การเดินเล่นรอบๆบ้าน การทำความสะอาดบ้าน การปลูกต้นไม้ ทำสวน การทำไร่บนพื้นที่สูง ทำนา บ้างเล็กน้อย การซักผ้า สำหรับกิจกรรมที่ทำให้เสริมสร้างทักษะจิตใจและเชาวน์ปัญญา ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การไปทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ การฟังธรรม ทำบุญที่บ้าน ที่วัด ส่วนกิจกรรมที่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ได้แก่ การได้พูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวของตนเอง และเพื่อนบ้าน รวมทั้งมีกิจกรรมสัมพันธ์กับกิจกรรมชุมชน เป็นต้น

สรุปผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวิถีชีวิตประจำวันแล้ว ก็มีกิจกรรมการออกกำลังกาย มีกิจกรรมที่ทำให้เสริมสร้างทักษะจิตใจและเชาวน์ปัญญา โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ตลอดจนการฟังเทศน์ฟังธรรม ฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับสังคม มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมต่างๆเช่น ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

ตอนที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในตอนที 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ คือ 1.สภาพทั่วไปของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.ชมรมผู้สูงอายุ 3.รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย อำเภอต่าง ๆ 16 อำเภอ ดังนี้ อำเภอพระนครศรีอยุธยา เสนา อุทัย วังน้อยบางปะอิน บางไทร บางซ้าย ลาดบัวหลวง มหาราช บ้านแพรก บางปะหัน นครหลวง ภาษี ท่าเรือ ผักไห้ และบางบาล สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน อำเภอผักไห้ บางบาล พระนครศรีอยุธยา บางปะอิน บางไทร และมีแม่น้ำลพบุรีไหลผ่าน อำเภอมหาราช บ้านแพรก และบางปะหัน และมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน อำเภอท่าเรือ และนครหลวง ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนาปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน และ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การคมนาคมสะดวกมีถนนลาดยางเชื่อมโยงถึงกันระหว่างจังหวัด และถนนเชื่อมโยงภายในจังหวัดถึงทุกอำเภอ และ ตำบลทุกตำบลอีกด้วย สาธารณูปโภค เช่นมี ไฟฟ้า ประปา และ โทรศัพท์ มีโรงเรียน มีโรงพยาบาล มีสถานอนามัย ฯลฯ มีบางหมู่บ้านเท่านั้นที่การคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวกเพราะเป็นถนนลูกรัง ขรุขระ เป็นหลุม เป็นบ่อ ในฤดูฝนมีน้ำท่วมขังเฉอะแฉะ ฤดูน้ำหลากบางพื้นที่น้ำจะท่วมนานนับเดือน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประชากรผู้สูงอายุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนทั้งสิ้น 94,745 คน เป็นชาย 45,432 คน หญิง 49,313 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา (รวมเขตเทศบาลนครฯ) มีจำนวน 16,230 คน รองลงไป คือ อำเภอเสนา และบางปะอิน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2549)

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ.2549

ที่	อำเภอ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	พระนครศรีอยุธยา	8,103	8,177	16,230
2	เสนา	4,154	4,454	8,608
3	อุทัย	2,306	2,507	4,813
4	วังน้อย	2,750	2,979	5,729
5	บางปะอิน	4,030	4,430	8,460
6	บางไทร	2,715	2,845	5,560
7	บางซ้าย	1,365	1,384	2,749

ตาราง 2 (ต่อ)

ที่	อำเภอ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
8	ลาดบัวหลวง	1,999	2,121	4,120
9	มหาราช	1,804	1,924	3,728
10	บ้านแพรก	630	643	1,273
11	บางปะหัน	2,855	2,980	5,835
12	นครหลวง	2,302	2,462	4,764
13	ภาชี	1,998	2,082	4,080
14	ท่าเรือ	3,100	3,224	6,324
15	ผักไห่	3,412	3,568	6,980
16	บางบาล	2,707	2,785	5,492
	รวม	45,432	49,313	94,745

แหล่งข้อมูล : รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2549 สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สภาพครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวขยาย คืออยู่ร่วมกันมี พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เป็นครอบครัวใหญ่ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสภาพครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวเล็ก ๆ แยกออกมาจากครอบครัวขยาย มี พ่อ แม่ และ ลูก อาจจะมีคนเดียวหรือสองคนเป็นต้น การประกอบอาชีพเดิมเป็นการเกษตรที่ใช้แรงงานคน และ สัตว์ ปัจจุบันใช้เทคโนโลยี คือ ใช้เครื่องทุ่นแรง เช่น รถแทรกเตอร์ ควายเหล็ก เป็นต้น ด้านการศึกษาเดิมก็นิยมส่งให้ลูกชายบวชเรียนที่วัดมีพระเป็นครูผู้สอน ส่วนเด็กหญิงมักจะไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ ต่อมารัฐบาลได้บังคับให้เด็กทุกคนต้องเข้าเรียนหนังสือ ต้องเรียนให้จบการศึกษาภาคบังคับ จาก 4 ปี เป็น 6 ปี และเพิ่มเป็น 9 ปี เนื่องจากการคมนาคมสะดวก ทำให้ครอบครัวส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนและศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นถึงระดับอุดมศึกษาในเมืองในจังหวัดและต่างจังหวัด เมื่อจบแล้วก็มักจะทำงานในเมืองใหญ่ ๆ ทำให้ลูกหลานห่างเหินแยกจากครอบครัว และความสัมพันธ์กับปู่ย่าตายาย หรือผู้สูงอายุจึงไม่แนบแน่นเหมือนอดีต

2. ชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุ คือ การรวมตัวกันของผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนา

สังคม โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุขึ้น ระดับจังหวัด 1 แห่ง นอกจากชมรมผู้สูงอายุระดับจังหวัดแล้วยังมีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอทุกอำเภออีกด้วย กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. 2530:12) กิจกรรมการเรียนรู้ของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การร่วมกันบำเพ็ญกุศลศพสมาชิก การบริจาคเงินและสิ่งของแก่ทางราชการ การเดินทางไปทัศนศึกษา การจัดบรรยายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องธรรมะ และการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น ปัจจุบันผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหนึ่งที่เผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องการ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย (พิสมัย พลายงาม. 2539: 25)

ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้ เช่น การค้นหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต การใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการค้นหาความรู้ใหม่ๆ การเดินทางไปยังแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อศึกษาหาความรู้ และนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตนเอง ดังนั้นจึงมักปรากฏช่องว่างระหว่างแนวคิดของผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง บทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุ โดย ศิริวรรณ ศิริบุตร (2531: 54) ผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งเข้าไม่ถึงการบริการหลายๆ ด้านของรัฐ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ไม่มีข้อมูลแหล่งบริการ และการบริการสังคมของรัฐ ไม่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ ประการสำคัญ การจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุไม่สนองตอบความต้องการ คือ ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัญหาของผู้สูงอายุไทยโดยทั่วไป (เสนอ อินทรสุขศรี. 2544: 62) ได้แก่ การขาดเงินใช้สอยเพื่อการดำรงชีพ เนื่องจากทำงานไม่ได้ เหมือนกับวัยหนุ่มสาว การเจ็บป่วยและขาดเงินค่ารักษาพยาบาล ผู้สูงอายุมักจะมีโรคประจำตัว การที่ไม่มียุทธศาสตร์ดูแล หรือลูกเสียชีวิต ไร้ปากหลานมาเลี้ยงดู ทำให้ต้องรับภาระหนักในวัยสูงอายุ ประชากรทั่วไปรวมทั้งผู้สูงอายุเอง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อความชรา ทำให้มีการปฏิบัติโดยมิชอบต่อผู้สูงอายุ ทั้งทางวาจาและจิตใจ การไม่ได้รับการยกย่องในสถานภาพที่เคยมีในอดีต เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุท้อแท้ และลดภารกิจในการสร้างสรรค์สังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ ส่วนคนสูงอายุถึงเวลาพักผ่อนและไม่ควรทำกิจกรรมสังคมต่อไป การขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมเป็นปัญหาสำคัญ เพราะจะส่งผลให้ไม่สามารถนำประสบการณ์อันทรงคุณค่าของผู้สูงอายุ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังได้ ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากต้องการเข้าวัดทำบุญฟังเทศน์ฟังธรรมเพื่อจิตใจสงบเย็นในบั้นปลายของชีวิต

2.1 ชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด... อำเภอ...

ชมรมผู้อาวุโส กศน. เป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นตามความหมายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนดังนี้

ชมรม หมายถึง การรวมกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อประโยชน์สุขของกลุ่ม

และสังคม ซึ่งไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมือง ศีลธรรม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม และไม่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมทางการเมือง หรือพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด

ผู้อาวุโส หมายถึง บุคคลทั่วไป ทั้งบุรุษ และสตรีที่มีอายุเกินกว่า 50 ปีบริบูรณ์ ประเภทของผู้อาวุโส หมายถึง การแบ่งประเภทของผู้อาวุโสในเชิงความหมายโดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามหลักการของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

1. ผู้อาวุโสที่ช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถช่วยผู้อื่นได้ ผู้อาวุโสประเภทนี้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถมีสุขภาพดี และมีภาวะเศรษฐกิจดี จัดอยู่ในประเภทผู้ประสบผลสำเร็จในชีวิต ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของครอบครัวชุมชนผู้อาวุโสกลุ่มนี้สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และชุมชนได้

2. ผู้อาวุโสที่ช่วยเหลือตนเองได้ แต่ไม่สามารถช่วยเหลือคนอื่นได้ ผู้อาวุโสประเภทนี้มีความสามารถ และมีสุขภาพดี เป็นผู้อาวุโสที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ยังไม่มีความพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นได้

3. ผู้อาวุโสที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้อาวุโสกลุ่มนี้มีปัญหาด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชน ไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และยังคงอยู่ในสภาวะที่ลำบาก ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น

หลักการจัดตั้งชมรมผู้อาวุโส กศน.

วิธีดำเนินการของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมผู้อาวุโส กศน.มีดังนี้ 1) ให้ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คัดเลือกผู้อาวุโส ที่เป็นผู้นำชุมชน เชื่อถือได้ อายุ 55 ปี ถึง 65 ปี อำเภอละ 2 คน ชายหนึ่งหญิงหนึ่ง 2) เชิญบุคลากรตามข้อ 1 มาประชุมที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด แนะนำตัวอธิบายหลักการของ กศน.เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งผู้สูงอายุก็เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง การได้พบปะหารือกันจะทำให้ผู้อาวุโสเหล่านี้ เกิดความเข้าใจ และตระหนัก ในบทบาทของพวกเขา ที่มีต่อการช่วยเหลือเพื่อนวัยเดียวกัน และได้เห็นคุณค่าของพวกเขา ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ 3) เลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการฝ่ายสารสนเทศ (2 คน) เป็นกรรมการชั่วคราว 4) ให้ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เล่าให้ที่ประชุมฟัง ว่าสหประชาชาติกำลังให้ความสนใจผู้สูงอายุเป็นพิเศษ และประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ดังนั้น กศน.จึงเชิญท่านทั้งหลาย มาหารือว่าควรทำอะไร เกี่ยวกับการศึกษาของผู้สูงอายุ ตามความต้องการของสมาชิก 5) เสนอแนะว่ากิจกรรมที่จังหวัดอื่นมักทำเป็นกิจกรรมแรกเกี่ยวกับการศึกษา คือทัศนศึกษา โดยเดินทางไปทัศนศึกษาในอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียง โดยช่วยกันออกค่าใช้จ่าย ศึกษาศึกษาดูงานที่พวกเขาสนใจ และจะร่วมกันทัศนศึกษาเพื่อเปิดโลกทัศน์ 6) กิจกรรมที่สอง มักจะทำกันคือ อินเทอร์เน็ต ผู้อาวุโสเรียน 3 วัน ๆ ละ 3 ชั่วโมง ถ้าไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ กศน.อาจไปยืม หรือเช่าใช้ที่โรงเรียน หรืออินเทอร์เน็ตคาเฟ่ 7) ผลการดำเนินการเลือกตั้ง และความ ต้องการกิจกรรมเป็นอย่างไร ให้รายงานไปยังกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทางจดหมายราชการ โดยสรุปผลรายงานในอินเทอร์เน็ต หน้า กศน. สูงอายุ

กระบวนการของชมรมผู้อาวุโสในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

ในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมของชมรมผู้อาวุโส ผู้ดำเนินงานควรคำนึงความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชมรมเป็นประการสำคัญ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก และศักยภาพของผู้อาวุโสที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้มากที่สุด การจัดกิจกรรมควรจัดให้หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกทุกกลุ่ม เพื่อให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ ควรมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ความต้องการของตนเองของกลุ่มสมาชิก ความต้องการของชุมชนที่ผู้อาวุโสเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาภายในท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยมีวิธีการต่าง ๆ เช่น

- การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนสภาพปัญหา และความต้องการของสมาชิก
- การอภิปรายระดมพลังสมอง
- จัดเวที / เสวนา
- การประชุมกลุ่มย่อย

2. ขั้นวางแผน

เมื่อได้ความต้องการของสมาชิกแล้ว นำมารวบรวมจัดลำดับความสำคัญในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ดำเนินการ ประสานงาน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วิทยากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ แล้วนำมารายงาน

2.1 จัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรม / รายปี / รายเดือน

2.2 จัดทำรายละเอียด แผนงาน / โครงการแต่ละกิจกรรม

2.3 ประสานงานด้านงบประมาณ วิทยากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์แต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ โดยมุ่งเน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก

3. ขั้นดำเนินการ

3.1 ประชาสัมพันธ์โครงการ

3.2 ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้

3.3 การจัดกิจกรรมมุ่งเน้นกระบวนการคิดเป็น และการมีส่วนร่วมของสมาชิก และดึงศักยภาพของผู้อาวุโสมาใช้ให้มากที่สุด

4. ขั้นประเมินผล

ประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยทำการประเมินจากสภาพจริงตามวัตถุประสงค์ของ แต่ละโครงการ ในการประเมินผลตามสภาพจริง มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการพัฒนา และปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินการในลักษณะการประเมินผลทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินงาน การประเมินผล และการพัฒนา การปรับปรุง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดไป

อย่างไรก็ดี การประเมินผลควรเป็นไปตามสถานการณ์เป็นวิถีธรรมชาติ ไม่ควรเคร่งครัด โดยยึดหลักทฤษฎีเป็นหลักมากนัก การประเมินผลโดยสมาชิกทุกคนสะท้อนภาพ และความรู้สึกต่อการทำงาน หรือต่อผลของกิจกรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงชมรม และเป็นวิธีที่ดี

5. สรุป

เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าวแล้ว ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดกิจกรรมของชมรมผู้อาวุโส คือ

5.1 สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต กับชมรมผู้อาวุโสได้ทั่วประเทศ

5.2 แสวงหาความร่วมมือ และการใช้ประโยชน์จากความรู้ความสามารถของผู้อาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำทางสังคมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมด้านงบประมาณ จัดการแหล่งเงินทุน เพื่อใช้ในการบริหาร และจัดกิจกรรมของผู้อาวุโส

5.3 สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง

5.4 สมาชิกชมรมผู้อาวุโส สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

รูปแบบชมรมผู้อาวุโส กศน.

ชมรมผู้อาวุโส กศน. มีรูปแบบที่ยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการ และความพร้อมของสมาชิก โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการรวมกลุ่ม

1.1 ผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิก โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติบุคคลตามควรแก่สภาพ

1.2 สมาชิกร่วมคัดเลือกประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ตามความเหมาะสมของจำนวนสมาชิก และกิจกรรม

1.3 คณะกรรมการมีระยะเวลาทำงานชุดละ 1 ปี เป็นอย่างต่ำหรือแล้วแต่ ความเหมาะสม

1.4 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ให้สมาชิกร่วมพิจารณา จัดทำขึ้นใช้บังคับกับสมาชิก

1.5 มีการระดมทุนจากสมาชิก และผู้สนับสนุนอื่น ๆ เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมของชมรม

1.6 สถานที่จัดตั้งชมรมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ และความพร้อมของกลุ่ม

2. การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มีวิชาที่ควรนำมาพิจารณา ดังนี้

2.1 วิชาเกี่ยวกับสภาพร่างกาย และจิตใจของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงอายุต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับผู้หญิง เช่น วัยรุ่น วัยทอง วัยชรา

2.2 วิชาว่าด้วยการรักษาสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย อาหารที่มีประโยชน์ โทษของสุรา และบุหรี่ การป้องกันหมอนรองกระดูก หรือกระดูกสันหลังเคลื่อน การดำรงชีวิตขณะที่มีโรคภัยรบกวน เช่น มะเร็ง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หรืออัมพาต ทุพพลภาพ

3.3 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี

3.4 สมาชิกมีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมและมีส่วนในการตัดสินใจในทุกกระบวนการ

3.5 การสร้างความรู้สึกรักการเป็นเจ้าของชมรมจะทำให้สมาชิกรักและร่วมกันพัฒนา กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3.6 มีกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นประโยชน์ สามารถสนองความต้องการ อย่างแท้จริง

3.7 มีการระดมทุน และสมาชิกที่มีส่วนได้เสียกับการบริหารเงินทุน

3.8 มีการยกย่องเกียรติคุณของผู้อาวุโสที่ทำคุณความดี และให้รางวัลผู้ดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นการประกาศเกียรติคุณ

3.9 มีบรรยากาศที่อบอุ่น สมาชิกรักและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.10 มีการสอดแทรกบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

ทำเนียบชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนให้ผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ การรวมตัวกันจัดตั้งชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส เอื้ออาทรเกื้อหนุนต่อสังคมและชุมชน ชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด จะมีสมาชิกอยู่ทุกอำเภอ ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงต่อกันได้ทั่วประเทศ

ชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด ได้ก่อตั้งขึ้นและมีคณะกรรมการชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด ได้เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และเข้ามาทำงานด้วยความเสียสละอย่างเต็มที่ โดยมีได้หวังผลตอบแทน พร้อมทั้งมีกิจกรรมสร้างความสามัคคีของผู้อาวุโส กศน. จังหวัด ในอันที่จะช่วยเสริม เติบโตพลังต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสังคม และชุมชน อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้อาวุโส กศน. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

ชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด ที่ก่อตั้งแล้วได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต / อำเภอ และหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และเป็นนิมิตหมายต่อไปว่าชมรมผู้อาวุโส กศน. จังหวัด จะได้รับการพัฒนาต่อไปอีก

3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และแนวคิดของทิสนา แคมมณี และสุวิทย์ มูลคำ ซึ่งเป็นนักการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา ที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาเป็นแนวทางกำหนดไว้มี 4 ชั้น คือ 1)ขั้นเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ หรือความสนใจของผู้สูงอายุ กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน 2)ขั้นกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กำหนดเนื้อหา

กำหนดสื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ กำหนดวิธีการประเมินผล เป็นต้น 3) ขั้นตอนการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ 4) ขั้นตอนประเมินผลวัดผลการเรียนรู้และกิจกรรมการ
เรียนรู้ โดยคำนึงถึงปรัชญาและหลักการในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ด้วย

ในส่วนของเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2545: 16) ได้เสนอแนะว่า กิจกรรมการเรียนรู้
สำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรมีเนื้อหาวิชาที่นำมาพิจารณาจัดให้ผู้สูงอายุ มีดังนี้ 1) วิชาเกี่ยวกับสภาพ
ของร่างกาย และสภาพทางจิตใจของมนุษย์ ที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงอายุต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น วัยรุ่น วัยทอง วัยชรา 2) วิชาว่าด้วยการรักษาสุขภาพอนามัย เช่น การออก
กำลังกาย อาหารที่มีประโยชน์ โทษของสุราและบุหรี่ การป้องกันหมอนรองกระดูกหรือกระดูกสัน
หลังเคลื่อน การดำรงชีวิตขณะที่มีโรคภัยรบกวน เช่น มะเร็ง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หรือ
อัมพาต ทูพผลภาพ 3) วิชาที่ว่าด้วยการพัฒนาจิตใจ เช่น การนั่งสมาธิ สภาพเกิดแก่เจ็บตาย
การเกิดการดับ การได้มาและการสูญเสีย วิธีรักษาสภาพจิตใจในยามเกิดทุกข์ เกิดความสูญเสีย
วิธีรักษาน้ำใจไม่ตรีกับผู้อื่น วิธีบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อโลกของเรา 4) วิชาว่าด้วย
กฎหมายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ การทำสัญญา นิติกรรม สัญญาเงินกู้
และการมอบอำนาจ การลงทุนซื้อขายสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ การป้องกันคนหลอกลวง
แสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุ เช่น เชิญไปเป็นที่ปรึกษาบริษัทที่ไม่มีตัวตน หรือให้ลงทุนซื้อหุ้นที่
ตกต่ำ ตลอดจนการทำพินัยกรรม 5) วิชาว่าด้วยสิ่งทันสมัย เช่น วิธีใช้โทรศัพท์มือถือ หรือ
โทรสาร วิธีเปิดเครื่องรับโทรทัศน์ วิธีใช้อินเทอร์เน็ต ติดต่อกับเพื่อนฝูงหรือหาข้อมูลที่น่าสนใจ วิธี
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกษตรปลอดสารพิษ รวมทั้งวิชาว่าด้วยโลกาภิวัตน์ เป็นต้น 6) วิชาว่าด้วย
ความเพลิดเพลินเจริญใจ เช่น การเดินทางไปทัศนศึกษา ตามสถานที่ต่างๆ วิธีหาเพื่อนและหาคู่
สมรสยามแก่หรือยามชรา การเล่นเกมตริง่ายๆ เช่น เป่าขลุ่ยไทย ฯลฯ เป็นต้น 7) วิชาว่าด้วย
อาชีพ วิธีแก้ปัญหาความยากจนและวิธีหารายได้ของผู้สูงอายุ 8) วิชาว่าด้วยวิธีดูแลผู้สูงอายุ
(สำหรับลูกหลานหรือคนที่จะทำอาชีพดูแลผู้สูงอายุ) 9) วิชาว่าด้วยการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับในห้องน้ำ พื้นที่ไม่ลื่น บันไดที่ไม่ชันเกินไป หรือเส้นทางลาด
สำหรับรถเก้าอี้ล้อ (wheel chair) 10) วิชาว่าด้วยการรณรงค์ให้เด็ก และคนหนุ่มสาวเห็นคุณค่าให้
ความรัก และไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุ 11) วิชาว่าด้วยการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ของผู้สูงอายุ เช่น
รวมกลุ่มกันทำประโยชน์แก่สังคม สอนอาชีพให้ผู้ที่ยากไร้ สอนภาษา สอนคนไม่รู้หนังสือ รณรงค์
สร้างคุณธรรม แก้ปัญหาสารเสพติด เป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตและการงาน เป็นอาสาสมัครไถ่เกี้ยว
ข้อพิพาทในชุมชน เป็นต้น 12) วิชาว่าด้วยการรวมกลุ่มตั้งเป็นชมรม สมาคม เพื่อส่งเสริมให้มีการ
แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ การบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ในตอนี่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จะได้กล่าวถึง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในลักษณะรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมาเรียบเรียงไว้ ดังต่อไปนี้

วิรัช แฝ่วสกุล (2527: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการทางการศึกษา นอกโรงเรียนของผู้สูงอายุพบว่า ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการเกษียณอายุ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ผู้สูงอายุที่สำคัญ คือ การให้ผู้สูงอายุ ได้มีการรวมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเรียนรู้ ควรเน้นในด้านการมีประสิทธิภาพของเนื้อหาความรู้ และทักษะทั้งควรเป็นเรื่องที่จะช่วยแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และควรจัดให้ผู้สูงอายุ ที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้วย ทั้งนี้คณะกรรมการการศึกษานอกโรงเรียน ได้ศึกษาพบว่า การมีบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุนั้น ช่วยทำให้ความวิตกกังวลของผู้สูงอายุลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

สาลี เพ็ญศิริ (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนารูปแบบ และทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้สูงอายุได้ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎี และความต้องการของผู้สูงอายุ 2) สร้างรูปแบบ และปรับปรุงรูปแบบก่อนการทดลองใช้ 3) ทดลองใช้รูปแบบ 4) ประเมินผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา การนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการ โดยวิธีบรรยาย อภิปรายกลุ่ม ศึกษาดูของจริงในพื้นที่ เป็นเวลา 2 วัน 2 คืน โดยมีเนื้อหาคลุมวัตถุประสงค์ใน 3 ด้านคือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

ฉัตรตรียา นาคเกษม (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของข้าราชการก่อนเกษียณ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลาง เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับข้าราชการผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการเกษียณอายุ โดยทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอายุ 55 – 59 ปี จำนวนทั้งสิ้น 128 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานควรให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริม และบำบัดดูแลสุขภาพมากที่สุดรองลงไป เป็นการฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ส่วนด้านวิชาการควรจัดให้น้อยที่สุด

โดยกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับข้าราชการผู้สูงอายุก่อนเกษียณ มีลักษณะเช่นเดียวกัน กับกิจกรรมสำหรับข้าราชการผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุราชการ

รัชณี ฝนทองมงคล (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุราชการ : ศึกษาจากข้าราชการบำนาญ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง อายุระหว่าง 61 – 66 ปี จำนวน 279 คน ส่วนใหญ่จะเกษียณอายุราชการในระดับ 4–6 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.6 เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณ และร้อยละ 63.4 มีการเตรียมตัวก่อนเกษียณในด้านต่าง ๆ เช่น งานอดิเรก ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพ ด้านรายได้ และที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อชีวิตภายหลังเกษียณอายุเป็นไปในทางบวก ซึ่งส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันว่า ตนเองมีความสุข ส่วนปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ

สมมาตร คงชื่นสิน (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาในพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ และความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ใช้ค่าร้อยละ และค่าไคสแควร์ ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีความต้องการเนื้อหารายการโทรทัศน์แตกต่างกัน ผู้สูงอายุจะมีเวลาในการชมโทรทัศน์ประมาณ 5 – 6 ชั่วโมงต่อวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาตั้งแต่บ่ายโมงจนถึงค่ำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อได้รับทราบข่าวสารบ้านเมือง ดังนั้นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จึงชอบดูข่าวภายในประเทศ ส่วนรายการความรู้ที่ชอบ คือ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่วนรายการบันเทิงนั้น ชอบดูละครแนวประวัติศาสตร์ หรือแนวย้อนยุค ผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพทางกาย กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความรู้เรื่องการเมืองไทย การส่งเสริมอาชีพ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องการให้มีหลากหลายรูปแบบในรายการเดียวกัน และนำเสนอโดยการให้ความรู้สอดแทรกบันเทิง และออกอากาศแต่ละครั้งนานประมาณ 1 ชั่วโมงทุกวัน

สุมาลี สังข์ศรี (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในสังคมไทย ด้านการรับการศึกษา ความรู้ข่าวสารข้อมูล โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรับการศึกษา รับความรู้ข้อมูลข่าวสารและศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ เกี่ยวกับแนวทางในการจัดบริการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาพัฒนารูปแบบ หรือแนวทางในการจัดบริการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิง ในสาขาอาชีพต่าง ๆ กัน ซึ่งมีอายุระหว่าง 55 – 70 ปี และผู้ดูแลผู้สูงอายุซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งคัดเลือกมาภาคละ 2 จังหวัด รวม 8 จังหวัดทั่วประเทศ

โกศล มีคุณ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยค้นคว้าเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และกฎหมาย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสังคมไทย 2) ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และกฎหมาย 3) แสวงหา และนำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทางในการจัดบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดังกล่าว สำหรับผลการวิจัยที่ได้ พบว่า ผู้สูงอายุมีเงินที่ใช้ในการจับจ่ายใช้สอยมาจากเงินออม รายได้จากการประกอบอาชีพ และการอุปการะจากบุตรหลาน ผู้สูงอายุเกือบร้อยละ 40 ยังคงประกอบอาชีพ และมีรายได้ มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารและรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุยังมีบทบาทต่อสังคมโดยการทำงาน ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้อื่นในการประกอบอาชีพ มีความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนในระดับปานกลาง มีปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากสุขภาพกายไม่อำนวย และมีรายได้น้อย เมื่อรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 50 จึงเป็นผู้มีหนี้สิน ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน สิ่งของจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ต้องการการทำงานเพื่อมีรายได้ ต้องการความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพและความรู้ด้านกฎหมาย

อัมพร เกลิมฉัตร (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการครูบำนาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 30 คน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการเตรียมตัวสำหรับชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ สามารถสรุปประเด็นของการเตรียมตัวก่อนเกษียณของข้าราชการในกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 6 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพร่างกาย กลุ่มตัวอย่างได้เตรียมตัว โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี ระมัดระวังไม่ให้เจ็บไข้ได้ป่วย มีการพักผ่อนให้เพียงพอ รักษาอารมณ์ไม่ให้เครียด ซึมเศร้า วิตกกังวล ไม่คิดมาก 2) ด้านจิตใจ กลุ่มตัวอย่างได้เตรียมตัว โดยการดูแลสุขภาพจิตให้ดี สงบ เตรียมจิตใจเกี่ยวกับการเกษียณตั้งแต่นั้น ๆ คบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อน และร่วมสังสรรค์เป็นครั้งคราว เป็นต้น 3) ด้านเศรษฐกิจและค่าใช้จ่าย กลุ่มตัวอย่างเตรียมตัว โดยได้เริ่มการวางแผนเตรียมตัวตั้งแต่วัยรับราชการ ใช้จ่ายอย่างประหยัด มัธยัสถ์ อดออม เก็บสะสมเงินฝากธนาคาร มีการทำประกันชีวิต และซื้อหุ้น 4) ด้านการใช้เวลาว่าง กลุ่มตัวอย่างเตรียมตัว โดยการทำงานอดิเรกที่ตนเองถนัดเพื่อหารายได้เพิ่ม ปลูกต้นไม้ ดูแลพืชสวน เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ อ่านหนังสือ เขียนหนังสือ 5) ด้านที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างเตรียมตัว โดยจัดหาบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างบางคน เสนอว่า ให้เตรียมเงินไว้ให้เพียงพอสำหรับค่าเช่าบ้านแทนการซื้อบ้านก็ได้ เพราะการซื้อบ้านเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูง 6) กิจกรรมสังคม กลุ่มตัวอย่างเตรียมตัวโดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม พบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง และญาติพี่น้องที่ห่างไกล ไม่ควรเก็บตัวอยู่เฉยๆ เพียงคนเดียว ควรเข้าร่วมในงานสังคมบ้าง เป็นครั้งคราว เป็นต้น

ผู้สูงอายุมีส่วนทำให้เกิดปัญหาอยู่บ้างกับกลุ่มผู้ใกล้ชิด เนื่องจากยังมีรายจ่าย ขณะที่รายได้น้อยลง หรือไม่มีรายได้ สำหรับผู้ใกล้ชิดผู้สูงอายุนั้น ต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ตลอดจนความรู้ในด้านกฎหมาย และผลการบูรณาการความรู้เดิมกับข้อค้นพบ

ใหม่จากการวิจัยนี้ ได้เสนอ 2 แนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และกฎหมาย แนวทางที่ 1 คือ การให้บริการ และความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ ผู้ให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ญาติ ผู้ใกล้ชิด ชุมชน องค์การภาคเอกชน และองค์การภาครัฐ รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ ต่อผู้สูงอายุมีทั้งที่ได้ผลและไม่ค่อยได้ผล แนวทางที่ 2 คือ การพัฒนาผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ นั่นก็คือการพัฒนาด้านความรู้และประสบการณ์ ผู้ให้บริการใน แนวทางนี้ ได้แก่ องค์กร หรือหน่วยงานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร จัดการศึกษาอบรมด้วยการใช้ สื่อ ทั้งที่ใช้ระบบไกล และระบบใกล้ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับชนิดของสื่อที่มีความเหมาะสม พร้อมเนื้อหาความรู้ ประสบการณ์ และวิธีการนำเสนอ ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถจะนำไป ประยุกต์เพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุได้ตามความเหมาะสม

ญาณี นาคพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อ ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ที่มีต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความพึงพอใจของผู้สูงอายุ กับตัวแปรที่ศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ความพึงพอใจต่อ ศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราราม อยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในองค์ประกอบด้าน กระบวนการให้บริการของศูนย์มากที่สุด มีความพึงพอใจในองค์ประกอบด้านอาคารสถานที่น้อย ที่สุด และความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับตัวแปร อาชีพในปัจจุบัน ความถี่ในการมาใช้บริการ ระยะทาง ความสะดวกในการเดินทาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และขึ้นอยู่กับตัวแปรปัญหาผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ความ พึงพอใจของผู้สูงอายุต่อศูนย์บริการ ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรระดับการศึกษา รายได้ จำนวนบุตร ภาวะสุขภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย เวลาที่ใช้ในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กิจกรรมที่ผู้สูงอายุมาใช้บริการที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุบ่อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการตรวจสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมที่ ผู้สูงอายุมาใช้บริการน้อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมด้านกีฬา และกิจกรรม กายภาพบำบัด

วิไลวรรณ วัฒนานนท์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการ ของผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิง พรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านสุขภาพ พบว่า ในเรื่องสภาวะสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยและไม่สุขสบาย ร้อยละ 89 อาการที่พบมาก คือปวดหลัง ปวดเอว วิงเวียนศีรษะ ส่วนโรคประจำตัวและโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุ พบร้อยละ 35 โรคที่พบมาก คือ โรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง ปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเหงาและว้าเหว่เป็นบางครั้ง ร้อยละ 59 มีความวิตกกังวล และไม่สบายใจ

ร้อยละ 43 เรื่องความเสื่อมถอยสมรรถนะ ผู้สูงอายุมีปัญหาการเคี้ยวอาหาร ร้อยละ 46 การมองเห็น ร้อยละ 43 และการได้ยิน ร้อยละ 16 ส่วนปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า เรื่องการศึกษา การแสวงหาความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุจบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81 ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 15 ไม่เคยเข้าประชุม และอบรมเรื่องใดๆ ร้อยละ 64 เรื่อง ความมั่นคงของรายได้ของผู้สูงอายุ ไม่มีอาชีพ ร้อยละ 68 เรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ในชุมชนผู้สูงอายุ ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรมใดๆ ร้อยละ 59 2) ความต้องการด้านสุขภาพ และความต้องการด้านสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า ความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการด้านสังคมอยู่ในระดับ มาก เพศชายมีการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ ไม่มีอุปสรรคยกเว้นสภาพภูมิอากาศ ไม่เอื้ออำนวย เช่น ฝนตก หรือการไปธุระในต่างจังหวัด สำหรับอุปสรรคในการออกกำลังกายของกลุ่มที่มีการออกกำลังกายอย่างไม่สม่ำเสมอ ได้แก่ ภาวะสุขภาพไม่ดี การมีโรคประจำตัว และอายุตัวมากแล้ว ไม่ค่อยมีเวลาว่าง ไม่มีความชอบ หรือไม่สนใจ ไม่มีเพื่อน ไม่มีอุปกรณ์และสถานที่ การศึกษาครั้งนี้ ช่วยให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ และมีหลายปัจจัยที่สัมพันธ์ กับการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ และพบอุปสรรคบางอย่างในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ข้อสรุปที่ได้นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมสุขภาพ และการเฝ้าระวังภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการดูแลภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัยหลังการใช้รูปแบบ พบว่า กระบวนการกลุ่ม ทำให้ผู้สูงอายุกล้าแสดงออก และตัดสินใจร่วมกันภายในกลุ่ม ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินตั้งแต่ 2.50 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ถือว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้ พบว่า กิจกรรมในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในด้านความมั่นคงทางจิตใจ นั้น ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ได้พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ผู้สูงอายุยังมีความต้องการที่จะรับความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องอยู่ ผู้ใกล้ชิดผู้สูงอายุเห็นว่าความรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นมีความจำเป็นมากแก่ผู้สูงอายุ ประเภทของความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงอายุต้องการ มีหลายประเภท ที่ต้องการมาก ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย รองลงไป การนัดหมาย การกฎหมาย อาชีพ เป็นต้น วิธีการที่ผู้สูงอายุต้องการใช้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อบุคคล หนังสือ ตำรา ตามลำดับ ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นว่า ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อยู่ในปัจจุบันนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างมาก และเนื้อหาเข้าใจยาก ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ และไม่น่าสนใจสำหรับด้านรูปแบบของสื่อที่ผู้สูงอายุต้องการนั้น ถ้าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้สูงอายุ

ต้องการให้นำเสนอเนื้อหาแบบการถาม – ตอบมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบเนื้อหาที่มีภาพประกอบ และแบบบทสัมภาษณ์ ตามลำดับ ส่วนสื่อที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ เช่น รายการวิทยุโทรทัศน์ ผู้สูงอายุ ต้องการให้นำเสนอเนื้อหาแบบการสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือผู้มีประสบการณ์ มากที่สุด รองลงมาเป็น รายการถาม – ตอบปัญหา การเชิญวิทยากรบรรยาย การสาธิต การให้ความรู้สลับการแสดงผล บ้านตามลำดับ ส่วนการให้ความรู้โดยสื่อบุคคล หรือวิทยากรนั้น ผู้สูงอายุต้องการให้การอบรม ในแต่ละครั้ง ใช้เวลาไม่เกิน 1 วัน มากที่สุด สำหรับสถานที่จัดฝึกอบรมหรือให้ความรู้ นั้น ผู้สูงอายุ เสนอแนะว่า ให้เป็นศาลาวัดหรือศาลาเอนกประสงค์ในหมู่บ้าน รองลงมา คือ โรงเรียนในตำบล หรือหมู่บ้าน ผลจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2 สามารถสรุปและเสนอรูปแบบการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุได้เป็น 4 รูปแบบใหม่ ๆ คือ 1) การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารโดยสื่อโทรทัศน์ 2) การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารโดยสื่อวิทยุ 3) การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารโดยสื่อบุคคล 4) การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารโดยสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ โดยในแต่ละรูปแบบ ประกอบไปด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ควรจัดบริการ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ช่วงเวลาเหมาะสม และ สถานที่จัดบริการ จากนั้นผู้วิจัย ได้เลือกเพียง 1 รูปแบบ คือ รูปแบบการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยสื่อบุคคล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่สามารถสื่อสารกับผู้สูงอายุได้โดยตรง สามารถตอบประเด็น ปัญหาได้ทันที และสามารถที่จะปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้โดยตลอดเวลา ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการที่จะเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ดี โดยผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุในทุกภาคของประเทศ ด้วยการให้ความรู้ในเรื่องการออกกำลังกาย ผลการทดลองปรากฏ พบว่า ภายหลังการทดลองผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การออกกำลังกายเพิ่มขึ้น จากก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ ได้นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 เรื่อง ประกอบด้วย 1) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และ กฎหมาย 2) เรื่องความคิดเห็นของข้าราชการก่อนเกษียณสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการในส่วนกลาง เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับข้าราชการผู้สูงอายุก่อนและ ภายหลังการเกษียณอายุ 3) เรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน 4) เรื่องการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุราชการ: ศึกษาจากข้าราชการบำนาญสังกัด กรุงเทพมหานคร 5) เรื่องความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ 6) เรื่องปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 7) เรื่องการเปิดรับและ ความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 8) เรื่องการพัฒนารูปแบบการ จัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา 9) เรื่องการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย ด้านการรับการศึกษา ความรู้ข่าวสารข้อมูล 10) เรื่องความคิดเห็น ของข้าราชการครูบำนาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยสรุปโดยย่อเป็นข้อๆได้ ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ร้อยละ 50 ของผู้สูงอายุเป็นผู้มีหนี้สิน ต้องการความรู้ด้านเศรษฐกิจ 2) ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นว่า ควรให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับการส่งเสริมและบำบัดดูแลสุขภาพมากที่สุด รองลงไปเป็นการ

ฝึกอาชีพต่างๆ ส่วนด้านวิชาการควรจัดให้น้อยที่สุด 3) กิจกรรมที่ผู้สูงอายุใช้บริการที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดมากหรือบ่อยที่สุดได้แก่ กิจกรรมการตรวจสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมที่ผู้สูงอายุมาใช้บริการน้อยที่สุดได้แก่ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมด้านกีฬา และกิจกรรมกายภาพบำบัด 4) ผู้สูงอายุที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณ มีการเตรียมตัวในด้านต่างๆ เช่น งานอดิเรก ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพ ด้านรายได้ และที่อยู่อาศัย ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันอย่างมีความสุข ส่วนปัญหาสำคัญ คือปัญหาด้านสุขภาพ 5) ผู้สูงอายุต้องการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สื่อต่างๆที่ใช้ในการเรียนรู้ ควรเน้นทักษะและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง 6) ปัญหาด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยและไม่สบาย ร้อยละ 89 อาการที่พบบ่อย คือ ปวดหลัง ปวดเอว วิงเวียนศีรษะ ส่วนโรคประจำตัวและโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุที่พบบ่อยคือ โรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง 7) ปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเหงา และว่าห่วย มีความวิตกกังวลและไม่สบายใจ มีความเสื่อมถอยสมรรถนะ มีปัญหาในการรับประทานอาหาร มองเห็นและการได้ยิน 8) ปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ พบว่า เรื่องการศึกษา การแสวงหาความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุจบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 81 ไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ 15 ไม่มีอาชีพและรายได้ร้อยละ 68 ความสัมพันธ์ในชุมชนผู้สูงอายุไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรมใดๆร้อยละ 59 9) ผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหารายการโทรทัศน์แตกต่างกัน มีเวลาในการชมโทรทัศน์ประมาณ 5-6 ชั่วโมงต่อวัน ช่วงเวลาบ่ายโมงจนถึงค่ำ ชอบดูข่าวภายในประเทศ ส่วนรายการความรู้ที่ชอบ คือ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 10) รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา จัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการ โดยวิธีการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาดูของจริงในพื้นที่เป็นเวลา 2 วัน 2 คืน โดยมีเนื้อหา 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในรูปแบบดังกล่าวมากที่สุด 11) ประเภทของความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงอายุต้องการมีหลายประเภท ที่ต้องการมากที่สุด ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย รองลงไปการนันทนาการ กฎหมาย และอาชีพ เป็นต้น ผู้สูงอายุต้องการให้นำเสนอเนื้อหาแบบการถาม-ตอบมากที่สุด 12) กิจกรรมทางสังคมของข้าราชการครูบำนาญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นว่าควรเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคม พบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง และญาติพี่น้องที่ห่างไกล ไม่ควรเก็บตัวอยู่เฉยๆเพียงคนเดียว และเข้าร่วมงานกิจกรรมในสังคมบ้างเป็นครั้งคราว ตามโอกาสอันควร เป็นต้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

จากการสำรวจเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า มีนักวิชาการในต่างประเทศอยู่หลายท่าน ได้เคยทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง ที่เกี่ยวกับบุคคลผู้สูงอายุ และการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้ ดังต่อไปนี้

ฟลอริโอ (Florio, 1978) ได้ทำการศึกษา การลงเรียนวิชาของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุไม่นิยมลงเรียนรายวิชาด้านอาชีพ แต่มักจะเลือกเรียนรายวิชาประเภทส่งเสริมสติปัญญาหรือประสบการณ์ หรือวิชาที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ดีในสังคม หรือวิชาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี พบว่า ร้อยละ 38 ของผู้สูงอายุที่ลงเรียนเลือกวิชาด้านศิลปศาสตร์ และร้อยละ 36 เลือกเรียนวิชาด้านงานอดิเรก หรือสันทนาการ และอีกร้อยละ 22 เลือกเรียนวิชาในด้านข่าวสาร หรือการรับสื่อต่าง ๆ

แกรนด์อลล์ (Grandall, 1980: 506) ศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีทรัพย์สินและการเก็บออมอยู่จำกัด มีโอกาสในการทำงานน้อย และการประกันสังคมที่ไม่เพียงพอ เมื่อปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มารวมกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น ภาวะเงินเฟ้อ และการขึ้นภาษีทำให้รายได้ที่เคยอยู่ได้อย่างสบายแต่ก่อนนั้น ในปัจจุบันแทบจะไม่เพียงพอ รายได้ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมาก จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุมีอยู่ จะสามารถกำหนดความยืนยาวของชีวิตได้ เพราะส่งผลไปถึงปัจจัยด้านสุขภาพ ภาวะโภชนา และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากผู้สูงอายุจะอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมที่สะอาด และปลอดภัย

สำหรับงานวิจัยอื่น ๆ ในต่างประเทศ ก็พบผลเช่นเดียวกัน คือ ตัวแปรที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุได้ดีที่สุดคือ กิจกรรม และสุขภาพทั้งทางร่างกาย สังคม และจิตใจ สามารถปรับตัวได้ดี นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพทางกายสมบูรณ์ มีอารมณ์ร้ายน้อยกว่า จะมีความพึงพอใจต่อชีวิตลดลง (Markides; & Martin, 1979) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นพบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ซึ่งหมายถึง การกระทำของบุคคลในครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิต (Harris; & Cole, 1980)

U.S. Department of Health and Human Science (1981: บทคัดย่อ) ในปี 1981 U.S. Department of Health and Human Science พบข้อมูลว่า จากสถิติของหน่วยงานของสหรัฐอเมริกา ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป เข้าเรียนในการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกประมาณ ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาดูการเข้าเรียนของกลุ่มอายุ 55-56 ปี แล้วพบว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อการอาชีพ สำหรับบุคคลที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปนั้น ที่ลงเรียนมากที่สุดเป็นวิชาด้านการพัฒนาตน และสังคม (Personal & Social Development) เช่น งานฝีมือ บริหารธุรกิจ ศิลป และนันทนาการ สุขภาพ และคหกรรมศาสตร์ และมักลงเรียนในประเภทที่ไม่มี การสอบ จากข้อมูลปี ค.ศ.1980 พบว่า สำหรับการเรียนในระบบโรงเรียนนั้น มีจำนวนผู้ที่เข้าเรียนในระดับวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยที่มีอายุเกิน 35 ปีมากขึ้น และในปี ค.ศ.1982 พบว่า พบมากในกลุ่มบุคคลที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาจำนวนผู้เรียนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปแล้ว พบว่า ยังมี

จำนวนน้อยที่เข้าเรียนต่อในการศึกษาในระบบโรงเรียน เนื่องจากยังขาดการเตรียมพร้อมของการจัดเตรียมการศึกษาในระดับสูงให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งด้านการเรียน การสอน การแนะแนว และทัศนคติของผู้สอนที่มีนักเรียนสูงอายุ

บัดเลอร์ (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2545; อ้างอิงจาก Butler. 1992) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้สูงอายุ และคณาจารย์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัจจัยด้านการเรียนของผู้สูงอายุ ด้วยเหตุที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก็ควรได้รับการศึกษาสูงด้วย ดังนั้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงจัดทำโครงการขึ้น เพื่อจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามาเรียน เช่น โครงการยกเว้นค่าเล่าเรียน เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้มหาวิทยาลัยต้องทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้เรียนวัยสูงอายุ เพื่อดูปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดการเรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ของมหาวิทยาลัย และผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้เรียนเกี่ยวกับความสนใจในการเรียน เหตุผลในการเข้าเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน โดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลในการศึกษาวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุเข้าเรียนด้วยแรงจูงใจภายใน และสนใจวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ และศิลปศาสตร์ และไม่มีปัญหาในการเรียนในมหาวิทยาลัย 2) คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมีความเห็นว่า ผู้สูงอายุเรียนเนื่องจากต้องการทักษะอาชีพ ทั้งนี้เพื่อการเปลี่ยนงานใหม่ และเชื่อว่าผู้เรียนมีปัญหาในการเรียนในมหาวิทยาลัย 3) ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นในการเรียนและสนใจในการเรียน ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรที่จะได้พิจารณาในการจัดเนื้อหาหลักสูตร และผู้สอนที่มีความเหมาะสมให้มากกว่า การคำนึงถึงสถานที่จัด และค่าเล่าเรียน นอกจากนี้แล้ว ผู้สอนควรที่จะมีความเข้าใจด้วยว่า ผู้เรียนสูงอายุ มีความสามารถในการเรียนไม่แพ้ผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ และควรได้รับความเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน

มารีเค (Marieke J.G. and others. 2006) ได้ทำการ วิจัยเรื่องการฝึกอบรมด้านจิตวิทยา และด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความเป็นมาของการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จ ในการเข้าร่วมโครงการจัดกิจกรรมทางด้านจิตวิทยาและกิจกรรมทางร่างกาย การกำหนดปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์ในการปรับปรุงการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ สำหรับกิจกรรมทางด้านร่างกายมีการศึกษาปัจจัยของการเข้าร่วมไว้อย่างกว้างขวางส่วนกิจกรรมทางด้านจิตวิทยา เท่าที่หาได้เกือบจะไม่มีความรู้ ปัจจัยของการเข้าร่วมกิจกรรมไม่มีการศึกษาไว้อย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุทางด้านประชากร ด้านร่างกาย และด้านจิตวิทยา ในการฝึกอบรมทางด้านจิตวิทยา ควรกำหนดหลาย ๆ เรื่อง เป้าหมายของการวิจัยคือ การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคม และฝึกอบรมกิจกรรมทางร่างกาย และการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรมผู้สูงอายุ 2 กลุ่มนี้ วิธีดำเนินการวิจัย สุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 118 คน อายุระหว่าง 65- 92 ปี โดยวิธีการสุ่มเข้ารับการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาและด้านร่างกาย องค์ประกอบของการวิจัย ได้จากการใช้แบบสอบถาม ทำแบบทดสอบก่อนและหลัง ใช้แบบวัดการปฏิบัติหลังการฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของการเข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 62 พบว่าการเข้าร่วมไม่สัมพันธ์กับชนิดของโปรแกรม ในกลุ่มการฝึกอบรมด้านจิตวิทยา ผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมฝึกปฏิบัติด้านร่างกาย จะเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมโปรแกรมด้านจิตวิทยามาก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับโปรแกรมสูง ส่วนในกลุ่มการฝึกอบรมด้านร่างกาย ผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่ำในการฝึกปฏิบัติแต่ละวัน และมีความทนทานในการเดินได้น้อย ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่ำกับโปรแกรมฝึกอบรมด้านร่างกาย สำหรับการฝึกอบรมของ 2 กลุ่ม บุคคลใช้ชีวิตที่อาศัยอยู่กับคู่ครองเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าผู้ที่อยู่คนเดียว และบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่ำจะเข้าร่วมกิจกรรมในระดับสูงกว่าบุคคลที่มีความวิตกกังวลสูงหรือวิตกกังวลปานกลาง

สรุปว่า การฝึกอบรมทางด้านจิตวิทยา อาจเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่อ่อนแอ มีโรคเรื้อรัง คนออกกำลังกายน้อยและทนทานต่อการเดินได้น้อย จึงเหมาะสมมากกว่าการฝึกอบรมด้านร่างกาย และการฝึกอบรมทางด้านจิตวิทยา อาจช่วยถึงการเตรียม สำหรับการจัดการกิจกรรม ทางด้านร่างกายต่อไป

ลาร์รี่ (Larry Polivka, 2006) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์ความรู้เรื่องของผู้สูงอายุและปัญหาของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 พบว่า สำหรับนักทฤษฎีทางสังคม ผู้กำหนดนโยบายทางสังคม และนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ยังขาดแคลนศาสตร์หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของผู้สูงอายุ เป็นผลให้เกิดความล้มเหลวของศาสตร์หรือองค์ความรู้เรื่องผู้สูงอายุและปัญหาของผู้สูงอายุ รวมถึงวิธีการคิดหาหัวข้อเรื่องหรือเรื่องทั่วไป และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะสะท้อนให้เห็นว่าการนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้กำลังจะมีความสำคัญมากขึ้นทั้งในระดับกว้าง และระดับย่อยขององค์กรทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ 1) ผลสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงถึงเนื้อหาความรู้ที่สนใจ พบว่า หัวข้อเรื่องที่สนใจเรียงตามลำดับ ดังนี้ การประกันสุขภาพ ร้อยละ 92 เงินบำนาญบำนาญ ร้อยละ 87 การดูแลสุขภาพ ร้อยละ 68 โภชนาการ และการออกกำลังกาย ร้อยละ 36 2) การลงทะเบียนเรียนรายวิชาของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุไม่นิยมลงทะเบียนรายวิชาด้านอาชีพ แต่จะลงทะเบียนรายวิชาที่ส่งเสริมสติปัญญา หรือประสบการณ์หรือวิชาที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ดีในสังคม เช่น วิชาด้านศิลปศาสตร์ ร้อยละ 38 วิชาด้านงานอดิเรกหรือนันทนาการ ร้อยละ 36 และเลือกเรียนวิชาด้านข่าวสารหรือการรับสื่อต่างๆ ร้อยละ 22 3) ผู้สูงอายุ มีโอกาสในการทำงานน้อยลง มีทรัพย์สินและการเก็บออมอยู่จำกัด และการประกันสังคมที่ไม่เพียงพอ ประกอบกับเมื่อค่าครองชีพสูงขึ้น ภาวะเงินเฟ้อ และการขึ้นภาษี ทำให้รายได้ที่เคยอยู่ได้อย่างสบายในอดีตนั้น ในปัจจุบันแทบจะไม่เพียงพอ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ส่งผลถึงสุขภาพอนามัยและภาวะโภชนาการแย่ลงไปด้วย 4) ตัวแปรที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการมีสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ดี

ตาราง 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยา 7 รูปแบบ มีดังนี้

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของ กรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของ ทิศนา ขัมมณี	3. แบบทดลอง ของ สุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของ สุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของ สุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของ สุวิทย์ มูลคำ
1. ขั้นร่วม เตรียมการ ก่อนการจัด กิจกรรม การเรียนรู้	- กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 3 ด้าน 1. ด้านความรู้เข้าใจเนื้อหา 2. ด้านเจตคติค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง 3. ด้านการปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย -	- กำหนดวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงาน - ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น - สถานที่ที่จะไป - การเดินทาง - สิ่งที่จะไปศึกษา - วิธีการศึกษา - ค่าใช้จ่าย - กำหนดการเดินทาง -	- การกำหนดจุดประสงค์ - วางแผนจัดการเรียนรู้ - - เตรียมเครื่องมือ - - - - - - เตรียมแบ่งกลุ่ม	- - - จัดเตรียมสถานที่ - จัดเตรียมชุดการเรียนรู้ - สอน - - - - --	- - - วางแผนการใช้คำถาม - - เตรียมคำถาม - - - - --	- -วางแผนแก้ไขปัญหา - - - - - - --	- การกำหนดจุดประสงค์ - การวางแผนแก้ปัญหา - - เตรียมเครื่องมือ - - - - -

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของ กรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของ ทิศนา ขัมมณี	3. แบบทดลอง ของ สุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของ สุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของ สุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของ สุวิทย์ มูลคำ
		- หน้าที่ความรับผิดชอบ	-	-	-	-	-
		-	-ตรวจสอบเครื่องมือ	-จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์	-	-	-ตรวจสอบเครื่องมือ
	-	-	-	-	-	-ศึกษาแผนการสอน	-
	-	-	-	-	-	-กำหนดกิจกรรม	-
2. ขั้นตอนแบบ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้	-วิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1.เน้นกระบวนการ กลุ่ม	-เพิ่มประสบการณ์และ ทักษะให้ผู้เรียน -การทำงานเป็นกลุ่ม -ทักษะการแสวงหาความรู้	-ให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริง -	-ให้ผู้เรียนศึกษาหา ความรู้จากศูนย์ การเรียนรู้ -สามารถเรียนรู้ได้ ทั้งเป็นกลุ่ม	-ให้ผู้เรียนคิดอย่างมี เหตุผล -	-ให้ผู้เรียนคิด แก้ปัญหาด้วยตนเอง -	-ให้ผู้เรียนนำเอา วิธีการทาง วิทยาศาสตร์มาใช้ -
	2.การสร้างสรรค์ ความรู้		-ค้นคว้าทดลองด้วย ตนเองโดยกำหนด ปัญหาตั้งสมมติฐาน ในการทดลอง เก็บ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลและ สรุปผลการเรียนรู้	-ให้ผู้เรียนศึกษาหา ความรู้ด้วยตนเอง จากศูนย์การเรียนรู้	-ผู้สอนจะป้อนคำถาม ในลักษณะต่างๆที่เป็น คำถามที่ดีสามารถ พัฒนาความคิดของ ผู้เรียน	-ให้ผู้เรียนคิด แก้ปัญหาอย่างมี ขั้นตอน มีเหตุมีผล ด้วยตนเอง	-นำเอาวิธีการทาง วิทยาศาสตร์มา แสวงหาความรู้โดย การคิดค้นหาวิธีการ แก้ปัญหาต่างๆ

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของกรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของศึกษา ขมมณี	3. แบบทดลอง ของสุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของสุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของสุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของสุวิทย์ มูลคำ
	3.การเรียนรู้แบบ ร่วมมือร่วมใจ	-การประสานงานกัน การวางแผน	-	-สามารถเรียนรู้ได้ทั้ง เป็นกลุ่มและเป็น รายบุคคล	-ถามให้ใช้ความคิดเชิง เหตุผล -ถามตามหลัก ของบลูม(Bloom)คือ ถามความรู้ความจำ ความเข้าใจถามการ นำไปใช้ถามการ วิเคราะห์สังเคราะห์ และการประเมินค่า	-	-
3.ชั้นจัดกิจกรรม การเรียนรู้	- กิจกรรมการเรียน การสอนใช้กิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	-ผู้สอนและผู้เรียน เดินทางไปยังสถานที่ เป้าหมาย -ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้สิ่ง ต่างๆในสถานที่ที่ กำหนด	- ขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้แบบทดลอง	-กระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ด้วย ตนเองจากศูนย์การ เรียนหรือมุมความรู้ที่ ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ เนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่ใช้	-ชั้นการใช้คำถาม 12 แบบ เพื่อ 1.ถามเพื่อ เปรียบเทียบ 2.ถามเพื่อตัดสินใจ 3.ถามเพื่อนำความรู้ ไปใช้สถานการณ์ ต่างๆ 4.ถามเพื่อการจำแนก	-ขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้แบบแก้ปัญหา 1.ขั้นเตรียมการ	-ใช้ 5 ขั้นตอนทาง วิทยาศาสตร์ 1.กำหนดปัญหาทำ ความเข้าใจปัญหา
	-มีส่วนร่วมในการ เรียนรู้เป็นกลุ่ม		1.ขั้นเตรียมการ ทดลอง				

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของ กรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของ ทิศนา ขัมมณี	3. แบบทดลอง ของ สุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของ สุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของ สุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของ สุวิทย์ มูลคำ
	-กลุ่มมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการเรียน ร่วมกัน	-	-		5.ถามเพื่อ ความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุผล 6.ถามเพื่อให้ทราบ จุดมุ่งหมาย		
	-ใช้สื่อหลากหลาย	-	-ใช้สื่อวัสดุต่างๆ เตรียมทดลอง	-ใช้สื่อการสอนหลายๆ อย่างประสมกันเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย ตนเอง	7.ถามเพื่อให้เกิด ความคิดวิจารณ์ 8.ถามเพื่อให้แสดง ความคิดเห็น	-	-
	-นำปัญหาหรือ เหตุการณ์ปัจจุบัน มาร่วมกันช่วยกันคิด แก้ไขปัญหา	-	2.ชั้นทดลอง การ นำเข้าสู่บทเรียนและ การดำเนินการ ทดลอง	-	9.ถามเพื่อให้เกิดการ อภิปราย 10.ถามเพื่อให้กำหนด นิยามหรือให้อธิบาย 11.ถามเพื่อให้สังเกต 12.ถามเพื่อยั่วให้เกิด คำถามใหม่ๆ	2.ชั้นการเรียนรู้การ กำหนดปัญหาการวาง แผนการแก้ไขปัญหา ตั้งสมมติฐานเก็บ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและ ทดสอบสมมติฐาน สรุป	2.กำหนดสมมติฐาน วางแผนการแก้ปัญหา
	-		3.ชั้นเสนอผลการ ทดลอง	สิ่งสำคัญต้องมี 1.ชุดการเรียนรู้ 2.มีศูนย์การเรียนรู้	-	-	3.รวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของ กรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของศึกษาฯ ชมรมฯ	3. แบบทดลอง ของ สุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของ สุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของ สุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของ สุวิทย์ มูลคำ
	-	-	-	3.ผู้เรียนทำกิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกันเป็น กลุ่มหรือเป็น รายบุคคลจนครบทุก จุดทุกเนื้อหา	-	-	-
	-	-	4.ขั้นสรุปผลการ ทดลอง อภิปราย ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันอภิปราย	4.ผู้เรียนมีผลการ เรียนรู้จากศูนย์การ เรียน	-	3.ขั้นประเมินผล	4.วิเคราะห์ข้อมูล
	-	-	5.ขั้นอภิปรายผล	-	-	-	5.สรุปประเมินผล ตรวจสอบกับ สมมุติฐาน
4.ขั้นร่วมสรุป ประเมินผล	-ผู้เรียนมีส่วนร่วม ประเมินตนเอง -การวัดและประเมินใช้ วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต พฤติกรรมทดสอบ การประเมินจากชิ้นงาน	-ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ตรง -ผู้สอนและผู้เรียน สรุปผลการเรียนรู้ ร่วมกัน	-สรุปผลการเรียนรู้ -ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันประเมินผล การเรียนรู้ร่วมกัน	-ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง -ประเมินผลร่วมกัน	-ขั้นสรุปและ ประเมินผล -มีการสอบวัดผลการ เรียนรู้	-วัดผลการเรียน -ผู้สอนและผู้เรียนร่วม ประเมินผลการเรียนรู้ ร่วมกัน	-วัดผลการเรียน -ผู้เรียนได้ฝึกวิธีการ แก้ปัญหาอย่างเป็น ระบบ

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1. แบบมีส่วนร่วม ของ กรมวิชาการ	2. แบบพาไปทัศนศึกษา ของศึกษา เฉลิมพระเกียรติ	3. แบบทดลอง ของสุวิทย์ มูลคำ	4. แบบใช้ศูนย์ การเรียนรู้ของ กรมวิชาการ	5. แบบใช้คำถาม ของ สุวิทย์ มูลคำ	6. แบบแก้ปัญหา ของ สุวิทย์ มูลคำ	7. แบบวิทยาศาสตร์ ของ สุวิทย์ มูลคำ
				-ผู้เรียนมีความ กระตือรือร้นในการ เรียน -ผู้เรียนทราบผลการ เรียนทันทีที่เรียนจบ			-ผู้เรียนได้ค้นคว้าจาก แหล่งความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง -ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ การคิด วิเคราะห์ สังเกต เก็บข้อมูล ตีความ สรุปผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในขั้นดำเนินการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อ ดังนี้ 1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 2. สังเคราะห์กรอบแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 3. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4. สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ 1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 1.2 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลักการ ปรัชญา จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนรวมระดับกว้างและภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความรู้พื้นฐาน มีองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ 1) สภาพผู้สูงอายุ 2) จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 3) ปรัชญาการศึกษา 4) สังคมวิทยาการศึกษา 2. ด้านเนื้อหา มีองค์ประกอบย่อย 3 ข้อ คือ 1) เรื่องสุขภาพกาย 2) เรื่องสังคมเศรษฐกิจ 3) เรื่องสภาพจิตใจ 3. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย

6 ข้อ คือ 1) สถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดกรอบการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และกรอบการสร้างแบบสอบถาม

2. สังเคราะห์กรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในการสังเคราะห์กรอบรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัย ได้ศึกษารูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยา วิเคราะห์รูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมต่างๆ แล้วสังเคราะห์ นำมา กำหนดกรอบรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุขึ้น โดยคำนึงถึง องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ 2.1 ด้านความรู้พื้นฐาน เมืองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ 1) สภาพผู้สูงอายุ 2) ปรัชญาการศึกษา 3) จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 4) สังคมวิทยาการศึกษา 2.2 ด้านเนื้อหา เมืองค์ประกอบย่อย 3 ข้อ คือ 1) เรื่องสุขภาพอนามัย 2) เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ 3) เรื่องสภาพจิตใจ ความพึงพอใจในชีวิต 2.3 ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เมืองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ คือ 1) สถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดกรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านความรู้พื้นฐาน เมืองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ

2.1.1 สภาพผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึง สภาพร่างกายที่สุขภาพของผู้สูงอายุด้วย ซึ่งมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ

2.1.2 ปรัชญาการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุนั้น ต้องยึดหลัก ปรัชญาการศึกษา โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต” รัฐบาล มีหน้าที่จัดการศึกษา หรือส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐ และองค์กรเอกชนหรือ ภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้กับบุคคลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ผู้สูงอายุก็มีสิทธิ ในการได้รับการเรียนรู้ โดยยึดหลักการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1.3 จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จ ต้องคำนึงถึงปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ตลอดถึงสภาพ ความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.1.4 สังคมวิทยาการศึกษา การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุ ในลักษณะจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ นับเป็นองค์การที่สำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ การจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ควรคำนึงถึง กระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ในการวางแผนงาน ในการปฏิบัติงาน ในการประเมินผล รับผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

2.2 ด้านเนื้อหา มีองค์ประกอบย่อย 3 ข้อ คือ

2.2.1 เรื่องสุขภาพอนามัย

2.2.2 เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ

2.2.3 เรื่องสภาพจิตใจ ความพึงพอใจในชีวิต

2.3 ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย

6 ข้อ คือ

2.3.1 สถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.2 การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 10 ข้อ ดังนี้ (1) มีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ (2) มีการวางแผนจัดการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน (3) มีการจัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน (4) มีการจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าอยู่ในสภาพพร้อมใช้หรือไม่ ตลอดถึงทดลองใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการใช้ด้วย (6) มีการกำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา (7) มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ด้วย (8) มีการแบ่งกลุ่ม และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (9) ผู้สอนมีการศึกษาแผนการสอนไว้ล่วงหน้า ตลอดถึงศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ (10) มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

2.3.4 การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบย่อย

4 ข้อ ดังนี้ (1) ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นความหลากหลาย ผสมผสานแนวคิดบูรณาการวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน มุ่งเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ (2) เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล (3) การสร้างสรรค์ความรู้ ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหา อย่างมีระบบ มีขั้นมีตอน มีเหตุมีผลด้วยตนเอง (4) การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ มีการประสานงานกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งงานกันทำ มีความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

2.3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มุ่งองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ ดังนี้ (1) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนและผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการทดลองจากกระบวนการการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และคิดตอบคำถามโดยใช้ความคิดเชิงเหตุผล (2) มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน (3) มีการใช้สื่อที่หลากหลายหรือสื่อผสม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (4) มีการนำปัญหา หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน มาเป็นประเด็นในการคิดวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน (5) มีการนำเข้าสู่บทเรียน และเข้าสู่เนื้อหา หรือกระบวนการเรียนรู้ มีการประเมินผล จัดเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และ สรุปผลการเรียนรู้

2.3.6 การประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ (1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมสรุปผลการเรียนรู้ ประเมินตนเอง ได้รับประสบการณ์ตรง (2) การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การสอบถามความพึงพอใจ การประเมินจากชิ้นงาน และการปฏิบัติจริง (3) ผู้สอนและผู้เรียน สรุปผลและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน (4) มีการสอบวัดผลการเรียนรู้

3. ศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยนี้ได้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้สูงอายุด้วยวิธีเจาะจง (Purposive) เฉพาะผู้ที่ผู้นำหรือกรรมการชมรมจำนวน 60 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

3.2 เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในหัวข้อเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ข้อ คือ 1. การสร้างแบบสัมภาษณ์ และ 2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ ตูรายละเอียดในภาคผนวก ข

เมื่อกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ และศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมายกร่างสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ตรงกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยและให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม กิจกรรมที่เข้าร่วมทำกับชมรม ประสบการณ์ความเชี่ยวชาญของผู้สูงอายุ และสภาพผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้พื้นฐาน ประกอบด้วยเรื่อง จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้สูงอายุ เรื่องปรัชญาการศึกษา เรื่องสังคมวิทยาการศึกษา 2. ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย เรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องสังคมเศรษฐกิจ เรื่องสภาพจิตใจ 3. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยเรื่องสถานที่วันเวลา เรื่องการมีส่วนร่วม เรื่องการร่วมเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการประเมินผลการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ (5) ต้องการมากที่สุด (4) ต้องการมาก (3) ต้องการปานกลาง (2) ต้องการน้อย (1) ต้องการน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้พิจารณาตอบ ดังนี้

ต้องการมากที่สุด	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 5
ต้องการมาก	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 4
ต้องการปานกลาง	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 3
ต้องการน้อย	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 2
ต้องการน้อยที่สุด	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 1

ลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แล้วนำมาสังเคราะห์กรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และกำหนดกรอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วร่างแบบสัมภาษณ์ขึ้น

ขั้นที่ 2 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่ได้สร้างขึ้น นำไปเสนอให้ประธาน และกรรมการผู้ควบคุมปริญาานิพนธ์ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยง ความตรง ความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไว้ใช้ได้ 130 ข้อ ใช้ไม่ได้ 9 ข้อ (รายละเอียดในภาคผนวก จ)

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α Coefficient)ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach. อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 125-126) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ต้องการไว้ไม่ต่ำกว่า 0.95 ผลปรากฏว่า ได้ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุทั้งฉบับ $\alpha = .973$ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เป็นด้าน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้พื้นฐาน $\alpha = .940$ ด้านเนื้อหา $\alpha = .957$ ด้านรูปแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ $\alpha = .927$ ซึ่งนับว่าสูงพอที่จะใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยได้

นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 125-126)

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์ ไปดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 60 คน โดยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล ตั้งแต่ 9 สิงหาคม 2552 ถึง 25 ตุลาคม 2552 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาครบถ้วนแล้ว จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาอีกครั้งหนึ่งเพื่อคัดลอกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ นำมาจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ เช่น การกำหนดรหัสให้กับตัวแปร ค่าของตัวแปร และกรอกตัวเลขในกระดาษรหัส

3.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.3.2.1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ แล้วจึงนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

3.3.2.2 ในส่วนที่เป็นปัญหาและความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ นำมาให้คะแนนเป็นรายข้อ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง	ต้องการมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง	ต้องการระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง	ต้องการระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง	ต้องการระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง	ต้องการระดับน้อยที่สุด

3.3.3 นำคะแนนที่คำนวณได้ตามข้อ 3.3.2.2 มาหาค่าเฉลี่ย (mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ เป็นรายด้าน และเป็นโดยรวมทุกด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ได้นำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย (ดังแสดงในบทที่ 4 ตารางที่ 5 – 52)

4. สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในหัวข้อ สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ 4.1 การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ 4.2 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือด้านความรู้พื้นฐาน ด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และนำผลการสังเคราะห์กรอบรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งนำผลการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มากำหนดเนื้อหาหลักสูตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 หลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากำหนดเป็นเนื้อหาหลักสูตรซึ่งพบว่าความต้องการการเรียนรู้ในส่วนของเนื้อหา มีดังนี้ 1.ด้านสุขภาพอนามัยมี 3 เรื่องได้แก่ 1.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่างๆที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย 1.2) การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ ได้แก่ อาหาร การออกกำลังกาย อนามัย อากาศ อาทิตย์ อารมณ์ อติเรก อนาคต อบอุ่น และ อุบัติเหตุ 1.3) การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ 2.ด้านสังคมเศรษฐกิจ มี 3 เรื่องได้แก่ 2.1) ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ 2.2) การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2.3)การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3.ด้านสภาพจิตใจมี 3 เรื่องได้แก่ 3.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ 3.2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ 3.3) งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ

สำหรับหลักสูตรมีการจัดโครงสร้างเนื้อหาให้มียอดประกอบหลัก 8 ประการ กล่าวคือ 1. หลักการเหตุผล 2. วัตถุประสงค์ 3. เป้าหมาย 4. เนื้อหา 5. ระยะเวลาที่สอนเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ 6. กิจกรรม 7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 8. การประเมินผล (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

4.1.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

ในการตรวจสอบโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการ ดังนี้ นำโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ฉบับร่างที่สร้างขึ้น นำไปเสนอให้ประธาน และกรรมการผู้ควบคุมปริญญาพนธ์ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรได้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยง ความตรง ความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ในการหาค่า IOC หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุมีข้อคำถาม 25 ข้อ ใช้ได้ทั้ง 25 ข้อ (รายละเอียดตามภาคผนวก ข)

4.2 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในขั้นการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุนี้ ผู้วิจัย ได้แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ 4.2.1 วิธีการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4.2.2 กำหนดการทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 วิธีการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในขั้น วิธีการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษา 4 ประการ คือ 1. นำผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 2. นำผลการสังเคราะห์กรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 3. นำผลการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการ การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 4. โครงสร้างหลักสูตรที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มากำหนดร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ โดยได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ

ได้แก่ 1. การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4. การประเมินผล

2. นำผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาจัดทำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน ผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมวางแผนในการกำหนดสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกในการเดินทาง มีส่วนร่วมในการกำหนดวันเวลาที่เหมาะสม ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดการรับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการกำหนดการปฐมนิเทศชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนด

2.2 ขั้นเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุต้องการให้เตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน มีการกำหนดตารางเวลาเรียน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า

2.3 ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริง มีการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2.4 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุมีความต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.5 ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนร่วมกัน มีการวัดผลประเมินผลด้วยหลายๆวิธี และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

3. นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลการคำนวณค่า IOC มีข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ ใช้ได้ทั้ง 27 ข้อ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุได้ (รายละเอียดตามภาคผนวก ฉ)

ขั้นที่ 2 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ได้ดำเนินการดังนี้

1. นำเนื้อหาในหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งได้มาจากการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในส่วนของเนื้อหาทั้ง 3 ด้าน คือ 1.ด้านสุขภาพอนามัยมี 3 เรื่องได้แก่ 1.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่างๆที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย 1.2) การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ อาหาร การออกกำลังกาย อนามัย อูจจาระ อากาศ อาทิตย อารมณ์ อติเรก อนาคต อบอุ่น และ อุบัติเหตุ 1.3) การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ 2.ด้านสังคมเศรษฐกิจ มี 3 เรื่องได้แก่ 2.1) ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ 2.2) การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2.3) การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3.ด้านสภาพจิตใจมี 3 เรื่องได้แก่ 3.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ 3.2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ 3.3) งานอติเรกสำหรับผู้สูงอายุ โดยนำมาเขียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุได้จำนวน 13 แผน

2. นำแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุไปเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาโดยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลค่าดัชนีความสอดคล้องทั้ง 13 แผน มีข้อคำถาม 228 ข้อ ใช้ได้ 228 ข้อ (รายละเอียดตามภาคผนวก ข)

ขั้นที่ 3 สร้างเครื่องมือการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือการประเมินรูปแบบไว้ 4 แบบ ประกอบด้วย 1. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 2. แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 3. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม 4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน โดยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ได้ศึกษาเนื้อหาตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านสังคมเศรษฐกิจ 3) ด้านจิตใจ ซึ่งในแต่ละด้านมี 3 เรื่อง รวมเป็น 9 เรื่อง โดยผู้วิจัยได้ร่างแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนขึ้น จำนวน 60 ข้อ เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ วัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้

1.2 นำแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนฉบับร่างเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.3 นำแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนไปปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาโดย

พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลของค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของข้อคำถามทั้ง 60 ข้อ ใช้ได้ทั้ง 60 ข้อ (รายละเอียดตามภาคผนวก ฉ)

1.4 นำแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน ฉบับร่างจำนวน 60 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูลจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งผลการคำนวณค่า ความยากง่าย (p) มีค่าเท่ากับ 0.33 – 0.72 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าเท่ากับ 0.37-0.97 ซึ่งเกณฑ์ค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 แสดงว่าใช้ได้ สำหรับเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่ามากกว่า 0.20 ขึ้นไป แสดงว่าใช้ได้ ผลจากการหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ใช้ได้ 45 ข้อ ใช้ไม่ได้ 15 ข้อ (ดังรายละเอียดตามภาคผนวก ข)

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ดำเนินการดังนี้

2.1 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้านได้แก่ 1) ความกระตือรือร้น 2) ความรับผิดชอบ 3) การให้ความร่วมมือ 4) การแสดงความคิดเห็น 5) การตอบคำถาม โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ระดับ 0 หมายถึง ปรับปรุง ระดับ 1 หมายถึง ดี ระดับ 2 หมายถึง ดีมาก เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80 ขึ้นไป

2.2 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาณิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหา โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลของค่าดัชนีความสอดคล้อง มีคำถาม 10 ข้อ ใช้ได้ 10 ข้อ (รายละเอียด ตามภาคผนวก ฉ)

3. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 สร้างแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้โดยให้บันทึกการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ในด้านต่างๆ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) กระบวนการวางแผน 2) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 3) การปฏิบัติงานตามขั้นตอน 4) การประเมินชิ้นงาน 5) การตรงต่อเวลา 6) การรายงานผล เกณฑ์การให้คะแนน ระดับ 0 หมายถึง ปรับปรุง ระดับ 1 หมายถึง ดี ระดับ 2 ดีมาก เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.2 นำแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มไปเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาณิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

3.3 นำแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหา โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง

เท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลของค่าดัชนีความสอดคล้อง มีข้อคำถาม 11 ข้อ ใช้ได้ 11 ข้อ (รายละเอียดตามภาคผนวก ฉ)

4. แบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อวัดความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามมี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ตัวเลือก ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปเสนอต่อประธาน และกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลเพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหา ตรงตามวัตถุประสงค์ ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ ซึ่งผลการคำนวณ IOC มีข้อคำถาม 30 ข้อ ใช้ได้ทั้ง 30 ข้อ (รายละเอียดตามภาคผนวก ฉ)

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไป Try out ข้อมูลกับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability)ของแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ .8962 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข)

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มๆ ละ จำนวน 30 คน รวม 60 คน ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม และที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพและประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

สรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ผู้วิจัยได้ทำการทดลอง ทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มในเขตเทศบาลเมืองอยุธยาและกลุ่มในชนบทตำบลขวัญเมือง ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุทั้ง 13 แผน ผู้วิจัยได้มีจุดเน้น 6 ประการ คือ

1) เน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 2) เน้นการทำงานเป็นทีม 3.) เน้นการลงมือฝึกปฏิบัติจริง 4) เน้นการนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) เน้นค้นหาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 6) เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยบูรณาการเข้ากับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกแผนทั้ง 13 แผน

4.2.2 กำหนดการทดลอง

กำหนดการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพอนามัยมี 3 เรื่องได้แก่ 1.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่างๆที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย 1.2) การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ อาหาร การออกกำลังกาย อนามัย อูจจาระ อากาศ อาทิตย อารมณ์ อติเรก อนาคต อบอุ่น และอุบัติเหตุ 1.3) การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ

2. ด้านสังคมเศรษฐกิจ มี 3 เรื่องได้แก่ 2.1) ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ 2.2) การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2.3)การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3. ด้านสภาพจิตใจมี 3 เรื่องได้แก่ 3.1) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ 3.2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ 3.3) งานอติเรกสำหรับผู้สูงอายุ

รวมการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 9 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 27 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ทำการทดลองระหว่างวันที่ 19 มกราคม 2553 ถึง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2553

กำหนดการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดตามตาราง 3 ต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงกำหนดการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่	เรื่อง	วัน เดือน ปี	หมายเหตุ
1	1.ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	19 มกราคม 2553 16 กุมภาพันธ์ 2553	
	2.การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ และการประกอบอาหาร	20 มกราคม 2553 17 กุมภาพันธ์ 2553	
	3.การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	21 มกราคม 2553 18 กุมภาพันธ์ 2553	
2	4.ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ	22 มกราคม 2553 19 กุมภาพันธ์ 2553	
	5.การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	22 มกราคม 2553 22 กุมภาพันธ์ 2553	
	6.การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	26 มกราคม 2553 23 กุมภาพันธ์ 2553	
	7.ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ	27 มกราคม 2553 24 กุมภาพันธ์ 2553	
3	8.การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ	28 มกราคม 2553 25 กุมภาพันธ์ 2553	
	9.งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	29 มกราคม 2553 26 กุมภาพันธ์ 2553	

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ในการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุเป็นการทดลองใช้รูปแบบ และเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินรูปแบบ และปรับปรุงรูปแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้ 1. กลุ่มตัวอย่าง 2. วิธีการทดลอง 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 4. การวิเคราะห์ข้อมูล 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 6. การปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเพื่อการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม และที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม โดยให้ผู้สูงอายุสมัครเข้ารับการฝึกอบรม สำหรับกลุ่มที่ 1 ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา จำนวน 30 คน ระหว่างช่วงเดือนตุลาคม 2552 สำหรับกลุ่มที่ 2 ในเขตชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จำนวน 30 คน ระหว่างช่วงเดือน พฤศจิกายน 2552

2. วิธีการทดลอง

วิธีการทดลอง ใช้รูปแบบการทดลองศึกษา 2 กลุ่ม (true experiment : Pretest-Posttest Control Group Design) มาเป็นแบบแผนการทดลอง ลักษณะศึกษาทดลอง 2 กลุ่ม ให้ Treatment ทั้ง 2 กลุ่ม (Kerlinger,F.N.1986) แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองมีลักษณะ ดังนี้

ทดสอบก่อน		ให้สิ่งทดลอง		ทดสอบหลัง
O_1	→	χ	→	O_2
O_3	→	χ	→	O_4

วิธีการ

1. เลือกผู้สูงอายุมา จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน รวม 60 คน เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทดลอง
2. ทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ (O_1) และ (O_3)
3. ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ (χ)

4. ทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุสิ้นสุดการจัดกิจกรรม (O_2) และ (O_4)

5. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มเดียวกันและระหว่างกลุ่มโดยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การทดสอบ t (t-test)

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ตามแผนจัดในแต่ละครั้งแบ่งเนื้อหา ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจและด้านจิตใจ ใช้เวลา 3 สัปดาห์ๆ ละ 3 ครั้ง รวม 9 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 27 ชั่วโมง ทั้ง 2 กลุ่ม

ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุง โดยใช้แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตลอดระยะเวลาของการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุของแต่ละครั้ง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุที่ดีและสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแผนจัดในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (Pre test – Post test) 2) แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ดูการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การให้ความร่วมมือทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม วิธีแก้ปัญหา และประเมินผลงานกลุ่ม 3) แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้วิจัยใช้สังเกตพฤติกรรมเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ในด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การร่วมเตรียมการ การร่วมเตรียมความพร้อม การร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การร่วมวิเคราะห์อภิปรายผล การร่วมสรุปประเมินผล 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งเป็นผู้สูงอายุ ที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อต้องการทราบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 19 มกราคม 2553 ถึง 26 กุมภาพันธ์ 2553 ร่วมกันทุกครั้งที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผลก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้เครื่องมือในการประเมินผล ดังนี้ 1.แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 2.แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม 3.แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ 4.แบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินคุณภาพและหาประสิทธิภาพ ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดย 1) แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (%) 2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) 3) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D.) 4) การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน 5) วิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

หลังการทดลอง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยดำเนินการตรวจให้คะแนนจาก แบบทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสอบถาม ความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ และประเมินผลชิ้นงานของกลุ่มผู้สูงอายุในระหว่างเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (Pre test – Posttest) เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความรู้ของผู้เรียน ผู้สูงอายุด้วยสถิติ Paired Samples t-test

2. วิเคราะห์ข้อมูล จากแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ดูการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม กระบวนการวางแผน การให้ความร่วมมือทำงานของสมาชิกในกลุ่ม การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน การประเมินชิ้นงาน ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม การตรงต่อเวลา วิธีแก้ปัญหา การประเมินผลงานกลุ่มและการรายงานผล

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้วิจัยใช้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ในด้านกระบวนการการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย พฤติกรรม 5 ด้าน คือ ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถาม โดยใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80 ขึ้นไป

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ประเมินความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อหาค่าเฉลี่ย หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาค่าร้อยละ เพื่อต้องการทราบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์/คะแนน	ระดับการปฏิบัติ
5 หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3 หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1 หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์การแปลผล หาค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินค่า ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

- 5.1 การแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ (%)
- 5.2 การหาค่าเฉลี่ย (Mean)
- 5.3 การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 5.4 การทดสอบค่าที (t – test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน
- 5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6. การปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในการปรับปรุง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 6.1 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุที่ปรับปรุงแล้ว ไปดำเนินการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยได้เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการด้านผู้สูงอายุ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 21 คน มาร่วมพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2553 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์และประเด็นของการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยการนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุโดยใช้สื่อ Power Point และเอกสารประกอบการอธิบาย โดยให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้ระดมความคิดเห็นตามประเด็นต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้

ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ผู้วิจัยเสนอนั้น มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตหรือไม่ 2. โดยภาพรวมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีเนื้อหาหลักสูตร 3 ด้าน รวม 9 เรื่อง มีความเหมาะสมหรือไม่ และมีข้อเสนอแนะในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไรบ้าง ข้อเสนอจากการประชุมสนทนากลุ่มย่อย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยเสนอนั้น มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตหรือไม่ ที่ประชุมได้พิจารณาตามรูปแบบทั้ง 5 ชั้น สมาชิกทุกคนเห็นว่รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหรือนำไปใช้ในอนาคต ทั้ง 5 ชั้น ได้แก่

1.1 ชั้นการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบคือ 1) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ 3) จัดประชุมปรึกษาหารือ 4) จัดปฐมนิเทศชี้แจงผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ

1.2 ชั้นเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบคือ 1) กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ 2) วางแผนจัดการเรียนรู้ 3) จัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน 4) จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ 5) ตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าพร้อมใช้หรือไม่ 6) กำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา 7) กำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่รับผิดชอบ 9) มีการศึกษาแผนการสอนไว้ล่วงหน้า 10) มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า

1.3 ชั้นออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบคือ 1) เน้นความหลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ 2) เน้นกระบวนการกลุ่มทำงานเป็นทีม 3) การสร้างสรรค์ความรู้ 4) มีการประสานงานกันแบ่งงานกันทำ

1.4 ชั้นปฏิบัติจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบคือ 1) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เรียนรู้เป็นกลุ่ม 3) ใช้สื่อหลากหลายหรือสื่อผสม 4) นำปัญหาหรือเหตุการณ์ปัจจุบันมาวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

1.5 ชั้นการประเมินผลการเรียนรู้ มีองค์ประกอบคือ 1) ผู้เรียนประเมินตนเอง 2) ผู้สอนและผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน 3) วัดผลประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลาย 4) มีการสอบวัดผลการเรียนรู้

ประเด็นที่ 2 โดยภาพรวมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เนื้อหาหลักสูตรมี 3 ด้าน รวม 9 เรื่อง มีความเหมาะสมหรือไม่ และมีข้อเสนอแนะในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไรบ้าง

ในประเด็นที่ 2 นี้ สรุปสาระสำคัญของการประชุมสนทนากลุ่มย่อยได้ ดังนี้
ที่ประชุมสมาชิกทุกคนได้ร่วมกันพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน 9 เรื่อง โดยลำดับดังนี้

1. ด้านสุขภาพร่างกาย มี 3 เรื่อง ดังนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ และโรคต่างๆที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย

1.2 การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อูจาระ อากาศ อาทิตย อารมณ์ อติเรก อบอุณ อุปติเหตุ

1.3 การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ

2. ด้านสังคมเศรษฐกิจ

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ

2.2 การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3. ด้านจิตใจ

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตใจ เพื่อความสุขของผู้สูงอายุ การจัดการเพื่อการนอนหลับอย่างมีคุณภาพ การจัดการด้านจิตใจ อารมณ์ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3.2 การพัฒนาคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุ การกำหนดเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข การวางแผนสู่เป้าหมายตามที่กำหนด ความมุ่งมั่นลงมือทำให้เกิดผลสำเร็จตามแผน และการให้กำลังใจให้รางวัลแก่ตนเอง เมื่อเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3.3 งานอติเรกสำหรับผู้สูงอายุ

สมาชิกที่ประชุมสนทนากลุ่มย่อยส่วนมาก เห็นว่า เนื้อหาหลักสูตรจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในปัจจุบัน มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ที่จะนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติต่อไป (รายละเอียดตามภาคผนวก ก)

6.2 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง โดยเป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน และที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน รวม 2 กลุ่ม จำนวน 60 คน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็นเนื้อหา 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ ใช้เวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวม 9 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 27 ชั่วโมง ทั้ง 2 กลุ่ม โดยการประเมินผลก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลองและหลังการทดลอง จากนั้นวิเคราะห์ประเมินคุณภาพและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

6.3 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างการทดลอง และหลังจากการทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ฉบับที่สมบูรณ์

6.4 มีความยืดหยุ่นในการประเมินผลและสามารถปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุได้ตลอดระยะเวลาระหว่างการทดลอง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ฉบับที่ดีและสมบูรณ์

สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

ตาราง 4 สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการ	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์รูปแบบ 2. กำหนดกรอบการพัฒนา รูปแบบ 3. สำรวจสภาพปัญหาความต้องการการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 4. สร้างรูปแบบ - โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร - สร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เลือกแบบเจาะจง เฉพาะผู้นำหรือกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 60 คน	แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	การสัมภาษณ์
2. การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ	1. ทดลอง 2. การปรับปรุงรูปแบบ - ให้ประธานกรรมการตรวจสอบ - ให้ ผชช. ตรวจสอบ - Focus Group - นำไปทดลองปรับปรุง	ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลอง 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน รวม 60 คน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา 1 กลุ่ม และในเขตชนบทตำบลขวัญเมือง 1 กลุ่ม	1. แบบทดสอบ 2. แบบสังเกตพฤติกรรม 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ 4. แบบบันทึกผลการทำงานกิจกรรมกลุ่ม	1. การทดสอบ 2. การสังเกตพฤติกรรม 3. การสอบถามความพึงพอใจ 4. การบันทึกผลการทำงานกิจกรรมกลุ่ม

ตาราง 5 แสดงความสัมพันธ์การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้สูงอายุ 1. เพศ ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 2. อายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 85.00 3. ระดับการศึกษา ส่วน ใหญ่มีระดับการศึกษา สูงกว่ามัธยมศึกษา ตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 35.00 4. รายได้ จำแนกตาม - รายได้ต่อเดือน ส่วน ใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 3,000 - 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.68 - รายได้ จำแนกตาม แหล่งรายได้ของผู้มี รายได้ส่วนใหญ่มีรายได้ จากบุตร คิดเป็นร้อยละ 27.37 5. การเป็นสมาชิกชมรม ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ชมรม คิดเป็นร้อยละ 93.33 - ชมรม จำแนกตามชื่อ ชมรม(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ชมรม เข้าร่วมชมรม ผู้สูงอายุมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 55.34 6. กิจกรรมที่เข้าร่วมทำ กับชมรมเข้าร่วมทำ กิจกรรมกับชมรม ด้าน สุขภาพร่างกาย กิจกรรมกายบริหาร	1. ด้านความรู้พื้นฐาน - สภาพผู้สูงอายุ - จิตวิทยาการ เรียนรู้ - สำหรับผู้สูงอายุ - ปรัชญาการศึกษา - สังคมวิทยาการ ศึกษา	ผลการสร้างรูปแบบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ สามารถแบ่ง รูปแบบได้ 5 ชั้น คือ 1) ชั้นการมีส่วนร่วม 2) ชั้นการเตรียมการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ชั้นการออกแบบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ชั้นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ 5) ชั้นการประเมินผล การเรียนรู้ โดยแต่ละ ชั้นมีรายละเอียด ดังนี้ 1.ชั้นการมีส่วนร่วมใน การวางแผน ดังนี้ 1.1 การร่วมวางแผน กำหนดวันเวลาและ สถานที่จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ 1.2 การรับสมัคร ผู้เข้าร่วมโครงการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 1.3 การจัดประชุม ปรึกษาหารือจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 1.4 การปฐมนิเทศ ชี้แจงผู้สูงอายุ	หลักการและเหตุผล หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้น เนื่องจากเห็นว่า วัย สูงอายุเป็นวัยที่มีการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายที่เป็นการ เปลี่ยนแปลงในด้าน ความเสื่อมลงในทุก ระบบซึ่งเป็นเรื่องของ ธรรมชาติ แต่อาจทำให้ เกิดปัญหาทางด้าน ร่างกายจากการเจ็บป่วย และภาวะพึ่งพา นอกจากนี้การ เปลี่ยนแปลงในด้าน บทบาทหน้าที่ การ เกษียณจากงานที่ทำ การมีรายได้ลดลง รวมถึงการเปลี่ยนแปลง สภาพทางด้าน ครอบครัวจากการเป็น หัวหน้าครอบครัวไปเป็น ผู้อาศัย หรือการที่ ลูกหลานแยกตัวไปทำให้ ต้องอยู่ตามลำพัง การ เปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมที่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการปฏิรูป รูปแบบสังคมเข้าสู่ยุค ของเทคโนโลยี สารสนเทศประกอบกับ	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพ ร่างกาย เวลา 9 ชม. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องความรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายของผู้สูงอายุ เวลา 1.30 ชม. สาระสำคัญ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกายของ ผู้สูงอายุ จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึง สภาพความเปลี่ยนแปลง ของร่างกาย 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะ การปรับตัวให้เข้ากับ กาลเวลาได้อย่างเหมาะสม สาระการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับ การ เปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายของผู้สูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง โรคต่างๆ ที่เกิดจาก ความเสื่อมของระบบใน ร่างกาย เวลา 1.30 ชม. สาระสำคัญ โรคต่างๆ ที่เกิดจาก ความเสื่อมของระบบใน ร่างกายเกิดขึ้นจากผลของ การเปลี่ยนแปลงด้าน ร่างกาย จิตใจและอารมณ์ โรคดังกล่าวสามารถ ควบคุมพฤติกรรมอาหาร และโภชนาการได้

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.73			บุตรหลานมีการศึกษาที่ สูงขึ้นจึงทำให้บทบาท ของผู้สูงอายุในการเป็น ผู้ถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ในการ ดำเนินชีวิตได้ เปลี่ยนแปลงไป ตลอด จนถึงการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมที่ทำให้ รับวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามามากขึ้นอันเป็น ผลจากการสื่อสารที่ไร้ พรมแดน ทำให้ ผู้สูงอายุเองปรับตัวไม่ ทันกับการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้ ส่งผลให้เกิด ความสับสน รู้สึกว่า ตนเองไร้ค่า ซึ่งถือว่าเป็น ปัญหาทางด้านจิต สังคม ดังนั้นผู้สูงอายุ แม้ว่าจะผ่านโลกมามาก มีประสบการณ์ในการ ทำงานและดำรงชีวิตอยู่ ไม่น้อยก็ยังมี ความ จำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ ตลอดเวลาทั้งทางด้านที่ เกี่ยวกับสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สังคมและ เศรษฐกิจ เพื่อการ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมได้อย่างเป็น ปกติสุข	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึง ความเข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับสาเหตุและอาการ ของโรคได้ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะ การปฏิบัติตัวได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสมกับ โรค สาระการเรียนรู้ โรคต่างๆ ที่เกิดจากความ เสื่อมของระบบในร่างกาย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การดูแลตนเองเพื่อ ห่างไกลโรคของสูงอายุ เวลา 1.30 ชม. สาระสำคัญ ผู้สูงอายุแต่ละคน จะมี การเปลี่ยนแปลงสภาพ ร่างกายมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการ ใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา การ ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเน้นที่ ทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ ดีที่สุด โดยยึดหลัก 11 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อุจจาระ อากาศ อาทิตย์ อารมณ์ อติเรก อนาคต และอุบัติเหตุ สาระการเรียนรู้ การดูแลตนเองเพื่อ ห่างไกลโรคของสูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การประกอบอาหาร เวลา 1.30 ชม
6. กิจกรรมที่เข้าร่วมทำ กับชมรมเข้าร่วมทำ กิจกรรมกับชมรม (ต่อ.) - ชมรม ด้านสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เข้าร่วมทำกิจกรรมกับ ชมรม ด้านสังคม กิจกรรมการช่วยเหลือ ญาติมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 38.57				
- ชมรม กิจกรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจ (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ) ชมรม ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ กิจกรรมการทำอาหาร ที่บ้านมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 35.56				
- ชมรม กิจกรรม พักผ่อน/บันเทิง (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ) ส่วน ใหญ่เป็นกิจกรรมการ ท่องเที่ยว มากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 49.38				
- กิจกรรมส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณี ชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ส่วนใหญ่เป็น กิจกรรมงานแต่งงาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.97				
- ชมรมกิจกรรมทาง ศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ใหญ่เป็นกิจกรรม การทำบุญมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 17.08				
			ปกติสุข สื่อและแหล่งการเรียนรู้ - ซีดีเพลงและสื่อบุคคล - รูปภาพ สื่อมัลติมีเดีย และ สื่อบุคคล	

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
7. ความรู้ความ เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็น การออกกำลังกายเพื่อ สุขภาพ มากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 32.71 - ความรู้ความ เชี่ยวชาญ เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านส่วน ใหญ่เป็นหัตถกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การทำไม้ กวาดดอกหญ้าและการ ทำดอกโสนประดิษฐ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.84 - ความรู้ความ เชี่ยวชาญ เรื่องคติ ความเชื่อส่วนใหญ่เป็น การปลูกต้นไม้มงคล มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.09 - ความรู้ความ เชี่ยวชาญ เรื่อง พิธีกรรมส่วนใหญ่เป็น การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.39 -ความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องเพลงพื้นบ้านส่วน ใหญ่เป็นเพลงกล่อม เด็ก มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 38.89 - ความรู้ความ เชี่ยวชาญ เรื่อง นาฏศิลป์พื้นบ้านส่วน ใหญ่เป็นการรำกลอง ยาว มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 54.55			การประเมินผล - การทดสอบ - การประเมินผลการ ปฏิบัติงานและกิจกรรม กลุ่ม - การสังเกตการณ์ ส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการ สนทนากลุ่ม	สาระสำคัญ อาหารแต่ละประเภท ควรรับประทานให้ เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ของแต่ละบุคคล เพื่อให้ เกิดประโยชน์ โดยการ ควบคุมพฤติกรรมอาหาร และโภชนาการ จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถ ประกอบอาหารอย่างง่าย ได้ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์ในการ ประกอบอาหารได้ สาระการเรียนรู้ การประกอบอาหารอย่าง ง่ายๆได้เอง ต้องคำนึงถึง ประโยชน์ของการประกอบ อาหาร เพื่อให้ผู้สูงอายุมี สุขภาพร่างกายที่ดี

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
- ความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นตำรับยา โบราณชาวกรุงเก่า มาก ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35				
- ความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องการละเล่นพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นหมากเก็บ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.33				
- ความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนส่วนใหญ่เป็น การ กวนข้าวทิพย์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.09				
- ความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่การทำอาหาร พื้นบ้านมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 28.42				
- จำแนกตามความ ประทับใจที่เกิดจาก ความเชี่ยวชาญ/ความ ชำนาญส่วนใหญ่เป็น การได้ร่วมเป็นสมาชิก ชมรมมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 28.75				
8. สภาพผู้สูงอายุส่วน ใหญ่มีอาการปวดเมื่อย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.53				

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษา เอกสาร	หลังจากการสำรจนามา ปรับปรุง		
ตอนที่ 2 เกี่ยวกับ สภาพปัญหาและ ความต้องการ ทางการศึกษาหรือ การเรียนรู้ของ ผู้สูงอายุ ด้านความรู้พื้นฐาน 1.จิตวิทยาการเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ คำเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และระดับ ความต้องการของ ผู้สูงอายุเรื่องจิตวิทยา การเรียนรู้ ผู้สูงอายุ - ประเด็นวัตถุประสงค์ ในการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ พบว่ามีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) - ประเด็นความต้องการ วิธีการเรียนรู้พบว่า มีความต้องการอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) - ประเด็นความต้องการ ในการนำความรู้ไปใช้ พบว่า มีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) - ประเด็นความต้องการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเองมีความต้องการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.00	2. ด้านเนื้อหา - เรื่องสุขภาพกาย - เรื่องสังคม เศรษฐกิจ - เรื่องสภาพจิตใจ 3.ด้านรูปแบบการ จัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบมีส่วน ร่วม 1) สถานที่และเวลา ที่จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วม ของผู้สูงอายุในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเตรียมการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการ จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ 6) การประเมินผล การเรียนรู้	2.ขั้นเตรียมการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 2.1 กำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ 2.2 วางแผนจัดการ เรียนรู้ 2.3 จัดเตรียมสถานที่ ร่วมกัน 2.4 จัดเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ 2.5 ตรวจสอบสภาพ เครื่องมือว่าพร้อมใช้ หรือไม่ 2.6 กำหนดการเดินทาง ที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา 2.7 กำหนดค่าใช้จ่ายใน การเข้าร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 2.8 มีการแบ่งกลุ่มและ หน้าที่รับผิดชอบ 2.9 มีการศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ล่วงหน้า 1.10 มีการกำหนด กิจกรรมไว้ล่วงหน้า 3. ขั้นการออกแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 3.1 ออกแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ เน้น ความหลากหลายผสมผสาน แนวคิด บูรณาการวิธีการ จัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน มุ่งเพิ่มประสบการณ์และ ทักษะให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริงให้ ผู้เรียนค้นคว้าหา	วัตถุประสงค์ 2.เพื่อให้มีความรู้ความ เข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความ เปลี่ยนแปลงทางด้าน สภาพร่างกาย ด้าน สภาพจิตใจ ของ ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถปรับตัว ได้ตามความ เปลี่ยนแปลงทางด้าน 3.สังคมและเศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุ เป้าหมาย ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้สูงอายุ เกิดการเรียนรู้ในการ พัฒนาตนเองในด้าน ทักษะความรู้ ความ เข้าใจ และสามารถ นำไปเป็นแนวทาง ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างเหมาะสมและ สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางด้าน สภาพร่างกาย สภาพ จิตใจ สังคมและ เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ด้านสภาพร่างกาย 1. ความรู้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกายของ ผู้สูงอายุและโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อม ของระบบในร่างกาย	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การฟื้นฟูสภาพร่างกาย ของผู้สูงอายุ เวลา 1.30 ชม. สาระสำคัญ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะเกิด ภาวะถดถอย ของสมรรถภาพ ทางกายตามวัย หากมีภาวะ โรคเรื้อรัง ก็จะส่งผลให้การ ถดถอยเกิดเร็วและรุนแรง การฟื้นฟูสภาพร่างกายจึงมี ประโยชน์ เพื่อคง ความสามารถทางกายของ ผู้สูงอายุให้นานที่สุดเท่าที่ทำได้ จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึง การรักษาสุขภาพให้ได้ 2.เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะใน การปรับตัว ในการฟื้นฟู สภาพร่างกายได้ดี สาระการเรียนรู้ เรื่อง การฟื้นฟูสภาพร่างกาย ของผู้สูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การออกกำลังกายของ ผู้สูงอายุ เวลา 1.30 ชม. สาระสำคัญ การออกกำลังกายเป็นการ บำบัดรักษาที่ใช้กันบ่อยๆ สำหรับ ผู้ที่ จุดประสงค์ 1.เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกายที่มี ความคล่องตัวและแข็งแรง

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษา เอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
2. ปรัชญาการศึกษา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และระดับความ ต้องการของผู้สูงอายุ มี ความต้องการเรียนรู้ เรื่อง ปรัชญาการศึกษา ใน ภาพรวม พบว่า มีความ ต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) 3. สังคมวิทยา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และระดับความ ต้องการของผู้สูงอายุ เรื่อง สังคมวิทยา - ประเด็นต้องการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ของผู้อื่นมี ความต้องการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ของผู้อื่น มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 - ประเด็นเรื่องที่ต้องการ เรียนรู้พบว่ามีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) จำแนกตามหัวข้อที่ต้องการ เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยามี ความต้องการหัวข้อที่อยาก เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยา ในภาพรวม พบว่า มีความ ต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$) เมื่อพิจารณา รายประเด็นพบว่าค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการอยู่ ในช่วง 3.32-4.00 โดยมี ความ		ความรู้จากศูนย์การ เรียนรู้ให้ผู้เรียนคิด อย่างมีเหตุผลให้ ผู้เรียนคิดแก้ปัญหา ด้วยตัวเองให้ผู้เรียน นำเอาวิธีการทาง วิทยาศาสตร์มาใช้		2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะ ในการปฏิบัติเองได้ใน ชีวิตประจำวัน สาระการเรียนรู้ การออกกำลังกายของ ผู้สูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการ ปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและ เศรษฐกิจ เวลา 3 ชม. สาระสำคัญ การปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและ เศรษฐกิจ ทำให้ผู้สูงอายุ ส่วนมากฝากจิตใจไว้กับวัด และพระยี่ดาศาสนาเป็นที่พึ่ง จึงต้องปรับตัวให้มีความสุข ทำตนให้เป็นที่เคารพรัก ของลูกหลาน จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถ ปรับตัวให้มีความสุขดีตาม วัย 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตน ได้ ถูก ก ล ะ และ เหมาะสมกับอายุ สาระการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การส่งเสริมด้าน อาชีพสำหรับผู้สูงอายุตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง เวลา 3 ชม.

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
ต้องการเรียนรู้ในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) สูงกว่าประเด็นอื่น รองลงมาคือ ประเด็น วัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$) และ ประเด็นสื่อเทคโนโลยี ทางการศึกษา ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.32$) 4.ด้านเนื้อหาสุขภาพ ร่างกายค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการ ของผู้สูงอายุจำแนก ตามเรื่องที่ต้องการ เรียนรู้ในการดูแล สุขภาพ มีความ ต้องการเรียนรู้ในการ ดูแลสุขภาพ ใน ภาพรวม พบว่ามีความ ต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$)			สาระสำคัญ การหาอาชีพที่เหมาะสม ของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุมี รายได้ ไม่เป็นภาระแก่ ครอบครัว และเป็นผลดีต่อ ด้านจิตใจของผู้สูงอายุ จุดประสงค์ 1.เพื่อให้ผู้สูงอายุมีอาชีพที่ เหมาะสม 2.เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้เวลา ว่างให้เกิดประโยชน์ สาระการเรียนรู้ อาชีพสำหรับผู้สูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การรวมกิจกรรมทาง สังคมสำหรับผู้สูงอายุ เวลา 3 ชม. สาระสำคัญ กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้ สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่ทำ อย่างอิสระตาม ความสามารถ ความรู้ ความสามารถ จุดประสงค์ 1.เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความ ภาคภูมิใจ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุเห็น คุณค่าของตนเอง สาระการเรียนรู้ การรวมกิจกรรมทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทาง ด้าน จิตใจ เวลา 1.3 ชม.	

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการ ของผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมสำหรับผู้ สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
5.สภาพจิตใจ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการ ของผู้สูงอายุ จำแนก ตามเรื่องที่ต้องการ เรียนรู้มีความต้องการ เรียนรู้ในเรื่องที่ต้องการ เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพ จิตใจในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) 6.สังคม เศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และระดับ ความต้องการของ ผู้สูงอายุ จำแนกตาม การเรียนรู้ในเรื่องที่ตรง กับความต้องการมี ความต้องการเรียนรู้ใน เรื่องเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) 7.ด้านรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ แบบ มี ส ่วน ร ่วม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และระดับ ความต้องการของ ผู้สูงอายุ - จำแนกตามความ ต้องการสถานที่จัด กิจกรรมการเรียนรู้มี ความต้องการอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.17$)			สาระสำคัญ การพัฒนาการด้านจิตใจ ของผู้สูงอายุ เกี่ยวข้องกับ ระบบประสาทและประสาท สัมผัส เพราะประสิทธิภาพ การทำงานของสมองและ ประสาทอัตโนมัติน้อยลง ผู้สูงอายุจึงควรหลีกเลี่ยง การขับรถและงานที่ต้อง ใช้ความไว การดูแลการ เปลี่ยนแปลงระบบนี้จึงต้อง จัดสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ อาศัยให้เป็นระเบียบ มีแสง สว่างเพียงพอการเปลี่ยน แปลงด้านการพัฒนาจิตใจ ผู้สูงอายุ ควรทำให้ ยอมรับความสำเร็จและ ความล้มเหลว เพื่อให้เกิด ความสุขในชีวิต จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึง สภาพของร่างกายและ จิตใจ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึง การเปลี่ยนแปลงด้าน ร่างกายและจิตใจ สาระการเรียนรู้ 1. ระบบประสาทและ ประสาทสัมผัส 2. การเปลี่ยนแปลงด้านการ พัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และการพัฒนาจิตใจ เพื่อ ความสุขของผู้สูงอายุ เวลา 1.30 ชม.

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการของ ผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษา เอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
7.ด้านรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม (ต่อ)				สาระสำคัญ ผู้สูงอายุต้องพบการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคมหลายประการ หากไม่สามารถปรับตัวก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตสังคมได้
- จำแนกตามความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)				จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมได้
- จำแนกตามความต้องการให้บุคคลกำหนดสถานที่พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)				สาระการเรียนรู้ ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมในวัยผู้สูงอายุ มีสาเหตุมาจากขาดความสามารถทางด้านร่างกาย ขาดการศึกษา ขาดความสามารถทางด้านจิตสังคม บุคลิกภาพ และพฤติกรรมต่อต้านสังคม เป็นต้น
- จำแนกตามวันที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$)				
- จำแนกตามช่วงเวลาที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$)				แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เวลา 3 ชม.
- จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ความต้องการมีส่วนร่วมระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$)				สาระสำคัญ จำนวนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองได้และดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า ก็จะเป็นพลังสำคัญของชาติ
- จำแนกตามสิ่งที่ต้องการให้มีการเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า มีความต้องการให้เตรียม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)				จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการดำรงชีวิตด้วยตนเองอย่างมีคุณค่า

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลการสำรวจสภาพ ปัญหาความต้องการของ ผู้สูงอายุ	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ		หลักสูตรการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ	แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
	รูปแบบที่สังเคราะห์ จากการศึกษา เอกสาร	หลังจากการสำรวจ นำมาปรับปรุง		
7.ด้านรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม (ต่อ) - จำแนกตามความ ต้องการรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้พบว่า มีความต้องการรูปแบบ การจัด ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68) - จำแนกการจัดกิจกรรมที่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรมพบว่า มี ความต้องการการจัด กิจกรรม ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66) - จำแนกตามความ ต้องการในการประเมินผล การเรียนรู้ พบว่า มีความ ต้องการในการประเมินผล การเรียนรู้ ระดับก่อน ปานกลาง ($\bar{X}$ =3.18)			สาระการเรียนรู้ 1.การสร้างเสริมให้ตนเองมี เจตคติที่ดีต่อการมีชีวิต 2.การมุ่งมั่นเป็นผู้ให้ที่ดีอย่าง ต่อเนื่อง 3.การปฏิบัติตนเป็นผู้รับ ที่ดี แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 เรื่อง งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ เวลา 3 ชม. สาระสำคัญ ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรม การทำงานเล็กน้อยทำ เช่น การ พบปะสังสรรค์ การร่วม กิจกรรมของชมรมต่างๆ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้ง ร่างกายและจิตใจ ตลอดจน ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกาย แข็งแรงสมบูรณ์ 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ สาระการเรียนรู้ ประเภทของกิจกรรม นันทนาการ	

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้แสดงสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	=	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	=	ค่าที่ใช้ในการพิจารณา t - Distribution
Sig	=	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	=	ค่าความมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .05
**	=	ค่าความมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ มี 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ และตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต่อเดือน และแหล่งที่มาของรายได้

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ	ชาย	24	40.00
		หญิง	36	60.00
		รวม	60	100
2	อายุ	60 – 69 ปี	51	85.00
		70 - 79 ปี	8	13.33
		80 ปี ขึ้นไป	1	1.67
		รวม	60	100.00
3	ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	2	3.33
		ต่ำกว่าประถมศึกษา	14	23.33
		ประถมศึกษา	15	25.00
		มัธยมศึกษาตอนต้น	5	8.34
		สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	21	35.00
		อื่น ๆ	3	5.00
		รวม	60	100.00
4	4.1 รายได้	ไม่มีรายได้	5	8.33
		ต่ำกว่า 3,000 บาท	17	28.33
		3,000 - 6,000 บาท	19	31.68
		6,001 - 9,000 บาท	5	8.33
		เกินกว่า 9,000 บาท	14	23.33
		รวม	60	100.00
	4.2 แหล่งที่มา ของรายได้	บุตร	26	27.37
		หลาน	6	6.32
		ญาติ	4	4.21
		เงินบำนาญ	9	9.47
		เงินสงเคราะห์คนชรา	25	26.32
		ดอกเบี้ยเงินฝาก	3	3.16
		รับจ้าง	11	11.58
		ผลผลิตทางการเกษตร	2	2.10
		อื่น ๆ	9	9.47
		รวม	95	100.00

จากตาราง 6 สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 35.00 มีรายได้ต่อเดือน 3,000 - 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.68 และมีรายได้จากบุตร คิดเป็นร้อยละ 27.37

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามกิจกรรมที่เข้าร่วมทำกับชมรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ในแต่ละข้อมูลหลัก)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	การเป็นสมาชิกชมรม			
5.1	จำแนกตามการ เป็นสมาชิกชมรม	ไม่ได้เป็นสมาชิก	4	6.67
		เป็นสมาชิก	56	93.33
		รวม	60	100.00
5.2	ชื่อสมาชิกชมรม	ผู้สูงอายุ	52	55.34
		ชมรมไก่ชน	2	2.13
		ฌาปนกิจสงเคราะห์	21	22.34
		ชมรมพระเครื่อง	1	1.06
		ผู้ปฏิบัติธรรม	3	3.19
		อาสาพัฒนาชุมชน	10	10.63
		นันทนาการ	1	1.06
		อื่น ๆ	4	4.25
		รวม	94	100.00
6	กิจกรรมที่เข้าร่วม ทำกับชมรม			
6.1	รายการกิจกรรม	กายบริหาร	28	33.73
	ด้านสุขภาพ	แอโรบิค	4	4.82
	ร่างกาย	กีฬา	3	3.61
		เกมพื้นบ้าน	1	1.21
		ปั่นจักรยาน	10	12.04
		เปตอง	1	1.21
		เดิน	23	27.71
		ซักรีด	1	1.21
		วิ่ง	6	7.23
		ไทเก๊ก	5	6.00
		อื่น ๆ	1	1.21
		รวม	83	100.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6.2	รายการกิจกรรม ด้านสังคม	การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ	14	20.00
		การเยี่ยมคนไข้	5	7.14
		การช่วยเหลือฉาปนกิจ	27	38.57
		การช่วยเหลือผู้ประสบภัย	2	2.86
		การเป็นอาสาสมัคร	22	31.43
		รวม	70	100.00
6.3	รายการกิจกรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจ	การผลิตดอกไม้จันทน์	1	2.22
		การทำนา	1	2.22
		การจักสาน	4	8.89
		การทำขนมไทย	12	26.67
		การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2	4.44
		การทำอาหารพื้นบ้าน	16	35.56
		อื่น ๆ	9	20.00
		รวม	45	100.00
6.4	รายการกิจกรรม พักผ่อน/บันเทิง	การท่องเที่ยว	40	49.38
		การร่ววงพื้นบ้าน	6	7.40
		การร้องเพลง	13	16.05
		การเต้นรำ	1	1.24
		การละเล่นพื้นบ้าน	1	1.24
		การเล่นไพ่	1	1.24
		การเล่นหมากรุก	2	2.46
		การเล่นชนไก่	1	1.24
		การตกแต่งไม้ประดับ	11	13.58
		อื่น ๆ	5	6.17
		รวม	81	100.00
6.5	รายการกิจกรรม ส่งเสริม วัฒนธรรม ประเพณีชุมชน	งานแต่งงาน	48	26.97
		งานขึ้นบ้านใหม่	39	21.91
		งานศพ	36	20.22
		งานทำขวัญข้าว	44	24.72
		งานแข่งเรือ	1	0.56
		อื่นๆ	5	5.62
		รวม	173	100.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6.6	รายการกิจกรรม ทางศาสนา	การเข้าวัดฟังธรรม	36	12.81
		การรักษาศีล	23	8.19
		การฝึกสมาธิ	25	8.90
		การทอดผ้าป่า	45	16.01
		การทอดกฐิน	47	16.73
		การถวายเทียนเข้าพรรษา	40	14.23
		การทำบุญ	48	17.08
		การพัฒนาวัด	17	6.05
		รวม	281	100.00

จากตาราง 7 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรม คิดเป็นร้อยละ 93.33 เข้าชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.34 เข้าร่วมทำกิจกรรมกับชมรมด้านสุขภาพร่างกายกิจกรรมกายบริหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.73 ด้านสังคมกิจกรรม การช่วยเหลือฉาบป่นกิจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.57 ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ กิจกรรมการทำอาหารพื้นบ้าน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.56 เข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนาจิตใจกับชมรม กิจกรรมพักผ่อน/บันเทิง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.38 กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมงานแต่งงาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.97 กิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการทำบุญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.08

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตาม ความรู้ความเชี่ยวชาญ และความ
ประทับใจที่เกิดจากความเชี่ยวชาญ/ความชำนาญ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อในแต่ละข้อมูลหลัก)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7	ความรู้ความเชี่ยวชาญ			
7.1	รายการเรื่อง สุขภาพอนามัย	การวางแผนไทย	4	3.74
		การทํากายภาพบำบัด	8	7.48
		การออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ	35	32.71
		การใช้ยาแผนปัจจุบัน สำหรับผู้สูงอายุ	9	8.41
		อาหารสำหรับผู้สูงอายุ	18	16.82
		การใช้สมุนไพรในการดูแล รักษาสุขภาพ	13	12.15
		การจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับ ผู้สูงอายุ	9	8.41
		การให้คำแนะนำด้าน สุขภาพแก่บุคคลอื่น	10	9.35
		อื่นๆ	1	0.93
		รวม	107	100.00
7.2	รายการเรื่อง หัตถกรรม พื้นบ้าน	การสานอบ	5	26.31
		การสานปลาตะเพียนใบลาน	3	15.79
		การทํามีดอรัญญิก	2	10.53
		การทําเครื่องประดับมุก	2	10.53
		อื่น ๆ	7	36.84
		รวม	19	100.00
7.3	รายการเรื่อง คติความเชื่อ	การดูฤกษ์ยาม	10	15.87
		การดูโชคชะตาราศี	9	14.29
		การดูทำเลที่ตั้ง	8	12.7
		การปลุกต้นไม้มงคล	24	38.09
		การเคารพกราบไหว้แม่ครัว	5	7.94
		การเคารพแม่ย่านางเรือ	5	7.94
		อื่น ๆ	2	3.17
		รวม	63	100.00

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7.4	รายการเรื่อง พิธีกรรม	การทำขวัญข้าว	6	11.54
		การทำพิธีบูชาผีปู่ย่าตายาย	7	13.46
		การทำพิธีบูชาผีบ้านผีเรือน	8	15.38
		การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่	21	40.39
		การทำขวัญนาค	8	15.38
		อื่น ๆ	2	3.85
		รวม	62	100.00
7.5	รายการเรื่อง เพลงพื้นบ้าน	เพลงเกี่ยวข้าว	7	19.44
		เพลงอีแซว	2	5.56
		เพลงฉ่อย	4	11.11
		เพลงลำตัด	6	16.67
		เพลงกล่อมเด็ก	14	38.89
		เพลงอื่น ๆ	3	8.33
		รวม	36	100.00
7.6	รายการเรื่อง นาฏศิลป์พื้นบ้าน	การเล่นลิเก	3	13.63
		การเล่นลำตัด	2	9.09
		การรำเดี่ยวเกี่ยวข้าว	3	13.63
		การรำกลองยาว	12	54.55
		อื่น ๆ	2	9.09
		รวม	52	100.00
7.7	รายการเรื่อง วรรณกรรม พื้นบ้าน	นิทานประจำถิ่น	5	25
		นิทานตลก	6	30
		ตำรับยาโบราณชาวกรุงเก่า	7	35
		อื่น ๆ	2	10
		รวม	20	100.00

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7.8	รายการเรื่อง การเล่น พื้นบ้าน	สละบั้ง	1	1.49
		หลุมเมือง	4	5.97
		แข่งขันวัวลาน	1	1.49
		ช่วงรำ	6	8.95
		หมากเก็บ	23	34.33
		หุ่นกระบอก	3	4.48
		ตะกร้อลอดบ่วง	2	2.99
		ชักกะเย่อ	13	19.40
		ชนไก่	1	1.49
		แข่งเรือยาว	9	13.43
		แข่งวัว	2	2.99
		อื่น ๆ	2	2.99
		รวม	67	100.00
7.9	รายการเรื่อง วัฒนธรรม ประเพณีชุมชน	การไหว้ครูบูชาเตา	5	9.09
		การกวนข้าวทิพย์	38	69.09
		การแห่นางแมว	6	10.91
		การแห่เพลงสอนนาค	4	7.27
		อื่น ๆ	2	3.64
		รวม	55	100.00
7.10	รายการเรื่อง การประกอบ อาชีพ	เกษตรกรรมทำนาทำสวน	15	15.79
		การประมงน้ำจืด	6	6.32
		การทำขนมไทย	21	22.11
		การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	7	7.37
		การทำอาหารพื้นบ้าน	27	28.42
		การเลี้ยงวัว	4	4.21
		การจักสาน	3	3.15
		อื่น ๆ	12	12.63
		รวม	95	100.00

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7.11	รายการความ ประทับใจ	การเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น	14	17.5
		การบำเพ็ญประโยชน์	13	16.25
		การประกอบอาชีพ	13	16.25
		การเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1.25
		การได้ร่วมเป็นสมาชิกชมรม	23	28.75
		การได้แสดงความรู้	10	12.5
		ความสามารถ		
		การได้รับการยกย่อง	1	1.25
		อื่น ๆ	5	6.25
		รวม	80	100.00

จากตาราง 8 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เรื่องสุขภาพ อนามัย ส่วนใหญ่เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.71 เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นหัตถกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การทำไม้กวาดดอกหญ้าและการทำดอก โสนประดิษฐ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.84 เรื่องคติความเชื่อ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกต้นไม้มงคล มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.09 เรื่องพิธีกรรม ส่วนใหญ่เป็นการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.39 เรื่องเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพลงกล่อมเด็ก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.89 เรื่องนาฏศิลป์พื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นการรำกลองยาว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.55 เรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นตำรายาโบราณชาวกรุงเก่า มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 เรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นหมากเก็บ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.33 เรื่องวัฒนธรรมประเพณี ชุมชน ส่วนใหญ่เป็น การกวนข้าวทิพย์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.09 เรื่องการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่การทำอาหารพื้นบ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.42 จำแนกตามความประทับใจที่เกิดจากความเชี่ยวชาญ/ ความชำนาญ ส่วนใหญ่เป็นการได้ร่วมเป็นสมาชิกชมรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.75

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามสภาพทางกาย จิตใจ (ความรู้สึก) และวิธีการที่ทำเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8	สภาพผู้สูงอายุ			
8.1	สภาพผู้สูงอายุ จำแนกตาม สภาพทางกาย	ใจสัน อ่อนเพลีย หายใจเหนื่อยหอบ การได้ยินเสื่อมลง ระบบย่อยอาหารเสื่อมลง ระบบขับถ่ายเสื่อมลง ความจำเสื่อมลง การมองเห็นเสื่อมลง กระดูกและข้อเสื่อมลง ปวดเมื่อย อื่น ๆ ไม่เป็นอะไรเลย	9 15 11 15 7 8 18 14 39 41 1 4	4.95 8.24 6.04 8.24 3.85 4.40 9.89 7.69 21.42 22.53 0.55 2.20
		รวม	182	100.00
8.2	สภาพผู้สูงอายุ จำแนกตาม สภาพจิตใจ	นอนไม่ค่อยหลับ ซึมเศร้า ท้อแท้ มีตม ระส่ำระสาย สงบเงียบ วิตกกังวล หวาดกลัว ตกใจง่าย เจียบ เหงา ว้าเหว่ น้อยใจง่าย เบื่อหน่าย เครียด ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์ดี เฉยๆ ไม่รับรู้อะไรเลย	28 1 3 2 2 12 12 1 2 6 1 13 10 14 5 16 2	15.82 0.56 1.69 1.14 1.14 6.78 6.78 0.56 1.14 3.39 0.56 7.34 5.65 7.91 2.82 9.04 1.14

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	รายละเอียด การประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
		ยอมรับความจริง	23	12.99
		ชอบพบบปะกับผู้อื่น	23	12.99
		ไม่ชอบพบบปะกับผู้อื่น	1	0.56
		รวม	177	100.00
8.3	สภาพผู้สูงอายุ	หาวิธีการแก้ปัญหา	45	45.00
	จำแนกตาม	คิดว่าอะไรจะเกิด	43	43.00
	วิธีการที่ทำเมื่อมี	มันก็ต้องเกิด		
	ปัญหาเกิดขึ้น	คิดว่าปัญหาเกิดจาก	12	12.00
		ทุกสิ่งที่เป็นเหตุ		
		รวมทั้งตัวเราด้วย		
		รวม	100	100.00

จากตาราง 9 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีสภาพทางกาย ส่วนใหญ่มีอาการปวดเมื่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.53 มีสภาพจิตใจ(ความรู้สึก) ส่วนใหญ่นอนไม่ค่อยหลับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.82 เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการหาวิธีการแก้ปัญหา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.00

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

1. ด้านความรู้พื้นฐาน

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้ เรื่องสังคมวิทยา ประเด็นต้องการเรียนรู้

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1	จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ				
1.1	ประเด็น วัตถุประสงค์ ในการเข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้	1. เพื่อให้มีทักษะความรู้ 2. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน 3. เพื่อให้ได้เพื่อน 4. เพื่อนำไปแก้ปัญหา 5. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 6. เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ 7. เพื่อคลายเหงา 8. เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ 9. เพื่อลดรายจ่าย 10. เพื่อเพิ่มรายได้ 11. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน 12. อื่น ๆ	3.85 3.83 3.92 3.88 4.13 4.23 3.98 3.93 2.92 3.15 3.68 2.50	0.97 1.04 0.87 0.94 0.89 0.96 0.91 0.97 1.34 1.31 0.85 0.70	มาก มาก มาก มาก มาก มาก มาก มาก ปานกลาง มาก มาก น้อย
		รวม	3.67	0.97	มาก
1.2	ประเด็น ความต้องการ วิธีการเรียนรู้	1. ฝึกปฏิบัติ /ลงมือทำ 2. ฟังบรรยาย 3. ดูโทรทัศน์ 4. ฟังวิทยุ 5. ศึกษาดูงาน	4.20 3.17 3.63 3.20 3.50	0.86 1.28 0.88 1.30 1.05	มาก ปานกลาง มาก ปานกลาง มาก
		รวม	3.54	1.07	มาก
1.3	ประเด็น ความต้องการ ในการนำ ความรู้ไปใช้	1. เรื่องสุขภาพร่างกาย 2. เรื่องสังคม 3. เรื่องเศรษฐกิจ 4. เรื่องจิตใจ	4.45 3.80 3.53 4.00	0.75 0.88 1.19 0.97	มาก มาก มาก มาก
		รวม	3.94	0.95	มาก
1.4	ประเด็น ความต้องการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	ต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	4.00	0.90	มาก
		รวม	4.00	0.90	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
2	ปรัชญาการศึกษา	ต้องการเรียนรู้ไปเรื่อย ๆ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต	3.67	1.05	มาก
		ต้องการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย	3.75	0.91	มาก
		ต้องการเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่ตรงกับความสนใจ	3.92	0.98	มาก
		ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์	4.28	0.88	มาก
		รวม	3.91	0.96	มาก
3	สังคมวิทยา				
3.1	ประเด็นความต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้อื่น				
3.2	ประเด็นเรื่องที่ความต้องการเรียนรู้				
3.3	จำแนกตามหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยา				
รวม					

จากตาราง 10 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 2.50 -4.23 โดยมีความต้องการในประเด็นเพื่อเสริมสร้างสุขภาพในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการวิธีการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.17-4.20 โดยมีความต้องการในประเด็น ฝึกปฏิบัติ /ลงมือทำ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการในการนำความรู้ไปใช้ ใน

ภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.53-4.45 โดยมีความต้องการในเรื่องสุขภาพร่างกาย ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ระดับความต้องการมาก มีความต้องการเรียนรู้ เรื่องปรัชญาการศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.67-4.28 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ระดับความต้องการมาก มีความต้องการเรื่องที่เรียนรู้เรื่องของสังคมวิทยา ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.77-5.00 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.00$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการหัวข้อที่อยากเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยา ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.32-4.00 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) สูงกว่าประเด็นอื่น

สรุปสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้านความรู้พื้นฐาน เรื่องจิตวิทยาของผู้สูงอายุผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เรื่องปรัชญาการศึกษามีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เรื่องสังคมวิทยามีความต้องการเรื่องที่ ต้องการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$)

2. ด้านเนื้อหา

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุ จำแนกตามเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ สภาพจิตใจ และสังคมเศรษฐกิจ

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1	สุขภาพร่างกาย	1. มองเสื่อมในผู้สูงอายุ	4.18	1.03	มาก
		2. การดูแลรักษาผิวหนัง	3.80	1.18	มาก
		3. ระบบหายใจ	4.10	0.91	มาก
		4. การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	4.25	0.88	มาก
		5. เครื่องดื่มสำหรับผู้สูงอายุ	4.03	1.04	ปานกลาง
		6. การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	4.30	0.87	มาก
		7. การพักผ่อนที่เหมาะสม	4.12	0.88	มาก
		8. ระบบการขับถ่าย	3.98	0.99	มาก
		9. ระบบการไหลเวียนโลหิต	4.10	0.90	มาก
		10. การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย	4.08	0.83	มาก
		11. กระดูก ข้อ และ กล้ามเนื้อ	4.37	0.84	มาก
		12. การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	4.40	0.78	มาก
		13. การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ	4.43	0.77	มาก
		14. การรับประทานยาสำหรับผู้สูงอายุ	4.17	0.83	มาก
		15. การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้สะดวกปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	4.05	1.02	มาก
2	สภาพจิตใจ	รวม	4.16	0.92	มาก
		1. กิจกรรมงานอดิเรก	4.05	0.96	มาก
		2. กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน	3.73	1.09	มาก
		3. กิจกรรมทางศาสนา	3.87	1.10	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
3	สังคมเศรษฐกิจ	4. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง	3.65	1.04	มาก
		5. การเสริมสร้างทักษะการพูด	3.65	1.10	มาก
		6. การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง	3.65	1.24	มาก
		7. การพัฒนาจิตเพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	3.98	0.93	มาก
		8. การพัฒนาและควบคุมอารมณ์ตนเอง	3.77	0.96	มาก
		9. การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ	4.13	0.87	มาก
		10. การฝึกทักษะการสร้างภาพพจน์ในใจในตนเอง	3.82	0.93	มาก
		11. การพัฒนาจิตตามหลักของศีลสมาธิ ปัญญา	3.90	1.04	มาก
		12. เพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ	1.98	1.37	น้อย
		13. การนวดผ่อนคลาย	3.75	1.08	มาก
		14. การหลีกเลี่ยงความเครียด	3.70	1.06	มาก
		15. การจัดการความเครียด	3.75	1.00	มาก
		16. การแก้ไขปัญหาการนอนไม่หลับ	3.53	1.31	มาก
		17. การแบ่งเวลาให้เหมาะสม	3.48	1.14	มาก
		18. การสร้างอารมณ์ขัน	3.58	1.11	มาก
		19.การฝึกฝนการใช้ความคิดความจำ	3.90	0.95	มาก
		รวม	3.68	1.07	มาก
		1. การปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงทางสังคม	3.38	1.03	ปานกลาง
		2. การส่งเสริมด้านอาชีพ	4.07	0.92	มาก
		3. การดำเนินชีวิตภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง	3.93	0.95	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
		4. การร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม ในสังคม	3.98	0.79	มาก
		5. การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	3.83	0.85	มาก
		6. การส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาว อย่างมีความสุข	4.15	0.84	มาก
		7. การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ สังคม	3.90	0.77	มาก
		รวม	3.89	0.88	มาก

จากตาราง 11 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพภาพในภาพรวม พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.80-4.43 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) รองลงมามีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) มีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพจิตใจในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) เมื่อพิจารณา รายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการ อยู่ในช่วง 1.98-4.13 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมเศรษฐกิจ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) เมื่อพิจารณา รายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.38-4.15 โดยมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) สูงกว่าประเด็นอื่น

สรุปสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้านเนื้อหาเรื่องสุขภาพร่างกาย ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุมากที่สุดในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) รองลงมามีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) และ มีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) เรื่องสุขภาพร่างกาย ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) รองลงมา มีความต้องการเรียนรู้ใน

เรื่องกิจกรรมงานอดิเรกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) และมีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาจิตเพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) เรื่องสังคมเศรษฐกิจผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุขอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) รองลงมามีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มในสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) และมีความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิตภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$)

3. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุ จำแนกตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1	จำแนกความต้องการสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. อยู่ใกล้บ้าน	4.32	0.83	มาก
		2. อยู่ใกล้สถานี่อนามัย	3.67	1.13	มาก
		3. การเดินทางสะดวก	4.30	0.93	มาก
		4. มีความปลอดภัย	4.38	0.80	มาก
		รวม	4.17	0.92	มาก
2	จำแนกตามความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. อบต./เทศบาล	3.63	1.25	มาก
		2. วัด	3.78	1.21	มาก
		3. โรงเรียน	3.32	1.17	มาก
		4. โรงแรม	2.47	1.45	น้อย
		5. รีสอร์ท	2.65	1.50	ปานกลาง
		6. ศาลากลางบ้าน	3.48	1.15	มาก
		7. ค่ายฝึกอบรม	3.00	1.45	ปานกลาง
		8. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.82	1.10	มาก
		9. แหล่งเรียนรู้	3.57	1.09	มาก
		รวม	3.30	1.26	ปานกลาง
3	จำแนกตามความต้องการให้บุคคลกำหนดสถานที่	1. ท่านกำหนดเอง	3.45	1.03	มาก
		2. ผู้จัดทำหนด	3.37	0.99	ปานกลาง
		3. ท่านและผู้จัดทำร่วมกันกำหนด	3.88	1.28	มาก
		รวม	3.57	1.11	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
4	จำแนกตามวันที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	1. วันโกนหรือวันพระ	2.83	1.24	น้อย
		2. วันเสาร์หรือวันอาทิตย์	4.10	1.75	มาก
		3. ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์	3.42	1.27	มาก
		4. วันหยุดนักขัตฤกษ์	3.20	1.23	ปานกลาง
		รวม	3.39	1.37	ปานกลาง
5	จำแนกตามช่วงเวลาที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	1. ระยะเวลา 1 วัน	3.68	1.10	มาก
		2. ระยะเวลา 2 วัน	3.48	0.95	มาก
		3. ระยะเวลา 3 วัน	2.90	0.95	ปานกลาง
		4. ระยะเวลามากกว่า 3 วัน	2.70	1.38	ปานกลาง
		รวม	3.19	1.09	ปานกลาง
6	จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. การจัดเตรียมสถานที่	3.47	1.03	มาก
		2. การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน	3.25	1.02	ปานกลาง
		3. การกำหนดตารางเวลาเรียน	3.68	1.08	มาก
		4. การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้	3.18	0.05	ปานกลาง
		5. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.50	0.89	มาก
		6. การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.52	1.27	มาก
		รวม	3.43	0.98	มาก
7	จำแนกตามสิ่งที่ต้องการให้มีการเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้	3.82	1.16	มาก
		2. การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.72	1.25	มาก
		3. การจัดเตรียมสถานที่	3.73	1.12	มาก
		4. การเลือกสื่อการเรียนการสอน	3.68	1.16	มาก
		5. การกำหนดตารางเวลาเรียน	3.68	1.24	มาก
		6. การกำหนดค่าใช้จ่าย	3.58	1.27	มาก
		7. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	3.58	1.25	มาก
		8. การกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า	3.78	1.21	มาก
		รวม	3.70	1.21	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อมูลหลัก	ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
8	จำแนกตามความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. ให้เรียนหลาย ๆ วิธียรวมกัน	3.87	0.93	มาก
		2. ไปค้นคว้าจากห้องสมุด	3.07	1.35	ปานกลาง
		3. เรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม	3.73	0.95	มาก
		4. ให้มีการฝึกคิด	3.45	1.11	มาก
		5. ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	3.97	0.97	มาก
		6. ไปเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	3.50	1.16	มาก
		7. ให้ลงมือปฏิบัติจริง	3.98	0.93	มาก
		8. เรียนเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	3.83	0.87	มาก
		รวม	3.68	1.03	มาก
9	จำแนกการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	1. โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.20	0.90	มาก
		2. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	4.10	0.95	มาก
		3. ใช้สื่อผสมหลาย ๆ สื่อรวมกัน	4.03	0.92	มาก
		4. โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นกัน	4.05	0.83	มาก
		5. มีการฝึกการคิดสร้างสรรค์	3.90	1.00	มาก
		6. ให้การคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน	3.83	0.94	มาก
		7. อื่น ๆ จากเพื่อนในกลุ่ม	1.50	0.71	น้อย
		รวม	3.66	0.89	มาก
10	จำแนกตามความต้องการในการประเมินผลการเรียนรู้	1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง	3.58	1.06	มาก
		2. การวัดผลประเมินผลด้วยหลาย ๆ วิธี	3.68	1.11	มาก
		3. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนร่วมกัน	3.82	0.98	มาก
		4. มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ด้วย	3.30	1.50	ปานกลาง
		5. อื่น ๆ จากเพื่อนในกลุ่ม	1.50	0.71	น้อย
		รวม	3.18	1.07	ปานกลาง

จากตาราง 12 สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.67-4.38 โดยมีความต้องการสถานที่ในการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ มีความปลอดภัย ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 2.47-3.82 โดยมีความต้องการสถานที่ศูนย์การเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการผู้กำหนดสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 3.37-3.88 โดยมีความต้องการให้ผู้เรียนและผู้จัดร่วมกันกำหนด ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการวันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) เมื่อพิจารณา รายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 2.83 – 4.10 โดยมีความต้องการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการอยู่ในช่วง 2.70 – 3.68 โดยมีความต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลา 1 วันในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในช่วง 3.18 – 3.68 โดยมีความต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดตาราง เวลาเรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการให้มีการเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการให้เตรียม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการให้มีการเตรียมอยู่ในช่วง 3.58-3.82 โดยมีความต้องการเตรียมการจัดจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการรูปแบบการจัด ระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการรูปแบบการจัด อยู่ในช่วง 3.07-3.98 โดยมีความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ลงมือปฏิบัติจริง ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการการจัดกิจกรรม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณา รายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมอยู่ในช่วง 1.50-4.20 โดยมีความต้องการการจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) สูงกว่าประเด็นอื่น มีความต้องการในการประเมินผลการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการในการประเมินผลการเรียนรู้ ระดับค่อนข้างปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีค่าเฉลี่ย ของระดับความต้องการในการประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในช่วง 1.50-3.82 โดยมีความต้องการในการประเมินผลโดยผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนร่วมกัน ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) สูงกว่าประเด็นอื่น

สรุปสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความต้องการ

การเรียนรู้จำแนกความต้องการสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นมีความปลอดภัยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$) รองลงมาคือประเด็นอยู่ใกล้บ้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$) และประเด็นการเดินทางสะดวกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) จำแนกตามความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือประเด็นวัดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) และประเด็น อบต./เทศบาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) จำแนกตามความต้องการให้บุคคลกำหนดสถานที่ประเด็นผู้สูงอายุและผู้จัดร่วมกันกำหนดมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือผู้สูงอายุกำหนดเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$) และประเด็นผู้จัดทำหนดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$) จำแนกตามวันที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นต้องการวันเสาร์อาทิตย์มากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) รองลงมาคือประเด็นวันจันทร์ถึงวันศุกร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.42$) และประเด็นหยุดนักขัตฤกษ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.20$) จำแนกตามช่วงเวลาที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นระยะเวลา 1 วันมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) รองลงมาคือประเด็นระยะเวลา 2 วัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.48$) และประเด็นระยะเวลา 3 วันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$) จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นการกำหนดตารางเวลาเรียน มากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) รองลงมาคือประเด็นการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) และประเด็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$) จำแนกตามสิ่งที่ต้องการให้มีการเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือประเด็นการกำหนดกิจกรรมไวล่วงหน้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) และประเด็นการจัดเตรียมสถานที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$) จำแนกตามความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นให้ลงมือปฏิบัติจริงมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) รองลงมาคือประเด็นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) และประเด็นให้เรียนหลาย ๆ วิธีรวมกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) จำแนกการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) รองลงมาคือประเด็นให้ผู้เรียนส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) และประเด็นโดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) จำแนกตามความต้องการในการประเมินผลการเรียนรู้ ประเด็นผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนร่วมกันมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือประเด็นการวัดผลประเมินผลด้วยหลาย ๆ วิธี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) และประเด็นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$)

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ

ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ สามารถแบ่งรูปแบบได้ 5 ชั้น คือ 1) ชั้นการมีส่วนร่วม 2) ชั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ชั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ชั้นการประเมินผลการเรียนรู้ โดยแต่ละชั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชั้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดังนี้

- 1.1 การร่วมวางแผนกำหนดวันเวลาและสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.2 การรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.3 การจัดประชุมปรึกษาหารือจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.4 การปฐมนิเทศชี้แจงผู้สูงอายุ

2. ชั้นเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

- 2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.2 วางแผนจัดการเรียนรู้
- 2.3 จัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน
- 2.4 จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้
- 2.5 ตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าพร้อมใช้หรือไม่
- 2.6 กำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา
- 2.7 กำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.8 มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่รับผิดชอบ
- 2.9 มีการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า
- 2.10 มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า

3. ชั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

3.1 ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นความหลากหลายผสมผสานแนวคิด บูรณาการวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกันมุ่งเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผลให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเองให้ผู้เรียนนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้

3.2 เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม สามารถเรียนรู้ได้เป็นกลุ่มและรายบุคคล

3.3 การสร้างสรรค์ความรู้ ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ มีขั้นตอนมีเหตุมีผลด้วยตนเอง

3.4 การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ มีการประสานงานกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งงานกันทำ มีความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

4. ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

4.1 ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนและผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการทดลองจากกระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และคิดตอบคำถามโดยใช้ความคิดเชิงเหตุผล

4.2 มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่มและกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน

4.3 มีการใช้สื่อที่หลากหลายหรือสื่อผสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.4 มีการนำปัญหา หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน มาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

4.5 มีการนำเข้าสู่บทเรียน และเข้าสู่เนื้อหา หรือกระบวนการเรียนรู้ มีการประเมินผล จัดเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และสรุปผลการเรียนรู้
 ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้
 ผู้เรียนประเมินตนเอง

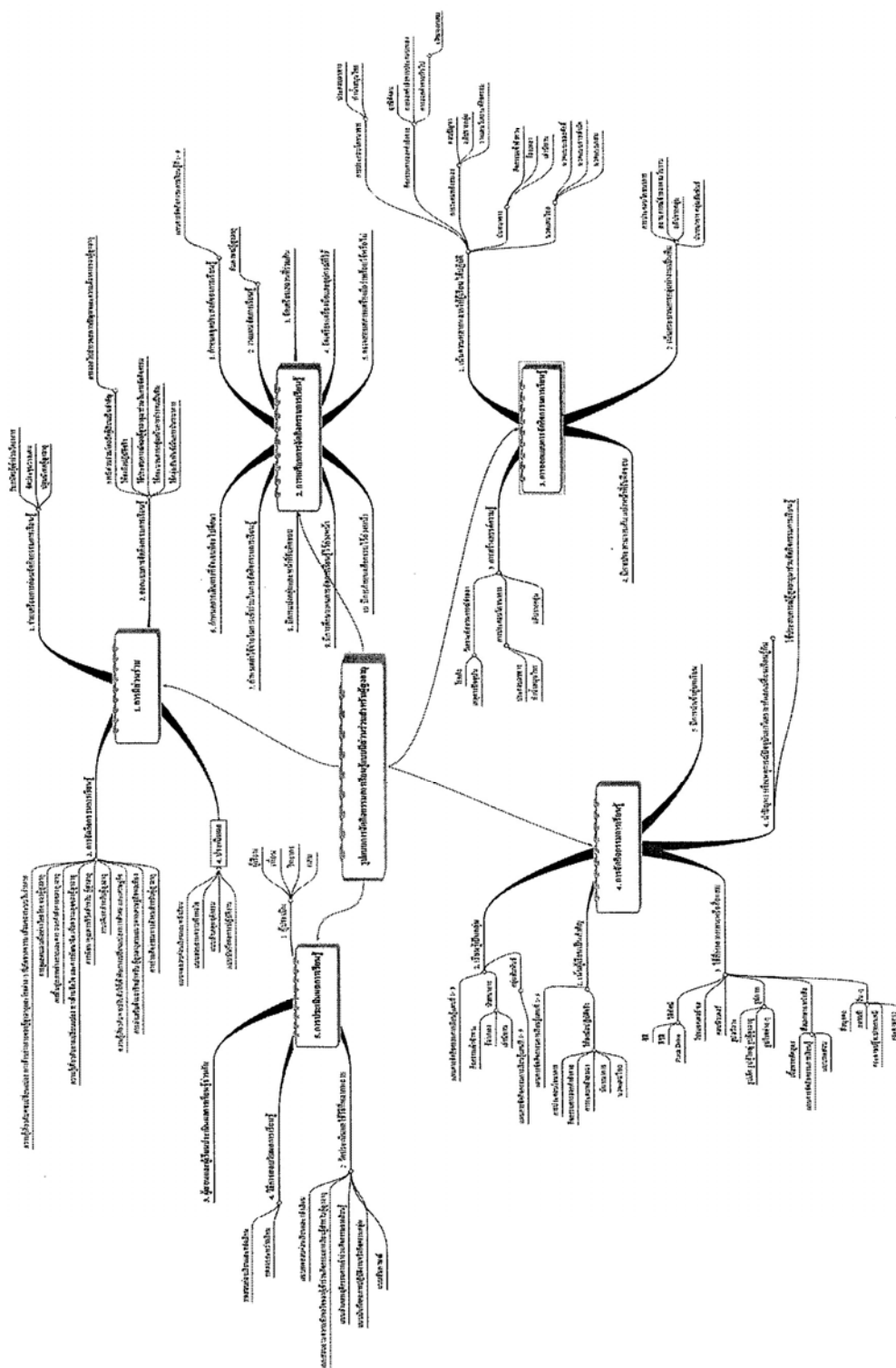
5.2 การวัดผลและประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลาย

5.3 ผู้สอนและผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน

5.4 วิธีการสอบวัดผลการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 ขั้น คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วม 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ขั้นการประเมินผล การเรียนรู้ ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความสนใจ และพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 4

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ การสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุ ที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังแสดงในตาราง 13-16

ตาราง 13 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุ
ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 1 ในเขตเทศบาล	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	32.50	5.61	4.984**	.000
หลังเรียน	30	39.93	4.03		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 สรุปได้ว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียน โดยคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.61 และคะแนน ผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.03 แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 14 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุ
ที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 2 ที่อยู่ในชนบท	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	25.20	7.40	9.327**	.000
หลังเรียน	30	37.20	3.96		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 สรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียน โดยคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.40 และคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.96 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ตาราง 15 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง
อโยธยากับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาล	30	32.50	5.61	5.253**	.000
ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท	30	25.20	7.40		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 สรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยากับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยคะแนนก่อนเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.61 และคะแนนก่อนเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.40 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 16 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง
อโยธยากับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาล	30	39.93	4.03	2.578*	.015
ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท	30	37.20	3.96		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 สรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยากับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยคะแนนหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.03 และคะแนนหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.96 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังแสดงในตาราง 17 - 18

ตาราง 17 แสดงค่าร้อยละการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน

พฤติกรรมที่ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	ผล การประเมิน
- ความกระตือรือร้น	540	465	86.11	ผ่าน
- ความรับผิดชอบ	540	479	88.70	ผ่าน
- การให้ความร่วมมือ	540	493	91.30	ผ่าน
- การแสดงความคิดเห็น	540	496	91.85	ผ่าน
- การตอบคำถาม	540	511	94.63	ผ่าน

จากตาราง 17 สรุปได้ว่าผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตอบคำถาม ร้อยละ 94.63 การแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 91.85 การให้ความร่วมมือ ร้อยละ 91.30 ความรับผิดชอบ ร้อยละ 88.70 และความกระตือรือร้น ร้อยละ 86.11 ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

หมายเหตุ รายละเอียดคะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน ดูในภาคผนวก จ

ตาราง 18 แสดงค่าร้อยละของการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุที่อยู่ใน
ชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน

พฤติกรรมที่ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	ผลการประเมิน
- ความกระตือรือร้น	540	460	85.18	ผ่าน
- ความรับผิดชอบ	540	472	87.40	ผ่าน
- การให้ความร่วมมือ	540	470	87.03	ผ่าน
- การแสดงความคิดเห็น	540	468	86.66	ผ่าน
- การตอบคำถาม	540	469	86.85	ผ่าน

จากตาราง 18 สรุปได้ว่าผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบ ร้อยละ 87.40 การให้ความร่วมมือ ร้อยละ 87.03 การตอบคำถาม ร้อยละ 86.85 การแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 86.66 และความกระตือรือร้น ร้อยละ 85.18 ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

หมายเหตุ ร้อยละเอียดยกคะแนนการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน ดูในภาคผนวก จ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังแสดงในตาราง 19 – 20

ตาราง 19 แสดงค่าร้อยละผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน

พฤติกรรมที่ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	ผล การประเมิน
- กระบวนการวางแผน	540	471	87.22	ผ่าน
- การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	540	464	85.93	ผ่าน
- การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	540	485	89.81	ผ่าน
- การประเมินชิ้นงาน	540	473	87.59	ผ่าน
- การตรงต่อเวลา	540	478	88.52	ผ่าน
- การรายงานผล	540	479	88.70	ผ่าน

จากตาราง 19 สรุปได้ว่าผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน ร้อยละ 89.81 การรายงานผล ร้อยละ 88.70 การตรงต่อเวลา ร้อยละ 88.52 การประเมินชิ้นงาน ร้อยละ 87.59 กระบวนการวางแผน ร้อยละ 87.22 และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ร้อยละ 85.93 ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

หมายเหตุ รายละเอียดคะแนนผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน ดูในภาคผนวก ร

ตาราง 20 แสดงค่าร้อยละผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน

พฤติกรรมที่ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	ผลการประเมิน
- กระบวนการวางแผน	540	469	86.85	ผ่าน
- การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	540	478	88.52	ผ่าน
- การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	540	460	85.19	ผ่าน
- การประเมินชิ้นงาน	540	484	89.63	ผ่าน
- การตรงต่อเวลา	540	468	86.67	ผ่าน
- การรายงานผล	540	464	85.93	ผ่าน

จากตาราง 20 สรุปได้ว่าผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประเมินชิ้นงาน ร้อยละ 89.63 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ร้อยละ 88.52 กระบวนการวางแผน ร้อยละ 86.85 การตรงต่อเวลา ร้อยละ 86.67 การรายงานผล ร้อยละ 85.93 การปฏิบัติงานตามขั้นตอน ร้อยละ 85.19 ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

หมายเหตุ ร้อยละเอ็ดคะแนนผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 6 ด้าน ดูในภาคผนวก ร

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 หัวข้อ คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ รายละเอียดดังแสดงในตาราง 21 – 25

ตาราง 21 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	12	40.00
หญิง	18	60.00
รวม	30	100.00
2. การศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียน	0	0
ประถมศึกษา	15	50.00
มัธยม	10	33.33
อื่น ๆ	5	16.67
รวม	30	100.00
3. อายุ		
60-69 ปี	25	83.33
70-79 ปี	5	16.67
80 ปีขึ้นไป	0	0
รวม	30	100.00

จากตาราง 21 สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 18 คน (ร้อยละ 60.00) มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 15 คน (ร้อยละ 50.00) และมีอายุ 60-69 ปี จำนวน 25 คน (ร้อยละ 83.33)

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ			
	1.1 ขั้นร่วมวางแผนเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.43	.62	มากที่สุด
	1.2 ขั้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	.50	มากที่สุด
	1.3 ขั้นเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.47	.57	มากที่สุด
	1.4 ขั้นร่วมประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	.62	มากที่สุด
2	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ			
	2.1 ด้านสภาพร่างกาย			
	2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	4.33	.71	มากที่สุด
	2.1.2 การดูแลตนเองเพื่อให้ห่างไกลจากโรคของผู้สูงอายุ	4.23	.56	มากที่สุด
	2.1.3 การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	4.27	.69	มากที่สุด
	2.2 ด้านสภาพจิตใจ			
	2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ	4.17	.69	มาก
	2.2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	4.13	.73	มาก
	2.2.3 งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	4.37	.49	มากที่สุด
	2.3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ			
	2.3.1 ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ	4.20	.66	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
	2.3.2 การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับ ผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	4.53	.57	มากที่สุด
	2.3.3 การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุ	4.30	.75	มากที่สุด
3	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	.67	มากที่สุด
4	สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	.50	มากที่สุด
5	คณะวิทยากรโดยภาพรวม	4.40	.56	มากที่สุด
6	สื่อวัสดุอุปกรณ์	4.47	.50	มากที่สุด
7	กระบวนการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม	4.27	.52	มากที่สุด
8	การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรม การเรียนรู้	4.30	.59	มากที่สุด
9	การทำงานกลุ่มการทำงานเป็นทีมหรือการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.43	.56	มากที่สุด
10	การนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในการ กิจกรรมการเรียนรู้	4.40	.56	มากที่สุด
11	เนื้อหาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.27	.58	มากที่สุด
12	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	4.10	.75	มาก
13	การบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในระดับ	3.90	.71	มาก
14	ความพึงพอใจในความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.43	.50	มากที่สุด
15	การวัดผลประเมินผล			
	15.1 จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	4.40	.49	มากที่สุด
	15.2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจของ ผู้เรียน	4.27	.69	มากที่สุด
	15.3 แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือ กิจกรรมกลุ่ม	4.37	.49	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.33	.17	มากที่สุด

จากตาราง 22 สรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองไธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$ และ S.D. = .17) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ แสดงว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 23 รายการ เช่น สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$ และ S.D. = .50) การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.53$ และ S.D. = .57) และขั้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$ และ S.D. = .50) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 5 รายการ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.20$ และ S.D. = .66) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.17$ และ S.D. = .69) และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.13$ และ S.D. = .73)

ตาราง 23 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	10	33.33
หญิง	20	66.67
รวม	30	100.00
2. การศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียน	2	6.67
ประถมศึกษา	20	66.67
มัธยม	5	16.66
อื่น ๆ	3	10.00
รวม	30	100.00
3. อายุ		
60-69 ปี	27	90.00
70-79 ปี	3	10.00
รวม	30	100.00

จากตาราง 23 สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน ร้อยละ 66.67 มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 20 คน ร้อยละ 66.67 และอายุ 60-69 ปี จำนวน 27 คน ร้อยละ 90.00

ตาราง 24 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบล
ขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วม

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ			
1.1	ขั้นร่วมวางแผนเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.37	.76	มากที่สุด
1.2	ขั้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.30	.70	มากที่สุด
1.3	ขั้นเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.20	.66	มาก
1.4	ขั้นร่วมประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้	4.27	.64	มากที่สุด
2	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ			
2.1	ด้านสภาพร่างกาย			
2.1.1	ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	4.43	.62	มากที่สุด
2.1.2	การดูแลตนเองเพื่อให้ห่างไกลจากโรคของผู้สูงอายุ	4.60	.56	มากที่สุด
2.1.3	การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	4.47	.73	มากที่สุด
2.2	ด้านสภาพจิตใจ			
2.2.1	ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ	4.23	.56	มากที่สุด
2.2.2	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	4.00	.74	มาก
2.2.3	งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	4.23	.81	มากที่สุด
2.3	ด้านสังคมและเศรษฐกิจ			
2.3.1	ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ	4.53	.57	มากที่สุด

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
2.3.2 การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับ				
	ผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	4.37	.71	มากที่สุด
2.3.3 การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับ				
	ผู้สูงอายุ	4.43	.77	มากที่สุด
3	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.47	.68	มากที่สุด
4	สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	.82	มากที่สุด
5	คณะวิทยากรโดยภาพรวม	4.40	.72	มากที่สุด
6	สื่อวัสดุอุปกรณ์	4.17	.64	มาก
7	กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม	4.23	.67	มากที่สุด
8	การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรม การเรียนรู้	4.20	.55	มาก
9	การทำงานกลุ่มการทำงานเป็นทีมหรือการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.33	.60	มากที่สุด
10	การนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ใน กิจกรรมการเรียนรู้	4.13	.57	มาก
11	นันทนาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.23	.72	มากที่สุด
12	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	4.40	.62	มากที่สุด
13	ท่านบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในระดับ	4.30	.87	มากที่สุด
14	ท่านพึงพอใจในความรู้ความเข้าใจที่ได้รับและ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.33	.71	มากที่สุด
15	การวัดผลประเมินผล			
	15.1 จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	4.27	.69	มากที่สุด
	15.2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจของ ผู้เรียน	4.47	.68	มากที่สุด
	15.3 แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือ กิจกรรมกลุ่ม	4.17	.83	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.32	.17	มากที่สุด

จากตาราง 24 สรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$ และ $S.D. = .17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด 22 รายการ เช่น การดูแลตนเพื่อให้ห่างไกลจากโรคผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.60$ และ $S.D. = .56$) ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.53$ และ $S.D. = .57$) และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$ และ $S.D. = .82$) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 รายการ เช่น ชื่นเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.20$ และ $S.D. = .66$) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.20$ และ $S.D. = .55$) และสื่อวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 4.17$ และ $S.D. = .64$)

ตาราง 25 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล			ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
1	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ						
	1.1 ชื่นร่วมวางแผนเตรียม						
	การก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.43	.62	มากที่สุด	4.37	.76	มากที่สุด
	1.2 ชื่นร่วมออกแบบการจัด						
	กิจกรรมการเรียนรู้	4.50	.50	มากที่สุด	4.30	.70	มากที่สุด
	1.3 ชื่นเข้าร่วมกิจกรรมการ						
	เรียนรู้	4.47	.57	มากที่สุด	4.20	.66	มาก
	1.4 ชื่นร่วมประเมินผลกิจกรรม						
	การเรียนรู้	4.40	.62	มากที่สุด	4.27	.64	มากที่สุด
2	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ						
	2.1 ด้านสภาพร่างกาย						
	2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับ						
	การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย						
	ของผู้สูงอายุและโรคต่าง ๆ ที่เกิด						
	จากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	4.33	.71	มากที่สุด	4.43	.62	มากที่สุด
	2.1.2 การดูแลตนเองเพื่อให้						
	ห่างไกลจากโรคของผู้สูงอายุ	4.23	.56	มากที่สุด	4.60	.56	มากที่สุด
	2.1.3 การฟื้นฟูสภาพ						
	ร่างกายและการออกกำลังกายของ						
	ผู้สูงอายุ	4.27	.69	มากที่สุด	4.47	.73	มากที่สุด
	2.2 ด้านสภาพจิตใจ						

ตาราง 25 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล			ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและ การพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขของ ผู้สูงอายุ	4.17	.69	มาก	4.23	.56	มากที่สุด
	2.2.2 การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุ	4.13	.73	มาก	4.00	.74	มาก
	2.2.3 งานอดิเรกสำหรับ ผู้สูงอายุ	4.37	.49	มากที่สุด	4.23	.81	มากที่สุด
	2.3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ						
	2.3.1 ความรู้เกี่ยวกับการ ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจ	4.20	.66	มาก	4.53	.57	มากที่สุด
	2.3.2 การส่งเสริมด้านอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง	4.53	.57	มากที่สุด	4.37	.71	มากที่สุด
	2.3.3 การร่วมกิจกรรม ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	4.30	.75	มากที่สุด	4.43	.77	มากที่สุด
3	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	4.40	.67	มากที่สุด	4.47	.68	มากที่สุด
4	สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	4.57	.50	มากที่สุด	4.50	.82	มากที่สุด
5	คณะวิทยากรโดยภาพรวม	4.40	.56	มากที่สุด	4.40	.72	มากที่สุด
6	สื่อวัสดุอุปกรณ์	4.47	.50	มากที่สุด	4.17	.64	มาก
7	กระบวนการการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวม	4.27	.52	มากที่สุด	4.23	.67	มากที่สุด
8	การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ จริงในกิจกรรมการเรียนรู้	4.30	.59	มากที่สุด	4.20	.55	มาก
9	การทำงานกลุ่มการทำงานเป็นทีม หรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.43	.56	มากที่สุด	4.33	.60	มากที่สุด
10	การนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	.56	มากที่สุด	4.13	.57	มาก
11	นันทนาการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	4.27	.58	มากที่สุด	4.23	.72	มากที่สุด

ตาราง 25 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล			ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
				ความพึงพอใจ			ความพึงพอใจ
12	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	4.10	.75	มาก	4.40	.62	มากที่สุด
13	ท่านบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในระดับ	3.90	.71	มาก	4.30	.87	มากที่สุด
14	ท่านพึงพอใจในความรู้ความเข้าใจที่ได้รับและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.43	.50	มากที่สุด	4.33	.71	มากที่สุด
15	การวัดผลประเมินผล						
	15.1 จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	4.40	.49	มากที่สุด	4.27	.69	มากที่สุด
	15.2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน	4.27	.69	มากที่สุด	4.47	.68	มากที่สุด
	15.3 แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม	4.37	.49	มากที่สุด	4.17	.83	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.33	.17	มากที่สุด	4.32	.17	มากที่สุด

จากตาราง 25 สรุปได้ว่าการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$ และ $S.D. = .17$) ส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$ และ $S.D. = .17$) แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ สรุป
วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์
เพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และ เพื่อประเมินรูปแบบ
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ตามลำดับดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
2. แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (Pretest – Posttest)
3. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้าง
รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบ
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ใน 3 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้พื้นฐาน มีองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ 1) สภาพผู้สูงอายุ 2) จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 3) ปรัชญาการศึกษา 4) สังคมวิทยาการศึกษา 2. ด้านเนื้อหา มีองค์ประกอบย่อย 3 ข้อ คือ 1) เรื่องสุขภาพกาย 2) เรื่องสังคม เศรษฐกิจ 3) เรื่องสภาพจิตใจ 3. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ คือ 1) สถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการ

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดกรอบการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และกรอบการสร้างแบบสอบถาม

1.2 สังเคราะห์กรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน มีองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ คือ 1) สภาพผู้สูงอายุ 2) ปรัชญาการศึกษา 3) จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 4) สังคมวิทยาการศึกษา ด้านเนื้อหา มีองค์ประกอบย่อย 3 ข้อ คือ 1) เรื่องสุขภาพอนามัย 2) เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ 3) เรื่องสภาพจิตใจ ความพึงพอใจในชีวิต ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ คือ 1) สถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดกรอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับประชากรได้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง เฉพาะผู้ที่เป็นผู้นำหรือกรรมการชมรม จำนวน 60 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ตอนที่ 2 เป็นปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 60 คน แล้วนำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

1.4 สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยกำหนดโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ 3 ด้านคือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยง ความตรง ความถูกต้องของเนื้อหา และใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุโดยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) วิธีการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำผลการศึกษาศึกษาการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ การสำรวจสภาพปัญหาความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโครงสร้างหลักสูตรที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มากำหนดร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ 2) กำหนดการทดลอง ได้

แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านสภาพจิตใจโดยทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 9 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 27 ชั่วโมง ได้ทำการทดลองระหว่างวันที่ 19 มกราคม 2553 ถึง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2553

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

1) กลุ่มตัวอย่างเพื่อการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม และที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 กลุ่ม 2) วิธีการทดลอง ใช้รูปแบบการทดลองศึกษา 2 กลุ่ม มาเป็นแบบแผนการทดลอง ลักษณะศึกษาทดลอง 2 กลุ่ม ให้ Treatment ทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองมีลักษณะ ดังนี้คือ ทดสอบก่อน ให้สิ่งทดลอง ทดสอบหลัง ซึ่งใช้เวลา 3 สัปดาห์ๆ ละ 3 ครั้ง รวม 9 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 27 ชั่วโมง ทั้ง 2 กลุ่ม 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (Pretest – Posttest) แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลองและหลังการทดลอง โดยวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินคุณภาพและหาประสิทธิภาพ ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ หลังการทดลอง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยดำเนินการตรวจให้คะแนนจาก แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ และประเมินผลชิ้นงานของกลุ่มผู้สูงอายุในระหว่างเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ มีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่ามี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน

ในขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน ดำเนินการดังนี้ 1) การวางแผนกำหนดวัน เวลา สถานที่ 2) รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ 3) จัดประชุมปรึกษาหารือ 4) ประชุมชี้แจงผู้สูงอายุ

2. ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1-13 2) วางแผนจัดการเรียนรู้โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 3) จัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน 4) จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ 5) ตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าพร้อมใช้หรือไม่ 6) กำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา 7) กำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่รับผิดชอบ 9) มีการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า 10) มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า

3. ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

3.1 เน้นความหลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ 1) การประกอบโภชนาการ เช่น ประกอบอาหาร และทำน้ำสมุนไพร 2) กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น ฤๅษีดัดตน การออกกำลังกายประกอบเพลง และการออกกำลังกายทั่วไป โดยเลือกวิธีการเดินจงกรม 3) การระดมพลังสมอง เช่น ตอบปัญหา อภิปรายกลุ่ม และวางแผนวิเคราะห์กิจกรรม 4) นันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง และเล่นิทาน 5) นวดแผนไทย เช่น นวดแบบเชลยศักดิ์ นวดแบบราชสำนัก และนวดแบบผสม

3.2 เน้นกระบวนการกลุ่มทำงานเป็นทีม ซึ่งดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกอบโภชนาการ สถานการณ์จำลองตามใบงาน อภิปรายกลุ่ม และนันทนาการ/กลุ่มสัมพันธ์

3.3 การสร้างสรรค์ความรู้ โดยวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง เช่น โรคภัย และเหตุการณ์ปัจจุบัน การประกอบโภชนาการ เช่น ประกอบอาหาร และทำน้ำสมุนไพร แล้วอภิปรายกลุ่ม

3.4 มีการประสานงานกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

4. ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

4.1 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13 และให้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การประกอบโภชนาการ กิจกรรมการออกกำลังกาย การระดมพลังสมอง นันทนาการ และการนวดแผนไทย

4.2 เรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13 นันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง และเล่านิทาน กลุ่มสัมพันธ์โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13

4.3 ใช้สื่อหลากหลายหรือสื่อผสม เช่น วิดีทัศน์ ซีดี ดีวีดี และ Flash Drive โปรเจคเตอร์/จอ คอมพิวเตอร์ รูปภาพต่าง ๆ เช่น รูปอวัยวะ รูปเด็ก รูปผู้ใหญ่ รูปผู้สูงอายุ และรูปโรคต่าง ๆ สื่อเอกสาร/หนังสือ เช่น เนื้อหาหลักสูตร แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบ และอื่น ๆ เช่น สื่อบุคคล สถานที่ กระดาษปรีฟ/ปากกาเคมี และกระดาษขาว

4.4 นำปัญหา หรือเหตุการณ์ปัจจุบันมาวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยใช้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

5.1 ผู้ประเมินตนเอง ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อน วิทยากร

5.2 ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย เช่น ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม และแบบสัมภาษณ์

5.3 ผู้สอนและผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน

5.4 วิธีการสอบวัดผลการเรียนรู้ โดยทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ทดสอบระหว่างเรียน จากผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ชั้น ได้แก่ 1) ชั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ชั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ชั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ชั้นการประเมินผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุทั้งในเมืองและชนบท

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แบ่งออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

2.1 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และความกระตือรือร้น ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

2.2 ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือ การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น และความกระตือรือร้น ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. การประเมินผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

3.1 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน การรายงานผล การตรงต่อเวลา การประเมินชิ้นงาน กระบวนการวางแผน และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.2 ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประเมินชิ้นงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ กระบวนการวางแผน การตรงต่อเวลา การรายงานผล การปฏิบัติงานตามขั้นตอน ซึ่งทุกรายการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ พบว่า

4.1 ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีอายุ 60-69 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33

4.1.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 23 รายการ เช่น สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และขึ้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 5 รายการ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

4.2 ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และอายุ 60-69 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00

4.2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 22 รายการ เช่น การดูแลตนเพื่อให้ห่างไกลจากโรคผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 รายการ เช่น ขึ้นเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อวัสดุอุปกรณ์

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$ และ $S.D. = .17$) ส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$ และ $S.D. = .17$) แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท

ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าสามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

ในขั้นตอนที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน ดำเนินการดังนี้ 1) การวางแผนกำหนดวัน

ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าสามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

ในขั้นตอนที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน ดำเนินการดังนี้ 1) การวางแผนกำหนดวัน เวลา สถานที่ 2) การรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ 3) การจัดประชุมปรึกษาหารือ 4) การปฐมนิเทศชี้แจงผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับ (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547:58) ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบแก้ปัญหาโดยได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน มีเหตุมีผลด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่กำหนดปัญหา และวางแผนแก้ไขปัญหา เป็นต้น ซึ่งกระบวนการวางแผนเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น และสอดคล้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบใช้คำถามของ (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547:58) ซึ่งได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามไว้ดังนี้ 1.ขั้นการวางแผนการใช้คำถาม 2.ขั้นเตรียมคำถาม 3.ขั้นการใช้คำถาม 4.ขั้นสรุปและประเมินผล และสอดคล้องกับ (ทิตนา แคมมณี. 2546: 45) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา ขั้นตอนสำคัญคือ 1.ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงาน สถานที่ที่จะไป การเดินทาง สิ่งที่จะศึกษา วิธีการศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการเดินทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบ 2.ผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติตามแผน 3.ผู้เรียนศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่ที่กำหนดหรือที่วางแผนไว้ 4.ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน

ในขั้นตอนที่ 2 ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-13 2) วางแผนจัดการเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 3) จัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน 4) จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ 5) ตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าพร้อมใช้หรือไม่ 6) กำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา

7) กำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่รับผิดชอบ 9) มีการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า และ 10) มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของนักการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา และหน่วยงานกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (กรมวิชาการ. 2544:44) ได้กำหนด ขั้นตอนเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่ามีลักษณะเฉพาะ ดังนี้ 1) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเนื้อหา ด้านเจตคติค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และด้านการปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา (ทิศนา ขัมมณี. 2546: 45) ในขั้นร่วมเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงาน และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดลอง และแบบวิทยาศาสตร์ (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547:58) ในขั้นร่วมเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการกำหนดจุดประสงค์ วางแผนการจัดการเรียนรู้ การเตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบเครื่องมือ เตรียมแบ่งกลุ่ม เป็นต้น

ในขั้นตอนที่ 3 ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 1) เน้นกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ คือ การประกอบโภชนาการ เช่น ประกอบอาหาร และทำน้ำสมุนไพร กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น ฤๅษีตัดต้น การออกกำลังกายประกอบเพลง และการออกกำลังกายทั่วไป โดยเลือกวิธีการเดินจงกรม การระดมพลังสมอง เช่น ตอบปัญหา อภิปรายกลุ่ม และวางแผนวิเคราะห์กิจกรรม นันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง เล่นนิทาน และการวาดแผนไทย เช่น นวดแบบเชลยศักดิ์ นวดแบบราชสำนัก และนวดแบบผสม 2) เน้นกระบวนการกลุ่มทำงานเป็นทีม ซึ่งดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกอบโภชนาการ สถานการณ์จำลองตามใบงาน อภิปรายกลุ่ม และนันทนาการ/กลุ่มสัมพันธ์ 3) การสร้างสรรค์ความรู้ โดยวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง เช่น โรคภัย และเหตุการณ์ปัจจุบัน การประกอบโภชนาการ เช่น ประกอบอาหาร และทำน้ำสมุนไพร แล้วอภิปรายกลุ่ม และ 4) มีการประสานงานกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ (กรมวิชาการ. 2544:44) กำหนดวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ประการ คือ เน้นกระบวนการกลุ่ม การสร้างสรรค์ความรู้ และการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบพาไปทัศนศึกษา (ทิศนา ขัมมณี. 2546: 45) กำหนดวิธีการเรียนรู้โดยเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้ผู้เรียน เน้นการทำงานเป็นทีม เพิ่มทักษะการแสวงหาความรู้ และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง แบบใช้คำถาม แบบแก้ปัญหา (สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. 2547:58) กำหนดวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ในขั้นตอนที่ 4 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 1) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13 และให้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การประกอบ

โภชนาการ กิจกรรมการออกกำลังกาย การระดมพลังสมอง นันทนาการ และนวดแผนไทย

2) เรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13 นันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง และเล่นิทาน กลุ่มสัมพันธ์โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนที่ 1-13

3) ใช้สื่อหลากหลายหรือสื่อผสม เช่น วีดิทัศน์ ซีดี ดีวีดี และ Flash Drive โปรเจคเตอร์/จอคอมพิวเตอร์ รูปภาพต่าง ๆ เช่น รูปอวัยวะ รูปเด็ก รูปผู้ใหญ่ รูปผู้สูงอายุ และรูปโรคต่างๆ สื่อเอกสาร/หนังสือ เช่น เนื้อหาหลักสูตร แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบ และอื่นๆ เช่น สื่อบุคคล สถานที่ กระดาษปรี๊ฟ/ปากกาเคมี และกระดาษขาว และ 4) นำปัญหา หรือเหตุการณ์ปัจจุบันมาวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยใช้ประสบการณ์ผู้สูงอายุมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแบบใช้ศูนย์การเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2544:44) กำหนดวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญคือ กิจกรรมการเรียนการสอนใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ผู้สอนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้หรือมุมความรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้

ในขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนประเมินผลการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ 1) ผู้ประเมินตนเอง ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อน วิทยากร 2) วัดประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ 3) ผู้สอนและผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน และ 4) วิธีการสอบวัดผลการเรียนรู้ โดยใช้การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และทดสอบระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัด (กรมวิชาการ. 2544:44) กำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินตนเอง การวัดและประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การประเมินจากชิ้นงาน ประเมินผลร่วมกัน สอดคล้องกับ (ทิศนา ขวมนมณี. 2546: 45) กำหนดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน (สุวิทย์ มูลคำ; และอรรถ มูลคำ. 2547:58) กำหนดให้มีสรุปผลการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ด้วย

สรุปจากผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ และนำรูปแบบไปทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 แห่ง ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และเขตชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุทั้งในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา และในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ ตรงกับ สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การเตรียมการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง อโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุในเขต เทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง เรียนแตกต่างจากก่อนเรียนโดยคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.50 คะแนนผล การทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.93 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมี ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.43 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมจากความรู้ที่มีอยู่เดิมหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว โดยมีเนื้อหาที่ได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ไปใช้ประโยชน์ได้ทันที มีกิจกรรมนั้นหนาแน่นการเรียนรู้ไม่เครียดรู้สึกสนุกสนานกับการที่ได้เข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน แตกต่างจากก่อนเรียนโดยคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 คะแนนผลการ ทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.20 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมี ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.00 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมจากความรู้ที่มีอยู่เดิมหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว โดยมีเนื้อหาที่ได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง เน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นทีม เนื้อหาตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ทันที มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นการบูรณาการเข้ากับเนื้อหาที่ศึกษาเรียนรู้ด้วย

1.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ระหว่างผู้สูงอายุในเขต เทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนของผู้สูงอายุใน เขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.50

คะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 โดยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองมีความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์สูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท

1.4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างผู้สูงอายุในเขตเทศบาล เมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยาเท่ากับ 39.93 ค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียนของผู้สูงอายุในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่ากับ 37.20 โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเท่ากับ 2.73 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมในเมืองซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวก ถนนหนทาง การคมนาคมสะดวก รวดเร็ว ในการสัญจรไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุด้วยกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือข่าวสารข้อมูลซึ่งกันและกันได้ดี สะดวก รวดเร็ว ประกอบกับทางเทศบาลเมืองอยุธยามีงบประมาณจัดสรรเงินดูแลผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงทำให้ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยาได้มีกิจกรรมร่วมกันทำโดยสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งแตกต่างจากชมรมผู้สูงอายุในเขตชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชมรมผู้สูงอายุซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่เมื่อปี 2551 ยังมีกิจกรรมชมรมไม่มากนัก เป็นต้น

2. ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความกระตือรือร้น 2) ความรับผิดชอบ 3) การให้ความร่วมมือ 4) การแสดงความคิดเห็น 5) การตอบคำถาม ผ่านตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของบัดเลอร์ (เพ็ญแข ประจันปัจฉก. 2545: อ้างอิงจาก Butler. 1992) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ และคณาจารย์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัจจัยด้านการเรียนของผู้สูงอายุ ผลในการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นในการเรียนและสนใจในการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยค้นคว้า ของโรเบิร์ต เฮฟวิกเฮิร์สต์ (Robert Havighurst) เมื่อปี 1963-1968 ผลสรุปที่ได้ของทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม คือ ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรม หรือปฏิบัติกิจกรรมอยู่เสมอๆ มีภารกิจที่ต้องทำอยู่เป็นประจำ จะมีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง จะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมหรือไม่มีบทบาทหน้าที่ ทฤษฎีนี้ชี้ชัดว่า กิจกรรมทางสังคมจะผูกติดกับบทบาททางสังคมของบุคคล ถ้าบุคคลนั้น ถูกกีดกันออกจากบทบาทหน้าที่ทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของบุคคลนั้นก็จะลดลง ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตลดลงไปด้วย และสอดคล้องกับ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2545 : 207) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่

ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดของ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ที่ว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งที่เรียนนั้นตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้ใหญ่ เรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้ใหญ่หรือเป็นการเรียนรู้ตามสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุนี้ ได้กำหนดเนื้อหาสาระไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ตลอดจนสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล

ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแบบสังเกตที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย มีความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ด้านที่ประเมินมีความเหมาะสมและครอบคลุมเรื่องที่จะประเมิน คะแนนมีความเหมาะสมกับด้านที่ประเมิน ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย จึงทำให้สามารถวัดการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้จริง ประกอบกับแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาปรับแก้ไขให้เป็นแบบประเมินที่มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพเข้าใจง่ายทุกขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและให้ความรู้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี จึงทำให้น่าสนใจทุกขั้นตอน ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในรูปแบบ ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 80ขึ้นไป

3. ผลการประเมินการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่มของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนการวางแผน 2) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 3) การปฏิบัติงานตามขั้นตอน 4) การประเมินชิ้นงาน 5) การตรงต่อเวลา 6) การรายงานผล ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปฐม นิคมานนท์ (2532: 273) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ไว้ว่า ผู้สูงอายุจะเรียนรู้ได้ดี ด้วยเหตุผลเหล่านี้คือ เมื่อมีความต้องการที่จะเรียน เมื่อรู้สึกว่ามีคามจำเป็น เมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกับประสบการณ์เดิม เมื่อได้ลงมือกระทำ เมื่อได้เรียนจากสภาพปัญหาที่เป็นจริง เมื่อบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง เมื่อใช้วิธีการเรียนรู้ใช้กิจกรรมและวิธีการหลายๆ อย่าง เมื่อได้ทราบจุดประสงค์ของการเรียนได้ชัดเจน เมื่อได้รับการชี้แนะที่เหมาะสมไม่ใช่คะแนนหรือเกรด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2545: 207)

กล่าวถึงแนวคิดของ เปาโล แฟร์รี (Paulo Freire. 1972) ว่าหัวใจสำคัญของแนวคิดทางการศึกษา ผู้ใหญ่มีลักษณะแนวนุษยนิยม คือ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจริงว่า ตัวผู้เรียน จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรเรียนรู้อย่างผู้มีความกระตือรือร้น (Active Participant) คือ ไม่ใช่ เป็นเพียงการนั่งนิ่งเฉยเพื่อรับฟังอย่างเดียว หรือให้ผู้เรียนต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามทุกอย่าง และยัง ได้เสนอแนวคิดและหลักการไว้อีกว่า ไม่มีใครสอนใครได้ ไม่มีใครเรียนรู้ตามลำพังได้ และบุคคล เรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิสัมพันธ์กับโลกของตน ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้ใหญ่มีความเชื่อมั่น และมั่นใจในสมรรถภาพของตนเอง ที่จะเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุทั้ง 5 ชั้น ได้แก่ 1) ชั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ชั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ชั้นการออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) ชั้นการประเมินผล การเรียนรู้ ได้มีการบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม จากแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือ กิจกรรมกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยประเมินด้านกระบวนการวางแผน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การปฏิบัติงานตามขั้นตอน การประเมินชิ้นงาน การตรงต่อเวลา การสรุปผลรายงานผล ซึ่งผู้สูงอายุ จะเป็นผู้ประเมิน การทำกิจกรรมกลุ่ม โดยดูจากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การลงมือปฏิบัติจริงที่ อาศัยประสบการณ์ของผู้สูงอายุในการดำเนินการ และการทำงานเป็นทีมของสมาชิกในกลุ่ม ที่เข้าร่วมโครงการ จึงทำให้ผลการประเมินผ่านร้อยละ 80 ขึ้นไป ในทุกด้าน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีอายุ 60-69 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอ บางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และอายุ 60-69 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็น ร้อยละ 90.00 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาล เมืองอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Barrow and Smith: 1979) กล่าวถึง ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) ซึ่งว่า ผู้สูงอายุที่มี กิจกรรมสูง จะมีการปรับตัวได้ดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ถ้าบุคคลดำรงกิจกรรมทางสังคม ไว้ได้ ก็จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีความมั่นใจและมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวเองที่ดี ทำให้ มองโลกในแง่ดีมีชีวิตชีวาไม่หดหู่ ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุข และ

เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Markides and Martin. 1979) ตัวแปรที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุได้ดีที่สุดคือ กิจกรรม และสุขภาพทั้งทางร่างกาย สังคม และจิตใจ สามารถปรับตัวได้ดี

ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในกิจกรรม ขั้นที่ 3 การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นความหลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เช่น การประกอบโภชนาการ กิจกรรมการออกกำลังกาย การระดมพลังสมอง นันทนาการ นวดแผนไทย และมีการเน้นกระบวนการกลุ่มและทำงานเป็นทีม การสร้างสรรค์ความรู้ การประสานงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และขั้นที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการเรียนรู้เป็นกลุ่ม เน้นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้สื่อที่มีความหลากหลาย โดยนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาวิเคราะห์และให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมได้มากที่สุด และกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมนันทนาการ ไม่ก่อให้เกิดความเครียดกับผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ควรมีการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น

สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลและในเขตชนบท ควรมีการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กร หน่วยงานที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุให้มีความต่อเนื่อง หลากหลายรูปแบบนอกเหนือจากการฝึกอบรม การประชุมสัมมนาที่มักจะจัดกันอยู่เสมอ ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้สูงอายุด้วยกัน การจัดกิจกรรมนันทนาการ การบูรณาการเนื้อหาที่จำเป็นต่อทักษะชีวิตในทุกๆ ด้านในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุทั้งในเขตเทศบาลและในเขตชนบท ควรให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

1.2 ด้านการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ควรมีการเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท ควรมีการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ เช่น ทักษะด้านการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ตลอดจนการจัดหาสื่อที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าถึงข่าวสารข้อมูลที่จำเป็น ในขณะเดียวกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมและหลากหลาย เช่น สื่อที่มีขนาดที่เห็นได้ชัดเจน หยิบจับได้ง่ายและสะดวก มีการนำบุคคล สถานที่มาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ด้วย เป็นต้น

1.3 ด้านการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในการจัดการความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุตลอดจนบุคคลอื่นๆ ในชุมชน

ควรมีการนำองค์ความรู้ของผู้สูงอายุซึ่งมีอยู่มากมายหลายด้าน มาส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้สูงอายุด้วยกัน ตลอดจนบุคคลในชุมชน เพื่อเป็นการสืบสาน สืบทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ไว้ต่อไป และเป็นการให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุหลาย ๆ รูปแบบเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยศึกษาตามบริบทของชุมชนทั้งในเขตเทศบาลและในเขตชนบท เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้กับชมรมผู้สูงอายุ และการแสวงหาความรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชมรมผู้สูงอายุได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาหารูปแบบใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เกี่ยวข้องในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่

2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบในการสร้างโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจ ความต้องการและความสะดวกของแต่ละบุคคล โดยให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อรุณสภานาครี.
- (2546). แนวทางการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ กศน. กรุงเทพฯ: อรุณสภานาครี.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2536). แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: กองสวัสดิการสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.
- (2542). ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2547). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2546. กรุงเทพฯ: ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีกลาง.
- กรมวิชาการ. (2544). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : อรุณสภานาครี.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.
- โกศล มีคุณ. (2542). การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านอาชีพ เศรษฐกิจและกฎหมาย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสำนักนายกรัฐมนตรี.
- ฉัตรตริยา นาคเกษม. (2538). ความคิดเห็นของข้าราชการก่อนเกษียณสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลาง. ปรินทิพนิพนธ์ ศษ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์; และคนอื่นๆ. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและ สื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชียรศรี วิวิธศิริ. (2527). จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา ผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ญาณิ นาคพงษ์. (2543). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดย ชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราราม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แคมมณี. (2545). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทศนา แหมมณี. (2546). รูปแบบการเรียนรู้การสอน:ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร ชโยวรรณ; และ จอห์น ชโนเดล. (2539). รายงานการสำรวจสถานะผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2547). คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปฐม นิคมานนท์. (2532). ปรัชญาและหลักการการศึกษานอกระบบ. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาลดชีวิตและการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- ประพิศ จันทรพิทกษา. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและการมีส่วนร่วมในสังคมกับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2546). อายุวัฒนะคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. (2539, กันยายน). การจัดการศึกษาสำหรับผู้เกษียณอายุ : วารสารศึกษาศาสตร์. 2(2): 4-9.
- (2544). คู่มือผู้สูงอายุและคนในครอบครัว “รู้จักผู้สูงอายุเหมือนรู้จักตัวเราเอง”. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2545). สูงอายุวิทยาศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. (2530). การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การจัดโครงการสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พิสมัย พลายงาม. (2539). การศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2541). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภควัฒร์ คำพวง. (2541). ความต้องการการบริการสำหรับผู้สูงอายุของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- รัชนี้ ฝนทองมงคล. (2538). การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุราชการ : ศึกษาจากข้าราชการบำนาญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันดี โภคะกุล. (2542). ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- วิรัช แก้วสกุล. (2527). ความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลวรรณ วัฒนานนท์. (2544). ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านเปิดอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พยาบาลมหาบัณฑิต (การพยาบาลชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร; และคณะ. (2544). ผู้สูงอายุในประเทศไทย : รายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศิริวรรณ ศิริบุตร. (2531, มีนาคม). บทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุในวรรณคดีของคณหน่มสาว กรุงเทพมหานครและภาคกลาง. วารสารประชากรศาสตร์. 4(1) : 27-55.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2544). ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาจารังรัฐธรรมนูญ. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการประชาสัมพันธ์ สมาจารังรัฐธรรมนูญ.
- สมมาตร คงชื่นสิน. (2538). การเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สาลี เพ็ญศิริ. (2535). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ครุศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อรุณสาลาดพร้าว
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รายงานการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญตั้งแต่ พ.ศ. 2542-2547 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2547). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริมการสนับสนุนผู้สูงอายุในการศึกษาและข้อมูลข่าวสาร. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน.
- สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2545). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- (2549). รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2549 พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล; และคณะ. (2542). ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สุนันทา ศรีศิริ. (2543). กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเขตภาคกลางของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทรี โคมิน ; และ สนิท สมัครการ. (2522). ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจวัด. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี; เจียรนัย ทรงชัยกุล; และประมวญ พิรัชพันธุ์. (2540). ความต้องการการศึกษาและแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้วยระบบทางไกลแก่ผู้สูงอายุ. รายงานการวิจัย นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). การศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2529, เมษายน). การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ: ความจำเป็นอันเร่งด่วน. วารสารประชากรศึกษา. 12(1) : 68-73.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2542). การวิจัยและประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2545). จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เนต.
- สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ. (2547). 19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- (2546). 20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมการ เรียนรู้ โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- (2547). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เสนอ อินทรสุขศรี. (2544). ผู้สูงวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทอง.

- เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. (2532). **เทคโนโลยีทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาครุศาสตร์
เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอม
เกล้าพระนครเหนือ.
- อัมพร เจริญจิตร. (2542). **การเตรียมตัวสำหรับชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ : กรณีศึกษา
จากข้าราชการครูบำนาญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- อมรทัต นริศศยกุล. (2549). **บรรยายสรุปจังหวัดลำปาง**. ลำปาง: สำนักงานจังหวัดลำปาง.
- Butler, R.N. (1992) Successful Ageing and the Role of the Life Review. **Journal of the
American Geriatrics Society**, 12 : 529-535.
- Florio, C. (1978). **College Programs for Older Adults : A Summary Report on a 1976
Survey**. N.Y. : Academy for Education Development.
- Grandall, Richard C. (1980). **Gerontology : A Behavioral Science Approach**.
Massachusetts : Adelisor Wesly.
- Kerlinger, F.N. (1986). **Foundations of behavioral research (3rd ed.)**. Fort Worth: Holt
Rinehart and Winston.
- Larry, Polivka. (2006, August). **Gerontology for the 21st Century**. Washington.
Vol.46, Iss. 4 ; 558.
- Marieke, J.G.; & van Heuvelen.; et al. (2006, October). **Psychological and Physical
Activity Training for Older Persons: Who Does Not Attend ?**. Basel. Vol.52,
Iss.
- U.S. Department of Health and Human Sciences. (1981). **Administration on Aging;
Statistical notes from the National Clearinghouse on Ageing**. Washington
D.C.: U.S.Government Printing Office.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)

1. รศ.ดร.เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รศ.ดร.ธาดา วิมลวัตรเวที ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร.สุชิน เพ็ชรรักษ์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ
สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
5. อาจารย์อำภรณ์ ช่างเกวียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลำปาง
สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัดความพึงพอใจ แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และตรวจสอบความสอดคล้อง ของหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1. รศ.ดร.ธาดา วิมลวัตรเวที	ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.วัฒน์ย์ โรจน์สัมฤทธิ์	ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์	ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร.ดิศกุล เกษมสวัสดิ์	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. อาจารย์พานิช ศรีงาม	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาคผนวก ข

กรอบการสร้างเครื่องมือ (แบบสัมภาษณ์)

ตาราง 26 แสดงกรอบการสร้างเครื่องมือ (แบบสัมภาษณ์)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ	1. เพศ 2. อายุ 3. การศึกษา 4. รายได้ 5. เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม 6. กิจกรรมที่ทำร่วมกับชมรม 7. ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ	1. เพศ (ข้อมูลเชิงประจักษ์) 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. รายได้ 4.1 รายได้ต่อเดือน 4.2 รายได้ของท่านได้จากทางใด 5. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม 5.1 ท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมหรือไม่ 5.2 ถ้าเป็น ท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมใดบ้าง 6. กิจกรรมที่ทำร่วมกับชมรม เรื่อง 6.1 สุขภาพร่างกาย 6.2 เรื่องสังคม 6.3 เรื่องเศรษฐกิจ 6.4 เรื่องจิตใจ 6.4.1 กิจกรรมพักผ่อน/บันเทิง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 6.4.2 กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี ชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 6.4.3 กิจกรรมทางศาสนา (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 6.4.4 กิจกรรมอื่น ๆ ระบุ..... 7. ท่านมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง 7.1 เรื่องสุขภาพอนามัย

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
		(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.2 เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.3 เรื่องคติความเชื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.4 เรื่องพิธีกรรมต่างๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.5 เรื่องเพลงพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.6 เรื่องนาฏศิลป์พื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.7 เรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.8 เรื่องการเล่นพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.9 เรื่องวัฒนธรรมประเพณีชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.10 เรื่องการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		7.11 ข้อใดเป็นความประทับใจ ที่เกิดจากความเชี่ยวชาญ/ ความชำนาญของท่านมากที่สุด
		7.12 ความเชี่ยวชาญหรือความถนัด ด้านอื่น ๆ ระบุ.....
8. สภาพผู้สูงอายุ	8. สภาพผู้สูงอายุ	
		8.1 ท่านมีสภาพทางกายตรงกับข้อใด ต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		8.2 ท่านมีความรู้สึก ตรงกับข้อใด ต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
		8.3 ท่านทำอะไร เมื่อมีปัญหา เกิดขึ้น

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
2. ด้านความรู้พื้นฐาน	1. สังคมวิทยาการศึกษา	สังคมวิทยาการศึกษา
	2. จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้สูงอายุ	9. ท่านต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของผู้อื่น
3. ด้านเนื้อหา	3. ปรัชญาการศึกษา	10. ท่านต้องการเรียนรู้ในข้อต่อไปนี้ เพียงใด 10.1 การยอมรับผู้อื่น 10.2 การใช้สิทธิอย่างเหมาะสม 10.3 การปรับตัว 10.4 อื่น ๆ ระบุ.....
	1. สุขภาพอนามัย	11. ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม จาก ข้อต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด 11.1 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 11.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น 11.3 สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 11.4 อื่น ๆ ระบุ
		ด้านเนื้อหา
		1. สุขภาพร่างกาย
		12. ท่านต้องการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ มาน้อยเพียงใด 12.1 สมองเสื่อมในผู้สูงอายุ 12.2 การดูแลรักษาผิวหนัง 12.3 ระบบหายใจ 12.4 การเลือกรับประทานอาหาร ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ 12.5 เครื่องดื่มสำหรับผู้สูงอายุ 12.6 การออกกำลังกายที่ เหมาะสม กับวัยสูงอายุ 12.7 การพักผ่อนที่เหมาะสม 12.8 ระบบการขับถ่าย 12.9 ระบบการไหลเวียนโลหิต

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
		12.10 การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย
		12.11 กระดูก ข้อ และ กล้ามเนื้อ
		12.12 การฟื้นฟูสภาพร่างกายของ ผู้สูงอายุ
		12.13 การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรค ของผู้สูงอายุ
		12.14 การตรวจสอบสุขภาพประจำปี
		12.15 การรับประทานยาสำหรับ ผู้สูงอายุ
		12.16 การจัดสภาพแวดล้อมภายใน บ้านให้สะดวกปลอดภัยสำหรับ ผู้สูงอายุ
		12.17 อื่น ๆ ระบุ.....
2. สังคมเศรษฐกิจ	2. สังคมเศรษฐกิจ	13. การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ตรงกับ ความต้องการของท่านมากน้อยเพียงใด
		13.1 การปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
		13.2 การส่งเสริมด้านอาชีพ
		13.3 การดำเนินชีวิตภายใต้หลัก เศรษฐกิจพอเพียง
		13.4 การร่วมทำกิจกรรมกลุ่มในสังคม
		13.5 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
		13.6 การส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาว อย่างมีความสุข
		13.7 การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม
		13.8 อื่น ๆ ระบุ.....

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
	2. สภาพจิตใจ	3. สภาพจิตใจ
		14. ท่านต้องการการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด
		14.1 การเล่นกีฬา
		14.2 การเล่นเกมสำหรับผู้สูงอายุ
		14.3 กิจกรรมท่องเที่ยว
		14.4 กิจกรรมงานอดิเรก
		14.5 กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน
		14.6 กิจกรรมทางศาสนา
		14.7 การเสริมสร้างความเชื่อมั่นใน ตนเอง
		14.8 การเสริมสร้างทักษะการพูด
		14.9 การพัฒนาคุณภาพของตนเอง
		14.10 การพัฒนาจิตเพื่อการมีชีวิตอยู่ ในสังคมอย่างมีความสุข
		14.11 การพัฒนาและควบคุมอารมณ์ ตนเอง
		14.12 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อ ความสุขของผู้สูงอายุ
		14.13 การฝึกทักษะการสร้าง ความพึงพอใจในตนเอง
4. ด้านรูปแบบ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้	1. สถานที่จัดกิจกรรม 2. วัน /เวลา 3. การมีส่วนร่วมของ ผู้สูงอายุ 4. การเตรียมการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม
		15. ท่านต้องการสถานที่จัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในข้อต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด
		15.1 มีความสะอาด
		15.2 อยู่ใกล้บ้าน
		15.3 อยู่ใกล้สถานเอนามัย

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
	- ตั้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้ - การวางแผนจัดการเรียนรู้ - จัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน	15.4 การเดินทางสะดวก 15.5 มีความปลอดภัย 15.6 อื่น ๆ ระบุ.....
	- สื่อการเรียนการสอน - กำหนดตารางเวลาเรียน - ค่าใช้จ่ายเข้าร่วมกิจกรรม - แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ - กำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า	16. สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้อย่างไรท่านมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด 16.1 อบต./เทศบาล 16.2 วัด 16.3 โรงเรียน 16.4 โรงแรม 16.5 รีสอร์ท 16.6 ศาลากลางบ้าน 16.7 ค่ายฝึกอบรม 16.8 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 16.9 แหล่งเรียนรู้ 16.10 อื่น ๆ ระบุ.....
5. การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	- บุคลากรวิธีการจัด - ให้ค้นคว้าจากศูนย์การเรียนรู้ - เน้นกระบวนการกลุ่ม - ให้คิดวิเคราะห์แยกแยะ - ให้เรียนรู้แบบร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจ	17. ท่านต้องการให้บุคคลต่อไปนี้กำหนดสถานที่จัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด 17.1 ท่านกำหนดเอง 17.2 ผู้จัดกำหนด 17.3 ท่านและผู้จัดร่วมกันกำหนด 17.4 อื่น ๆ ระบุ.....
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้		18. ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวันต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด 18.1 วันโกนหรือวันพระ 18.2 วันเสาร์หรือวันอาทิตย์ 18.3 ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ 18.4 วันหยุดนักขัตฤกษ์

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
	- เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง - การมีส่วนร่วม - สื่อหลากหลายสื่อผสม - แลกเปลี่ยนเรียนรู้	- เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง - การมีส่วนร่วม - สื่อหลากหลายสื่อผสม - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 19.3 ระยะเวลา 3 วัน 19.4 ระยะเวลามากกว่า 3 วัน 19.5 อื่น ๆ ระบุ..... 20. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด 20.1 การจัดเตรียมสถานที่ 20.2 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน 20.3 การกำหนดตารางเวลาเรียน 20.4 การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 20.5 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 20.6 การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 20.7 อื่น ๆ ระบุ..... 21. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ท่านต้องการให้เตรียมสิ่งต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด 21.1 การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ 21.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
		21.3 การจัดเตรียมสถานที่
		21.4 การเลือกสื่อการเรียนการสอน
		21.5 การกำหนดตารางเวลาเรียน
		21.6 การกำหนดค่าใช้จ่าย
		21.7 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
		21.8 การกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า
		21.9 อื่น ๆ ระบุ.....
	22. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	
	ต่อไปนี ท่านต้องการมากน้อยเพียงใด	
	22.1 ให้เรียนหลาย ๆ วิธีรวมกัน	
	22.2 ไปค้นคว้าจากห้องสมุด	
	22.3 เรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม	
	22.4 ให้มีการฝึกคิด	
	22.5 ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	
	22.6 ไปเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	
	22.7 ให้ลงมือปฏิบัติจริง	
	22.8 เรียนเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	
	22.9 อื่น ๆ ระบุ.....	
	23. ท่านต้องการให้จัดกิจกรรมต่อไปนี	
	เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็น	
	รูปธรรมมากน้อยเพียงใด	
	23.1 โดยเน้นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ	
	23.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	
	23.3 ใช้สื่อผสมหลาย ๆ อย่าง	
	รวมกัน	
	23.4 โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้	
	ความคิดเห็นกัน	
	23.5 มีการฝึกการคิดสร้างสรรค์	

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบ	ด้าน/เรื่องต่างๆ	ประเด็นคำสัมภาษณ์
		23.6 ให้การคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน
		23.7 อื่น ๆ ระบุ.....
	7. การประเมินผล การเรียนรู้	24. ในการประเมินผลการเรียนรู้ ท่านคิดว่าควรทำข้อต่อไปนี้นาน้อย เพียงใด
	- ผู้เรียนมีส่วนร่วม ประเมินตนเอง	24.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ตนเอง
		24.2 การวัดผลประเมินผลด้วย หลาย ๆ วิธี
		24.3 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผล การเรียนรู้ ร่วมกัน
		24.4 มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ ด้วย
		24.5 อื่น ๆ ระบุ.....
5. ข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอแนะทั่วไป	ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (ผู้สูงอายุเพื่อการวิจัย)
เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา
☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. รายได้

4.1 รายได้ต่อเดือน

☐ ไม่มีรายได้ ☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท
☐ 3,000 - 6,000 บาท ☐ 6,001 - 9,000 บาท
☐ เกินกว่า 9,000 บาท

4.2 ท่านมีรายได้จากทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ บุตร ☐ หลาน
☐ ญาติ ☐ เงินบำนาญ
☐ เงินสงเคราะห์คนชรา ☐ ดอกเบี้ยเงินฝาก
☐ รับจ้าง ☐ ผลผลิตทางการเกษตร
☐ อื่น ๆ ระบุ.....

5. การเป็นสมาชิกชมรม

5.1 ท่านเป็นสมาชิกชมรม หรือไม่

☐ ไม่ได้เป็น (ไม่ต้องตอบข้อ 5.2 และข้อ 6)

☐ เป็น (ตอบข้อ 5.2 และข้อ 6)

5.2 ถ้าเป็น ท่านเป็นสมาชิกชมรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ผู้สูงอายุ

☐ ไก่ชน

☐ ฌาปนกิจสงเคราะห์

☐ ไม้ดอกไม้ประดับ

☐ ดนตรีไทย

☐ พระเครื่อง

☐ เปตอง

☐ จักสาน

☐ ผู้ปฏิบัติธรรม

☐ ประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์

☐ อาสาพัฒนาชุมชน

☐ สหกรณ์การเกษตร

☐ นันทนาการ

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6. กิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมทำกับชมรม

6.1 กิจกรรมด้านสุขภาพร่างกาย ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ กายบริหาร

☐ แอโรบิค

☐ กีฬา

☐ เกมพื้นบ้าน

☐ ปั่นจักรยาน

☐ เปตอง

☐ เดิน

☐ ชี่กง

☐ รืด

☐ ไทเก็ก

☐ โยคะ

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6.2 กิจกรรมด้านสังคม ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

☐ การเยี่ยมคนไข้

☐ การช่วยเหลือฌาปนกิจ

☐ การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

☐ การเป็นอาสาสมัครระบุ.....

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6.3 กิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การผลิตดอกไม้จันทน์

☐ การทำนา

☐ การจักสาน

☐ การประมงน้ำจืด

☐ การทำขนมไทย

☐ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

☐ การทำอาหารพื้นบ้าน

☐ การเลี้ยงวัว

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6.4 กิจกรรมพัฒนาจิตใจ

6.4.1 กิจกรรมพักผ่อน/บันเทิง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การท่องเที่ยว	☐ การร่ำวงพื้นบ้าน
☐ การร้องเพลง	☐ การเต้นรำ
☐ การเล่นดนตรี	☐ การละเล่นพื้นบ้าน
☐ การเล่นไฟ	☐ การเล่นหมากรูก
☐ การเล่นชนไก่	☐ การตกแต่งไม้ประดับ
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

6.4.2 กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ งานบวช	☐ งานแต่งงาน
☐ งานขึ้นบ้านใหม่	☐ งานศพ
☐ งานทำขวัญข้าว	☐ การลงแขกเกี่ยวข้าว
☐ งานแข่งเรือ	☐ อื่นๆ ระบุ.....

6.4.3 กิจกรรมทางศาสนา (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การเข้าวัดฟังธรรม	☐ การรักษาศีล
☐ การฝึกสมาธิ	☐ การทอดผ้าป่า
☐ การทอดกฐิน	☐ การถวายเทียนเข้าพรรษา
☐ การทำบุญ	☐ การพัฒนาวัด
☐ อื่นๆ ระบุ.....	

6.4.4 กิจกรรมอื่น ๆ ระบุ.....

7. ท่านมีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องใดบ้าง ดังต่อไปนี้

7.1 เรื่องสุขภาพอนามัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การนวดแผนไทย	☐ การทำกายภาพบำบัด
☐ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	☐ การใช้ยาแผนปัจจุบันสำหรับผู้สูงอายุ
☐ อาหารสำหรับผู้สูงอายุ	☐ การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ
☐ การจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ	☐ การให้คำแนะนำด้านสุขภาพแก่บุคคลอื่น
☐ อื่นๆ ระบุ.....	

7.2 เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การปั้นหม้อดินเผา	☐ การสานออบ
☐ การประดิษฐ์เรือนไทยจำลอง	☐ การสานปลาตะเพียนใบลาน
☐ การปั้นตุ๊กตาชาวบ้าน	☐ การทำมีดอรัญญิก
☐ การทำเครื่องประดับมุก	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.3 เรื่องคติความเชื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การดูฤกษ์ยาม	☐ การดูโชคชะตาราศี
☐ การดูทำเลที่ตั้ง	☐ การปลูกต้นไม้มงคล
☐ การเคารพกราบไหว้แม่ครัว	☐ การเคารพแม่ย่านางเรือ
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

7.4 เรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การทำขวัญข้าว	☐ การทำพิธีบูชาผีปู่ย่าตายาย
☐ การทำพิธีบูชาผีบ้านผีเรือน	☐ การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่
☐ การทำขวัญนาค	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.5 เรื่องเพลงพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เพลงพืชม้วน	☐ เพลงเกี่ยวข้าว
☐ เพลงอีแซว	☐ เพลงน้อย
☐ เพลงเทพทอง	☐ เพลงลำตัด
☐ เพลงปรบไก่	☐ เพลงกล่อมเด็ก
☐ เพลงอื่น ๆ ระบุ.....	

7.6 เรื่องนาฏศิลป์พื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การเล่นลิเก	☐ การเล่นลำตัด
☐ การเล่นละครแก้บน	☐ การรำเคียวเกี่ยวข้าว
☐ การรำกลองยาว	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.7 เรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ นิทานประจำถิ่น	☐ นิทานตลก
☐ ตำรับยาโบราณชาวกรุงเก่า	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.8 เรื่องการละเล่นพื้นบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ สะบ้าล้อ	☐ หลุมเมือง
☐ แข่งขันวัวลาน	☐ ช้างรำ
☐ หมากเก็บ	☐ หุ่นกระบอก
☐ หัวล้านชนกัน	☐ ตะกร้อลอดบ่วง
☐ ชักกะเย่อ	☐ ชนไก่
☐ กัดปลา	☐ แข่งเรือยาว
☐ แข่งวัว	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.9 เรื่องวัฒนธรรมประเพณีชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การไหว้ครูบูชาเตา	☐ การกวนข้าวทิพย์
☐ การแห่หางแมง	☐ การรำผีโรง
☐ การแห่เพลงสอนนาค	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.10 เรื่องการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เกษตรกรรมทำนาทำสวน	☐ การประมงน้ำจืด
☐ การทำขนมไทย	☐ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
☐ การทำอาหารพื้นบ้าน	☐ การเลี้ยงวัว
☐ การจักสาน	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.11 ข้อใดเป็นความประทับใจที่เกิดจากความเชี่ยวชาญ/ความชำนาญของท่านมากที่สุด (ตอบเพียงข้อเดียว)

☐ การเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น	☐ การบำเพ็ญประโยชน์
☐ การประกอบอาชีพ	☐ การเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
☐ การได้ร่วมเป็นสมาชิกชมรม	☐ การได้แสดงความรู้ความสามารถ
☐ การได้รับการยกย่อง	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7.12 ความเชี่ยวชาญหรือความถนัดเรื่องอื่น ๆ ระบุ.....

8. สภาพผู้สูงอายุ

8.1 ท่านมีสภาพทางกายตรงกับข้อใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ใจสั้น	☐ อ่อนเพลีย
☐ หายใจเหนื่อยหอบ	☐ การได้ยินเสื่อมลง
☐ ระบบย่อยอาหารเสื่อมลง	☐ ระบบขับถ่ายเสื่อมลง
☐ ความจำเสื่อมลง	☐ การมองเห็นเสื่อมลง
☐ กระดูกและข้อเสื่อมลง	☐ ปวดเมื่อย
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	☐ ไม่เป็นอะไรเลย

8.2 ท่านมีความรู้สึกตรงกับข้อใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ นอนไม่ค่อยหลับ	☐ ซึมเศร้า
☐ ท้อแท้	☐ มีดมน
☐ ระส่ำระสาย	☐ สุขสงบ
☐ วิดกกังวล	☐ หวาดกลัว
☐ ตกใจง่าย	☐ เจ็บ เหนง
☐ ว้าวุ่น	☐ น้อยใจง่าย
☐ เบื่อหน่าย	☐ เครียด

☐ ก้าวร้าว	☐ ฉุนเฉียวง่าย
☐ อารมณ์ดี	☐ เฉย ๆ ไม่รับรู้อะไรเลย
☐ ยอมรับความจริง	☐ ชอบพบบปะกับผู้อื่น
☐ ไม่ชอบพบบปะกับผู้อื่น	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

8.3 ท่านทำอย่างไรเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หาวิธีการแก้ปัญหา	☐ ไม่ยอมรับรู้ปัญหา
☐ รับปัญหาไม่ได้	☐ คิดว่าอะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด
☐ คิดว่าปัญหาเกิดจากทุกสิ่งที่เป็นเหตุรวมทั้งตัวเราด้วย	
☐ คิดว่าปัญหาเกิดจากคนอื่นไม่ใช่ตัวเรา	
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

- ระดับ 5 หมายถึง ผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการในระดับมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง ผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการในระดับมาก
 ระดับ 3 หมายถึง ผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง ผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการในระดับน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง ผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการในระดับน้อยที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
1	ด้านความรู้พื้นฐาน						
	<u>1. จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้สูงอายุ</u>						
	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยมี วัตถุประสงค์ในข้อต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด						
	1.1 เพื่อให้มีทักษะความรู้						
	1.2 เพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน						
	1.3 เพื่อให้ได้เพื่อน						
	1.4 เพื่อนำไปแก้ปัญหา						
	1.5 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์						
	1.6 เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ						
	1.7 เพื่อคลายเหงา						
	1.8 เพื่อบำเพ็ญประโยชน์						
	1.9 เพื่อลดรายจ่าย						
	1.10 เพื่อเพิ่มรายได้						
2.	1.11 เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน						
	1.12 อื่น ๆ ระบุ						
	ท่านต้องการเรียนรู้ด้วยวิธีต่อไปนี้มาน้อย เพียงใด						
	2.1 ฝึกปฏิบัติ /ลงมือทำ						
	2.2 ฟังบรรยาย						
	2.3 ดูโทรทัศน์						
	2.4 ฟังวิทยุ						
	2.5 ศึกษาดูงาน						
	2.6 อื่น ๆ ระบุ.....						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
3	ท่านต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้น้อยเพียงใด						
	3.1 การดูแลสุขภาพร่างกาย						
	3.2 การเข้าสังคม						
	3.3 การใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต						
	3.4 การพัฒนาด้านจิตใจ						
	3.5 เรื่องอื่น ๆ ระบุ.....						
4	ท่านต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด						
5	<u>2.ปรัชญาการศึกษา</u>						
	ท่านต้องการเรียนรู้ไปเรื่อยๆจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต						
6	ท่านต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆโดยใช้รูปแบบหลากหลาย						
7	ท่านต้องการเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่ตรงกับ ความสนใจ						
8	ท่านต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่เป็นประโยชน์						
9	<u>3.สังคมวิทยาการศึกษา</u>						
	ท่านต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของผู้อื่น						
10	ท่านต้องการเรียนรู้ข้อต่อไปนีในระดับใด						
	10.1 การยอมรับผู้อื่น						
	10.2 การใช้สิทธิอย่างเหมาะสม						
	10.3 การปรับตัว						
	10.4 อื่น ๆ ระบุ.....						
11	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมในหัวข้อต่อไปนี้น้อยเพียงใด						
	11.1 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น						
	11.2 กฎมณเฑาะฏท้องถิ่น						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
	11.3 สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา						
	11.4 อื่น ๆ ระบุ						
12	ด้านเนื้อหา						
	<u>1.สุขภาพร่างกาย</u>						
	ท่านต้องการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	12.1 ภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ						
	12.2 การดูแลรักษาผิวหนัง						
	12.3 ระบบการหายใจ						
	12.4 การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ						
	12.5 เครื่องดื่มสำหรับผู้สูงอายุ						
	12.6 การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ						
	12.7 การพักผ่อนที่เหมาะสม						
	12.8 การขยับถ่าย (ภาวะท้องผูก)						
	12.9 ระบบการไหลเวียนโลหิต						
	12.10 การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย						
	12.11 กระดูก ข้อ และ กล้ามเนื้อ						
	12.12 การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ						
	12.13 การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ						
	12.14 การรับประทานยาสำหรับผู้สูงอายุ						
	12.15 การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเพื่อป้องกันอุบัติเหตุสำหรับผู้สูงอายุ						
	12.16 อื่น ๆ ระบุ.....						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
13	<u>2.สภาพจิตใจ</u>						
	ท่านต้องการการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้มาก น้อยเพียงใด						
	13.1 กิจกรรมงานอดิเรก						
	13.2 กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน						
	13.3 กิจกรรมทางศาสนา						
	13.4 การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง						
	13.5 การเสริมสร้างทักษะการพูด						
	13.6 การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง						
	13.7 การพัฒนาจิตเพื่อการมีชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข						
	13.8 การพัฒนาและควบคุมอารมณ์ ตนเอง						
	13.9 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุข ของผู้สูงอายุ						
	13.10 การฝึกทักษะการสร้างภาพ พินิจใจในตนเอง						
	13.11 การพัฒนาจิตตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา						
	13.12 เพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ						
	13.13 การนวดผ่อนคลาย						
	13.14 การหลีกเลี่ยงความเครียด						
	13.15 การจัดการความเครียด						
	13.16 การแก้ไขปัญหาการนอนไม่หลับ						
	13.17 การแบ่งเวลาให้เหมาะสม						
	13.18 การสร้างอารมณ์ขัน						
	13.19 การฝึกฝนการใช้ความคิด ความจำ						
	13.20 อื่น ๆ ระบุ.....						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
14	<u>3. สังคมเศรษฐกิจ</u>						
	การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ตรงกับความต้องการของท่านมากน้อยเพียงใด						
	14.1 การปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน						
	14.2 การส่งเสริมด้านอาชีพ						
	14.3 การดำเนินชีวิตภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง						
	14.4 การร่วมทำกิจกรรมกลุ่มในสังคม						
	14.5 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น						
	14.6 การส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข						
15	14.7 การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม						
	14.8 อื่น ๆ ระบุ.....						
	ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม						
	ท่านต้องการสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	15.1 อยู่ใกล้บ้าน						
	15.2 อยู่ใกล้สถานเอนามัย						
16	15.3 การเดินทางสะดวก						
	15.4 มีความปลอดภัย						
	15.5 อื่น ๆ ระบุ.....						
	สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้ ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด						
16	16.1 อบต./เทศบาล						
	16.2 วัด						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
	16.3 โรงเรียน						
	16.4 โรงแรม						
	16.5 รีสอร์ท						
	16.6 ศาลากลางบ้าน						
	16.7 ค่ายฝึกอบรม						
	16.8 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน						
	16.9 แหล่งเรียนรู้						
	16.10 อื่น ๆ ระบุ.....						
17	ท่านต้องการให้บุคคลต่อไปนี้กำหนดสถานที่ จัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด						
	17.1 ท่านกำหนดเอง						
	17.2 ผู้จัดกำหนด						
	17.3 ท่านและผู้จัดร่วมกันกำหนด						
	17.4 อื่น ๆ ระบุ.....						
18	ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวัน ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	18.1 วันโกนหรือวันพระ						
	18.2 วันเสาร์หรือวันอาทิตย์						
	18.3 ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์						
	18.4 วันหยุดนักขัตฤกษ์						
	18.5 อื่น ๆ ระบุ.....						
19	ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	19.1 ระยะเวลา 1 วัน						
	19.2 ระยะเวลา 2 วัน						
	19.3 ระยะเวลา 3 วัน						
	19.4 ระยะเวลามากกว่า 3 วัน						
	19.5 อื่น ๆ ระบุ.....						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
20	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท่านต้องการมีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	20.1 การจัดเตรียมสถานที่						
	20.2 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน						
	20.3 การกำหนดตารางเวลาเรียน						
	20.4 การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้						
	20.5 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
	20.6 การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
	20.7 อื่น ๆ ระบุ.....						
21	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท่านต้องการให้มีการเตรียมสิ่งต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด						
	21.1 การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้						
	21.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
	21.3 การจัดเตรียมสถานที่						
	21.4 การเลือกสื่อการเรียนการสอน						
	21.5 การกำหนดตารางเวลาเรียน						
	21.6 การกำหนดค่าใช้จ่าย						
	21.7 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ						
	21.8 การกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า						
	21.9 อื่น ๆ ระบุ.....						
22	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้ท่านต้องการมากน้อยเพียงใด						
	22.1 ให้เรียนหลาย ๆ วิธীরวมกัน						
	22.2 ไปค้นคว้าจากห้องสมุด						
	22.3 เรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม						
	22.4 ให้มีการฝึกคิด						

ที่	รายการ	ระดับความต้องการ					ไม่ ต้องการ
		5	4	3	2	1	
	22.5 ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม						
	22.6 ไปเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ						
	22.7 ให้ลงมือปฏิบัติจริง						
	22.8 เรียนเป็นกลุ่ม และรายบุคคล						
	22.9 อื่น ๆ ระบุ.....						
23	ท่านต้องการให้จัดกิจกรรมต่อไปนี้เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพียงใด						
	23.1 โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
	23.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม						
	23.3 ใช้สื่อผสมหลาย ๆ สื่อรวมกัน						
	23.4 โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นกัน						
	23.5 มีการฝึกการคิดสร้างสรรค์						
	23.6 ให้การคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน						
	23.7 อื่น ๆ ระบุ.....						
24	ในการประเมินผลการเรียนรู้ ท่านคิดว่าควรทำข้อต่อไปนี้มากขึ้นเพียงใด						
	24.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง						
	24.2 การวัดผลประเมินผลด้วย หลาย ๆ วิธี						
	24.3 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียน ร่วมกัน						
	24.4 มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ด้วย						
	24.5 อื่น ๆ ระบุ.....						

ภาคผนวก ง

หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

หลักการและเหตุผล

หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเนื่องจากเห็นว่า วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความเสื่อมลงในทุกระบบซึ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่อาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกายจากการเจ็บป่วยและภาวะพึ่งพา นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในด้านบทบาทหน้าที่ การเกษียณจากงานที่ทำ การมีรายได้ลดลง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะภาพทางด้านครอบครัวจากการเป็นหัวหน้าครอบครัวไปเป็นผู้อาศัย หรือการที่ลูกหลานแยกตัวไปทำให้ต้องอยู่ตามลำพัง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการปฏิรูประบบสังคมเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบกับบุตรหลานมีการศึกษาที่สูงขึ้นจึงทำให้บทบาทของผู้สูงอายุในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ทำให้รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากขึ้นอันเป็นผลจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ผู้สูงอายุเองปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความสับสน รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาทางด้านจิตสังคม ดังนั้นผู้สูงอายุแม้ว่าจะผ่านโลกมามาก มีประสบการณ์ในการทำงานและดำรงชีวิตอยู่ไม่น้อยก็ยังคงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านที่เกี่ยวกับสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกาย ด้านสภาพจิตใจ ของผู้สูงอายุ
2. เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

เป้าหมาย

ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองในด้านทักษะความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

ตาราง 27 หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
1. ด้านสภาพร่างกาย				
1.1 ความรู้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง ทางด้าน ร่างกายของ ผู้สูงอายุและโรค ต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อม ของระบบในร่างกาย	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือ ฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมา จัดกิจกรรมการเรียนรู้	- รูปภาพ วิดิทัศน์ และ ยกตัวอย่างจากสภาพจริง - วิดิทัศน์ และสื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและ กิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม
1.2 การดูแลตนเองเพื่อ ห่างไกล โรคของผู้สูงอายุ (อาหาร การออกกำลังกาย กาย อนามัย อูจาระ ปัสสาวะ อากาศและ แสงอาทิตย์ การป้องกัน อุบัติเหตุ)	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึก ปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัด กิจกรรมการเรียนรู้ - ให้มีนันทนาการร่วมด้วย		- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและ กิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม

ตาราง 27 (ต่อ)

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
1.3 การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของสูงอายุ	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้นันทนาการร่วมด้วย	- ซีดีเพลง และสื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม
2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้นันทนาการร่วมด้วย	- รูปภาพ สื่อมัลติมีเดีย และ สื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการร่วมกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม
2.1 ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ				

ตาราง 27 (ต่อ)

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
2.2 การส่งเสริมด้าน อาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ ตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียง	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้นันทนาการร่วมด้วย	- แหล่งเรียนรู้และสื่อบุคคล - วัสดุอุปกรณ์ในการสาธิตกิจกรรมพัฒนาอาชีพ	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม
2.3 การร่วมกิจกรรม ทางสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุ	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้นันทนาการร่วมด้วย	- สื่อบุคคล - แหล่งเรียนรู้และสภาพจริง	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานจากกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม

ตาราง 27 (ต่อ)

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
3. ด้านสภาพจิตใจ				
3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และการพัฒนาจิต เพื่อความสุขของผู้สูงอายุ (การจัดการเพื่อการนอนหลับอย่างมีคุณภาพ การจัดการด้าน จิตใจ อารมณ์ การจัดการด้าน สิ่งแวดล้อม)	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้มีนันทนาการร่วมด้วย	- รูปภาพ วิดีทัศน์ และสื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม

ตาราง 27 (ต่อ)

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ(การกำหนดเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข การวางแผนสู่เป้าหมายตามที่กำหนด ความมุ่งมั่นลงมือทำให้เกิดผลสำเร็จตามแผน และการให้กำลังใจ รางวัลแก่ตนเองเมื่อเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้มีนันทนาการร่วมด้วย	- แผนภาพ และสื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม

ตาราง 27 (ต่อ)

เนื้อหา	ระยะเวลา ที่สอน	กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
3.3 งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	3 ชั่วโมง	- การทำงานเป็นทีม ลงมือฝึกปฏิบัติจริง - ใช้กระบวนการกลุ่ม นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - ให้มีนันทนาการร่วมด้วย	- สื่อบุคคล	- การทดสอบ - การประเมินผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมกลุ่ม - การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

Reliability

[DataSet1] C:\Documents and Settings\Aurn\Desktop\AAA.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.973	147

Reliability

[DataSet1] C:\Documents and Settings\Aurn\Desktop\AAA.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.940	37

Reliability

[DataSet1] C:\Documents and Settings\Aurn\Desktop\AAA.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.957	44

Reliability

[DataSet1] C:\Documents and Settings\Aurn\Desktop\AAA.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.927	66

ภาคผนวก จ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์
เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์
เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	<u>ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป</u>							
1.	เพศ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	อายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	การศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.	รายได้ต่อเดือน	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
5.	เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6.	กิจกรรมที่ทำร่วมกับชมรม	+1	0	0	0	0	.20	ไม่ได้
7.	ประสบการณ์ความเชี่ยวชาญผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8.	สภาพผู้สูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	<u>ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ</u>							
	<u>ด้านความรู้พื้นฐาน</u>							
	<u>จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้สูงอายุ</u>							
1.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์ในข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
1.1	เพื่อให้มีทักษะความรู้	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
1.2	เพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
1.3	เพื่อให้ได้เพื่อน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.4	เพื่อนำไปแก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.5	เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.6	เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.7	เพื่อคลายเหงา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.8	เพื่อนำเพ็ญประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.9	เพื่อลดรายจ่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.10	เพื่อเพิ่มรายได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.11	เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
2.	ท่านต้องการเรียนรู้ด้วยวิธีต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	2.1 ฝึกปฏิบัติ /ลงมือทำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.2 ฟังบรรยาย	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	2.3 ดูโทรทัศน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.4 ฟังวิทยุ	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	2.5 ศึกษาดูงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	ท่านต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด							
	3.1 การดูแลสุขภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3.2 การเข้าสังคม	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	3.3 การใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	3.4 การพัฒนาด้านจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.	ท่านต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆด้วยตนเองมากน้อย เพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.	<u>ปรัชญาการศึกษา</u> ท่านต้องการเรียนรู้ไปเรื่อยๆจนถึงวาระสุดท้าย ของชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6.	ท่านต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆโดยใช้รูปแบบ หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7.	ท่านต้องการเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่ตรงกับความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8.	ท่านต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่เป็นประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9.	<u>สังคมวิทยาการศึกษา</u> ท่านต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10.	ท่านต้องการเรียนรู้ข้อต่อไปนี้ในระดับใด							
	10.1 การยอมรับผู้อื่น	+1	0	0	+1	0	.40	ไม่ได้
	10.2 การใช้สิทธิอย่างเหมาะสม	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
	10.3 การปรับตัว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11.	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมในหัวข้อต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด							
	11.1 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	11.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	11.3 สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
12.	ด้านเนื้อหา							
	<u>1.สุขภาพร่างกาย</u>							
	ท่านต้องการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพในเรื่องต่อไปนี้น้อยเพียงใด							
	12.1 ภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	12.2 การดูแลรักษาผิวหนัง	+1	0	0	0	+1	.40	ไม่ได้
	12.3 ระบบการหายใจ	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	12.4 การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.5 เครื่องดื่มสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.6 การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.7 การพักผ่อนที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.8 การขับถ่าย (ภาวะท้องผูก)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.9 ระบบการไหลเวียนโลหิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.10 การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย	+1	+1	-1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	12.11 กระดูก ข้อ และ กล้ามเนื้อ	+1	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	12.12 การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
	12.13 การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ	+1	+1	-1	+1	+1	.80	ใช้ได้
13.	12.14 การรับประทานยาสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	12.15 การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเพื่อป้องกันอุบัติเหตุสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	<u>2.สภาพจิตใจ</u>							
	ท่านต้องการการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้น้อยเพียงใด							
	13.1 กิจกรรมงานอดิเรก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.2 กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีชุมชน	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
	13.3 กิจกรรมทางศาสนา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.4 การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.5 การเสริมสร้างทักษะการพูด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.6 การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.7 การพัฒนาจิตเพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.8 การพัฒนาและควบคุมอารมณ์ตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	13.9 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุข ของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	13.10 การฝึกทักษะการสร้างความพึงพอใจ ในตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	13.11 การพัฒนาจิตตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	13.12 เพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	13.13 การนวดผ่อนคลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.14 การหลีกเลี่ยงความเครียด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.15 การจัดการความเครียด	+1	-1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	13.16 การแก้ไขปัญหาการนอนไม่หลับ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.17 การแบ่งเวลาให้เหมาะสม	+1	-1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	13.18 การสร้างอารมณ์ขัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	13.19 การฝึกฝนการใช้ความคิด ความจำ	0	+1	-1	+1	0	.40	ไม่ได้
14	<u>3. สังคมเศรษฐกิจ</u> การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ตรงกับความต้องการ ของท่านมากน้อยเพียงใด							
	14.1 การปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน	+1	-1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	14.2 การส่งเสริมด้านอาชีพ	+1	-1	0	+1	0	.40	ไม่ได้
	14.3 การดำเนินชีวิตภายใต้หลักเศรษฐกิจ พอเพียง	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	14.4 การร่วมทำกิจกรรมกลุ่มในสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	14.5 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	14.6 การส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	14.7 การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
15.	<u>ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้</u> <u>แบบมีส่วนร่วม</u> ท่านต้องการสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับ ผู้สูงอายุในข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	15.1 อยู่ใกล้บ้าน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	15.2 อยู่ใกล้สถานเอนามัย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	15.3 การเดินทางสะดวก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	15.4 มีความปลอดภัย	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
16.	สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้ ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด							
	16.1 อบต./เทศบาล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	16.2 วัด	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
	16.3 โรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	16.4 โรงแรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	16.5 รีสอร์ท	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	16.6 ศาลากลางบ้าน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	16.7 ค่ายฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	16.8 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
	16.9 แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17.	ท่านต้องการให้บุคคลต่อไปนี้กำหนดสถานที่จัด กิจกรรมมากน้อยเพียงใด							
	17.1 ท่านกำหนดเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	17.2 ผู้จัดทำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	17.3 ท่านและผู้จัดร่วมกันกำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18.	ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวัน ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	18.1 วันโกนหรือวันพระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	18.2 วันเสาร์หรือวันอาทิตย์	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
	18.3 ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
	18.4 วันหยุดนักขัตฤกษ์	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
19.	ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วง ระยะเวลาต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	19.1 ระยะเวลา 1 วัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	19.2 ระยะเวลา 2 วัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	19.3 ระยะเวลา 3 วัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	19.4 ระยะเวลามากกว่า 3 วัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20.	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท่านต้องการมีส่วน ร่วมในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	20.1 การจัดเตรียมสถานที่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	20.2 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	20.3 การกำหนดตารางเวลาเรียน	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	20.4 การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
	20.5 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	20.6 การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	0	.80	ใช้ได้
21.	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท่านต้องการให้มีการ เตรียมสิ่งต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด							
	21.1 การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	21.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	21.3 การจัดเตรียมสถานที่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	21.4 การเลือกสื่อการเรียนการสอน	+1	0	0	+1	+1	.60	ใช้ได้
	21.5 การกำหนดตารางเวลาเรียน	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
	21.6 การกำหนดค่าใช้จ่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	21.7 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	21.8 การกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า	0	0	0	+1	+1	.40	ไม่ได้
22.	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้ ท่านต้องการมากน้อยเพียงใด							
	22.1 ให้เรียนหลาย ๆ วิธีร่วมกัน	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
	22.2 ไปค้นคว้าจากห้องสมุด	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
	22.3 เรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	22.4 ให้มีการฝึกคิด	0	-1	+1	+1	+1	.60	ใช้ได้
	22.5 ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	22.6 ไปเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	0	-1	+1	0	+1	.40	ไม่ได้
	22.7 ให้ลงมือปฏิบัติจริง	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	22.8 เรียนเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	0	+1	0	0	+1	.40	ไม่ได้
23	ท่านต้องการให้จัดกิจกรรมต่อไปนี้เพื่อช่วยให้เกิด การเรียนรู้เป็นรูปธรรมมากน้อยเพียงใด							
	23.1 โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	0	+1	+1	.80	ใช้ได้
	23.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	23.3 ใช้สื่อผสมหลาย ๆ สื่อร่วมกัน	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	23.4 โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นกัน	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	23.5 มีการฝึกการคิดสร้างสรรค์	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	23.6 ให้การคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้

ที่	รายการ	คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
24	ในการประเมินผลการเรียนรู้ ท่านคิดว่าควรทำข้อต่อไปนี้น้อยเพียงใด							
	24.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง	0	+1	0	+1	+1	.60	ใช้ได้
	24.2 การวัดผลประเมินผลด้วย หลาย ๆ วิธี	0	+1	0	+1	0	.40	ไม่ได้
	24.3 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนร่วมกัน	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	24.4 มีการสอบวัดผลการเรียนรู้ด้วย	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ข้อ	รายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1	หลักการและเหตุผลของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	วัตถุประสงค์ของหลักสูตร							
	2.1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน สภาพร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.2 เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ ตาม ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	เป้าหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	<u>เนื้อหาของหลักสูตรด้านสภาพร่างกาย</u> ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทางด้าน ร่างกายของผู้สูงอายุ และโรคต่างๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของ ผู้สูงอายุ (อาหาร การออกกำลังกาย อนามัย อูจาระ ปัสสาวะ อากาศและ แสงอาทิตย์ การป้องกันอุบัติเหตุ ฯลฯ)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	การฟื้นฟูสภาพร่างกาย และ การออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	<u>เนื้อหาของหลักสูตรด้านสภาพจิตใจ</u> ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน จิตใจ และการพัฒนาจิต เพื่อความสุข ของผู้สูงอายุ (การจัดการเพื่อการนอนหลับ อย่างมีคุณภาพ การจัดการด้านจิตใจ อารมณ์ การจัดการด้าน สิ่งแวดล้อม)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
8	การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (การกำหนดเป้าหมายเพื่อการมีชีวิต ยืนยาวอย่างมีความสุข การวางแผนสู่ เป้าหมายตามที่กำหนด ความมุ่งมั่นลงมือ ทำให้เกิดผลสำเร็จตามแผน และการให้ กำลังใจ รางวัลแก่ตนเองเมื่อเกิดผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	<u>เนื้อหาของหลักสูตรด้านสังคมและ เศรษฐกิจ</u> ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	<u>ระยะเวลาที่สอนตามหลักสูตร</u> ระยะเวลาที่สอนด้านสภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	ระยะเวลาที่สอนด้านสภาพจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	ระยะเวลาที่สอนด้านสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	<u>กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร</u> กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสภาพจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	<u>สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร</u> สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านสภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านสภาพจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
21	สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
22	<u>การประเมินผลตามหลักสูตร</u> การประเมินผลด้านสภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
23	การประเมินผลด้านสภาพจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24	การประเมินผลด้านสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	รวม							

ภาคผนวก ช

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1/1	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่องความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายของผู้สูงอายุ สาระสำคัญ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ของผู้สูงอายุได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงสภาพความ เปลี่ยนแปลงของร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการปรับตัวให้เข้า กับกาลเวลาได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุ เกิด จากการเสื่อมของอวัยวะต่างๆ ทุกระบบ คือ ผิวหนังขาดการติ่งตัว ไขมันใต้ผิวหนังลดลง ทำ ให้ผิวหนังได้รับอันตรายได้ง่าย ปากและฟัน ทำหน้าที่ได้น้อยลง ระบบการมองเห็นเสื่อมสภาพ หูสูญเสียความสามารถในการได้ยิน ผมและขน ลดน้อยลง หัวใจและหลอดเลือดทำงานผิดปกติ ระบบหายใจ หลอดลมแข็งขาดความยืดหยุ่น ระบบทางเดินอาหารและกระเพาะอาหารผิดปกติ ระบบขับถ่ายปัสสาวะมีความจุน้อยลง กระดูกและ ข้อเสื่อม ระบบประสาทการเรียนรู้และความจำ ลดลง รวมทั้งระบบสืบพันธุ์ด้วย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. วิทยากรอธิบายการทำแบบทดสอบก่อน เรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ และแจกแบบทดสอบก่อน เรียนให้ผู้เรียนทำ เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	2. วิทยากรทักทายผู้เรียน และร้องเพลง “ชื่อของเธอ” เมื่อวิทยากรชี้ไปที่ใคร ให้คนนั้น บอกชื่อของตนเอง จนครบทุกคน	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	3. วิทยากรชี้แจงและแนะนำการปฏิบัติตนในการเรียน และปฐมนิเทศ โดยแนะนำสถานที่เรียน การเดินทาง ค่าใช้จ่าย รูปแบบการเรียน เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ชั้นเรียนรู้ 4. แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม จำนวนตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ตัวแทนแต่ละกลุ่ม รับรูปภาพจากวิทยากร กลุ่มละ 1 ภาพ แล้วร่วมกันพิจารณาภาพ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพว่า มีความเกี่ยวข้องกับร่างกายอย่างไร แล้วบันทึกผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ โดยกลุ่มที่ 1-4 นำเสนอข้อมูลเฉพาะภาพที่ได้รับ กลุ่มที่ 5 ให้ นำเสนอการเปรียบเทียบภาพทั้ง 4 ภาพ ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	ชั้นสรุป 7. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. แผนภาพเด็ก แผนภาพผู้ใหญ่ แผนภาพผู้สูงอายุ แผนภาพอวัยวะของร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพลง “ชื่อของเธอ”	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบบันทึกผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม และทักษะกระบวนการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงานและการนำเสนอ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การตรวจผลงานและการทำแบบทดสอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1/2	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย สาระสำคัญ โรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย เกิดขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ โรคดังกล่าวสามารถควบคุมพฤติกรรมอาหารและโภชนาการได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสาเหตุและอาการของโรคได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับโรค	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ โรคต่าง ๆ ที่เกิดจากผลของการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ หรืออาการและโรคที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสุขภาพ ได้แก่ โรคไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง และโรคเก๊าท์ เป็นต้น โรคต่างๆ ดังกล่าวมักเป็นโรคเรื้อรัง แต่สามารถควบคุมพฤติกรรมอาหารและโภชนาการได้ ผู้สูงอายุจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสาเหตุและอาการของโรคได้ รวมทั้งอาหารที่ควรรับประทาน เพื่อจะสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับโรค	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. วิทยากรและผู้เรียนสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับโรคต่างๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ขั้นเรียนรู้ 2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มรับแผนภาพจากวิทยากร กลุ่มละ 1 ภาพ แล้วพิจารณาภาพร่วมกัน จากนั้น ส่งตัวแทนของกลุ่มออกมาแสดงท่าทางตาม แผนภาพที่ได้รับ โดยผู้แสดงห้ามออกเสียงใดๆ ทั้งสิ้น สมาชิกกลุ่มอื่นทายว่าเป็นโรคอะไร ภายใน 3 นาที	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	3. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม “รวมพลังสมอง” โดย การจดบันทึกอาการของโรคต่างๆ จากประสบการณ์ ของสมาชิกในกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. ผู้เรียนศึกษาหาความรู้เรื่องโรคไข้มัน และหลอดเลือด โรคกระดูกพรุน และโรคเก๊าท์ จากวีดิทัศน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 5. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับโรคต่างๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบ ในร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. แผนภาพโรคต่างๆที่เกิดจากความเสื่อม ของระบบร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. วีดิทัศน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบบันทึกผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรมและการแสดง ความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. สังเกตการกล้าแสดงออก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การตรวจผลงานและการทำแบบทดสอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. การบันทึกผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การมอบหมายงาน 1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ตามความ เหมาะสม แล้วร่วมกันพิจารณาเลือกรายการอาหาร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	2. เตรียมสื่อการเรียนรู้ในการประกอบอาหารของแต่ละกลุ่ม เพื่อทำการประกอบอาหารวันต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2/1	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่องการดูแลตนเอง เพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ สาระสำคัญ ผู้สูงอายุแต่ละคน จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา การดูแลผู้สูงอายุจะต้องเน้นที่ทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด โดยยึดหลัก 11 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อูจาระ อากาศ อาทิตย์ อารมณ์ อติเรก อนาคต อบอุ่น และอุบัติเหตุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพของตนเองได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ตามสภาพร่างกาย จิตใจและเวลาเอื้ออำนวย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ ผู้สูงอายุ จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายเนื่องจากความสูงอายุของแต่ละคนมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา การดูแลผู้สูงอายุให้สามารถใช้ชีวิตแต่ละวันอย่างมีความสุข มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตามที่ต้องการ และสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ ตามสภาพร่างกาย จิตใจ และเวลาเอื้ออำนวย การรับประทานอาหารจึงควรเน้นผัก และผลไม้ที่ไม่หวานจัด เพื่อให้มีสุขภาพที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. แจกแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ชั้นเรียนรู้							
	2. วิทยาการและผู้เรียนสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการดูแลตนเองเพื่อให้ห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ผู้เรียนอ่านคำคล้องจองที่วิทยาการติดบนกระดาน แล้วสนทนาเกี่ยวกับคำคล้องจอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. ผู้เรียนอ่านคำคล้องจองที่วิทยาการติดบนกระดาน แล้วคัดคำคล้องจองลงในสมุดแบบบันทึก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ตัวแทนผู้เรียน รับใบความรู้จากวิทยาการ แล้วปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่กำหนดให้ดังนี้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5.1 ตัวแทน 1 คน อ่านเนื้อหาในใบความรู้ให้สมาชิกฟัง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในใบความรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5.3 บันทึกผลการเรียนรู้โดยแยกประเด็นให้ครบหลัก 11 อ.	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5.4 นำเสนอหน้าชั้นเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป							
	6. วิทยาการและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลตนเอง เพื่อให้ห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. คำคล้องจอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. วิทยาการพิเศษ (ผู้เรียน)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. แบบบันทึกผลการปฏิบัติตามกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6. ใบความรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การประกอบอาหาร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การรายงานนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
2/2	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่อง การประกอบอาหาร สาระสำคัญ อาหารแต่ละประเภท ควรรับประทานให้ เหมาะสมกับสภาพร่างกายของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์ โดยการควบคุมพฤติกรรม การรับประทานอาหารและโภชนาการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาหาร อย่างง่าย ๆ ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ใน การประกอบอาหารได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ การประกอบอาหารอย่างง่าย ๆ ได้เอง ต้อง คำนึงถึงประโยชน์ของการประกอบอาหาร เพื่อให้ ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. วิทยากรซักถามผู้เรียน เกี่ยวกับอาหาร ที่ผู้สูงอายุที่ควรรับประทาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้ 2. ให้สมาชิกประกอบอาหาร กลุ่มละ 1 อย่าง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ แสดง ความคิดเห็น และบันทึกผลการเรียนรู้ โดย การนำเสนอแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. วิทยากรพิเศษ (ผู้เรียน)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. ผักสด ผลไม้สด อาหารสด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	3. แบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การประกอบอาหาร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3/1	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่อง การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ สาระสำคัญ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะเกิดภาวะถดถอย ของ สมรรถภาพทางกายตามวัย หากมีภาวะโรคเรื้อรัง ก็จะส่งผลให้การถดถอยเกิดเร็ว และรุนแรง การฟื้นฟูสภาพร่างกายจึงมีประโยชน์ เพื่อคง ความสามารถทางกายของผู้สูงอายุให้นานที่สุด เท่าที่ทำได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์							
	1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึง การรักษาสุขภาพ ให้ได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการปรับตัว ในการฟื้นฟูสภาพร่างกายได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ การฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ให้มี สมรรถภาพความแข็งแรงของร่างกายประกอบ การออกกำลังกายที่ถูกต้อง การร่วมกิจกรรม ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตัวในการฟื้นฟู สภาพร่างกายเมื่อเจ็บป่วย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. ทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	2. วิทยากรเปิดประเด็นการสอน โดยให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเพลงบนกระดานพร้อมกัน แล้ววิทยากรร้องเพลงให้ฟัง 1 ครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้ 3. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงและทำท่าทางประกอบเพลง “ตาตุ หูฟัง” ขณะที่ร้องเพลง วิทยากรให้ผู้เรียนหยิบบัตรหมายเลขคนละ 1 บัตร	+1	+1	+1	-1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบ่งกลุ่มตามหมายเลขที่ได้ แล้วรวมกลุ่มเพื่อศึกษารายละเอียดในใบความรู้และอภิปรายกลุ่มแสดงความคิดเห็น แล้วบันทึกผลการเรียนรู้ลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ตามที่กำหนดให้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 5. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องการฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. เพลง ตาตุหูฟัง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. ใบความรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบบันทึกการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรมรายบุคคลและกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การอภิปรายแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ตรวจผลงานจากการบันทึกการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. การทำแบบทดสอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย เรื่อง การออกกำลังกายของผู้สูงอายุ สาระสำคัญ การออกกำลังกายเป็นการบำบัดรักษาที่ใช้กันบ่อยๆ สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพ เพื่อเพิ่มความแข็งแรงและความทนทานของกล้ามเนื้อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	จุดประสงค์							
	1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกายที่มีความคล่องตัวและแข็งแรง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการปฏิบัติเองได้ในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้							
	1. การวางแผนไทย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การออกกำลังกายท่าฤๅษีตัดตน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้							
	ขั้นนำ							
	1. วิทยากรผู้สอนแนะนำวิทยากรพิเศษผู้ชำนาญการวางแผนไทย และการออกกำลังกายท่าฤๅษีตัดตน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้							
	2. วิทยากรพิเศษบรรยายและสาธิตวิธีการวางแผนไทยและท่าฤๅษีตัดตน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ผู้เรียนลงมือฝึกปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป							
	4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. วิทยากรพิเศษ (ผู้เรียน)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การฝึกปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การสนทนาและตอบคำถาม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
4/1	หน่วยที่ 2 ด้านสภาพจิตใจ เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สาระสำคัญ การพัฒนาการด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เกี่ยวข้องกับระบบประสาทและประสาทสัมผัส เพราะประสิทธิภาพการทำงานของสมองและประสาทอัตโนมัติลดลง ผู้สูงอายุจึงควรหลีกเลี่ยงการขับรถและงานที่ต้องใช้ความไว การดูแลการเปลี่ยนแปลงระบบนี้จึงต้องจัดสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยให้เป็นระเบียบ มีแสงสว่างเพียงพอ การเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาจิตใจ ผู้สูงอายุควรทำให้ยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงสภาพของร่างกายและจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ 1. ระบบประสาทและประสาทสัมผัส	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้ 2. ผู้เรียนฟังการบรรยายจากวิทยากร พร้อมกับศึกษาเอกสารประกอบการเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. บันทึกผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ขั้นสรุป							
	4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบบันทึกการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
4/2	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	หน่วยที่ 2 ด้านสภาพจิตใจ							
	เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมในวัยสูงอายุ							
	สาระสำคัญ							
	ผู้สูงอายุต้องพบการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคมหลายประการ หากไม่สามารถปรับตัวก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตสังคมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์							
	1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการปรับตัวเข้ากับสังคมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้							
	ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมในวัยผู้สูงอายุ มีสาเหตุมาจากขาดความสามารถทางด้านร่างกาย ขาดการศึกษา ขาดความสามารถทางด้านจิตใจ สังคม บุคลิกภาพ และพฤติกรรมต่อต้านสังคม เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นนำ)							
	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	2. วิทยากรอธิบายและสาธิตการเล่นเกม “ลมเพ ลมพัด” แล้วเล่นเกม “ลมเพ ลมพัด”	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้							
	3. แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม จำนวนตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. ตัวแทนกลุ่มรับเอกสารจากวิทยากร กลุ่มละ 1 ชุด ร่วมกันศึกษารายละเอียด วิเคราะห์สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคม แล้วบันทึกผลการเรียนรู้ ตามประเด็นที่ได้มอบหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป							
	6. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	7. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบบันทึกการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. เกมลมเพลมพัด	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5/1	หน่วยที่ 2 ด้านสภาพจิตใจ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ สาระสำคัญ จำนวนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองได้ และดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า ก็จะเป็นพลังสำคัญของชาติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะการดำรงชีวิตด้วยตนเองอย่างมีคุณค่า	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	สาระการเรียนรู้							
	1. การสร้างเสริมให้ตนเองมีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การมุ่งมั่นเป็นผู้ให้ที่ดีอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การปฏิบัติตนเป็นผู้รับที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้							
	ขั้นนำ							
	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. วิทยากรเปิดประเด็นการเรียนการสอนด้วยการให้หัวหน้ากลุ่มออกมาหยิบสัญลักษณ์รูปทรงเรขาคณิตที่วางอยู่บนโต๊ะ กลุ่มละ 1 ชิ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้							
	3. หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มรับเอกสารตามสัญลักษณ์ที่ได้ แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อที่ได้รับ	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอปากเปล่าหน้าชั้นเรียน	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	ขั้นสรุป							
	5. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	6. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. สัญลักษณ์รูปทรงเรขาคณิต	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. วิทยากรพิเศษ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	การมอบหมายงาน ให้ปรีกษาร่วมกันในการไปทัศนศึกษาแหล่ง เรียนรู้ในวันต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6/1	หน่วยที่ 2 ด้านสภาพจิตใจ เรื่อง งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ สาระสำคัญ ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรม การงานเล็กน้อยทำ เช่น การพบปะสังสรรค์ การร่วมกิจกรรมของ ชมรมต่างๆ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนช่วยให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์							
	1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ ประเภทของกิจกรรมนันทนาการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ							
	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบ ความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้							
	2. วิทยาการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย ให้ผู้เรียนคนละ 1 ชุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ผู้เรียนศึกษารายละเอียดเอกสาร แล้ว วิเคราะห์ หรือสำรวจตนเองเกี่ยวกับงานอดิเรก ที่ทำอยู่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. วิทยาการอธิบายและสาธิตการเล่นเกมส์ ลูกบอล โดยส่งลูกบอลต่อกันไป เมื่อเพลงหยุด ลูกบอลอยู่ที่ใคร ให้คนนั้นเป็นผู้ออกมาเล่า ประสบการณ์เกี่ยวกับงานอดิเรกที่ชอบ และบอก ประโยชน์ที่ได้รับ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ฝึกปฏิบัตินั่งสมาธิ 3- 5 นาที	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ขั้นสรุป							
	6. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	7. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้							
	1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4. ลูกบอล จำนวน 5 ลูก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล							
	1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7/1	หน่วยที่ 3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ							
	เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ							
	สาระสำคัญ							
	การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนมากฝากจิตใจไว้กับวัดและยึดศาสนาเป็นที่พึ่ง จึงต้องปรับตัวให้มีความสุข ทำตนให้เป็นที่เคารพรักของลูกหลาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์							
	1. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้มีความสุขได้ตามวัย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตนได้ถูกกาลเทศะและเหมาะสมกับอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้							
	1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การปรับตัวให้มีความสุขในวัยสูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	กิจกรรมการเรียนรู้							
	ขั้นนำ							
	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ขั้นเรียนรู้ 2. วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการปรับตัวให้ เข้าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยน ความรู้ในกลุ่มเดียวกัน เกี่ยวกับการปรับตัว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา บทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6. ทศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (ด้านงานอาชีพ)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ 1. วิทยากรพิเศษ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบสังเกตพฤติกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การทำแบบทดสอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8/1	หน่วยที่ 3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เรื่อง การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สาระสำคัญ การหาอาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ เป็น สิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ ไม่เป็น ภาระแก่ครอบครัว และเป็นผลดีต่อด้านจิตใจของ ผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีอาชีพยามว่างที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สาระการเรียนรู้ อาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นนำ 1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบ ความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้ 2. วิทยากรบรรยายเนื้อหา เกี่ยวกับอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ และแนะนำวิทยากรพิเศษด้าน อาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ฝึกปฏิบัติทักษะอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา บทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9/1	หน่วยที่ 3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เรื่อง การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้ สูงอายุ สาระสำคัญ กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เป็น กิจกรรมที่ทำอย่างอิสระ ตามความสามารถ ความรู้ ความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	จุดประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ ในตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. เพื่อให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

แผนที่/ ครั้งที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
	ขั้นนำ 1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบ ความรู้พื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นเรียนรู้ 2. วิทยากรบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรม ทางสังคมของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ แล้ววิเคราะห์ สรุปผลความรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ขั้นสรุป 4. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา บทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	สื่อการเรียนรู้ 1. เอกสารประกอบคำบรรยาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. แบบบันทึกการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	การวัดและประเมินผล 1. สังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2. การรายงาน และการนำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3. การทำแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ฅ

- ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน
- ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการ
เรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
- ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
- ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
- ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วน
ร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

ข้อสอบ		จำนวนผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1	1. ด้านสภาพร่างกาย ผู้สูงอายุจะสูญเสียการรับรสได้ ก่อนรสอื่น ก. ขม ข. เค็ม (ค) หวาน ง. เปรี้ยว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ปัญหาของข้อใด ที่ทำให้ผู้สูงอายุ มักมีอาการวิงเวียนศีรษะ เกิดอุบัติเหตุ ได้ง่าย (ก) หู ข. ผมและขน ค. ปากและฟัน ง. ระบบหายใจ	+1	0	-1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
3	การตกแต่งบ้านเพื่อลดอุบัติเหตุ ของผู้สูงอายุควรใช้สีที่ผู้สูงอายุเห็นชัด คือสีใด (ก) ส้ม ข. ม่วง ค. เขียว ง. น้ำเงิน	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
4	ผู้สูงอายุที่มีภาวะไขมันในเลือดสูง ควรรับประทานอาหารในข้อใด (ก) เนื้อปลา ข. กุนเชียง ค. ไส้กรอก ง. ปลาหมึก	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		จำนวนผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
5	ผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงควรรับประทานอาหารในข้อใด ก. ไข่เค็ม ข. นมเปรี้ยว (ค) ของหวาน ง. บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	+1	+1	-1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
6	เพื่อสุขภาพกายใจ ผู้สูงอายุ ไม่ต้อง ดูแลในเรื่องใด (ก) อดีต ข. อาทิตย ค. อัจฉริยะ ง. อนาคต	+1	0	-1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
7	ผู้สูงอายุควรอยู่ในห้องลักษณะตามข้อใด ก. ห้องแคบ ข. ห้องมืดซิด ค. ห้องปรับอากาศ (ง) ห้องที่แสงแดดส่องตอนเช้า	+1	0	0	+1	+1	0.60	ใช้ได้
8	จะป้องกันอุบัติเหตุในบ้านได้อย่างไร (ก) ทำราวจับในห้องน้ำ ข. ไม่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงในบ้าน ค. เปิดไฟให้สว่างตลอดเวลา ง. ใช้กระดาษทรายขัดพื้นบ้านไม่ให้ลื่น	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
9	ข้อใดที่ผู้สูงอายุ ไม่ควร ปฏิบัติ ก. ฟังตนเอง ข. ทานเนื้อสัตว์ ค. ทำงานอดิเรก (ง) เลี้ยงสัตว์จำนวนมาก	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้

ข้อสอบ		จำนวนผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{x}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
10	ข้อใดที่ผู้สูงอายุไม่ควรปฏิบัติ ก. ลดการทานข้าว ข. ออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง ค. ทานไข่แดงไม่เกินสัปดาห์ละ 3 ฟอง (ง) ทานผลไม้พวก กล้วย มะม่วงสุก มาก ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	การออกกำลังกายที่ดีที่สุดสำหรับผู้สูงอายุทั่วไป คืออะไร (ก) ว่ายน้ำ ข. เดินเร็ว ๆ ค. รำมวยจีน ง. ขี่จักรยาน	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
12	ข้อใดแสดงว่าได้ออกกำลังกาย ก. เหงื่อออกมาก (ข) ชีพจรเต้นเร็วขึ้น ค. ทำงานมากกว่าปกติ ง. เหนื่อยจนพูดไม่ออก	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
13	ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ไม่ควรทำในข้อใด (ก) นอนนาน ๆ ข. นวดกล้ามเนื้อ ค. ออกกำลังกายในน้ำ ง. ใช้ความร้อนเพิ่มการไหลเวียนของเลือด	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
14	ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเดิน ควรใช้อุปกรณ์ใดช่วยให้เดินได้ดีขึ้น (ก) สนับเข่า ข. เปือกพุงหลัง ค. รองเท้าพื้นเรียบ ง. สุนัขที่ถูกฝึกมาโดยเฉพาะ	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		จำนวนผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{x}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
15	ถ้าผู้สูงอายุมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม ควรปฏิบัติในข้อใด ก. พับเข่า ข. ชัดสมาธิ ค. นั่งยอง ๆ (ง) เลี่ยงการงอเข่า	+1	+1	+1	+1	-1	0.80	ใช้ได้
16	2. ด้านสภาพจิตใจ ข้อใดเป็นลักษณะของผู้สูงอายุ ก. วิเคราะห์ได้ดีขึ้น ข. คำนวณได้ดีขึ้น ค. เรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ได้ดี (ง) จำเรื่องราวเก่า ๆ ในอดีตได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีเวลานอนน้อยลง เพราะเหตุใด ก. ตื่นเช้า (ข) ตื่นบ่อย ค. นอนดึก ง. นอนหลับลึก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	ก่อนนอนผู้สูงอายุควรปฏิบัติตามข้อใด ก. ดื่มน้ำ ข. ฟังเพลงเบา ๆ ค. ดื่มเครื่องดื่มที่ชอบ (ง) ออกกำลังกายเบาๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	ถ้าผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เรื่องหนึ่ง ควรเรียนรู้ในลักษณะใด ก. ท่องจำ (ข) ไม่เร่งรัด ค. เรียนรู้ด้วยตนเอง ง. เรียนไม่เว้นวัน เพื่อกันลืม	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
20	ข้อใดไม่ช่วยให้ผู้สูงอายุ รู้สึกมีคุณค่า ก. การเลี้ยงสัตว์ ข. การปลูกต้นไม้ (ค) การทำกิจวัตรประจำวัน ง. การทำงานช่วยเหลือสังคม	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
21	ข้อใดไม่ช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิต อย่างมีคุณค่า ก. เป็นผู้ให้ที่ดี ข. เป็นผู้รับที่ดี ค. มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตยืนยาว (ง) มีเจตคติต่อการตาย ว่า เป็นเรื่องปกติ	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
22	ข้อใดจะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิต อย่างมีคุณค่า ก. รัฐ ข. ศาสนา ค. บุตรหลาน (ง) ตัวผู้สูงอายุเอง	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
23	ข้อใดจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญของชาติ ก. มีเงินเก็บมาก (ข) พึ่งพาตนเองได้ ค. รัฐจัดสวัสดิการให้ ง. มีบุตรหลานดูแลมาก	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
24	ข้อใดที่ผู้สูงอายุควรปฏิบัติ ก. หยุดตั้งเป้าหมายชีวิต ข. งดการเข้าสังคมนอกบ้าน (ค) หาผู้สูงอายุต้นแบบ ไว้เป็น แบบอย่างแก่ตน ง. ไม่เรียนรู้จากแหล่งที่เสียดายตา เช่น อินเทอร์เน็ต	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
25	ข้อใดเป็นประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของ การมีอายุยืน ก. มีเวลาทำกิจกรรมที่สนใจมากขึ้น ข. มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างอิสระมากขึ้น (ค) มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่นยาวนาน ขึ้น ง. ได้ปลดปล่อยจากงานที่แบก ภาระมาเนิ่นนาน	+1	+1	-1	+1	-1	0.60	ใช้ได้
26	ข้อใด ไม่ใช่งานอดิเรก ก. ทำขนมขาย (ข) เป็นผู้ใหญ่บ้าน ค. ประดิษฐ์งานฝีมือ ง. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
27	ข้อใดคืองานอดิเรก ก. ท่องเที่ยว ข. ออกกำลังกาย ค. ร่วมงานบุญงานประเพณีต่าง ๆ (ง) เป็นวิทยากรในการอบรมวิชาการ	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
28	ผู้สูงอายุ ไม่ควร ทำงานอดิเรกในข้อใด ก. ร้องเพลง ข. งานช่างไม้ ค. เย็บปักถักร้อย (ง) หารายได้ทางอินเทอร์เน็ต	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
29	ถ้าจะทำงานอดิเรก ที่สามารถมอบ ผลงานให้ลูกหลานเพื่อความภูมิใจ ไม่ควร เลือกงานใด ก. วาดภาพ ข. เย็บปักถักร้อย (ค) เป็นอาสาสมัคร ง. ทำอาหารคาวหวาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30	การทำงานอดิเรกของผู้สูงอายุ ควรมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ก. หาความรู้ (ข.) ผ่อนคลาย ค. หารายรายได้ ง. เพิ่มคุณค่าให้ตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
31	3. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ส่วนมาก มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร ก. เลี้ยงดูลูกหลาน (ข) ยึดศาสนาเป็นที่พึ่ง ค. ประกอบอาชีพหารายได้เสริม ง. เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญา	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
32	ข้อใดไม่ใช้การปรับตัวให้มีความสุข ในวัยสูงอายุ (ก) คิดถึงอายุที่ล่วงเลยไป ข. ดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง ค. เตรียมใจยอมรับความรู้สึก สูญเสีย ง. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในสังคม	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
33	ผู้สูงอายุควรปฏิบัติตามข้อใด ก. แยกตัวอยู่ตามลำพัง ข. จริงจังกับชีวิตให้มากขึ้น (ค) ขอคำแนะนำจากคนอื่นบ้าง ง. อย่ายอมรับว่าตนเองเป็นคนชรา	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
34	ผู้สูงอายุในข้อใด ปฏิบัติไม่ถูกต้อง ก. ตาสี ชอบล้อหลานเล่น (ข) ตาสา จู้จี้ให้หลานเป็นคนดี ค. ยายมา ไปปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด ง. ยายมี ร่วมวงสนทนากับผู้ที่อายุ อ่อนกว่า	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
35	ผู้สูงอายุในข้อใด ปฏิบัติถูกต้อง (ก) ตาสี ทำงานหาเงินเก็บ ข. ตาสา มักทบทวนอดีตที่ผิดพลาด ค. ยายมี ไม่รบกวนลูกหลาน เมื่อมีปัญหา ง. ยายมา เลือกทานอาหารที่มีค่า ราคาแพง	+1	+1	+1	+1	-1	0.80	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
36	ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ก. เพื่อหารายได้ (ข) เพื่อการเรียนรู้ ค. สร้างคุณค่าให้ตนเอง ง. สร้างเกียรติภูมิให้สังคม	+1	+1	-1	+1	-1	0.60	ใช้ได้
37	ข้อใดไม่ควรเป็นเหตุผลในการเลือกอาชีพของผู้สูงอายุ (ก) มีรายได้สูง ข. ถูกกับนิสัย ค. ตรงกับความถนัด ง. เหมาะกับสภาพร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
38	ผู้สูงอายุที่ชอบใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ ควรเลือกอาชีพใด ก. จักสาน ข. ไกด์นำทัวร์ ค. ศิลปิน-วาดรูป (ง) เพาะพันธุ์ไม้ขาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
39	ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และมุมมอง สังคมมาตลอดชีวิต ควรทำอาชีพใด ก. ศิลปิน-วาดรูป (ข) นักเขียน-คอลัมนิสต์ ค. นักลงทุนในตลาดหุ้น ง. ทำอาหาร-ขนม-น้ำผลไม้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
40	ข้อใดคือหลักสำคัญที่สุด ในการทำงาน ของผู้สูงอายุ ก. เพื่อหารายได้ ข. เพื่อสร้างครอบครัว ค. เพื่อเสริมเศรษฐกิจของชาติ (ง) เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมี คุณค่า	+1	+1	0	+1	+1	08.0	ใช้ได้
41	ข้อใด ไม่ใช่ประโยชน์ของการร่วม กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ก) ประหยัดค่าใช้จ่าย ข. ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ค. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ง. ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
42	กิจกรรมทางสังคม ด้านใด ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ ก. ศาสนา ข. การศึกษา ค. เพื่อชุมชน (ง) นันทนาการ	+1	+1	0	+1	-1	0.60	ใช้ได้
43	ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด ที่จะแก้ปัญหาในเรื่อง ชีวิต นำไปสู่ ความสุขสงบของผู้สูงอายุ (ก) ฟังเทศน์ ฟังธรรม ข. เข้าร่วมชมรมต่าง ๆ ค. งานอาสาสมัครต่าง ๆ ง. เป็นวิทยากรด้านต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อสอบ		คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
44	ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด เพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ก. ฝึกสมาธิ ข. ช่วยเหลือชุมชน ค. ไปเที่ยวทัศนจร (ง) ฝึกวิชาชีพระยะสั้น ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
45	ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจที่ได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ก. ร่วมงานรื่นเริง ข. ศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆเพิ่มเติม (ค) ช่วยงานในองค์กร ชมรมสมาคมต่าง ๆ ง. ร่วมกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1	รูปแบบสังเกตมีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
2	ความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ประเมิน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ด้านที่ประเมินมีความเหมาะสม และครอบคลุม เรื่องที่จะประเมิน							
	3.1 ความกระตือรือร้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3.2 ความรับผิดชอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3.3 การให้ความร่วมมือ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3.4 การแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3.5 การตอบคำถาม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	คะแนนมีความเหมาะสมกับด้านที่ประเมิน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
5	ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย	+1	0	+1	-1	+1	0.60	ใช้ได้
6	ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสม	+1	0	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1			4	5		
1	รูปแบบบันทึกที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ประเมิน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
3	ด้านที่ประเมินมีความเหมาะสม และครอบคลุม เรื่องที่จะประเมิน							
	3.1 กระบวนการวางแผน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	3.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	3.3 การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	3.4 การการประเมินชิ้นงาน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	3.5 การตรงต่อเวลา	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	3.6 การสรุปผลรายงานผล	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
4	คะแนนมีความเหมาะสมกับด้านที่ประเมิน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
5	ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย	+1	0	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้
6	ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสม	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ

โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1.	ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	การศึกษาสูงสุด ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา ☐ อื่นๆ ระบุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	อายุ ☐ 60-69 ปี ☐ 70-79 ปี ☐ 80 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1	ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม							
	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ							
	1.1 ขั้นร่วมวางแผนเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	-1	+1	0.80	ใช้ได้
	1.2 ขั้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	0	1+	0.80	ใช้ได้
	1.3 ขั้นเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	1.4 ขั้นร่วมประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	เนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ							
	2.1 ด้านสภาพร่างกาย							
	2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสื่อมของระบบในร่างกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.1.2 การดูแลตนเพื่อให้ห่างไกลจากโรคผู้สูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	2.1.3 การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
	2.2 ด้านสภาพจิตใจ							
	2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิต เพื่อความสุขของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.2.3 งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ							
	2.3.1 ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
2	2.3.2 การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2.3.3 การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	คณะวิทยากรโดยภาพรวม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	สื่อวัสดุอุปกรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	กระบวนการการมีส่วนร่วมของท่านโดยรวม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	การทำงานกลุ่ม การทำงานเป็นทีม หรือการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	การนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	เนื้อหาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	ได้รับความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	การวัดผลประเมินผล							
	14.1 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	14.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	14.3 แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

ที่	รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุป
		1	2	3	4	5		
1.	ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ							
	1) ขั้นร่วมเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
	2) ขั้นตอนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3) ขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4) ขั้นตอนประเมินผล	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
2.	ด้านการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้							
	1) มีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2) มีการวางแผนจัดการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียน วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3) มีการจัดเตรียมสถานที่ร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4) มีการจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	5) มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือว่าอยู่ในสภาพพร้อมใช้ หรือไม่ ตลอดถึงทดลองใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้ เกิดทักษะความชำนาญในการใช้ด้วย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	6) มีการกำหนดการเดินทางที่ชัดเจนที่จะไปศึกษา	0	+1	0	+1	+1	.60	ใช้ได้
	7) มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ไว้ด้วย	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	8) มีการแบ่งกลุ่ม และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
	9) ผู้สอนมีการศึกษาแผนการสอนไว้ล่วงหน้า ตลอดถึงศึกษา สภาพปัญหาต่างๆ	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	10) มีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าว่าจะจัดกิจกรรม อะไรบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปได้
		1	2	3	4	5		
3.	ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ							
	1) ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นความหลากหลาย ผสมผสานแนวคิด บูรณาการวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน มุ่งเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนนำเสนอวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2) เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
	3) การสร้างสรรค์ความรู้ ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบมีขั้นมีตอน มีเหตุผลด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4) การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจมีการประสานงานกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการ แบ่งงานกันทำ มีความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถเรียนรู้ได้ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้							
	1) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนและผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการทดลองจากกระบวนการการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และคิดตอบคำถามโดยใช้ความคิดเชิงเหตุผล	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้
	2) มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3) มีการใช้สื่อที่หลากหลายหรือสื่อผสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	4) มีการนำปัญหา หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน มาเป็นประเด็นในการคิดวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	5) มีการนำเข้าสู่บทเรียน และเข้าสู่เนื้อหา หรือกระบวนการเรียนรู้ มีการประเมินผล จัดเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และสรุปผลการเรียนรู้	+1	+1	0	+1	0	.60	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
5	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้							
	1) ผู้เรียนมีส่วนร่วม สรุปผลการเรียนรู้ ประเมินตนเอง ได้รับประสบการณ์ตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	2) การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การสอบถาม ความพึงพอใจ การประเมินจากชิ้นงาน และการปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	3) ผู้สอนและผู้เรียน สรุปผลและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน	0	+1	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
	4) มีการสอบวัดผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ญ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)
 การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2553
 ณ ห้องประชุมกรุงเก่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. นายอเนก เพ็งสุพรรณ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอลาดบัวหลวง
2. นายพศเรียม โกมทิพาล	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางไทร
3. ร้อยตรีสมชาย วัชรวงษ์ ณ อยุธยา	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอวังน้อย
4. นายเทิดศักดิ์ ขามธาตุ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางปะอิน
5. นายสุวิทย์ ควธรรม	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางปะหัน
6. นายวิสุทธิ์ ผ่องชนะ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอผักไห่
7. นายบุญส่ง เรืองวัฒน์	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบ้านแพรก
8. นางรุ่งอรุณ ประไพพงษ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภออุทัย
9. นายสุวรรณ งามสุทธิ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางบาล
10. พันเอกประหยัด เทพแจ่มใจ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอพระนครศรีอยุธยา
11. นางสาววรรณิ์ ตรีโอสถ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอนครหลวง
12. นายศุวงศ์ สนใจ	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอเสนา
13. นางสุนีย์ พุ่มพันธ์ม่วง	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอท่าเรือ
14. นายเฉลิม อภิวิาท	ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองอโยธยา
15. นางอวยพร สัมมาพะระ	ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านเตาอิฐ อำเภอพระนครศรีอยุธยา
16. นายเสวกสิทธิศักดิ์	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุอำเภอบ้านแพรก
17. นางละออ ศรีสินธ์	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลคานหาม อำเภออุทัย
18. นายฉลอง การรินทร์	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบางซ้ายวิทยา อำเภอบางซ้าย
19. นายสมคิด ศรประสิทธิ์	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาค อำเภอบางปะหัน
20. นายฉันทะ พ่วงชิงงาม	อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
21. นายวิโรจน์ นาคก้อน	อดีตผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนอำเภอบางบาล

ภาคผนวก ฏ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่ 1 ด้านสุขภาพร่างกาย

เวลา 9 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ

เวลา 1.30 ชั่วโมง.

จำนวนผู้เรียน 30 คน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... น.

สาระสำคัญ

ผู้สูงอายุแต่ละคน จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา การดูแลผู้สูงอายุจะต้องเน้นที่ทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด โดยยึดหลัก 11 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อุดจาระ อากาศ อาทิตย อารมณ์ อติเรก อนาคต อบอุ่น และอุบัติเหตุ

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพของตนเองได้
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข
3. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

ผู้สูงอายุ จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย เนื่องจากความสูงอายุของแต่ละคนมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา การดูแลผู้สูงอายุให้สามารถใช้ชีวิตแต่ละวันอย่างมีความสุข มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตามที่ต้องการ และสามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ ตามสภาพร่างกาย จิตใจ และเวลาเอื้ออำนวย การรับประทานอาหารจึงควรเน้นผัก และผลไม้ที่ไม่หวานจัด เพื่อให้มีสุขภาพที่ดี

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
2. วิทยากรและผู้เรียนสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการดูแลตนเอง เพื่อให้ห่างไกลโรค ของผู้สูงอายุ
3. ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาและอ่านบทคำคล้องจองดูแลตน
4. สมาชิกผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มคิดทำทางประกอบบทคำคล้องจองดูแลตน
5. วิทยากรสุ่มตัวแทนสมาชิกจากกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่มๆละ 2 คน รวม 6 คน มาแสดงทำทางประกอบคำคล้องจอง
6. ตัวแทนแต่ละกลุ่มรับใบความรู้จากวิทยากร แล้วปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดให้ดังนี้

- ตัวแทน 1 คน อ่านเนื้อหาในใบความรู้ให้สมาชิกฟัง
- ร่วมกันพิจารณาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา แล้วบันทึกลงในใบความรู้ โดยแยกประเด็นให้ครบหลัก 11 อ.

- ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยการเลือกวิธีการนำเสนอตามความคิดของกลุ่ม

7. สมาชิกกลุ่มร่วมกันประเมินการนำเสนอของเพื่อน

8. วิทยากรสรุปเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทั้งเนื้อหาและการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่นๆ

สื่อการเรียนรู้

1. บทคำคล้องจองดูแลตน
2. ใบความรู้
3. แบบบันทึกการเรียนรู้
4. วัสดุ อุปกรณ์ในการนำเสนอ เช่น กระดาษ ปากกา ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ

1. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

- ความกระตือรือร้น
- ความรับผิดชอบ
- ความร่วมมือ
- การแสดงความคิดเห็น
- การตอบคำถาม

2. ทดสอบปากเปล่า

- การรายงานนำเสนอผลงาน

3. ตรวจผลงาน

เครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
3. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
4. แบบบันทึกการเรียนรู้

ใบความรู้ การดูแลตนเองเพื่อห่างไกลโรคของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ คือ ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายเนื่องจากความสูงอายุของแต่ละคนมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา จุดประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการดูแลผู้สูงอายุ คือ ให้ท่านได้ใช้ชีวิตแต่ละวันอย่างมีความสุข มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตามที่ต้องการ

การดูแลผู้สูงอายุจะต้องเน้นที่จะทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ตามสภาพร่างกาย จิตใจ และเวลาเอื้ออำนวย โดยให้ยึดหลัก 11 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อุจจาระ อากาศ อาทิตย์ อารมณ์ อดิเรก อนาคต อบอุ่น และอุบัติเหตุ

อาหารสำหรับผู้สูงอายุ ควรลดอาหารประเภทไขมัน (น้ำมันจากสัตว์และพืช ไข่แดง เนย) และประเภทคาร์โบไฮเดรต (แป้ง ข้าว น้ำตาล) ควรรับประทานอาหารประเภทโปรตีน หรือกลุ่มสัตว์ ประมาณ 50 – 60 กรัมต่อวัน (มีไข่ 2 ข้อนิดี) ไข่ขาวไม่จำกัด ไข่แดงไม่เกิน 3 ฟองต่อสัปดาห์ กินผักมาก ๆ ผลไม้ที่ไม่หวานจัด

การออกกำลังกาย

ประมาณสัปดาห์ละ 3 – 4 ครั้ง เพื่อให้ร่างกายมีความคล่องตัวแข็งแรง อนามัย พยายาม ลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (บุหรี่ เหล้า ฯลฯ) ควรได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ตั้งแต่อายุประมาณ 65 ปี เป็นต้นไป

การถ่ายภาพ

ให้ความสนใจการถ่ายภาพว่ามีปัญหา หรือไม่อากาศ และแสงอาทิตย์อยู่ในที่ ๆ มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสม อารมณ์ อดิเรก อนาคต อบอุ่น เน้นด้านความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ที่รื่นรมย์และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ และปรับความรู้สึกนึกคิด มีงานอดิเรกที่น่าสนใจทำ ควรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมตามสมควร

อุบัติเหตุ

ดูแลสภาพบ้านเรือนให้ปลอดภัย มีแสงสว่างพอเหมาะ พื้นไม่ลื่น ควรปรับการดูแลให้เหมาะสม หลักสำคัญ คือ ต้องดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง พึ่งพาอาศัยผู้อื่นน้อยที่สุด

คำคล้องจองดูแลตน

รู้วิธีดูแลตนในเบื้องต้น
คลายกังวลเรื่องโรคและอาหาร
ใจของฉันทึงแสนจะเบิกบาน
ขอให้อาการของฉันทันหายดี

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่ 2 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

เวลา 9 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

เวลา 3 ชั่วโมง

จำนวนผู้เรียน 30 คน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีอย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านการศึกษา และกิจกรรมเพื่อชุมชน ฯลฯ กิจกรรมทางสังคมเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างอิสระ ตามความสามารถ ความรู้หรือความสนใจของแต่ละคน

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. กิจกรรมนันทนาการ
2. กิจกรรมด้านศาสนา
3. กิจกรรมด้านการศึกษา
4. กิจกรรมเพื่อชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 3 กลุ่มๆละ 10 คน ตัวแทนแต่ละกลุ่มรับใบความรู้จากวิทยากร เพื่อนำไปแจกให้สมาชิกในกลุ่ม
3. แต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาเนื้อหาจากใบความรู้ แล้ววิเคราะห์ร่วมกัน และสรุปผลความรู้ลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ของแต่ละคน
4. แต่ละกลุ่มระดมพลังสมองเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาในใบความรู้
5. ตัวแทนกลุ่มจัดเตรียมข้อมูล เพื่อนำเสนอ โดยแต่ละกลุ่มเลือกวิธีการนำเสนอหน้าชั้นเรียน
6. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันประเมินการนำเสนอของเพื่อนสมาชิก
7. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
8. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. ใบความรู้ เรื่อง กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
2. แบบบันทึกการเรียนรู้
3. วัสดุ อุปกรณ์ในการนำเสนอ เช่น กระดาษ ปากกา ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ

1. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - ความกระตือรือร้น
 - ความรับผิดชอบ
 - ความร่วมมือ
 - การแสดงความคิดเห็น
 - การตอบคำถาม
2. ทดสอบปากเปล่า
 - การรายงานนำเสนอผลงาน
3. ตรวจผลงาน

เครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
3. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
4. แบบบันทึกการเรียนรู้

ใบความรู้ กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สูงอายุเลือกทำอย่างอิสระตามความสามารถ ความรู้ ความถนัด และความเหมาะสมตามความสนใจของตนเอง ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของตนเองและผู้อื่น การกระทำกิจกรรมนั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า ก่อให้ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจและมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรม ทั้งยังส่งผลต่อสุขภาพที่ดีทางร่างกายและจิตใจ

กิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ อาจแบ่งได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. กิจกรรมด้านนันทนาการ คือ กิจกรรมซึ่งกระทำเพื่อช่วยรักษาสุขภาพร่างกายและความสมบูรณ์ ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ จำแนกเป็นการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย การเล่นเกม การไปทัศนศึกษา หรือการเข้าร่วมชมรมต่างๆ การร่วมงานรื่นเริง การเล่นดนตรี ความบันเทิงต่างๆ และงานอดิเรก เป็นต้น กิจกรรมนี้ไม่รวมกิจกรรมที่เป็นอาชีพและการพนัน

2. กิจกรรมด้านศาสนา เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทภายหลังเกษียณอายุงาน เช่น ฟังเทศน์ ฟังธรรม เข้าร่วมกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา ช่วยกิจการด้านต่างๆ ของวัดตามความสามารถของตนเอง ถวายอาหารพระ ฝึกสมาธิ เติบบุญกุศล

3. กิจกรรมด้านการศึกษา เป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถที่ตนเองอยากศึกษาเพิ่มเติม หรือให้ความรู้ความสามารถที่ตนเองยังมีอยู่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาหลังจากเกษียณอายุงาน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันกับความก้าวหน้ากับวิทยาการใหม่ๆ กิจกรรมด้านการศึกษาที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมได้ เช่น การช่วยสอนหนังสือ การเป็นวิทยากรด้านต่างๆ การศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มเติม การฝึกวิชาชีพระยะสั้นๆ การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ในผู้สูงอายุ

4. กิจกรรมด้านเพื่อชุมชน เป็นกิจกรรมเพื่อบริการทางสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่ามีคุณค่า รู้จักเสียสละ และทำประโยชน์แก่สังคม การช่วยงานในองค์กร ชมรม และสมาคมต่างๆ และกลุ่มทางการเมืองหรือกลุ่มเฉพาะทาง เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้บริโภคและกลุ่มสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่ 3 ด้านสภาพจิตใจ

เวลา 9 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและ การพัฒนาจิตเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ เวลา 1.30 ชั่วโมง จำนวนผู้เรียน 30 คน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....

สาระสำคัญ

ผู้สูงอายุต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจหลายประการ หากไม่สามารถปรับตัวเองได้ ก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ เช่น เกิดอาการท้อแท้ต่อชีวิต มีความทุกข์จิตใจห่อเหี่ยว เศร้าใจ ฯ เป็นต้น

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของตนเอง
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบอกถึงการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของตนเองได้
3. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพจิตใจของตนเองได้

สาระการเรียนรู้

ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจในวัยผู้สูงอายุ มีสาเหตุมาจากการขาดความสามารถทางด้านร่างกาย ขาดการศึกษา ขาดการฝึกฝนทางด้านจิตใจ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
2. วิทยากรให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวร่างกาย โดยการยืดเหยียด เพื่อลดความเครียดของสมอง ทำให้การควบคุมทางอารมณ์สงบ มีสมาธิในการเรียนรู้และการทำงาน ดังนี้
 - วางส้นเท้าข้างหนึ่งบนพื้น ขาอีกข้างหนึ่งเหยียดตรง แล้วทำสลับข้างกัน 5 ครั้ง
 - ไชว้แขนเอามือจับขาให้แน่น ยกนิ้วเท้าขึ้น
3. วิทยากรผู้สอนแนะนำพระวิทยากร
4. พระวิทยากรนำผู้เรียนไหว้พระ สมาทานศีล แล้วสนทนาเกี่ยวกับไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)
5. พระวิทยากรนำผู้เรียนฝึกปฏิบัติธรรม โดยการนั่งสมาธิ และเดินจงกรม

6. วิทยากรให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับไตรสิกขา (ศีล ปัญญา สมาธิ) และผลจากการปฏิบัติธรรม (นั่งสมาธิ เดินจงกรม)
7. ตัวแทนกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และสรุปเป็นผลการเรียนรู้
8. วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันประเมินการนำเสนอของตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มที่นำเสนอ
9. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. แบบบันทึกการเรียนรู้
2. สื่อบุคคล (พระวิทยากร)
3. วัสดุ อุปกรณ์ในการนำเสนอ เช่น กระดาษ ปากกา ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ

1. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - ความกระตือรือร้น
 - ความรับผิดชอบ
 - ความร่วมมือ
 - การแสดงความคิดเห็น
 - การตอบคำถาม
2. ทดสอบปากเปล่า
 - การรายงานนำเสนอผลงาน
3. ตรวจผลงาน

เครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
3. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
4. แบบบันทึกการเรียนรู้

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
3. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม
4. แบบทดสอบความพึงพอใจของผู้สูงอายุ (ของผู้เรียน) ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

แบบทดสอบ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวนทั้งหมด 45 ข้อ คะแนนเต็ม 45 คะแนน เวลา 1 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้ตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น
3. ห้ามขีดเขียนเครื่องหมายหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ลงในแบบทดสอบฉบับนี้

1. ผู้สูงอายุจะสูญเสียการรับรสใด ก่อนรสอื่น ก. ขม ข. เค็ม (ค) หวาน - ง.เปรี้ยว 2. ปัญหาของข้อใด ที่ทำให้ผู้สูงอายุมักมีอาการเวียนศีรษะ เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย (ก) หู ข. ผมและขน ค. ปากและฟัน ง. ระบบหายใจ 3. การตกแต่งบ้านเพื่อลดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุควรใช้สีที่ผู้สูงอายุเห็นชัด คือสีใด (ก) ส้ม ข. ม่วง ค. เขียว ง. น้ำเงิน	4. ผู้สูงอายุที่มีภาวะไขมันในเลือดสูง ควรรับประทานอาหารในข้อใด (ก) เนื้อปลา ข. กุนเชียง ค. ไส้กรอก ง. ปลาหมึก 5. ผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ควรรับประทานอาหารในข้อใด ก. ไข่เค็ม ข. นมเปรี้ยว (ค) ของหวาน ง. บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป 6. เพื่อสุขภาพกายใจ ผู้สูงอายุ ไม่ต้อง ดูแลในเรื่องใด (ก) อดีต ข. อากาศ ค. อุจจาระ ง. อนาคต

7. ผู้สูงอายุควรอยู่ในห้องลักษณะตามข้อใด
 - ก. ห้องแคบ
 - ข. ห้องมืดซิด
 - ค. ห้องปรับอากาศ
 - (ง) ห้องที่แสงแดดส่องตอนเช้า
8. จะป้องกันอุบัติเหตุในบ้านได้อย่างไร
 - (ก) ทำราวจับในห้องน้ำ
 - ข. ไม่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงในบ้าน
 - ค. เปิดไฟให้สว่างตลอดเวลา
 - ง. ใช้กระดาษทรายขัดพื้นบ้านไม่ให้ลื่น
9. ข้อใดที่ผู้สูงอายุ**ไม่ควร**ปฏิบัติ
 - ก. ฟังตนเอง
 - ข. ทานเนื้อสัตว์
 - ค. ทำงานอดิเรก
 - (ง) เลี้ยงสัตว์จำนวนมาก
10. ข้อใดที่ผู้สูงอายุ**ไม่ควร**ปฏิบัติ
 - ก. ลดการทานข้าว
 - ข. ออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง
 - ค. ทานไข่แดงไม่เกินสัปดาห์ละ 3 ฟอง
 - (ง) ทานผลไม้พวก กล้วย มะม่วงสุก มาก ๆ
11. การออกกำลังกายที่ดีที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ ทั่วไป คืออะไร
 - (ก) ว่ายน้ำ
 - ข. เดินเร็ว ๆ
 - ค. รำมวยจีน
 - ง. ขี่จักรยาน
12. ข้อใดแสดงว่าได้ออกกำลังกาย
 - ก. เหงื่อออกมาก
 - (ข) ชีพจรเต้นเร็วขึ้น
 - ค. ทำงานมากกว่าปกติ
 - ง. เหนื่อยจนพูดไม่ออก
13. ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ **ไม่ควร**ทำในข้อใด
 - (ก) นอนนาน ๆ
 - ข. นวดกล้ามเนื้อ
 - ค. ออกกำลังกายในน้ำ
 - ง. ใช้ความร้อนเพิ่มการไหลเวียนของเลือด
14. ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเดิน ควรใช้อุปกรณ์ใดช่วยให้เดินได้ดีขึ้น
 - (ก) สนับเข่า
 - ข. เปือกพยุงหลัง
 - ค. รองเท้าพื้นเรียบ
 - ง. สุนัขที่ถูกฝึกมาโดยเฉพาะ
15. ถ้าผู้สูงอายุมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม ควรปฏิบัติในข้อใด
 - ก. พับเข่า
 - ข. ขัดสมาธิ
 - ค. นั่งยอง ๆ
 - (ง) เลี่ยงการงอเข่า

16. ข้อใดเป็นลักษณะของผู้สูงอายุ

- ก. วิเคราะห์ได้ดีขึ้น
- ข. คำนวณได้ดีขึ้น
- ค. เรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ได้ดี
- (ง) จำเรื่องราวเก่า ๆ ในอดีตได้ดี

17. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีเวลานอนน้อยลง เพราะเหตุใด

- ก. ตื่นเช้า
- (ข) ตื่นบ่อย
- ค. นอนดึก
- ง. นอนหลับลึก

18. ก่อนนอน ผู้สูงอายุควรปฏิบัติตามข้อใด

- ก. ดื่มน้ำ
- ข. ฟังเพลงเบา ๆ
- ค. ดื่มเครื่องดื่มที่ชอบ
- (ง) ออกกำลังกายเบา ๆ

19. ถ้าผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้เรื่องหนึ่ง ควรเรียนรู้ในลักษณะใด

- ก. ท่องจำ
- (ข) ไม่เร่งรัด
- ค. เรียนรู้ด้วยตนเอง
- ง. เรียนไม่เว้นวัน เพื่อกันลืม

20. ข้อใดไม่ช่วยให้ผู้สูงอายุ รู้สึกมีคุณค่า

- ก. การเลี้ยงสัตว์
- ข. การปลูกต้นไม้
- (ค) การทำกิจวัตรประจำวัน
- ง. การทำงานช่วยเหลือสังคม

21. ข้อใดไม่ช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิต

- อย่างมีคุณค่า
- ก. เป็นผู้ให้ที่ดี
- ข. เป็นผู้รับที่ดี
- ค. มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตยืนยาว
- (ง) มีเจตคติต่อการตาย ว่า เป็นเรื่องปกติ

22. ข้อใดจะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิต

- อย่างมีคุณค่า
- ก. รัฐ
- ข. ศาสนา
- ค. บุตรหลาน
- (ง) ตัวผู้สูงอายุเอง

23. ข้อใดจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญของชาติ

- ก. มีเงินเก็บมาก
- (ข) ฟังพาดตนเองได้
- ค. รัฐจัดสวัสดิการให้
- ง. มีบุตรหลานดูแลมาก

24. ข้อใดที่ผู้สูงอายุควรปฏิบัติ

- ก. หยุดตั้งเป้าหมายชีวิต
- ข. งดการเข้าสังคมนอกบ้าน
- (ค) หาผู้สูงอายุต้นแบบ ไว้เป็นแบบอย่างแก่ตน
- ง. ไม่เรียนรู้จากแหล่งที่เสียสายตา เช่น อินเทอร์เน็ต

25. ข้อใดเป็นประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการมีอายุยืน
- มีเวลาทำกิจกรรมที่สนใจมากขึ้น
 - มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างอิสระมากขึ้น
 - มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่นยาวนานขึ้น
 - ได้ปลอดโปร่งจากงานที่แบกภาระมาเนิ่นนาน
26. ข้อใด **ไม่ใช่**งานอดิเรก
- ทำขนมขาย
 - เป็นผู้ใหญ่บ้าน
 - ประดิษฐ์งานฝีมือ
 - บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์
27. งานอดิเรกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมคือข้อใด
- ท่องเที่ยว
 - ออกกำลังกาย
 - ร่วมงานบุญงานประเพณีต่าง ๆ
 - เป็นวิทยากรในการอบรมวิชาการ
28. ผู้สูงอายุ **ไม่ควร**ทำงานอดิเรกในข้อใด
- ร้องเพลง
 - งานช่างไม้
 - เย็บปักถักร้อย
 - หารายได้ทางอินเทอร์เน็ต
29. ถ้าจะทำงานอดิเรก ที่สามารถมอบผลงานให้ลูกหลานเพื่อความสุขใจ **ไม่ควร**เลือกงานใด
- วาดภาพ
 - เย็บปักถักร้อย
 - เป็นอาสาสมัคร
 - ทำอาหารคาวหวาน
30. การทำงานอดิเรกของผู้สูงอายุ ควร มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร
- หาความรู้
 - ผ่อนคลาย
 - หารายรายได้
 - เพิ่มคุณค่าให้ตนเอง
31. เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ส่วนมากมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร
- เลี้ยงดูลูกหลาน
 - ยึดศาสนาเป็นที่พึ่ง
 - ประกอบอาชีพหารายได้เสริม
 - เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญา
32. ข้อใด **ไม่ใช่**การปรับตัวให้มีความสุขในวัยสูงอายุ
- คิดถึงอายุที่ล่วงเลยไป
 - ดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง
 - เตรียมใจยอมรับความรู้สึกละเลย
 - ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในสังคม

33. ผู้สูงอายุควรปฏิบัติตามข้อใด

- ก. แยกตัวอยู่ตามลำพัง
- ข. จริงจังกับชีวิตให้มากขึ้น
- (ค) ขอคำแนะนำจากคนอื่นบ้าง
- ง. อายายอมรับว่าตนเองเป็นคนชรา

34. ผู้สูงอายุในข้อใด ปฏิบัติไม่ถูกต้อง

- ก. ตาสี ชอบบล้อหลานเล่น
- (ข) ตาสา จู้จี้ให้หลานเป็นคนดี
- ค. ยายมา ไปปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด
- ง. ยายมี ร่วมวงสนทนากับผู้ที่อายุอ่อนกว่า

35. ผู้สูงอายุในข้อใด ปฏิบัติถูกต้อง

- (ก) ตาสี ทำงานหาเงินเก็บ
- ข. ตาสา มักทบทวนอดีตที่ผิดพลาด
- ค. ยายมี ไม่รบกวนลูกหลานเมื่อมีปัญหา
- ง. ยายมา เลือกทานอาหารที่มีค่าราคาแพง

36. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ในการ

- ประกอบอาชีพ ของผู้สูงอายุ
- ก. เพื่อหารายได้
- (ข) เพื่อการเรียนรู้
- ค. สร้างคุณค่าให้ตนเอง
- ง. สร้างเกียรติภูมิให้สังคม

37. ข้อใดไม่ควรเป็นเหตุผลในการ

- เลือกอาชีพ ของผู้สูงอายุ
- (ก) มีรายได้สูง
- ข. ถูกกับนิสัย
- ค. ตรงกับความถนัด
- ง. เหมาะกับสภาพร่างกาย

38. ผู้สูงอายุที่ชอบใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ ควรเลือกอาชีพใด

- ก. จักสาน
- ข. ไกด์นำทัวร์
- ค. ศิลปิน-วาดรูป
- (ง) เพาะพันธุ์ต้นไม้ขาย

39. ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และมุมมองสั่งสมมาตลอดชีวิต ควรทำอาชีพใดอยู่กับบ้าน

- ก. ศิลปิน-วาดรูป
- (ข) นักเขียน-คอลัมนิสต์
- ค. นักลงทุนในตลาดหุ้น
- ง. ทำอาหาร-ขนม-น้ำผลไม้ขาย

40. ข้อใดคือหลักสำคัญที่สุด ในการทำงานของผู้สูงอายุ

- ก. เพื่อหารายได้
- ข. เพื่อสร้างครอบครัว
- ค. เพื่อเสริมเศรษฐกิจของชาติ
- (ง) เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีคุณค่า

41. ข้อใด ไม่ใช่ประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ก) ประหยัดค่าใช้จ่าย ข. ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ค. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ง. ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น 42. กิจกรรมทางสังคม ด้านใด ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ ก. ศาสนา ข. การศึกษา ค. เพื่อชุมชน (ง) นันทนาการ 43. ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด ที่จะแก้ปัญหาในเรื่องชีวิต นำไปสู่ความสุขสงบของผู้สูงอายุ (ก) ฟังเทศน์ ฟังธรรม ข. เข้าร่วมชมรมต่าง ๆ ค. งานอาสาสมัครต่าง ๆ ง. เป็นวิทยากรด้านต่าง ๆ	44. ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด เพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ก. ฝึกสมาธิ ข. ช่วยเหลือชุมชน ค. ไปเที่ยวทัศนอาจร (ง) ฝึกวิชาชีพระยะสั้น ๆ 45. ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมใด เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจที่ได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ก. ร่วมงานรื่นเริง ข. ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม (ค) ช่วยงานในองค์กร ชมรม สมาคมต่าง ๆ ง. ร่วมกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ชื่อ..... นามสกุล.....

ครั้งที่	รายการ	ความกระตือรือร้น			ความรับผิดชอบ			การให้ความร่วมมือ			การแสดงความคิดเห็น			การตอบคำถาม			รวม
		(18)			(18)			(18)			(18)			(18)			(90)
		0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	(10)
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
	รวม																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ดีมาก

ระดับ 1 หมายถึง ดี

ระดับ 0 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์ผ่าน 80% ขึ้นไป

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม

ด้าน.....เรื่อง.....
 งานที่ปฏิบัติ.....กลุ่มที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้สังเกตพฤติกรรมกลุ่ม และบันทึกให้คะแนนตามตารางข้างล่างนี้

ที่	สมาชิกในกลุ่ม	กระบวนการวางแผน			การเตรียมวัสดุอุปกรณ์			การปฏิบัติงานตามขั้นตอน			การประเมินชิ้นงาน			การตรงต่อเวลา			การรายงานผล			รวม
		(20)			(20)			(20)			(20)			(20)			(20)			(120)
		0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
	รวม																			

ปัญหาที่พบ.....

เสนอแนะ.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ดีมาก

ระดับ 1 หมายถึง ดี

ระดับ 0 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์ผ่าน 80% ขึ้นไป

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

แบบทดสอบความพึงพอใจของผู้สูงอายุ (ของผู้เรียน)
ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง กาเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย
- 1.2 การศึกษาสูงสุด ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
- 1.3 อายุ ☐ 60-69 ปี ☐ 70-79 ปี ☐ 80 ปีขึ้นไป

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

- ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ 1.1 ขั้นร่วมวางแผนเตรียมการก่อนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 1.2 ขั้นร่วมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.3 ขั้นเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 1.4 ขั้นร่วมประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้						
2	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับผู้สูงอายุ 2.1 ด้านสภาพร่างกาย 2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายของผู้สูงอายุและโรคต่างๆ ที่เกิดจากความ เสื่อมของระบบในร่างกาย						

ที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
	2.1.2 การดูแลตน เพื่อให้ห่างไกลจากโรคผู้สูงอายุ 2.1.3 การฟื้นฟูสภาพร่างกายและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ 2.2 ด้านสภาพจิตใจ 2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและการพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ 2.2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2.2.3 งานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ 2.3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ 2.3.1 ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ 2.3.2 การส่งเสริมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2.3.3 การร่วมกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ						
3	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4	สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
5	คณะวิทยากรโดยภาพรวม						
6	สื่อวัสดุอุปกรณ์						
7	กระบวนการการมีส่วนร่วมของท่านโดยรวม						
8	การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนรู้						
9	การทำงานกลุ่มการทำงานเป็นทีมหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น						
10	การนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้						
11	นันทนาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
12	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์						

ที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
13	ท่านบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในระดับ						
14	ท่านพึงพอใจในความรู้ความเข้าใจที่ได้รับและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้						
15	การวัดผลประเมินผล 15.1 จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 15.2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน 15.3 แบบบันทึกผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม						

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฐ

คำคะแนน

- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 (ในเขตเทศบาล) ก่อนเรียนกับหลังเรียน
- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (ในเขตชนบท) ก่อนเรียนกับหลังเรียน
- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 (ก่อนเรียนกับก่อนเรียน)
- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 (หลังเรียนกับหลังเรียน)
- ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)
- ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)
- ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)
- ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1
(ในเขตเทศบาล) (ก่อนเรียนกับหลังเรียน)

เลขที่	ก่อนเรียน(คะแนน)	หลังเรียน(คะแนน)
1	29	39
2	27	40
3	28	43
4	24	38
5	27	44
6	32	41
7	23	40
8	28	43
9	35	45
10	36	44
11	34	38
12	33	37
13	32	37
14	31	35
15	39	39
16	41	32
17	40	41
18	20	45
19	28	43
20	42	37
21	37	35
22	36	43
23	33	44
24	29	39

เลขที่	ก่อนเรียน(คะแนน)	หลังเรียน(คะแนน)
25	31	45
26	41	38
27	36	37
28	39	35
29	33	35
30	31	36

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2
(ในเขตชนบท) (ก่อนเรียนกับหลังเรียน)

เลขที่	ก่อนเรียน(คะแนน)	หลังเรียน(คะแนน)
1	20	35
2	15	29
3	16	35
4	18	36
5	21	43
6	20	41
7	22	38
8	39	39
9	21	39
10	25	42
11	28	40
12	19	32
13	16	33
14	18	39
15	21	30
16	40	38
17	25	34
18	29	40
19	35	41
20	36	43
21	23	41
22	18	37
23	26	35
24	22	36

เลขที่	ก่อนเรียน(คะแนน)	หลังเรียน(คะแนน)
25	26	32
26	29	32
27	33	34
28	38	39
29	35	41
30	22	42

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
(ก่อนเรียนกับก่อนเรียน)

เลขที่	ก่อนเรียน (กลุ่ม 1)	ก่อนเรียน (กลุ่ม 2)
1	29	20
2	27	15
3	28	16
4	24	18
5	27	21
6	32	20
7	23	22
8	28	39
9	35	21
10	36	25
11	34	28
12	33	19
13	32	16
14	31	18
15	39	21
16	41	40
17	40	25
18	20	29
19	28	35
20	42	36
21	37	23
22	36	18
23	33	26
24	29	22

เลขที่	ก่อนเรียน (กลุ่ม 1)	ก่อนเรียน (กลุ่ม 2)
25	31	26
26	41	29
27	36	33
28	39	38
29	33	35
30	31	22

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
(หลังเรียนกับหลังเรียน)

เลขที่	หลังเรียน (กลุ่ม 1)	หลังเรียน (กลุ่ม 2)
1	39	35
2	40	29
3	43	35
4	38	36
5	44	43
6	41	41
7	40	38
8	43	39
9	45	39
10	44	42
11	38	40
12	37	32
13	37	33
14	35	39
15	39	30
16	32	38
17	41	34
18	45	40
19	43	41
20	37	43
21	35	41
22	43	37
23	44	35
24	39	36

เลขที่	หลังเรียน (กลุ่ม 1)	หลังเรียน (กลุ่ม 2)
25	45	32
26	38	32
27	37	34
28	35	39
29	35	41
30	36	42

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)

เลขที่	ระดับ	พฤติกรรมที่ประเมิน				
		ความกระตือรือร้น	ความรับผิดชอบ	การให้ความร่วมมือ	การแสดงความคิดเห็น	การตอบคำถาม
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
1		16	17	14	15	16
2		14	17	14	15	17
3		16	16	13	17	16
4		16	18	15	18	17
5		14	16	18	14	18
6		17	15	16	16	18
7		16	17	16	17	16
8		17	16	16	17	17
9		15	16	17	17	18
10		18	17	17	18	18
11		14	17	18	16	17
12		12	16	17	17	18
13		17	15	16	17	17
14		15	15	17	18	15
15		14	15	18	18	15
16		17	16	16	18	17
17		16	14	16	18	17

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)

เลขที่	ระดับ	พฤติกรรมที่ประเมิน				
		ความกระตือรือร้น	ความรับผิดชอบ	การให้ความร่วมมือ	การแสดงความคิดเห็น	การตอบคำถาม
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
18		14	16	16	16	16
19		14	17	17	16	18
20		16	15	18	17	18
21		16	16	15	18	16
22		16	16	17	16	17
23		16	17	15	16	16
24		16	16	16	16	17
25		17	16	18	15	17
26		16	16	18	14	18
27		15	16	18	17	17
28		16	16	16	16	18
29		15	14	18	17	18
30		14	15	17	16	18
รวม		465	479	493	496	511
ร้อยละ		86.11	88.70	91.30	91.85	94.63

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
1							
	1	18	15	20	18	19	20
	2	18	18	16	20	15	19
	3	18	18	16	17	18	18
2							
	1	19	18	19	19	18	18
	2	18	19	17	17	17	17
	3	17	16	18	19	19	20
3							
	1	17	18	19	15	18	17
	2	18	20	17	19	18	16
	3	17	14	19	17	15	16
4							
	1	16	16	18	17	19	18
	2	19	18	20	18	19	20
	3	18	14	19	18	18	18

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
5							
	1	19	17	20	17	19	17
	2	17	19	18	18	18	20
	3	17	16	17	18	16	18
6							
	1	17	16	17	18	17	19
	2	17	18	20	15	17	19
	3	17	18	17	18	18	17
7							
	1	18	18	18	17	17	18
	2	17	16	17	18	19	14
	3	18	19	19	18	18	16
8							
	1	18	16	19	17	18	17
	2	16	18	17	16	15	19
	3	15	17	18	18	19	17

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
9							
	1	17	18	16	19	18	17
	2	18	17	19	15	17	16
	3	17	17	15	17	19	18
รวม		471	464	485	473	478	479
ร้อยละ		87.22	85.93	89.81	87.59	88.52	88.70

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

เลขที่	ระดับ	พฤติกรรมที่ประเมิน				
		ความกระตือรือร้น	ความรับผิดชอบ	การให้ความร่วมมือ	การแสดงความคิดเห็น	การตอบคำถาม
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
1		15	15	15	15	13
2		14	14	16	14	15
3		14	15	16	15	16
4		14	16	14	14	16
5		15	15	16	13	16
6		14	16	16	15	15
7		15	16	16	16	16
8		15	16	16	14	16
9		17	17	17	17	16
10		16	13	15	16	16
11		15	16	16	17	14
12		17	16	15	16	15
13		17	15	15	17	15
14		15	16	16	17	16
15		16	17	16	18	15
16		15	16	16	13	16
17		15	16	15	15	13

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

เลขที่	ระดับ	พฤติกรรมที่ประเมิน				
		ความกระตือรือร้น	ความรับผิดชอบ	การให้ความร่วมมือ	การแสดงความคิดเห็น	การตอบคำถาม
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
18		16	16	16	15	16
19		15	15	16	17	17
20		16	15	17	16	15
21		15	17	14	15	15
22		16	15	18	16	18
23		14	16	17	17	17
24		14	16	16	16	17
25		15	15	12	17	15
26		17	16	15	14	17
27		15	15	16	16	16
28		18	18	14	16	16
29		15	17	16	17	16
30		15	16	17	14	15
รวม		460	472	470	468	469
ร้อยละ		85.18	87.40	87.03	86.66	86.85

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
1							
	1	17	17	17	19	17	19
	2	16	18	19	18	19	18
	3	18	18	19	19	18	18
2							
	1	18	19	14	17	17	18
	2	17	18	18	18	16	18
	3	19	19	17	20	18	18
3							
	1	17	16	16	18	19	15
	2	18	19	18	17	19	17
	3	15	19	18	16	17	18
4							
	1	18	18	19	19	18	15
	2	16	16	17	17	15	15
	3	16	18	17	16	15	15

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
5							
	1	18	15	18	16	18	15
	2	19	19	17	19	19	17
	3	18	18	18	19	20	20
6							
	1	17	16	11	17	17	17
	2	19	18	17	20	16	16
	3	19	19	17	17	18	19
7							
	1	16	18	16	17	16	17
	2	15	15	18	19	15	17
	3	15	17	15	19	17	19
8							
	1	17	19	16	16	15	14
	2	20	19	18	17	17	20
	3	17	19	18	18	19	15

ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมกลุ่ม (ผู้สูงอายุในเขตชนบท)

ครั้งที่	กลุ่มที่	พฤติกรรมที่ประเมิน					
		กระบวนการวางแผน	การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	การปฏิบัติงานตามขั้นตอน	การประเมินชิ้นงาน	การตรงต่อเวลา	การรายงานผล
		(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)	(540 คะแนน)
9							
	1	18	17	17	20	18	18
	2	16	19	17	18	17	18
	3	20	15	18	18	18	18
รวม		469	478	460	484	468	464
ร้อยละ		86.85	88.52	85.19	89.63	86.67	85.93

ภาคผนวก ท

- ผลการคำนวณค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุ
- ผลการทดลองการใช้เครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุ (Tryout) ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูล T-test

ผลการคำนวณค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของผู้สูงอายุ

ข้อ ที่	ความยาก (p)	แปลผล	อำนาจ จำแนก (r)	Sig.	แปลผล	แปลผลคุณภาพของข้อสอบ
1	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
2	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
3	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
4	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
5	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
6	0.97	ทิ้ง	-0.12	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
7	0.93	ทิ้ง	-0.19	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
8	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
9	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
10	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
11	0.57	ใช้ได้	0.37 *	0.0036	ใช้ได้	ใช้ได้
12	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
13	0.83	ทิ้ง	0.13	0.3305	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
14	0.98	ทิ้ง	-0.07	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
15	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
16	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
17	0.33	ใช้ได้	0.37 *	0.0037	ใช้ได้	ใช้ได้
18	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
19	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
20	0.92	ทิ้ง	0.01	0.9113	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
21	0.95	ทิ้ง	0.19	0.1515	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
22	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
23	0.72	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
24	0.57	ใช้ได้	0.37 *	0.0036	ใช้ได้	ใช้ได้
25	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
26	0.68	ใช้ได้	0.93 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้

ข้อ ที่	ความยาก (p)	แปลผล	อำนาจ จำแนก (r)	Sig.	แปลผล	แปลผลคุณภาพของข้อสอบ
27	0.92	ทิ้ง	-0.06	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
28	0.92	ทิ้ง	0.05	0.6970	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
29	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
30	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
31	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
32	0.68	ใช้ได้	0.93 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
33	0.68	ใช้ได้	0.60 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
34	0.82	ทิ้ง	0.01	0.9653	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
35	0.93	ทิ้ง	-0.18	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
36	0.72	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
37	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
38	0.57	ใช้ได้	0.37 *	0.0036	ใช้ได้	ใช้ได้
39	0.68	ใช้ได้	0.93 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
40	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
41	0.88	ทิ้ง	0.04	0.7672	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
42	0.98	ทิ้ง	-0.11	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
43	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
44	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
45	0.68	ใช้ได้	0.60 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
46	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
47	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
48	0.82	ทิ้ง	0.06	0.6333	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
49	0.72	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
50	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
51	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
52	0.70	ใช้ได้	0.83 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
53	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้

ข้อ ที่	ความยาก (p)	แปลผล	อำนาจ จำแนก (r)	Sig.	แปลผล	แปลผลคุณภาพของข้อสอบ
54	0.93	ทิ้ง	-0.20	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
55	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
56	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
57	0.70	ใช้ได้	0.95 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
58	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
59	0.70	ใช้ได้	0.97 *	0.0000	ใช้ได้	ใช้ได้
60	0.92	ทิ้ง	-0.12	1.0000	ทิ้ง	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

ค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 แสดงว่าใช้ได้

ค่าอำนาจการจำแนก (r) มีค่ามากกว่า 0.20 ขึ้นไป แสดงว่าใช้ได้

**ผลการทดลองการใช้เครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจ
ของผู้สูงอายุ (Tryout) ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม**

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this

Analysis ***** _

RELIABILITY ANALYSIS-SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 27

Alpha = .8962

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล t-test

T-Test เปรียบเทียบก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มที่ 1

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Pre test	32.50	30	5.612	1.025
	Post test	39.93	30	4.034	.736

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	Pre test & Post test	30	-.419	.021

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Pre test – Post test	-7.43	8.169	1.491	-10.48	-4.38	-4.984	29	.000

T-Test เปรียบเทียบก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มที่ 2

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Pre test	25.20	30	7.406	1.352
	Post test	37.20	30	3.969	.725

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	Pre test & Post test	30	.356	.053

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Pre test – Post test	-12.00	7.047	1.287	-14.63	-9.37	-9.327	29	.000

T-Test เปรียบเทียบก่อนเรียนกลุ่มที่ 1 กับก่อนเรียนกลุ่มที่ 2

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	GROUP 1	32.50	30	5.612	1.025
	GROUP 2	25.20	30	7.406	1.352

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	GROUP 1 & GROUP 2	30	.342	.065

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	GROUP 1 – GROUP 2	7.30	7.612	1.390	4.46	10.14	5.253	29	.000

T-Test เปรียบเทียบหลังเรียนกลุ่มที่ 1 กับหลังเรียนกลุ่มที่ 2

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	GROUP 1	39.93	30	4.034	.736
	GROUP 2	37.20	30	3.969	.725

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	GROUP 1 & GROUP 2	30	-.053	.781

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	GROUP 1- GROUP 2	2.73	5.807	1.060	.57	4.90	2.578	29	.015

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายกฤษณพันธ์ เฟ่งศรี
วันเดือนปีเกิด	วันอังคาร ที่ 25 สิงหาคม 2496
สถานที่เกิด	อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	50/2 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางซ้าย หมู่ที่ 1 ตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 13270
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2506	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จาก โรงเรียนวัดใหม่ศรีสำราญ (ประชารุ่ง) อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2514	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดย การสมัครสอบที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2517	การศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ 4 (ม.ศ.3) จาก โรงเรียนผู้ใหญ่วัดวิเศษการ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) โดย การสมัครสอบ กองส่งเสริมวิทยฐานะครู กรมการฝึกหัดครู
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) โดย การสมัครสอบ กองส่งเสริมวิทยฐานะครู กรมการฝึกหัดครู
พ.ศ. 2527	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) บรรณารักษศาสตร์ จาก วิทยาลัยครูจันทระเกษม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2536	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม) การศึกษานอกระบบ จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) การบริหารการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2553	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด) การศึกษาผู้ใหญ่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ